

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

КАФЕДРА ДЕРЖАВНИХ ТА МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ
СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ГУРТОК «ФІНАНСІВ І БІЗНЕСУ»

КАФЕДРА ФІНАНСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ГУРТОК «ФІНАНСИСТ»

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ГУРТОК «ДЕРЖАВОТВОРЕЦЬ»

КАФЕДРА ОБЛІКУ І АУДИТУ
СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ГУРТОК «КОНТРОЛЕР»

КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ
СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ГУРТОК

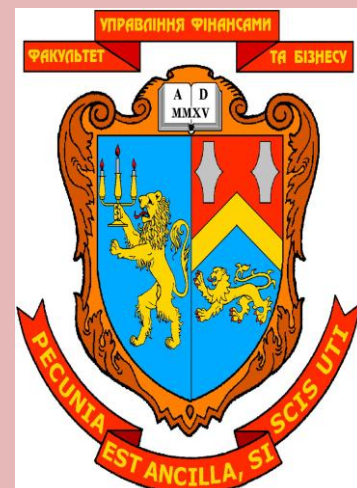
НУ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛТЕХНІКА»

КАФЕДРА ФІНАНСІВ

ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, КРЕДИТУ ТА СТРАХУВАННЯ

ЗБІРНИК ТЕЗ КРУГЛОГО СТОЛУ

на тему:
**«Сучасні проблеми фінансів в
умовах бюджетно-податкової
реформи»**

29 березня 2017р.

м. Львів

Сучасні проблеми фінансів в умовах бюджетно-податкової реформи: матеріали
Круглого столу студентського наукового гуртка “Фінансів і бізнесу” кафедри
державних та місцевих фінансів. – 29 березня 2017р. – Львів: ФУФБ, 2017. – 172 с.

Редакційна колегія:

Ситник Н.С., в.о. зав. кафедри державних та місцевих фінансів, д.е.н., доцент
Татарин Н.Б., доцент кафедри державних та місцевих фінансів, к.е.н., доцент
Ярема Я.Р., професор кафедри державних та місцевих фінансів, д.е.н., доцент
Ватаманюк-Зелінська У.З., доцент кафедри державних та місцевих фінансів, д.е.н.,
доцент
Піхоцька О.М., к.е.н., доцент кафедри фінансів, НУ «Львівська політехніка»
Мединська Т.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів, кредиту та страхування, Львівський
торговельно-економічний університет

Праці друкуються в авторській редакції. Відповідальність за точність,
достовірність та зміст поданих матеріалів несуть автори.

Матеріали Круглого столу розраховані на студентів економічного профілю
вищих навчальних закладів.

Наша адреса:

м. Львів, вул. Медової Печери, 53, факультет Управління фінансами та бізнесу

derzhavni.finansu@ukr.net

<http://financial.lnu.edu.ua/department/kafedra-mistsevyh-ta-derzhavnyh-finansiv>

ЗМІСТ

Артим Л.О., Матківська Д.В. <i>ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ ЗА УМОВ СЬОГОДЕННЯ</i>	7
Баранова М.-С.Б. <i>ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	12
Бей І.М. <i>МЕХАНІЗМИ ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ</i>	14
Беркацький Б.Л. <i>СТРУКТУРОВАНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ</i>	18
Біляковська Х.І. <i>ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН, ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ</i>	21
Бірбан Н.Я. <i>ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ</i>	23
Боднар В.Я. <i>ПРОГНОЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ FMCG КОМПАНІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНСТРУМЕНТАРІЮ Tableau</i>	27
Браточенко О.О. <i>ПРОБЛЕМА ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА МАЛИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ</i>	36
Браточенко О.О. <i>ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА, ЯК НЕГАТИВНИЙ ЧИННИК ВПЛИВУ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСІВ</i>	39
Вапнічна О.А. <i>ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ</i>	41
Верхоляк Т.П. <i>СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ І ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЇХ РЕФОРМУВАННЯ</i>	44
Волошин Г.М. <i>ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ ЯК СФЕРИ НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ</i>	47
Гандзюк Юрій <i>НАПРЯМИ ПОСИЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ</i>	49
Голік В.І. <i>ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ</i>	53

Городня В.А. <i>ПРОМИСЛОВЕ ШПИГУНСТВО ЯК ФАКТОР ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ</i>	57
Гречко М.К. <i>ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНОГО БОРГУ В УКРАЇНІ</i>	61
Григоренко О.Ю. <i>РЕФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ</i>	63
Гринда А.М. <i>ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ</i>	66
Джиговська Л.І. <i>ВПЛИВ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ НА ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ОСНОВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ</i>	69
Карпюк І.М. <i>ОСОБЛИВОСТІ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ</i>	71
Костюк І.Л. <i>ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ</i>	75
Кравцова О.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ</i>	77
Кук М.І. <i>ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЯК РЕГУЛЯТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ДЕРЖАВИ</i>	80
Левицька І.П. <i>ІСНУЮЧІ ПРОБЛЕМИ У СЕКТОРІ ФІНАНСІВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ</i>	83
Матківська Д.В., Артим Л.О. <i>СТРАТЕГІЯ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ</i>	87
Мидлик Ю.І. <i>ЗАГРОЗИ ПІДВИЩЕННЯ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ У 2017 РОЦІ</i>	91
Муляр В.С. <i>ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ</i>	93
Наврусевич Ю.В. <i>КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ</i>	96
Наврусевич Ю.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ</i>	98

Оліховська Н.Р. <i>ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ</i>	101
Пупко І.В. <i>БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: «ЖИТТЯ» ЧИ «СМЕРТЬ» МАЛИХ І ВЕЛИКИХ МІСТ?</i>	105
Романчук Л.А. <i>НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ</i>	109
Руденко Г.Б. <i>ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГРАМНО-ТЕХНІЧНИХ КОМПЛЕКСІВ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЇЇ РОЗВИТКУ</i>	112
Самбірська О.Р. <i>ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ</i>	115
Сеник Р.Р. <i>ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ МІСТА ЛЬВОВА</i>	118
Сніжко А.А. <i>ВАЛЮТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ</i>	121
Снітко С.О. <i>БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ПРІОРИТЕТ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ</i>	123
Степанюк Л.І., Смолин О.І. <i>СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ</i>	126
Субицька Д.Я. <i>УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ</i>	130
Трачук С.О. <i>ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ</i>	132
Ференчак Я.І. <i>БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА РЕФОРМА ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ</i>	135
Хміль С.З. <i>ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ</i>	138
Черковська Ю.Б. <i>ОФШОРНІ ЦЕНТРИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ОПОДАТКУВАННЯ</i>	142
Школик Х.В. <i>ВПЛИВ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ НА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ</i>	146
Щур О.С., Шукатка Ю.П. <i>РЕФОРМА БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ</i>	149

Юрків В.М. <i>РЕФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР</i>	152
Юрович А.М. <i>СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ</i>	155
Юрченко К.О. <i>ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ЯК ФАКТОР ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ</i>	158
Юрченко К.О. <i>СУЧАСНИЙ СТАН ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ</i>	162
Якимик В.Я. <i>ЛІДЕРСТВО І ЙОГО РОЛЬ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ</i>	165
Ярмошук Олександр <i>ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ</i>	169

*ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ
ЗА УМОВ СЬОГОДЕННЯ*

Ефективність діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, зокрема і бюджетної установи, значною мірою залежить від ефективності організації й обліку оплати праці робітників і службовців. Спеціалістам бухгалтерського обліку необхідно постійно слідкувати за змінами у податковому законодавстві, оскільки від них залежать розмір податкової соціальної пільги при утриманні податку з доходів фізичних осіб, розмір доходу, до якого застосовується податкова соціальна пільга, розмір граничної суми, з якої утримується єдиний соціальний внесок, порядок розрахунку індексації заробітної плати тощо. З огляду на це бухгалтерам необхідно дотримуватись і враховувати законодавчі тенденції нарахування заробітної плати з метою недопущення оплати праці нижчої за мінімальну заробітну плату, встановлену законодавством, та забезпечувати виконання всіх соціальних гарантій.

Необхідно зазначити, що тема обліку розрахунків з оплати праці є досить дослідженою на сьогоднішній день, про це свідчить велика кількість підручників, монографій і статей у періодичних виданнях. Проблеми специфіки ведення бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці в бюджетних установах досліджені такими науковцями, як: Атамас П.Й., Бутинець Ф.Ф., Власюк Г.В., Ватуля І.Д., Ватуля М.І., Дорошенко О. В, Левченко З.М., Ловінська Л.Г., Матвеева В.П., Романів Є.М., Свірко С.В. та інші.

Облік розрахунків із заробітної плати в Україні - це складний і дуже трудомісткий процес, який включає багато законодавчо визначених видів нарахувань і утримань, державних гарантій, оподаткування і звітності. В рамках урядової ініціативи щодо легалізації заробітної плати і спрощення оподаткування внесено зміни до Податкового кодексу України та інших законодавчих документів. Починаючи з 01.01.2016 р. скасовано утримання єдиного соціального внеску з усіх видів нарахувань працівникам бюджетних установ, ставку податку на доходи фізичних осіб уніфіковано на рівні 18%. Ставку нарахування єдиного соціального внеску на фонд оплати праці за рахунок роботодавця зменшено і уніфіковано на рівні 22% (до 01.01.2016 р. розмір цієї ставки залежав від класу професійного ризику підприємства).

Організаційні питання обліку розрахунків з оплати праці розкрито в НП(С)БО в державному секторі № 132 "Виплати працівникам" [1], який сформовано на основних принципах і методах обліку, визначених Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку в державному секторі 25 "Виплати працівникам" [2].

Для покращення організації бухгалтерського обліку заробітної плати важливе значення має досконалість синтетичного і аналітичного обліку. Починаючи з 01.01.2017 р. інформація про виплати

працівникам у бухгалтерському обліку відобразатиметься на рахунку 65 "Розрахунки з оплати праці", передбаченому у Плані рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затвердженому Наказом МФУ від 29.12.2015 р. № 1219 [3].

Відповідно до нового Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі розрахунки з оплати праці відображаються на синтетичному рахунку 65 " Розрахунки з оплати праці", який призначений для обліку й узагальнення інформації про розрахунки за виплатами працівникам із заробітної плати, допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, студентам, аспірантам і учням зі стипендій та інших подібних виплат.

За кредитом рахунку відображаються суми нарахованої працівникам заробітної плати, матеріальної допомоги, премій, допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю тощо, суми, що утримуються із заробітної плати за дорученнями-зобов'язаннями працівників, суми стипендій, пенсій, допомоги та інших трансфертів населенню, суми, що утримуються із заробітної плати, стипендій, пенсій, допомоги тощо за виконавчими листами та іншими документами, суми нарахованих гонорарів, що виплачуються позаштатному складу, за дебетом - їх виплата, утримання з них, перерахування за призначенням утриманих із заробітної плати сум, а також суми, що не отримані в строк і віднесені на субрахунки "Розрахунки з депонентами".

Рахунок 65 "Розрахунки з оплати праці" має 9 субрахунків.

На субрахунках 6511 (6521) "Розрахунки із заробітної плати" ведеться облік розрахунків з працівниками, що перебувають і не перебувають у штаті суб'єкта державного сектору, за всіма видами заробітної плати, преміями, допомогою у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

На субрахунку 6512 "Розрахунки з виплати стипендій, пенсій, допомоги та інших трансфертів населенню" ведеться облік розрахунків зі стипендій, пенсій, допомоги та інших трансфертів населенню.

На субрахунку 6522 "Розрахунки з виплати пенсій, допомоги та інших трансфертів населенню" ведеться облік розрахунків із пенсій, допомоги та інших трансфертів населенню.

На субрахунках 6513 (6523) "Розрахунки з працівниками за товари, продані в кредит" ведеться облік сум, що утримані із заробітної плати за дорученнями-зобов'язаннями працівників за товари, продані в кредит торговельними організаціями.

На субрахунках 6514 (6524) "Розрахунки з працівниками за безготівковими перерахуваннями на рахунки з вкладів у банках" ведеться облік сум, що утримані із заробітної плати працівників на підставі письмової заяви окремо кожного працівника, що виявив бажання перерахувати заробітну плату за безготівковим розрахунком на поточний рахунок в установі банку.

На субрахунках 6515 (6525) "Розрахунки з працівниками за безготівковими перерахуваннями внесків за договорами добровільного страхування" ведеться облік сум, утриманих із заробітної плати за дорученнями працівників у сплату страхових платежів на добровільне страхування шляхом безготівкових розрахунків.

На субрахунках 6516 (6526) "Розрахунки з членами профспілки за безготівковими перерахуваннями сум членських профспілкових внесків" ведеться облік утримань із заробітної плати за заявами працівників членських профспілкових внесків при безготівковій системі розрахунків з профспілковими організаціями.

На субрахунках 6517 (6527) "Розрахунки з працівниками за позиками банків" ведеться облік сум, утриманих із заробітної плати працівників за зобов'язаннями індивідуального позикодержателя на погашення позики, одержаної в установі банку відповідно до законодавства.

На субрахунках 6518 (6528) "Розрахунки за виконавчими документами та інші утримання" ведеться облік сум, утриманих із заробітної плати, стипендій і пенсій, допомоги тощо за виконавчими листами та іншими документами.

На субрахунках 6519 (6529) "Інші розрахунки за виконані роботи" ведеться облік розрахунків за сумами гонорарів, що виплачуються позаштатному складу (композиторам, артистам, авторам тощо) за роботи і виступи та за разовими замовленнями [4].

На нашу думку, структура синтетичного рахунку 65 "Розрахунки з оплати праці" потребує подальшого вдосконалення. Перш за все, враховуючи норми НП(С)БОДС 132 "Виплати працівникам" доцільно перейменувати рахунок 65 на "Розрахунки з оплати праці та виплат працівників", оскільки на рахунку 65 ведеться облік виплат, які не можна ототожнювати із заробітною платою, - виплати за виконавчими документами, виплати за товари, продані в кредит, виплати за безготівковими перерахуванням на рахунки в банках, виплати за договорами добровільного страхування тощо. Ці виплати проводяться не працівникам, а відповідним установам та організаціям, тобто проводяться розрахунки за обов'язковими виплатами працівників.

Вважаємо за потрібне, уточнити назву рахунку 65 "Розрахунки з оплати праці та виплат працівників" та деяких його субрахунків (рис. 1). Крім того, Наказом МФУ № 1219 не передбачено субрахунків у рахунку 65 для відображення інформації про виплати працівникам при звільненні. Отож, пропонуємо додати до рахунку 65 "Розрахунки з оплати праці та виплат працівників" два субрахунки – 6520 "Виплати працівникам при звільненні у зв'язку з досягненням пенсійного віку" та 6521 "Виплати працівникам при звільненні у зв'язку з рішенням суб'єкта державного сектору", що забезпечить систематизацію та узагальнення інформації про виплати працівникам при звільненні в обліку та звітності.

Рис. 1. Пропозиції з удосконалення синтетичного обліку розрахунків з виплат працівників

Що стосується аналітичного обліку розрахунків з оплати праці, то він характеризує розміщення та склад персоналу за місцями його використання, відпрацьований і невідпрацьований час, фонд заробітної плати і його структуру, динаміку заробітної плати за категоріями персоналу, місцями виникнення витрат [4]. Аналітичний облік є основним при визначенні розміру заробітної плати, відрахувань з неї та при її віднесенні на рахунки витрат.

Облік праці та розрахунків по заробітній платі є одним з найважливіших напрямів облікового процесу бюджетних установ.

До завдань обліку праці та її оплати слід віднести:

- контроль за дотриманням штатної дисципліни та раціональним використанням робочого часу;
- правильне обчислення витрат робочого часу та облік праці;
- правильне обчислення заробітної плати та утримання з неї;
- здійснення своєчасних і достовірних розрахунків по заробітній платі;
- контроль за використанням фонду заробітної плати;

– забезпечення споживачів інформацією про працю і заробітну плату [5].

Заробітну плату бюджетних установ з практичного погляду можна охарактеризувати як плату, що надається за використання праці або як ціну витраченої праці. Вона може бути у вигляді премій, гонорарів, місячних окладів тощо і виконує ряд функцій: відтворювальну, стимулююча, регуляторну та соціальну.

На сьогоднішній день заробітна плата виконує вищезазначені функції не повною мірою, унаслідок чого у бюджетній сфері виникає безліч проблем. Головними недоліками оплати праці у бюджетних галузях є низькі ставки і оклади, незначна міжпосадова диференціація заробітної плати, неадекватна оцінка праці провідних спеціалістів, існування двох паралельних систем оплати працівників бюджетної сфери. Соціально-економічна ситуація, що існує на сьогодні, ускладнюється затримкою виплати заробітної плати працівникам. Сьогодні чітко спостерігається також тенденція різкого відставання рівня заробітної плати працівників бюджетної сфери від рівня заробітної плати працівників позабюджетного сектору економіки, що негативно впливає на престиж професії медика, педагога, соціального, культурно-освітнього працівника, державного службовця і призводить до відтоку кадрів в інші сфери економічної діяльності [5].

Отож, підсумовуючи все вищесказане можна зробити висновок, що структура субрахунків обліку розрахунків з оплати праці потребує вдосконалення, а також їх узгодження з класифікацією виплат, що передбачена НП(С)БОДС 132 “Виплати працівникам”. Внесені пропозиції щодо удосконалення синтетичного обліку розрахунків з оплати праці забезпечать прозорість облікового процесу, підвищать рівень інформативності бухгалтерського обліку і звітності та сприятимуть їх гармонізації з міжнародною практикою.

Список використаних джерел:

1. *Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 “Виплати працівникам”, затверджене наказом МФУ від 25.11.2014 № 1163;*
2. *Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку в державному секторі 25 “Виплати працівникам” [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://buhgalter911.com/Res/MSBODS/25.pdf>*
3. *План рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ, затверджений наказом МФУ від 29.12.2015 р. № 1219.*
4. *Журнал “Бухгалтерія бюджет” -2017.-№ 1.-С. 15 - 40.*
5. *Власюк Г.В. Організація обліку та вдосконалення звітності з оплати праці в бюджетних установах [Електронний ресурс] / Г.В. Власюк // Довідник економіста. – № 12*

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Поняття «соціальне підприємництво» з'явилося вперше у Сполучених Штатах в 1970-х роках у процесі діяльності неприбуткових організацій. Кілька організацій розпочали свій бізнес, щоб створити робочі місця для соціально незахищених категорій населення. Основна ідея полягала в тому, що соціальне підприємництво може виконувати дві функції: мати позитивний соціальний вплив і бути фінансово незалежним та прибутковим [2].

Вперше термін «соціальний бізнес» було вжито лауреатом Нобелівської премії Мохаммедом Юнусом, а його Grameen Bank – банк, що видавав мікrokредити для інноваційних підприємців в Азії, Африці та Латинській Америці – вважають одним з найяскравіших прикладів соціального бізнесу [1].

Про соціальне підприємництво в Україні заговорили ще на початку 2000-х. Однак досі навіть представники бізнесу погано розуміють механізм його дії. Вони не розгледіли у ньому потенціал для себе та дієвий інструмент розв'язання суспільних проблем. Тим паче не усвідомлюють переваг соціального бізнесу влада та суспільство.

В Україні не існує законодавчо затверджених понять «соціальне підприємництво», «соціальне підприємство», «підприємства соціальної економіки». Таким чином можна зробити висновок, що офіційно соціальних підприємств і соціального підприємництва в Україні немає.

Соціальні підприємства, які існують на території України та здійснюють свою діяльність мають статус - неприбуткова організація, закріплюючи в своїх установчих документах складові, які містяться у пп.134.4 Податкового кодексу України. Тобто наявність положень про заборону розподілу серед пов'язаних осіб, доходів (прибутків) або їх частини та припинення діяльності організації [3]. Ті підприємства, які виконали ці вимоги і набули статусу неприбуткової організації мають особливості процесу оподаткування. А саме, з 2015 року змінено підхід до визначення неприбуткових організацій у Податковому кодексі.

До 01.01.2015 від оподаткування звільнявся тільки визначний перелік доходів (ст.157.3. ПКУ) [5]: кошти або майно, які надходять безоплатно або у вигляді безповоротної фінансової допомоги чи добровільних пожертвувань; пасивні доходи; кошти або майно, які надходять від ведення основної діяльності дотацій або субсидій із бюджетів, державних цільових фондів або в межах технічної чи благодійної, у т.ч. гуманітарної, допомоги.

Під терміном «основна діяльність» ... слід розуміти діяльність неприбуткових організацій, яка визначена для них як основна законом, що регулює діяльність відповідної неприбуткової організації (ст.157.15. ПКУ) [5].

До основної діяльності також включається продаж неприбутковою організацією товарів, виконання робіт, надання послуг, які пропагують принципи та ідеї, для захисту яких було створено

таку неприбуткову організацію, та які є тісно пов'язаними з її основною діяльністю, якщо ціна таких товарів, виконаних робіт, наданих послуг є нижчою від звичайної або якщо така ціна регулюється державою.

Тобто в контексті соціального підприємництва – під неприбуткову діяльність підпадали тільки обмежені випадки продажів (певний продаж сувенірної продукції і т.п.)

Податок на прибуток сплачувався (ст.157.11. ПКУ) у разі отримання доходів з інших джерел, ніж визначені у переліку: від суми доходів з таких інших джерел, зменшених на суму витрат, пов'язаних з отриманням таких доходів, але не вище суми таких доходів [3].

З 01.01.2015 року неприбуткові організації не є платниками податку на прибуток з усіх видів доходів. Існують нові вимоги до неприбуткових організацій, у т.ч. соціальних підприємств, за яких податок на прибуток не сплачується (пп.133.4.2). Вимога до цільового використання доходів (прибутків) - доходи (прибутки) неприбуткової організації використовуються виключно для фінансування видатків на утримання такої неприбуткової організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами [5].

Поряд з тим, будь-яка фізична особа незалежно від податкового статусу має право включити до податкової знижки у зменшення оподаткованого доходу за наслідками звітного податкового року, суму коштів або вартість майна, перерахованих (переданих) у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям, які на дату перерахування (передачі) таких коштів та майна відповідали умовам, визначеним пунктом 133.4 статті 133 ПКУ, у розмірі, що не перевищує 4 відсотків суми його загального оподаткованого доходу такого звітного року (п. 166.3.2 ПКУ) [4].

Кількість соціальних підприємств в Україні зростає з кожним роком, тому виникає необхідність правого регулювання їх діяльності та стимулювання вітчизняного підприємництва щодо розвитку бізнесу в соціальній сфері. Держава перш за все зацікавлена у поширенні соціальних підприємств, оскільки це розвантажуватиме державний бюджет шляхом вирішення частини соціальних проблем (надання робочих місць соціально вразливим категоріям населення, фінансування проектів, які стимулюють розвиток держави).

Враховуючи стрімкий розвиток соціальних підприємств у світі, актуальним є питанням щодо необхідності розробки державної податкової політики в сфері соціального підприємництва в Україні.

Зокрема, державну підтримку соціальних підприємств в сфері оподаткування необхідно здійснювати за умови виконання такими підприємствами вимог щодо:

2) надання соціальних послуг, за умови, що більше половини отримувачів цих послуг є соціально вразливі верстви населення;

3) реалізації продукції підприємства особам із числа соціально вразливих за цінами собівартості продукції або нижче собівартості;

4) здійснення інвестицій у соціально значимі проекти.

Перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні можна охарактеризувати в цілому як цілком оптимістичні. По-перше, соціальне підприємництво потрібне державі, оскільки забезпечує економію бюджетних коштів на соціальній сфері, підтвердженням чого є стрімкий розвиток такого підприємництва у Європі, де держава усіляко підтримує різні ініціативи соціальних підприємців; по-друге, соціальне підприємництво потрібне неприбутковому сектору, оскільки може стати серйозним джерелом доходу на фоні зменшення грантових програм; по-третє, у соціальному підприємстві зацікавлені вразливі верстви населення, які є ресурсом для інноваційних та ініціативних підприємців, що можуть створити реальну конкуренцію традиційному бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Боднар Ю. *Власними силами: найкращі проекти соціального бізнесу в Україні* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zeitgeist.platfor.ma/social-business-in-ukraine/>
2. Добрава Н.В. *Соціальне підприємництво* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4298/1/.pdf>
3. Додула О. *Особливості оподаткування соціальних підприємств – неприбуткових організацій* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0B6tjJF2tZgGHMWR5NFNya0VsdGs/view>
4. Кірсанова Ю. *Податкові переваги та обмеження для соціального підприємництва платників податків – бізнес-структур та приватних підприємців* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0B6tjJF2tZgGHck9pU1RmZmotRjQ/view>
5. *Податковий кодекс України : від 21.12.2016 р. № 1797-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112*

Бей І.М.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

МЕХАНІЗМИ ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сьогодні економіка та державні фінанси країни перебувають у кризовому стані, що зумовлено як внутрішніми й зовнішніми чинниками, так і наслідками розпаду збанкрутілої системи державного управління, невідповідністю здійснюваної останніми роками економічної й соціальної політики реальним викликам і загрозам. Проте без чіткого й системного плану дій провести глибокі та ефективні реформи в цій сфері в таких складних умовах, у яких сьогодні перебуває Україна, практично неможливо. Першочерговою потребою сьогодення є забезпечення збалансованого

розвитку всіх підсистем суспільства, гармонізація інтересів різноманітних верств населення, створення міцного економічного підґрунтя для інтеграції України у світову економічну систему. Чільне місце у цьому процесі посідає реформування податкової системи, яка забезпечує державу необхідними фінансовими ресурсами. Податкова система в Україні одна з найбільш громіздких і найменш ефективних у світі. На адміністрування податків бізнес щороку витрачає понад мільярд гривень. У світовому рейтингу щодо простоти їх сплати Україна посідає одне з останніх місць. Гірше, ніж у нас, ідуть справи лише у Венесуелі та Білорусі.

Перспективне бачення напрямів реформування податкової системи в Україні викладено в Угоді про асоціацію з ЄС та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» Президента України. Рекомендаційні заходи наведені в документах урядової співпраці з МВФ. Прогрес виконання завдань податкової реформи наразі визначено на рівні 83 %, але за результатами щомісячного опитування дослідницькою компанією «TNS» на замовлення Проектного офісу Національної ради реформ 72 % громадян вважають що, змін немає, що свідчить про те, що за підсумками 2016 р. громадяни не відчули їх позитивного ефекту.

Більшість податкових кроків потребують аналізу поточної ситуації та наукового обґрунтування розробки механізмів їх реалізації. Упродовж останніх років можна відзначити наступні тенденції у податковій сфері:

1. Посилення ролі непрямого оподаткування: так якщо у 2016 р. податкові надходження зведеного бюджету зросли на 38,1%, то непрямі податки – на 47,2% відносно 2015 р. Таким чином, питома вага непрямих податків в структурі податкових надходжень збільшилася з 50,4% у 2015 р. до 57,0% у 2016 р. Можливості інфляційно-девальваційного нарощення доходів бюджету, що вже мали місце в короткостроковому періоді, надалі є політично неприйнятними.

2. Ставки оподаткування в Україні є одними з найнижчих в ЄС (за виключенням невеликих країн), а отже найбільш конкурентоспроможними.

3. Зниження навантаження на фонд оплати праці надає певний ефект детінізації економіки. При зниженні ставки ЄСВ вдвічі з 41 до 22% та скасуванні 3,6% утримання, надходження внеску формально скоротилися лише на чверть. Станом на 01.05.2016 р. сума надходжень становила 40,8 млн. грн., що на 14,9 або на 26,7% менше 2015 р. (55,7 млн. грн.). Розмір заробітної плати у квітні 2016 р. відносно квітня 2015 р. зріс на 22,4% (4 895 грн. проти 3 998 грн.), індекс реальної зарплати становив 107,6%. Тенденція є позитивною.

4. Анексія Криму та окупація Донбасу поряд із тяжкими втратами, вимушеним зростанням оборонних та соціальних видатків, призвели також до істотного недонадходження податків. На окупованій території залишилося чимало великих бюджетоутворюючих платників податків зокрема, вугледобувні ДП «Ровенькиантрацит» та ДП «Свердловськантрацит» групи «ДТЕК», ПАТ «Алчевський металургійний комбінат» корпорації «ІСД», зупинений ПАТ «Концерн Стирол» (м. Горлівка) холдингу «Ostchem» та ін. Останній мав 4,5 тис. працівників і 6,5 млрд. грн. реалізації

продукції в середньому за рік, забезпечував експорт у понад 60 країн світу та 1% світового виробництва всіх азотних добрив. А отже, в контексті євроінтеграції втрачені можливості прискореного наповнення експортних ринків ЄС мінеральними добривами.

5. Активне впровадження найкращого європейського досвіду оподаткування, зокрема змінами під егідою МВФ. У митній сфері розпочато співставлення дзеркальних митних баз даних з країнами-сусідами, поглиблено аналітику розбіжностей даних між НБУ та митною службою України. На митниці та при бюджетній децентралізації вагомою є експертна підтримка ЄС.

Потребують комплексного розв'язання проблеми податкової сфери:

1. Податкова система складна в адмініструванні, що засвідчує шкала «Paying Taxes» (107 з 189 країн) рейтингу «Doing Business» Світового банку.

2. Низький рівень матеріально- та програмно-технічного забезпечення ДФС зумовлює довгу обробку інформації та прецедент втрати даних.

3. Низький рівень управлінської та виконавчої дисципліни через часті зміни керівництва фіксується контрольними заходами Рахункової палати.

4. Податкова та митна служби очолюють анти-рейтинг органів державної влади за рівнем корупції, хоча в Європі вони зазвичай користуються високим ступенем довіри, професійним іміджем та авторитетом.

5. Оптимізація оподаткування стала поширеною практикою у загрозливих для бюджетно-податкової безпеки масштабах. На рівні великого бізнесу вона відбувається з використанням Кіпру та офшорних юрисдикцій, що піднято Президентом України як проблема загальнодержавного рівня. На рівні середнього бізнесу – від великих магазинів, ресторанів, книжкових видавництв та ін. до Центру протидії корупції – через використання виплат ФОП на єдиному податку на заміну оподаткування звичайних трудових відносин.

Перспективними напрямками податкової політики пропонуються:

1. Податкове регулювання: удосконалення механізмів оподаткування прибутку юридичних та доходів фізичних осіб; розширення сфери податкової соціальної пільги після медичної реформи; оцінка ефективності податкових втрат (пільг) бюджету; мораторій зміни ставок податків за виключенням їх індексації; збільшення податків до рівня країн-членів ЄС у середньостроковій перспективі тільки після відповідного підвищення рівня життя громадян до європейського. Надходження ЄСВ покривають лише половину потреби доходів Пенсійного фонду, а тому розширення бази оподаткування необхідно досягати за рахунок підвищення продуктивності праці в реальному секторі економіки та зменшення безробіття. Звільнення від оподаткування реінвестованого прибутку доцільно апробувати щодо невеликих платників обсягом сплачених податків менше 1 млн. грн. податків за попередній податковий (звітний) рік.

2. Податкове адміністрування: удосконалення в частині ПДВ, спрощення облікової політики з використанням інвойсу, максимізація використання електронних сервісів зокрема функціональних

можливостей «Електронного кабінету платника податків»; поступове розширення сфери використання РРО та ін. Нового якісного змісту набуватимуть статуси уповноважених економічних операторів, принцип «єдиного вікна» під час митного контролю та оформлення товарів, формати автоматизованого обміну інформацією із митними службами іноземних держав (приєднання до NCTS).

3. Податковий контроль: інтеграція митних та податкових баз даних в процесі вдосконалення ризик-орієнтованої системи податково-митного контролю для уникнення суб'єктивного людського фактору та перенесення уваги на пост-аудит. Зменшення кількості виїзних податкових перевірок одночасно відповідає інтересами держави та бізнесу з метою економії ресурсів.

4. Податкове планування на рівні держави необхідно забезпечити стабільністю податкового законодавства, розвитком середньострокового бюджетного прогнозування і планування. У протилежному випадку вже виник на початку 2016 р. прецедент судового скасування ППР сплати транспортного податку у сумі 25 тис. грн. На рівні платників слід протидіяти агресивному податковому плануванню удосконаленням процедур контролю трансфертного ціноутворення, запровадженням правил стосовно контрольованих іноземних компаній, а також лібералізацією валютного законодавства України. Перспективним після податкової амністії у формі т.зв. нульової декларації є запровадження непрямих методів оцінки доходів громадян.

5. Податковий менеджмент, аудит функцій та інституційні зміни ДФС є визначальною складовою успішності податкових реформ. Належна фінансова мотивація кадрів заробітною платою, гарантія прозорого кар'єрного просування при постійному підвищенні кваліфікації є дієвими заходами із запобігання можливим проявам корупції. Чіткі показники оцінки ефективності роботи ДФС слід закріпити переглядом результативних показників бюджетної програми КПКВК 350701 «Керівництво та управління у сфері фіскальної політики» з урахуванням напрацювань міжнародних та вітчизняних експертів.

Основною запорукою євроінтеграції мають стати детінізація економіки та дерегуляція з подоланням проявів корупції, у податковій сфері зокрема. Важливою є реформи прокуратури та судової системи для захисту прав власності. Магістральним шляхом є зміцнення довіри між владою та бізнесом. Означене сприятиме зміцненню бюджетно-податкової безпеки держави, зокрема вирішенню проблем фінансової сфери в цілому.

Список використаних джерел:

1. *Рівень сприйняття корупції очима бізнесу. Серпень-жовтень 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://corruption-index.org.ua/>*
2. *TaxAdministration 2015 [Electronic recourse] / OECD. – Paris, 2015. – Access mode: <http://www.oecd.org/tax/forum-on-tax-administration/database/>*

3. Система ключових індикаторів результативності діяльності органів Міністерства доходів і зборів України: монографія / [Вдовиченко А.М., Зубрицький А.І., Серебрянський Д.М. та ін.]. – К.: Алерта, 2013. – 336 с.

4. Моніторинг прогресу реформ. Звіт за 2016 рік. Розділ «Податкова реформа» / Національна рада реформ, Проектний офіс. – с. 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://reforms.in.ua/sites/default/files/upload/broshura_a4_ukr.pdf

Беркацький Б.Л.

Науковий керівник: Петик Л.О., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

СТРУКТУРОВАНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

В умовах глобалізації фінансових ринків та динамічного розвитку фінансових інновацій впродовж останніх років великого розмаху набули новітні форми фінансових інструментів, які істотно поглибили й розширили існуючий інструментарій фінансових аналітиків. Використання структурованих фінансових продуктів при формуванні інвестиційних портфелів відкриває перед інвесторами нові можливості, дозволяє активніше управляти фінансовими ризиками й вирішує ряд фінансово-економічних завдань.

Структурований фінансовий інструмент - особливий вид боргового зобов'язання, створений на основі сек'юритизації. Його доходність залежить від простих фінансових інструментів, що входять до його складу. Зазвичай, він складається з кредитних продуктів у різноманітних проявах і одного чи кількох деривативів.

Структуровані фінансові продукти забезпечують повернення інвестованого капіталу із збереженням високої доходності, можуть генерувати вищий прибуток навіть в умовах падіння фондового ринку, відкривають можливості приймати участь в становленні фондових ринків інших країн. Поява і використання структурованих фінансових активів чинить позитивний вплив на ринок похідних фінансових продуктів, підвищує ліквідність фінансового ринку в цілому, сприяє розширенню фінансового інструментарію, що значною мірою приваблює у фінансову систему певних країн нові інвестиції зі сторони індивідуальних та інституційних інвесторів.

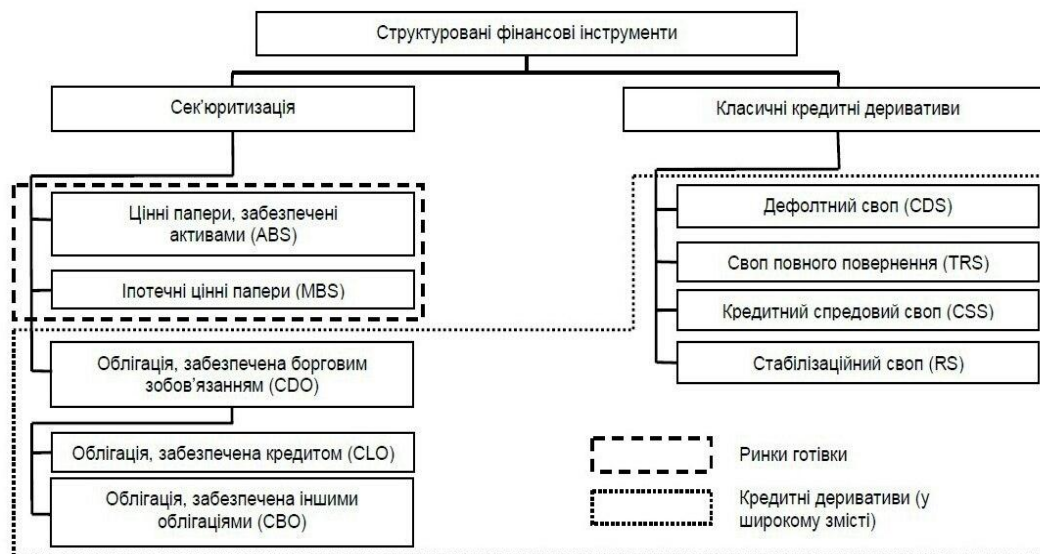
Однак, невміле застосування даного фінансового інструментарію може спричинити суттєві фінансові втрати не тільки для окремого інвестора, але спровокувати певні негативні економічні наслідки для країни й світової фінансової системи в цілому.

Перед більшістю сучасних компаній та інституційних інвесторів в умовах глобалізації фінансових ринків постають нові завдання: або компанії навчатися оперувати з інноваційними фінансовими інструментами, або втрачатимуть на фінансових ринках доход, ризикуватимуть та поступатимуться тим, хто швидше й гнучкіше реагувати на зміни світової фінансової кон'юнктури.

Знання фінансової архітектури та вміння сконструювати нові фінансові продукти допоможуть фінансовим інженерам швидше й оперативніше обернути великі суми коштів у структуровані фінансові інструменти, гарантуючи при цьому повернення інвестованого капіталу власникам при найменшому ризику і високих доходах.

Тому слід відрізнити поняття структурованих фінансових інструментів та похідних інструментів, деривативів. До структурованих продуктів зараховують широке коло інструментів, багато з яких називають деривативами. Під час використання механізму структурованого фінансування цінні папери, створені в результаті процесу сек'юритизації, структуруються за певними класами з різноманітними характеристиками шляхом використання деривативів та продаються інвесторам, чії вимоги відповідають характеристикам.

Одним з найбільш універсальних підходів до класифікації структурованих фінансових інструментів є підхід А. Джобста. Він чітко відокремлює два класи інструментів структурованого фінансування – сек'юритизацію активів, яка в основному забезпечує формування фінансових ресурсів, та кредитні деривативи як інструменти хеджування, що дозволяє емітенту використовувати безліч способів комбінації різноманітних класів активів з метою одночасної трансформації та диверсифікації ризиків активів між банками, страховими компаніями, іншими фінансовими установами та нефінансовими інвесторами для досягнення кращого рівня управління ризиками.

Рис. 1. Структуровані фінансові інструменти згідно класифікації А.Джобста [1]

BS (asset based securities) – цінні папери, які забезпечені пулом активів. Активи, з яких складається такий пул, поєднують для того, щоб невеликі й неекономічні активи набули цінність як об'єкт інвестування. Крім того, диверсифікованість активів, що знаходяться в основі пулу, дозволяє знизити ризик. Структуроване фінансування забезпечує таким активам привабливість для інвесторів. Пули активів можуть ґрунтуватися на найрізноманітніших видах дебіторської заборгованості, починаючи з платежів по кредитних картках, автокредитах, іпотечних позиках, закінчуючи такими грошовими потоками як платежі за оренду, виплати роялті. Достатньо часто активи, під які планують

випускати структуровані цінні папери, можуть бути вкрай неліквідними й мати властивість індивідуального користування.

MBS (mortgage-backed securities) – це цінні папери, виплати, за якими забезпечені пулом іпотечних кредитів, і відсоткові платежі за облігаціями здійснюються за рахунок отриманих доходів за іпотечними активами. За своєю сутністю вони є фактично підвидом ABS. Однак, зважаючи на те що вони з'явилися раніше, і, до того ж, на даний вид цінних паперів припадає значна частка угод структурованого фінансування, MBS розглядаються як окремий інструмент структурованого фінансування. Їх зазвичай поділяють на два основні види [2]:

- 1) RMBS (residential mortgage-backed securities) – цінні папери, що забезпечені житловою іпотекою;
- 2) CMBS (commercial mortgage-backed securities) – цінні папери, що забезпечені комерційною іпотекою.

Іншою великою групою інструментів структурованого фінансування є CDO(collateralized debt obligation). Вони являють собою цінні папери, забезпечені пулом з різних типів боргових інструментів, що може включати корпоративні облігації, кредити чи транші цінних паперів, випущених у рамках угод сек'юритизації. В залежності від типу зобов'язання виділяють CBO (цінні папери, які забезпечені облігаціями) та CLO (цінні папери, які забезпечені фірмовими кредитами). [3]

Всі вище зазначені інструменти зазвичай відносять до інструментів класичної сек'юритизації. Іншою групою є так звані класичні деривативи, але у вузькому змісті. До них відносяться кредитні дефолтні свопи, свопи повного повернення, кредитні спредові свопи.

Отже, структуровані продукти є фінансовими інструментами і договірними зобов'язаннями, які проектується, створюються, випускаються і продаються інвесторами для задоволення специфічних інвестиційних цілей. [4] Також слід зауважити, що використання структурованих фінансових продуктів при формуванні інвестиційних портфелів відкриває перед інвесторами нові можливості, дозволяє активніше управляти фінансовими ризиками й вирішує ряд фінансово-економічних завдань.

Список використаних джерел:

1. Науменкова С.В., Буй Т.Г. Використання структурованих цінних паперів для фінансування корпорацій в Україні // *Фінанси України*. – 2010. – № 2. – С. 89-101.
2. Девидсон Э. Сек'юритизация ипотеки: мировой опыт, структурирование и анализ / Э. Девидсон, Э. Сандерс и др. – М.: Вершина, 2007. – 592 с.
3. Кравчук І.С., Юхимчик В. Д. Сек'юритизація банківських активів // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2008. – № 1. – С. 27–32.
4. Braddock J.C. *Derivatives demystified: using structured financial products*. - John Wiley&Sons Ltd, 1997.

*ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН, ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ
ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ*

В умовах децентралізації, сьогодні, близько половини місцевих бюджетів складаються з податку на доходи фізичних осіб (ПДФО).

Проблеми пов'язані із самофінансуванням місцевих бюджетів не втрачають своєї актуальності, оскільки його ефективне стягнення потребує конкретно визначеної системи оподаткування усіх верств населення та процесів, котрі б сприяли легалізації доходів громадян.

В умовах ринкової економіки важливим питанням, пов'язаним із ефективністю виробництва і загальним економічним розвитком країни є правильна побудова і організація податкових відносин господарюючих суб'єктів і громадян з державою. Податки повинні стати суттєвим важелем державного регулювання, за допомогою якого можна досить ефективно впливати на процеси економічного зростання та соціального розвитку.

Нагадаємо, що 1 січня 2017 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21 грудня 2016 року № 1797-VIII, який істотно змінив частину важливих пунктів ПКУ.

Проте, як і минулоріч основна ставка податку залишається на рівні 18% (п. 167.1 ПКУ). За нею ж оподатковуються всі пасивні доходи за винятком доходів у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами - платниками податку на прибуток. Для останніх, крім доходів у вигляді дивідендів по акціях, інвестиційних сертифікатах, які виплачуються інститутами спільного інвестування, встановлено ставку 5% (пп. 167.5.2 ПКУ).

Основною метою податку на доходи фізичних осіб є забезпечення бюджетних надходжень та створення рівно напруженого податкового тиску на основі прямого визначення доходів платника податків.

Положення розділу IV «Податок на доходи фізичних осіб» Податкового кодексу України ґрунтуються на основних напрямках реформування податку, спрямованих на:

- реалізацію принципів прибуткового оподаткування, характерних для соціальних держав;
- розширення бази оподаткування за рахунок справляння податку з усіх видів доходів, крім цільових, що виплачуються з державних цільових фондів або одержаних як компенсація й відшкодування певних витрат;
- удосконалення системи оподаткування пасивних доходів з метою стимулювання інвестиційної діяльності;
- реалізацію заявочного принципу реєстрації самозайнятих осіб у податкових органах.

Податок на доходи фізичних осіб зараховується до місцевих бюджетів, тому він є основним бюджетоутворюючим податком.

За минулий 2016 рік податок на доходи фізичних осіб наповнив місцеві бюджети на 85 641 млн. гривень, до державного бюджету було передано - 68 678 млн. грн., а до зведеного - 154 319 млн. грн.

Тут ми помічаємо тенденцію до збільшення порівняно з попереднім роком. Адже, за 2015 маємо наступні дані: до місцевого бюджету - 54 921 млн. грн., до державного - 45 062 млн. грн., до зведеного - 99 983 млн. грн.

Податок на доходи фізичних осіб займає у податковій системі держави провідне місце, як обов'язковий її компонент. Він є складовою частиною фінансового механізму держави та відіграє не останню роль при наповненні дохідної частини бюджету. Надходження до зведеного бюджету від нього є доволі вагомими та поступаються лише податку на додану вартість.

Проблемам оподаткування доходів громадян в усі часи приділялась велика увага, однак до нинішнього часу збереглися суперечливі питання щодо створення оптимальної моделі оподаткування фізичних осіб, яка б забезпечувала виконання принципів соціальної справедливості і вдовольнила б інтереси як держави, так і платників податку.

Крім цього, існує ще ряд чинників, які впливають чи можуть впливати на динаміку надходжень податку на доходи фізичних осіб, тобто вона може бути прямо залежна від збільшення особистих доходів громадян, підвищення заробітної плати на підприємствах, установах, організаціях, своєчасності її виплати, суттєвого зменшення заборгованості із заробітної плати.

Отже, беручи до уваги постійні зміни у податковому законодавстві та реформуванні децентралізації місцевих бюджетів варто говорити про позитивні та негативні тенденції. Перші, ми спостерігаємо у тому, що зведений бюджет України отримує значну частину від ПДФО з різних областей України, а це може спрогнозувати наступне зростання його рівня на кінець 2017 року.

Податок на доходи фізичних осіб є вагомим інструментом формування дохідної частини місцевих бюджетів України. Зазначимо, що підходи, які покладені в сучасному податковому законодавстві до механізму нарахування та сплати ПДФО, роблять цей податок лише податком із заробітної плати. Тому тенденція до його зростання пояснюється переважно поступовим підвищенням рівня заробітної плати протягом останніх років.

Як наслідок, основним напрямом реформування системи прибуткового оподаткування громадян повинно стати, у першу чергу, вдосконалення механізму адміністрування, розширення податкової бази за рахунок зменшення масштабів ухилення від оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Сідельникова Л.П. *Оподаткування суб'єктів підприємництва[Текст] : навчальний посібник / Л.П. Сідельникова, Т.В. Чижова, Я.В. Якуша. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2014. – 424 с*
2. *Податковий кодекс України (зі змінами і доповненнями).*

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Основну роль у фінансовій діяльності держави, особливо у сфері фіскальної політики й формування доходної частини бюджетної системи країни, відіграє приватний сектор шляхом перерозподілу частки отриманих доходів у вигляді податків та обов'язкових цільових платежів. Однак такий стан не дає підстав зменшувати значення фінансів державних підприємств.

Особливу фінансову ланку становлять спеціальні фонди, що мають певне цільове призначення та визначену законодавством самостійність. У більшості європейських країн такі фонди відокремлені від державного бюджету і управляються безпосередньо центральними, а в деяких випадках і місцевою владою. Характерною рисою централізованих фондів є чітко визначені джерела формування і напрями використання коштів. Створення таких фондів визначається конкретними потребами, що стоять перед державою, тому їх склад та включення до бюджетів є різноманітним. В Україні до останнього часу було визнано за доцільне функціонування цільових фондів у межах Державного бюджету України (в межах парламентського та спеціального фінансового контролю) за мобілізацією, розподілом та використанням коштів, що надходять до таких фондів. Ці фонди включаються до Спеціального фонду Державного бюджету України і передбачають обов'язковий цільовий характер використання коштів, визначений законодавством. Переважно кошти, що надходять до таких фондів, спрямовані на підтримання соціальної політики держави – забезпечення зайнятості населення, державного страхування у разі безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, тощо.

Перед Україною, як сучасною демократичною, соціальною та правовою державою, постає проблема розбудови власної фінансової системи. Сформована на сьогодні фінансової системи України може розглядатися як підґрунтя для розробки та впровадження більш ефективної фінансової системи, яка буде надійною основою економіки та забезпечить життя населення на належному рівні. А функції фінансової системи нашої держави ще раз підтверджують важливість запровадження ефективної фінансової системи, яка зможе керувати та забезпечувати нормальну діяльність усіх органів та інститутів, а також забезпечить здійснення необхідних фінансових процесів та операцій. В Україні спостерігається поступове збільшення масштабів місцевого господарства, їх зв'язок та залежність від великого капіталу, розширення та ускладнення функцій місцевої влади, компетенція якої визначається чинним законодавством України, зокрема Конституцією України, законами України «Про місцеве самоврядування», «Про місцеві державні адміністрації» тощо. У сфері фінансової діяльності їх компетенцію встановлює, в першу чергу, Бюджетний кодекс України та періодичні акти про бюджет місцевих органів. Варто зазначити, що Україна іде шляхом розвитку фінансової системи та економіки. Зважаючи на це, є як плюси, так і мінуси у її розвитку. Державний

бюджет – це найбільший централізований фонд коштів, що перебуває у розпорядженні уряду, який виконує державну політику. За його допомогою уряд концентрує у своїх руках значну частину національного доходу, що перерозподіляється фінансовими методами. Саме у цій ланці фінансової системи зосереджуються найбільші доходи та найважливіші у політичному та економічному відношенні загальнодержавні видатки.

У державному бюджеті органічно пов'язані основні фінансові інститути – податки, позики й видатки. Також, показники діяльності різних сфер та ланок, дозволяють зробити наступні висновки. Ринок цінних паперів також характеризується тенденцією до зменшення обсягу цінних паперів, однак у його складі у 2016 р. найбільшу частку займали акції та інвестиційні пайові сертифікати пайових фондів. Кредитний ринок характеризувався зростанням кількості депозитів та кредитів. Однією із найважливіших ланок фінансової системи є державні фінанси, які покликані забезпечити соціальний захист населення та надавати необхідні суспільні послуги. Окрім оптимізації управління державними фінансами, можна покращити фінансову систему через використання зарубіжного досвіду. Однак, варто зазначити, що нашій країні в питаннях організації фінансової системи краще звертатися до досвіду європейських держав, адже, незважаючи на досягнення східних країн, наша країна має зовсім інший менталітет і досвід країн Європи буде легше застосувати у нас. Прикладів є багато, звісно, це не означає, що потрібно абсолютно все наслідувати, але окремі моменти можуть стати корисними для нашої держави та відкоригувати діяльність нашої фінансової системи.

До закономірностей розвитку суспільства слід віднести об'єктивний процес економічних трансформацій, який доводить, що ефективна організація бюджетної системи, незалежно від її моделі має ґрунтуватися на фінансових інститутах, які здійснюють чітко визначені функції, взаємодіючи між собою в процесі прийняття оптимальних бюджетних рішень; законодавчо встановлених, чітких, деталізованих процедурах, нормах та принципах організації бюджетного процесу. Фінансова система України за останні 10 років зазнала істотних змін, але багато з них не дістали відповідного відображення у законодавстві. Україна потребує чіткої правової та адміністративної основи управління податково-бюджетною сферою. Це означає, що всі функції та механізми такого управління (бюджетною та позабюджетною діяльністю) повинні у повному обсязі регламентуватися законами та відповідними нормативними актами. Зрозуміло, що державні кошти слід виділяти та витратити лише за наявності відповідних на це правових повноважень.

Як визначають вітчизняні науковці, фінансова система являє собою сукупність сфер та ланок чи елементів держави, який є показником розвитку, функціонування та ефективності державної політики. Сутність фінансової системи полягає у тому, що вона є тією базовою основою, яка забезпечує діяльність та функціонування економіки країни як в цілому, так і в окремих її проявах. Ефективна фінансова система є тією рушійною силою, яка рухає життя не тільки країни, але і кожного її жителя. Вона підтримує баланс, який забезпечує динамічний розвиток усіх сфер та ланок

господарства країни, а також підтримує виконання соціального захисту на необхідному рівні через діяльність певних інститутів. Фінансову систему держави можна розглядати у кількох аспектах.

Зокрема, фінансова система – це сукупність фінансових інститутів, кожний з яких сприяє утворенню та використанню відповідних централізованих та децентралізованих фондів коштів для здійснення фінансової діяльності держави, тобто діяльності з приводу мобілізації, розподілу та використання централізованих та децентралізованих фондів коштів для виконання завдань і функцій держави та органів місцевого самоврядування. З іншого боку (в організаційному аспекті), фінансову систему можна розглядати як сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, які здійснюють у межах своєї компетенції керівництво фінансовою діяльністю держави та підприємств, установ, організацій, що беруть у ній участь.

Якщо характеризувати фінансову систему з позицій економіки, то вона буде значно ширшою і включатиме державні фінанси (бюджет держави, фонди цільового призначення, державний кредит, фінанси державних підприємств), фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси (валютний ринок, фінанси міжнародних організацій, міжнародні фінансові інституції) та фінансовий ринок (ринок грошей, ринок капіталів, кредитний ринок та ринок цінних паперів).

Державні фінанси, відіграючи винятково важливу роль в економіці, не можуть розглядатися як єдиний або найголовніший інструмент економічної політики. Сам стан державних фінансів та формування доходної і видаткової частин бюджету залежать від багатьох чинників, хоч недооцінювати його вплив на економіку країни також не слід.

Фінансова система України складається з таких основних ланок: державний бюджет та місцеві фінанси, фінанси державних підприємств, установ та організацій, спеціальні цільові фонди та кредит. Ще однією ланкою фінансової системи є кредит – державний (і муніципальний) та банківський. І хоч основні риси кредиту (відплатність, строковість, поворотність, забезпеченість) є однаковими для цих двох форм, ототожнювати їх у жодному разі не можна. У відносинах державного кредиту (як зовнішнього, так і внутрішнього) позичальником виступає безпосередньо держава. Наявний борг має погашатися у встановлені державою терміни. Отримані кошти спрямовуються на покриття дефіциту державного бюджету, на фінансування поточних видатків держави. Політика у галузі державних фінансів не може не враховувати специфіки відповідного етапу соціально-економічного розвитку країни, тобто реформа державних фінансів повинна мати певну концептуальну спрямованість.

Для нормального функціонування держави в умовах ринкової економік необхідно налагодити ефективну та потужну фінансову систему та відповідне їй законодавство. В Україні фінансова система поки що не вирішує складних господарських процесів. Саме тому створення ефективної фінансової системи потребує нових наукових досліджень, аналізу причин і наслідків незадовільної економіки держави. Розвиток фінансової системи України невід'ємно пов'язаний з реформуванням національної економіки, забезпеченням її конкурентоспроможності на світовому ринку, але в першу чергу необхідно удосконалити законодавчу базу України. Недоліки законодавства дають можливість

населенню приховувати свої прибутки. Згідно з розрахунками професора Лінцзького університету Ф. Шнайдера, якими користуються Світовий банк і Міжнародний валютний фонд, частка тіньової економіки в Україні є найбільшою серед країн Європи, склавши 44,1% в 2016 р. від ВВП. Водночас Міністерство економічного розвитку і торгівлі України дає свою оцінку – 34% від ВВП за 2015 р. Через найвищий в Європі рівень тінізації ринку український бюджет недоотримує мільярди гривень, необхідні у випадку економічних криз. На думку Ф. Шнайдера є декілька причин українського тіньового "дива", а саме відсутність справжньої ринкової економіки. Високий рівень хабарництва, а не вільна конкуренція, диктують свої умови. Тіньова економіка - це спосіб бізнесу звільнити себе від корупції та тиску влади. За оцінками податківців обсяг тіньового сектора економіки становить як мінімум 350 млрд. грн. на рік. Цей обсяг, за оцінками фіскальних органів: 170 млрд. грн. становить зарплата в "конвертах", 100 млрд. грн. – доходи власників активів – виведення безготівкових коштів у готівкову форму або на інвалютні рахунки в іноземних банках, 35 млрд. грн. – неофіційні платежі, 45 млрд. грн. – основні засоби, матеріальні ресурси і послуги тіньового сектора. Тому для зміцнення економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку, вступу України в ЄС необхідно проводити глобальні зміни в економічній, політичній, соціальній та науковій сферах суспільного життя, зокрема, проведення реформування та удосконалення законодавства, зменшення податкового навантаження, автоматизація виробництва, фінансування науки на належному рівні, так як більшість вчених від'їжджають за кордон щоб реалізувати свої ідеї, а такий інтелектуальний потік негативно впливає на розвиток країни. В той же час, ефективне функціонування фінансової системи сприяє розбудові політики, важливою складовою якої є фінансова стабілізація. Досвід останніх років свідчить, що дійсна фінансова стабілізація досягається на основі розвитку національного виробництва як першооснови економіки. Усе це з повною очевидністю обумовлює необхідність зміщення акцентів в економічній політиці. Його суть полягає в тому, щоб у межах поглиблення ринкової трансформації спрямувати ринкові механізми та інститути на відновлення і розвиток національного виробництва на сучасній техніко-технологічній і організаційній основі, здійснення радикальних структурних перетворень у галузевій та територіальній структурі господарства. Таким чином, головним пріоритетом економічної політики на даному етапі є стимулювання виробництва як гаранта національної економічної безпеки. Таким чином, на сьогодні фінансова система України перебуває в незадовільному стані. Така ситуація склалася внаслідок світової економічної кризи, неплатоспроможності населення, тінізації економіки, безробіття, прогалин законодавства.

Всі ці чинники та багато інших сприяли погіршенню економічного становища країни. Проте, одним із заходів для покращення фінансової стабільності держави є стимулювання виробництва як гаранта національної економічної безпеки. Варто сказати, що в умовах світових глобалізаційних процесів наша країна постійно співпрацює та взаємодіє з іншими країнами та результативність залежить від того, наскільки міцною є позиція нашої держави, наскільки стійкою є вона у фінансовому плані. Фінансова система – це перший крок, який забезпечить нам цю стійкість та

надійність. Саме тому її удосконалення, впровадження чогось нового є дуже важливим для країни, адже від того, наскільки чітко все організовано залежатиме і кінцевий результат, який перш за все полягає у визнанні України як надійного партнера у співпраці та зайняття нею належного місця на світовій арені.

Список використаних джерел:

1. *Висоцький І. Необхідність реформування системи державного фінансового контролю в Україні / І. Висоцький // Ринок цінних паперів України. — 2016. — №1—2. — С.21—27.*
2. *Макогон В. Напрями розбудови системи місцевих фінансів / В. Макогон // Ринок цінних паперів України. — 2013. — №3—4. — С.47—53.*
3. *Олексюк О.І. Особливості та пріоритети результативного розвитку національної економіки у глобальному середовищі / О.І. Олексюк // Агросвіт. — 2015. — №8. — С.30—36.*
4. *Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. і доп. / Ю.В. Пасічник. — К. : Знання-Прес, 2013. — 523 с.*
5. *Яременко О. Тенденції посткризового розвитку фінансових інститутів / О. Яременко // Економіка України. — 2015. — №4. — С.88—95.*

Боднар В.Я.

Науковий керівник: Мицишин О.Я., к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики

ПРОГНОЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ FMCG КОМПАНІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНСТРУМЕНТАРІЮ

Tableau

У наш час велике значення має бізнесова аналітика. Це процес перетворення даних в інформацію, тобто у нові знання, які можуть бути використані для збільшення ефективності та конкурентної здатності підприємства.

Особливості ведення маркетингової політики в FMCG-сфері

FMCG з англійської перекладається як "товари повсякденного попиту" (fast moving consumer goods). На відміну від товарів тривалого користування, FMCG коштують значно дешевше, а тому, щоб заробити, компаніям в даній сфері доводиться постійно підтримувати високий товарообіг. Частота придбання товарів повсякденного попиту при достатньо низькій їх вартості - основа отримання гарного прибутку.

До рис, характерним для маркетингу в даній сфері, можна віднести:

- безперервне збільшення товарообігу (коли кожен окремий товар коштує недорого, то високий прибуток може принести тільки значний обсяг продажів);

- найважливіша частина роботи - робота з свідомістю споживача (тут важливо викликати у покупців стійке і часто неусвідомлене бажання придбати товар, створити необхідність у ньому);

В рамках цього, важливе значення має постійний аналіз прибутків, а також прогнозування майбутніх прибутків з врахуванням промоакцій та інших факторів.

Компанія Tableau Software виникла в 2003 р в Стенфордському університеті, кілька фахівців якого захотіли вдосконалити засоби BI і візуалізації, зробивши їх більш доступними як бізнес-менеджерам, так і розробникам. У 2003 році на базі розробленої технології був введений на ринок комерційний продукт Tableau Desktop.

Система взаємодіє з реляційними СУБД, кубами і таблицями і потім автоматично генерує візуальну аналітику, включаючи звіти, таблиці, рейтинги і графіки. Команда, що складається з докторів наук, створила технологію VizQL, яка повністю змінює роботу з даними: простим перетягуванням миші можна створювати складну візуалізацію інформації.

До складу Tableau включені коннектори для взаємодії з СУБД провідних компаній (Oracle, Microsoft SQL Server, Teradata, IBM DB2 і Netezza). Багато відомих постачальників BI-платформ використовують інструменти візуалізації Tableau в своїх продуктах по OEM-угодам, зокрема, в Oracle Essbase Visual Explorer.

Tableau - система інтерактивної аналітики, що дозволяє в найкоротші терміни проводити глибокий і різнобічний аналіз великих масивів інформації і не вимагає навчання бізнес-користувачів і дорогого впровадження. Tableau допомагає швидко аналізувати, візуалізувати і обмінюватися інформацією. Tableau Desktop є продуктом, який кожен може використовувати, щоб визначати тенденції, виявляти можливості та аналізувати дані. Tableau дозволяє виймати дані для аналізу масивних даних в лічені секунди. Вона поєднує в собі досягнення в області баз даних і комп'ютерної графіки.

Tableau Software допомагає користувачам побачити і зрозуміти дані. Використовується більш ніж у 17 000 організацій по всьому світу, перевагами програмного забезпечення для таблиць Tableau є швидка аналітика та "rapid-fire" Business Intelligence. При цьому забезпечується створення візуалізацій та індикаторних панелей (dashboards) протягом декількох хвилин, а потім їх змінення за секунди. У результаті користувач отримує відповіді з даних швидко, без необхідності програмування.

Проривом Tableau є технологія DataEngine. Це високопродуктивний інструмент що дозволяє здійснювати аналіз мільйонів рядків в лічені секунди без програмування користувальницьких сценаріїв. На відміну від документів Excel, графіки створені засобами Tableau, є інтерактивними.

З допомогою простих операцій Tableau дозволяє відобразити і проаналізувати будь-які дані: від Excel до Oracle. Ви зможете розглянути багатовимірні, складні масиви даних на плоскій картинці, яка інтуїтивно зрозуміла і зручна для аналізу, побачите динаміку зміни даних. Ви помітите безліч звітів на одній сторінці і ефектно презентуєте свої результати.

Основні переваги Tableau Desktop

- Швидкість.
- Простота
- Самообслуговування
- Візуалізація.
- Технічні можливості

Обробка даних для створення прогнозу прибутку

В цьому розділі описана детальна інструкція прогнозування прибутків на цілий рік. Роблячи прогноз, ми спираємось на уже наявні дані і керуємось певними методами і способами обчислення прибутків:

- Реальні продажі кожного місяця впродовж 2013, 2014, 2015 років та частини 2016 року, а саме 8 місяців.
- Сума місячних продаж.

Всі обрахунки ведуться в програмі Microsoft Excel, а графіки зображуються в програмі Tableau.

Переходимо на лист OutR.

В клітинки D3-Q8 та D10-L10 ми ввели наші початкові дані – реальні продажі та їх суми (рис.1).

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	Suma
2013	30 334	30 702	35 675	44 873	39 412	41 732	45 678	56 298	47 591	56 472	53 494	71 185	553 446
2014	33 744	37 554	38 757	52 113	50 158	47 917	58 187	49 544	51 003	57 480	44 903	62 548	583 908
2015	32 503	32 859	33 301	42 491	41 625	48 596	50 024	46 400	76 484	51 515	44 761	88 626	589 185
2016	42 693	41 238	54 467	90 149	53 090	43 897	72 682	85 772	47 591	73 414	53 494	106 778	765 264
2016Real	42 693	41 238	54 467	90 149	53 090	43 897	72 682	85 772					

Рис. 1 Вихідні дані

Далі ми знаходимо коефіцієнт росту продаж беручи за основу 2013 рік. Для цього ми беремо продажі кожного місяця, ділимо на продажі такого самого місяця базового, основного року. Ці коефіцієнти ми записуємо у таблицю з координатами D13-P16 (рис. 2).

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	
2013		1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
2014		1,11	1,22	1,09	1,16	1,27	1,15	1,27	0,88	1,07	1,02	0,84	0,88
2015		1,07	1,07	0,93	0,95	1,06	1,16	1,10	0,82	1,61	0,91	0,84	1,25
2016Real		1,41	1,34	1,53	2,01	1,35	1,05	1,59	1,52	1,00	1,30	1,00	1,50

Рис. 2 Коефіцієнти росту продаж

Переходимо на лист inR.

Нам потрібні наші вхідні дані, тому для зручності роботи переносимо наші вхідні дані в таблицю з координатами Y3-AL6 (рис. 3).

2013	30 334	30 702	35 675	44 873	39 412	41 732	45 678	56 298	47 591	56 472	53 494	71 185	553 446
2014	33 744	37 554	38 757	52 113	50 158	47 917	58 187	49 544	51 003	57 480	44 903	62 548	583 908
2015	32 503	32 859	33 301	42 491	41 625	48 596	50 024	46 400	76 484	51 515	44 761	88 626	589 185
2016	42 693	41 238	54 467	90 149	53 090	43 897	72 682	85 772					765 264

Рис. 3 Перенесення вхідних даних

Транспонуємо нашу таблицю у комірки AF9-AI22 (рис. 4).

2013	2014	2015	2016
30334	33744	32503	42693
30702	37554	32859	41238
35675	38757	33301	54467
44872,99	52113	42491	90149
39412	50158	41625	53090
41732	47917	48 596	43 897
45678	58187	50024	72682
56298,04	49544	46400	85772
47590,96	51003	76484	0
56472	57480	51515	0
53494	44903	44761	0
71185	62548	88626	0
553446	583908	589185	765264

Рис. 4 Транспонування вхідних даних

Нам потрібно знайти натуральний логарифм суми продаж кожного місяця і записати у відповідну таблицю із координатами Z9- AC22(рис. 5).

2013	2014	2015	2016Real
10,32	10,4266	10,3891	10,6618
10,3321	10,5335	10,4	10,6271
10,4822	10,5651	10,4133	10,9054
10,7116	10,8612	10,657	11,4092
10,5818	10,8229	10,6365	10,8797
10,639	10,7772	10,7913	10,6896
10,7294	10,9714	10,8203	11,1938
10,9384	10,8106	10,7451	11,3594
10,7704	10,8396	11,2448	
10,9415	10,9592	10,8496	
10,8873	10,7123	10,7091	
11,173	11,0437	11,3922	
13,2239	13,2775	13,2865	13,548

Рис. 5 Натуральний логарифм суми продаж кожного місяця

Наступним кроком ми від натурального логарифму щомісячної суми продаж віднімаємо відповідний натуральний логарифм суми продажу за цілий рік і записуємо у таблицю з координатами Z23-AC35 (рис. 6).

$$\ln[(S_{01}) - \ln(S_{2012})] = \ln[(k_{s_{01}} * k_{s_{02}} * \dots * k_{s_{12}} * k_{p_1} * k_{r_1})] = m_{01}x_1 + \dots + m_{12}x_{12} + p_1x_{13} + r_1x_{14}; \quad xi=(0,1)(2)$$

2013	2014	2015	2016Real
-2,90389	-2,85094	-2,89741	-2,88619
-2,89184	-2,74396	-2,88651	-2,92086
-2,74171	-2,71243	-2,87315	-2,64263
-2,51233	-2,41633	-2,62945	-2,13876
-2,64209	-2,45457	-2,65004	-2,66823
-2,5849	-2,50027	-2,4952	-2,85837
-2,49455	-2,30608	-2,46624	-2,35413
-2,2855	-2,46688	-2,54144	-2,18853
-2,45352	-2,43786	-2,04166	
-2,28242	-2,31831	-2,43687	
-2,33659	-2,56524	-2,5774	
-2,05088	-2,23381	-1,89431	

Рис 6 Різниця натуральних логарифмів щомісячних сум продаж та сум продаж за цілий відповідний рік

З попередньої таблиці беремо отримані дані та за допомогою методу найменших квадратів проводимо необхідні обчислення. Також з таблиці з координатами A1-W45 використовуємо значення фактора місяця та промоакцій для остаточної корекції даних. Результат записуємо у таблицю з координатами D18-E30 листа OutR (рис 7).

name	value
m01	-2,884607
m02	-2,860794
m03	-2,742481
m04	-2,424216
m05	-2,603733
m06	-2,609686
m07	-2,405248
m08	-2,370589
m09	-2,311013
m10	-2,345864
m11	-2,493079
m12	-2,059669

Рис. 3.7 Дані знайдені за допомогою методу найменших квадратів

Використовуючи результат таблиці з координатами D18-E30 вносимо дані для кожного року в таблицю F18-I30 (рис. 8).

	2013	2014	2015	2016
-2,	Область диаграммы		-2,88461	-2,88461
	-2,86079	-2,86079	-2,86079	-2,86079
	-2,74248	-2,74248	-2,74248	-2,74248
	-2,42422	-2,42422	-2,42422	-2,42422
	-2,60373	-2,60373	-2,60373	-2,60373
	-2,60969	-2,60969	-2,60969	-2,60969
	-2,40525	-2,40525	-2,40525	-2,40525
	-2,37059	-2,37059	-2,37059	-2,37059
	-2,31101	-2,31101	-2,31101	-2,31101
	-2,34586	-2,34586	-2,34586	-2,34586
	-2,49308	-2,49308	-2,49308	-2,49308
	-2,05967	-2,05967	-2,05967	-2,05967

Рис. 8 Заповнення даних для всіх років

Транспонуємо ці дані у комірки D41-P44 та знаходимо експонентну від цих значень. Результат записуємо у таблицю з координатами D48-P51 (рис. 9).

2013	-2,88461	-2,86079	-2,74248	-2,42422	-2,60373	-2,60969	-2,40525	-2,37059	-2,31101	-2,34586	-2,49308	-2,05967
2014	-2,88461	-2,86079	-2,74248	-2,42422	-2,60373	-2,60969	-2,40525	-2,37059	-2,31101	-2,34586	-2,49308	-2,05967
2015	-2,88461	-2,86079	-2,74248	-2,42422	-2,60373	-2,60969	-2,40525	-2,37059	-2,31101	-2,34586	-2,49308	-2,05967
2016	-2,88461	-2,86079	-2,74248	-2,42422	-2,60373	-2,60969	-2,40525	-2,37059	-2,31101	-2,34586	-2,49308	-2,05967
2013	0,055877	0,057223	0,06441	0,088548	0,073997	0,073558	0,090243	0,093426	0,099161	0,095764	0,082655	0,127496
2014	0,055877	0,057223	0,06441	0,088548	0,073997	0,073558	0,090243	0,093426	0,099161	0,095764	0,082655	0,127496
2015	0,055877	0,057223	0,06441	0,088548	0,073997	0,073558	0,090243	0,093426	0,099161	0,095764	0,082655	0,127496
2016	0,055877	0,057223	0,06441	0,088548	0,073997	0,073558	0,090243	0,093426	0,099161	0,095764	0,082655	0,127496

Рис. 10 Знаходження експонентної

Кожну комірку таблиці з отриманим результатом ми множимо на річну суму продаж і отримуємо прогнозовані результати на цей період.

$$S_{01} = S_{2012} * e^{((m_{01}x_{01} + \dots + m_{12}x_{12} + p_1x_{13} + r_1x_{14}))} \quad (3)$$

Створюємо дві таблиці з координатами A2-C50 та D2-AZ4. Це вхідні дані для створення графіку в програмі Tableau, який відображає реальні та прогнозовані прибутки кожного місяця і взагалі на протязі року (рис. 11).

Date	Real	Season
01.13	30334	30924,75
02.13	30702	31670,02
03.13	35675	35647,64
04.13	44872,99	49006,29
05.13	39412	40953,26
06.13	41732	40710,19
07.13	45678	49944,67
08.13	56298,04	51706,07
09.13	47590,96	54880,12
10.13	56472	53000,42
11.13	53494	45745,13
12.13	71185	70562,26
01.14	33744	32626,87
02.14	37554	33413,15
03.14	38757	37609,71
04.14	52113	51703,63
05.14	50158	43207,35
06.14	47917	42950,9
07.14	58187	52693,66
08.14	49544	54552,01
09.14	51003	57900,76
10.14	57480	55917,6
11.14	44903	48262,97
12.14	62548	74446,05
01.15	32503	32921,73
02.15	32859	33715,12
03.15	33301	37949,6
04.15	42491	52170,89
05.15	41625	43597,84
06.15	48596	43339,07
07.15	50024	53169,87
08.15	46400	55045,01
09.15	76484	58424,03
10.15	51515	56422,95
11.15	44761	48699,14
12.15	88626	75118,85
01.16	42693	42760,45
02.16	41238	43790,95
03.16	54467	49290,91
04.16	90149	67762,26
05.16	53090	56627,13
06.16	43897	56291,03
07.16	72682	69059,79

Рис 11 Вхідні дані для програми Tableau

Аналіз і обробка даних за допомогою Tableau

Запускаємо програму Tableau (рис. 12).

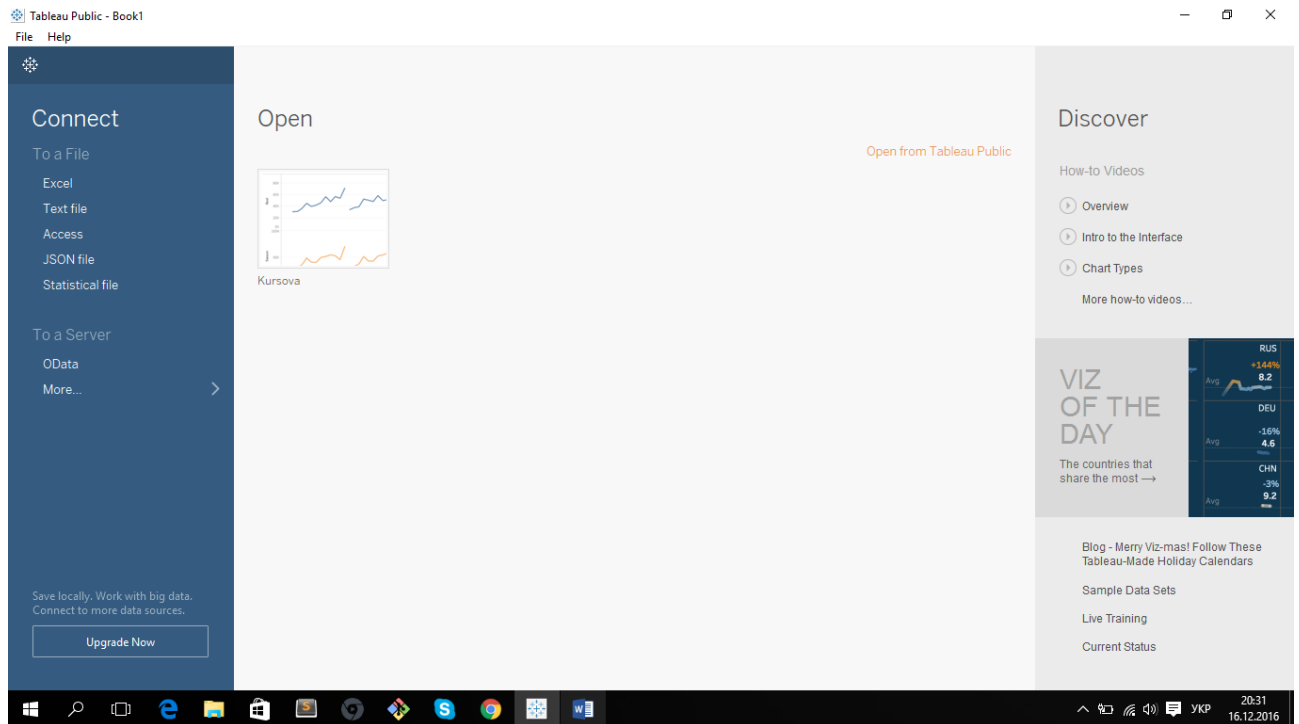

Рис. 12 Стартова сторінка Tableau

Підключаємо наш Екселфайл (рис.13).

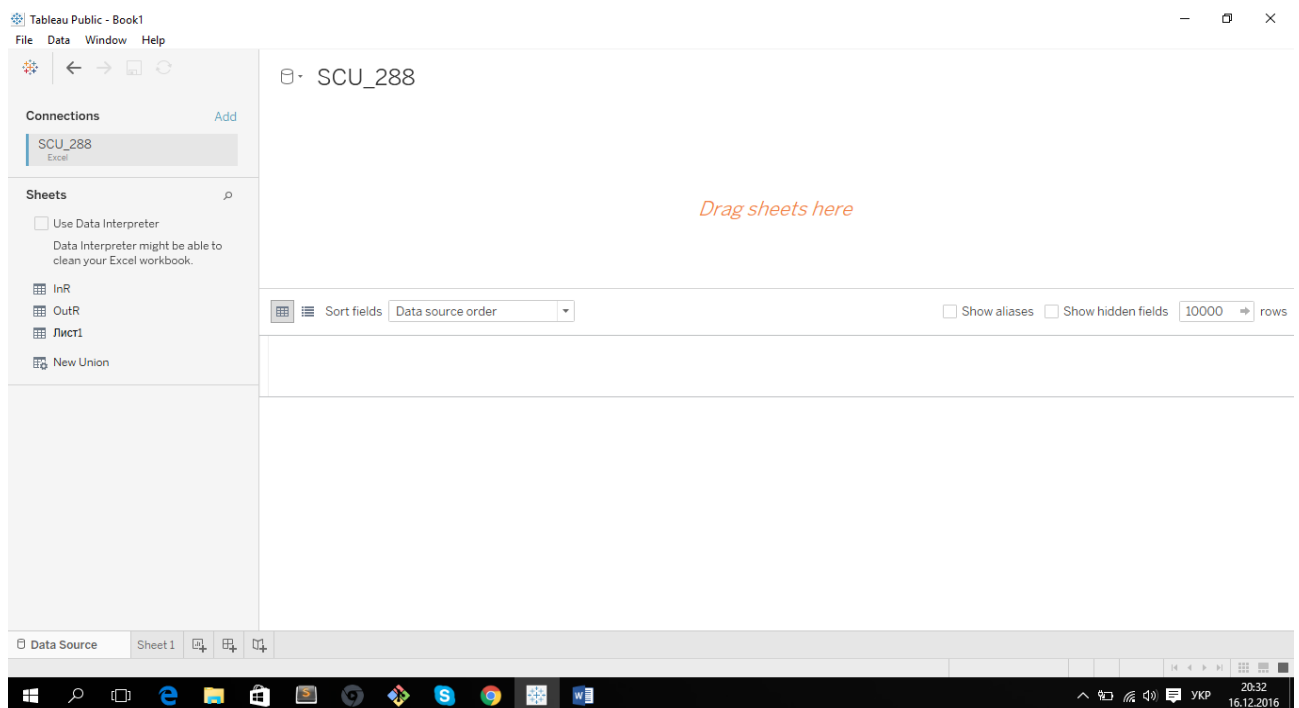

Рис 13 Підключення Екселфайлу

Вибираємо попередньо створений Лист1 з датами а також з реальними та прогнозованими даними. Натискаємо Sheet1 і переходимо до побудови графіка.

В поле Columnsвносимо дату розділену по рокам та місяцям, а в полеRowsвносимо реальні та прогнозовані дані прибутку. Вибираємо тип графіку і отримуємо бажаний результат(рис. 14).

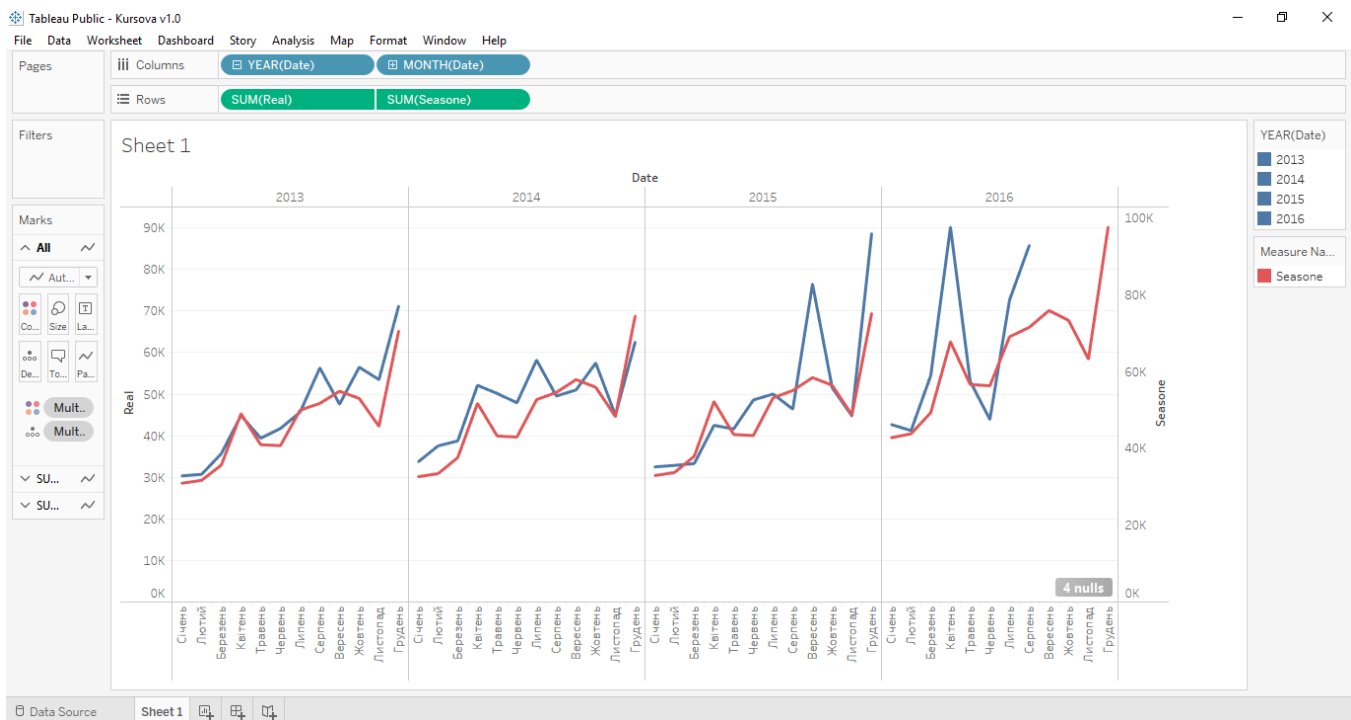

Рис. Графік який відображає реальний і прогнозований прибутки

Економічні процеси важко піддаються прогнозуванню, оскільки на них впливає дуже багато чинників, що зумовлюють численні ризики. Знизити їх повністю або частково допомагає аналіз.

Якісні методи прогнозування дають змогу з'ясувати загальні тенденції розвитку галузі, передбачити ймовірну споживчу поведінку покупців у майбутньому, охарактеризувати дії конкурентів. Кількісні методи слугують для отримання інформації у певних показниках, що дає змогу оперувати нею, порівнювати різні дані тощо, тобто конкретизувати інформацію у точному числовому вираженні.

Для успішного розвитку торгової діяльності необхідний аналіз та прогнозування прибутків. Маючи даними за минулі роки та місяці, враховуючи такі фактори як промоакції та інші, за допомогою необхідних формул та методів ми проводимо необхідні обчислення для підрахунку доходів на майбутні місяці чи роки.

Програма Tableau дає нам різноманітні інструменти для побудови графіку, який відображає прогнози майбутніх доходів. Дає змогу порівняти прибутки за різні роки, квартали та місяці, побачити перспективи розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. "HowToGet a 20 MillionDollarPre-Money ValuationforSeries A: TableauSoftware CEO ChristianChabot (Part 3)". *OneMillion by OneMillion by SramanaMitra*. Retrieved 2014-04-23.
2. Lerman, Rachel (22 August 2016). "SeattleTimes". Retrieved 23 August 2016.
3. Kosara, Robert (February 22, 2011). "TableauPublic'sNewDataPolicy". *EagerEyesblog*. Retrieved March 13, 2013.
4. "Software: Business - Tableau - BestoftheYear". *PCMag.com*. November 11, 2005. Retrieved 2011-11-16.
5. Офіційний ресурс Tableau [Електронний ресурс] <http://www.tableau.com/>

ПРОБЛЕМА ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА МАЛИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ

Малий бізнес – опора економіки будь-якої держави у світі. Він забезпечує робочі місця для населення, створює товари та надає послуги, стимулює розвиток конкуренції та послаблює вплив монополій, завдяки сплаті податків поповнює державну казну та, найголовніше, забезпечує прибуток своєму власнику.

Проте на сьогоднішній день в Україні існують перешкоди щодо створення та діяльності малих підприємств. Джерело цих перешкод міститься, зокрема, в податковому навантаженні на даний вид бізнесу, що провокує закриття багатьох господарюючих одиниць, що негативно відбивається на економічному стані країни.

Для того щоб проаналізувати дані та знайти шляхи вирішення даної проблеми, необхідно проаналізувати становище малих підприємств в Україні на прикладі статистики діяльності фізичних осіб-підприємців (ФОП), опрацювати зміни в податковому законодавстві та дослідити досвід іноземних країн в стимулюванні малого бізнесу.

Згідно з даними сервіс моніторингу реєстраційних даних українських компаній та судового реєстру для захисту від рейдерських захоплень і контролю контрагентів OpenDataBot, з кінця грудня 2016 до січня 2017 року загальна кількість підприємців зменшилась на 128 402 одиниць.

Масове закриття ФОПів здійснюється в кожній області України. Найбільше у: Київській (17176), Харківській (12390) та Дніпропетровській (11196) областях. Найбільше закриваються підприємці роздрібної (43275) та оптової (8931) торгівлі, складських (10798) та транспортних послуг (7040) [1].

Однією з причин згорання багатьох малих підприємств слугують зміни, внесені до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», а саме в статті 7 пункті 2: «У разі якщо таким платником не отримано дохід (прибуток) у звітному році або окремому місяці звітного року, такий платник зобов'язаний визначити базу нарахування, але не більше максимальної величини бази нарахування єдиного внеску, встановленої цим Законом. При цьому сума єдиного внеску не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску». Це стосується платників загальної системи оподаткування та другої і третьої групи спрощеної системи оподаткування.

Це означає, що зазначені вищі платники податків зобов'язані платити єдиний соціальний внесок у розмірі 704 грн навіть якщо у них не було доходу.

До того ж, у зв'язку зі змінами до вищезгаданого нормативно-правового акту пункт 3 статті 7 був доповнений наступним абзацом: «Для платників, віднесених до першої групи платників єдиного податку, визначених у підпункті 1 пункту 291.4 статті 291 Податкового кодексу України, ця сума не

може бути меншою за 0,5 мінімального страхового внеску із зарахуванням відповідних періодів здійснення підприємницької діяльності до страхового стажу, який обчислюється відповідно до статті 24 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», пропорційно до сплаченого єдиного внеску». Тобто, виходячи з того, що у 2017 році мінімальна заробітна плата становить 3200 грн, підприємець, платник першої групи єдиного податку, сплачує 352 грн на місяць [2].

Дані дії уряду можна пояснити тим, що планувалось закрити так звані «сплячі підприємства» та ті, що зловживають спрощеною системою оподаткування. Однак, слід зазначити, що більшість підприємств обирало спрощену систему оподаткування, щоб мінімізувати суму податкових платежів, а отже мати більший чистий дохід, ніж вони б отримали на загальній системі оподаткування. В Україні присутні підприємства, реальні чисті доходи (після виплати податків та зарплат найманим працівникам) яких не перевищують 5-15 тис грн на місяць (5-6 тис грн щомісяця з одного міні-магазинчика) [3]. Тому будь-яка, навіть незначна негативна дія проти їхнього підприємства примушує припиняти власну справу і ще більше податкове навантаження відбиває у них стимули до підприємницької діяльності.

Проте також існують позитивні зрушення щодо малого бізнесу. Зокрема, В Україні стартувала програма ЄС, яка дозволить Європейському інвестиційному банку підтримати малі та середні підприємства в Україні.

Мета ініціативи – зміцнення економічного розвитку в цільових країнах, надаючи фінансову та технічну підтримку малим та середнім підприємствам (МСП). «Приватний сектор призводить до зростання та нових можливостей для працевлаштування в Україні. Нова ініціатива ЄС повинна зміцнити цей сегмент національної економіки», – сказав віце-президент Європейського інвестиційного банку Вазіл Гудак на конференції, яка має на меті поінформувати різні зацікавлені сторони в Україні щодо доступу до фінансування від банку ЄС [4].

Проте, кращим варіантом дії було б робити зміни всередині країни, а саме у законодавстві, ніж потребувати допомоги ззовні.

Для вирішення проблеми розвитку малого бізнесу в Україні слід звернутись до досвіду інших держав.

Наприклад, у Великобританії малі підприємства мають право на застосування податкової знижки в розмірі 150 % від витрат на дослідження та розробки (за мінімальної суми інвестицій 10 тис фунтів стерлінгів). У Норвегії для малих і середніх підприємств передбачено податковий кредит у сумі 18-20 % від обсягу витрат на дослідження і розробки за умови, що обсяг відповідних витрат не перевищує 4 млн норвезьких крон (для університетів та інших дослідницьких організацій – не більше 8 млн). Конкретний розмір пільги залежить від обороту компанії, валюти балансу і кількості найманих працівників. Малі підприємства Іспанії, поряд зі стандартними варіантами податкового кредиту (що використовуються будь-якими платниками), мають право на застосування спеціального

10% - го податкового кредиту від суми витрат, спрямованих на розвиток електронної комерції, інтернет-технологій, створення комп'ютерної техніки та програмного забезпечення. Крім того, пільга у вигляді податкового кредиту встановлена для будь-яких підприємств, що інвестують кошти в нефінансові малі та середні підприємства, що здійснюють діяльність у сфері технологічних інновацій [5].

З цього випливає, що для розвитку малого бізнесу в Україні, а отже для створення та діяльності саме тих малих підприємств, які мають на меті створення прибутку, необхідно встановити менші ставки податку та надавати більший податковий кредит для тих господарюючих одиниць, що створюють інноваційний продукт та займаються екологічно безпечною діяльністю, здійснюють свій вклад у розвиток бізнесу та країни загалом. Доречним є встановлення диференційованої податкової політики до даних підприємств, виходячи з виду їхньої економічної діяльності та рівня прибутковості, кількості безробітних в тому регіоні, де провадиться даний бізнес.

Запропоновані заходи повинні позитивно вплинути на розвиток малого бізнесу в Україні та, зокрема, покращити економічне становище і добробут населення нашої держави.

Список використаних джерел:

1. *За останні тижні припинило роботу 128 тисяч приватних підприємців [Електронний ресурс] // OpenDataBot. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://opendatabot.com/blog/23-foragedec>.*
2. *Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»//Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 2-3. – ст.11*
3. *Левицький К. Назад, у глухий кут? [Електронний ресурс] / Костянтин Левицький // Дзеркало тижня. Україна. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://gazeta.dt.ua/business/nazad-u-gluhiy-kut-zakon-pro-podvoynnya-minimalki-zavdav-destruktivnogo-udaru-po-malomu-biznesu-.html>.*
4. *ЄІБ запускає нову схему підтримки малого бізнесу в Україні [Електронний ресурс] // Економічна правда. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/02/10/620516/>.*
5. *Іванов Ю. Б. Світовий досвід податкового стимулювання розвитку малого бізнесу [Електронний ресурс] / Юрій Борисович Іванов // Проблеми економіки. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://www.problecon.com/pdf/2009/3_0/64_68.pdf.*

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК НЕГАТИВНИЙ ЧИННИК ВПЛИВУ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСІВ

Тіньова економіка – це чинник, який, як правило, негативно впливає на економіку країни, що пояснюється бажанням підприємств отримати вищі прибутки, не сплачуючи податки, та вести свою господарську діяльність, яка не відображається в офіційній статистиці.

Рівень тінізації економіки впливає на формування державного бюджету, обсяги валового внутрішнього продукту (ВВП) та на рівень фінансового забезпечення підприємств і населення, тобто на формування і використання фінансів будь-якої держави.

Проблема тінізації є досить актуальною для України, оскільки її високий рівень стримує економічне зростання країни.

Саме аналіз рівня економічної тінізації дасть нам повну картину негативного впливу останньої на функціонування фінансів.

Детінізація економіки є однією з пріоритетних напрямів діяльності уряду для забезпечення економічного зростання в країні.

Слід зазначити, що у 2015 році рівень тінізації в Україні був 47 %, тоді як у Польщі склав 23,3 %, а в Канаді 10,3 %. [1] За попередніми розрахунками Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, у січні-вересні 2016 року рівень тіньової економіки нашої держави склав 35 % від офіційного ВВП, що на 5 в. п. менше порівняно з показником відповідного періоду 2015 року.

Існують різні підходи до аналізу динаміки величин показників тіньового сектору, які свідчать про зменшення рівня тіньової економіки у порівнянні з попереднім роком. Зокрема:

– за методом збитковості підприємств зменшення рівня тіньової економіки склало 7 в. п. (до 25 % від обсягу офіційного ВВП), що значною мірою відбулося завдяки зменшенню обсягу отриманих збитків підприємствами усіх видів економічної діяльності (ВЕД) поряд з суттєвим покращенням фінансового становища підприємств ВЕД «Професійна, наукова та технічна діяльність»;

– монетарний метод показав зменшення рівня тіньової економіки на 5 в. п. (до 25 % від обсягу офіційного ВВП);

– метод «витрати населення – роздрібний товарооборот» та електричний метод зафіксували зменшення рівня тіньової економіки на 3 в. п. кожний (до 51 % та до 31 % відповідно). [2]

Статистичні дані свідчать, що детінізація стала результатом:

– збереження відносної макроекономічної стабільності (за підсумком 9 місяців 2016 року зростання реального ВВП становило 1,3 %; інфляція за цей період склала 6,4 % проти 41,4 % у

відповідному періоді 2015 року при девальвації середньомісячного обмінного курсу гривні до долара США на 12,2 % порівняно з 39,5 % у січні-вересні 2015 року);

– поліпшення бізнес-клімату в умовах проведення політики з дерегуляції підприємницької діяльності та підвищення ефективності державного сектору (відповідно до рейтингу Doing Business-2017 Україна посіла 80 місце серед 190 країн; у рейтингу Doing Business-2016, уточненому відповідно до методології, застосованій в останньому Звіті, Україні належало 81 місце серед 189 країн);

– відновлення та формування нових міжгалузевих зв'язків в економіці країни;

– поступової легалізації відносин на ринку праці внаслідок зниження ЄСВ. [2]

Слід зазначити, що якщо детінізація відбуватиметься силовими методами, результат може бути негативним – низка бізнесів вийде з України або буде знищена. Також варто пам'ятати, що бізнес завжди є мобільнішим, ніж державні інституції. В умовах швидкого розвитку цифрових технологій та фінансових інструментів бізнес відразу знаходитиме механізми для нових схем ухилення від оподаткування та регуляторних процедур. [3]

Однак існує низка проблем, що стримують процес детінізації економіки України. Це, зокрема:

– збереження несприятливої зовнішньоекономічної кон'юнктури;

– збереження конфлікту у міжнародних відносинах з Російською Федерацією (впровадження Росією товарних та транзитних обмежень);

– збереження фінансових ризиків в умовах триваючого банкрутства банків та недоотримання кредитних коштів від Міжнародного валютного фонду;

– наявність територій, невідконтрольних владі, утворених у ході збройного конфлікту на території країни. [1]

Основними напрямками детінізації економіки у 2017 році повинні стати: реформування Державної фіскальної служби України, набір за конкурсом нових співробітників від інспекторів до керівників, які зможуть контролювати весь ланцюжок поставок від виробника, імпортера до точки продажу (в тому числі за рахунок впровадження онлайн реєстратора розрахункових операцій для ризикових категорій платників). Як наслідок, тіньова економіка знизиться в 3-4 рази і бюджет отримає додатково до 150 млрд. грн. на рік. Після чого необхідно знизити ПДВ до 16-17 %, замінити податок на прибуток податком на виведений капітал. І в Україну підуть інвестиції, як заявив під час презентації цілей реформ на 2017 р. Олександр Громико, голова Української асоціації виробників. [4]

З цього випливає, що детінізація економіки України є незначною у порівнянні з невисоким рівнем тіньової економіки зазначених країн, а отже необхідно впроваджувати певні заходи, які б покращили економічний розвиток держави і функціонування фінансів. Серед них можуть бути вдосконалення податкового законодавства, нормативно-правових актів у сфері боротьби з економічною злочинністю, створення позитивного клімату для ведення бізнесу та покращення управління державними фінансами.

Список використаних джерел:

1. [Верстюк О. М.](#) Тінізація і конкурентоспроможність національної економіки України / О. М. Верстюк, І. О. Келару // *International scientific journal*. - 2016. - № 2. - С. 98-101. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_2_23
2. Тенденції тіньової економіки в Україні у січні-вересні 2016 року. Міністерство економічного розвитку та торгівлі. //Міністерство економічного розвитку та торгівлі. – 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:
<http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=ee79c009-bee1-4f5e-a275-c2be8fae5875>
3. Міф та Реальність: Рівень Тіньової Економіки в Україні [Електронний ресурс] // *VoxUkraine*. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://archive.voxukraine.org/2015/12/08/mif-ta-realnist-prodriven-tiniovoi-ekonomicy-v-ukraini-ua/>.
4. Рівень тіньової економіки знизиться у 3-4 рази – бюджет отримає додатково 150 млрд. грн. [Електронний ресурс] // *Дзеркало тижня. Україна*. – 2017. – Режим доступу до ресурсу:
http://dt.ua/ECONOMICS/riven-tinovoyi-ekonomiki-znizitsya-u-3-4-razi-byudzheth-otrimaye-dodatkov-150-mlrd-grn-236161_.html.

Вапнічна О.А.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Основним стратегічним завданням фінансової політики будь-якої країни є підтримка стабільного економічного стану держави та поліпшення темпів економічного зростання. За роки незалежного існування фінансова система України неодноразово модернізувалася і зазнавала перетворень, та попри це стан економіки є незадовільним.

Фінансова система – це сукупність різноманітних видів фондів фінансових ресурсів, сконцентрованих у розпорядженні держави, не фінансового сектора економіки, окремих фінансових інститутів і населення для виконання покладених на них функцій, а також для задоволення економічних і соціальних потреб [1].

Для України з її відкритою економікою необхідність модернізації фінансової системи є особливо актуальною. Формування сучасної моделі фінансової системи України передбачає виділення у її складі однойменних секторів, що значно розширить її зміст, дасть можливість уточнити механізми взаємодії між складовими структури, створить передумови її адекватної реакції на дію різного роду чинників. Стан фінансової системи України, її особливості та проблеми свідчать про відсутність

системного підходу до використання фінансів у процесі управління економікою та соціальною сферою. Її сучасний стан характеризується наступними чинниками [2]:

- відсутність розроблених і відповідним чином реалізованих на практиці принципів побудови фінансової системи означає відсутність єдиних підходів, правил, вимог тощо при формуванні нормативно-правових актів та організації фінансової діяльності загалом;
- економіко-правова нерівність економічних суб'єктів, яка проявляється у вибіркового визначенні економічних прав, свобод та відповідальності. Фінансова допомога безпосередньо або опосередковано з боку держави у багатьох випадках надається одним економічним суб'єктам за рахунок інших, що викликає споживацькі очікування, лобізм та корупцію;
- наявність монопольних переваг та порушення інтересів економічних суб'єктів. Це, у свою чергу, викликає масове невиконання існуючих нормативно-правових актів, що регулюють фінансово-господарську діяльність практично в усіх сферах економіки;
- відсутність реальної конкуренції у фінансовій сфері, свідченням чого є майже однакові, за ціною та якістю умови надання фінансових послуг. При значній чисельності фінансових установ споживач фактично не має вибору. Це, значною мірою, викликано надмірно вузькою спеціалізацією фінансових установ, незважаючи на те, що в сучасних умовах спостерігається процес розмивання кордонів між різними видами фінансово-кредитних інститутів.
- низька здатність до самозабезпечення та саморегулювання, що викликає необхідність державного втручання практично в усі сфери діяльності;
- відсутність належним чином сформованих стимулів для всіх ланок та рівнів фінансової системи. Фінансові стимули в їх сучасному виді, не дають належних результатів, свідченням чого є висока частка збиткових та низькорентабельних підприємств, низький рівень продуктивності праці та якості продукції тощо;
- низька фінансова стійкість та конкурентоспроможність фінансової системи, як в цілому так і її окремих складових. Викликана, значною мірою, відсутністю економічно обґрунтованих норм та нормативів діяльності, регуляторів та стабілізаторів стану економічних суб'єктів; - випереджаюче зростання доходів держави та фінансового сектора, що суттєво стримує ріст реального сектора економіки;
- фінансова система є банківсько-орієнтованою, оскільки всі інші представники фінансового сектора суттєво відстають у своєму розвитку (мають надто низьку капіталізацію), що не дозволяє їм успішно конкурувати на даному ринку;
- зростання ролі міжнародних фінансів, що пов'язано з розширенням економічних зв'язків, зростанням впливу міжнародних організацій та фінансових інститутів.

Подібні особливості фінансової системи України так чи інакше впливають на її стан та економіку загалом. Негативний вплив досить часто переростає у проблеми, які так само, як економіка і фінанси, а також їх складові, тісно пов'язані між собою та обумовлюють одне одного. Нестача коштів в

одному секторі чи галузі економіки може викликати ланцюгову реакцію в усіх інших складових, що особливо яскраво проявляється в періоди фінансових криз. Тим не менше, нестача коштів чи дефіцит фінансових ресурсів, що найбільш поширені на практиці лише ззовні виглядають як фінансові проблеми, оскільки мають грошове вираження.

Слід зазначити, що в державі, в особі наукових установ та органів влади постійно ведуться пошуки шляхів оздоровлення економіки, її модернізації та подальшого розвитку. Це проявляється у розробці та реалізації різного роду проектів, програм, концепцій та стратегій розвитку. На сьогоднішній день розроблена Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року, де головною метою є створення фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища згідно зі стандартами ЄС. Досягнення мети Програми забезпечуватиметься шляхом реалізації низки взаємопов'язаних заходів, спрямованих на комплексне реформування фінансового сектору [3]. В основу Програми покладено такі базові принципи:

- європейська інтеграція;
- лібералізація фінансових ринків та набуття режиму внутрішнього ринку з ЄС у сфері фінансових послуг;
- збалансованість економічних інтересів, через формування ринкового конкурентоспроможного середовища;
- незалежність та ефективність роботи регуляторів, здійснення нагляду на основі оцінки ризиків;
- прозорість та високі стандарти розкриття інформації учасниками фінансового сектору та регуляторами;
- відповідальність та довіра між учасниками фінансового сектору та регуляторами;
- цілісність фінансової системи, всебічний захист прав кредиторів, споживачів та інвесторів.

Не менш важливою умовою покращення стану фінансової системи України у контексті глобалізаційних процесів є досягнення стійкості національної грошової одиниці, що стає можливим при позитивному сальдо між доходами та витратами країни на зовнішньому ринку. Стійке перевищення імпорту товарів над експортом, що спостерігається в Україні, незважаючи на позитивний баланс послуг, викликає нестачу та подорожчання іноземної валюти, отже, ріст цін на товари як імпортного так і вітчизняного походження, зростання тарифів на послуги тощо, фактично збудує фінансову систему, порушуючи усталені зв'язки та пропорції розподілу.

Таким чином, фінансова сфера є однією з головних напрямів діяльності держави, яка дозволяє їй бути конкурентоспроможною у світовому просторі. Однак сучасний стан фінансової системи в Україні показав її негативні тенденції та виявив значний спектр проблем в цій галузі, які потребують

негайного формування ефективних заходів щодо їх подолання. Наявність кризових явищ у фінансовій системі країни призвело до формування низького рівня фінансової безпеки України, що не дає їй можливості бути конкурентоспроможній на сучасному світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. *Малютін О.К. Фінансова система та її значення в економічному розвитку України / Малютін О.К. // Фінанси України. – 2014. – № 4. – С. 97-100.*
2. *Кименко К.В. Актуальні проблеми модернізації фінансової системи України [Електронний ресурс] // №7. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4190>.*
3. *Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.*

Верхоляк Т.П.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ І ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЇХ РЕФОРМУВАННЯ

Державні фінанси відіграють важливу роль у розвитку країни. Ринкова економіка потребує не тільки державного регулювання, а й державного фінансування широкого кола програм, спрямованих на підтримку конкурентоспроможності бізнесу, забезпечення стандартів життєдіяльності громадян, проведення комплексних реформ, націлених на оновлення економічної системи в цілому. Ця роль зростає в періоди поглиблення кризових явищ у економіці, реалізації програм економічного зростання, проведення структурної перебудови господарського комплексу країни, впровадження інноваційної моделі розвитку економіки, створення адекватної системи міжнародного співробітництва.

Потреба в ефективному управлінні бюджетними ресурсами, створенні державної стратегії соціально-економічного розвитку з урахуванням національних і регіональних інтересів, збалансованій системі державних фінансів створюють умови для системних перетворень у країні та дають поштовх до досягнення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, її розвитку та модернізації шляхом протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам, оновлення виробничого потенціалу та інвестицій в науково-технічні розробки. Водночас на цьому шляху стоять суттєві перешкоди, пов'язані з наслідками економічної кризи, значним занепадом виробничої сфери, загрозливо високим рівнем державного боргу, макрофінансовою нестабільністю, яка загострюється внаслідок військового конфлікту на сході України.

На сьогодні функціонування державних фінансів України перебуває в стадії загострення кризового стану, що зумовлено як макроекономічними дисбалансами, так і наслідками політичної нестабільності. Забезпечення стійкого довгострокового розвитку країни нерозривно пов'язано з усуненням загрозливих параметрів боргового навантаження, підвищенням рівня та ефективності витрачання бюджетних коштів, зменшенням рівня тінізації економіки, реальним скороченням податкового навантаження на суб'єкти господарювання та вдосконаленням системи адміністрування податків, узгодженням цілей та орієнтирів фіскальної і монетарної політики задля стабілізації національної економіки.

Відсутність збалансованості між доходами та видатками бюджету, нераціональна структура бюджетних ресурсів на їх нецільове використання збільшують тиск на стабільність національної валюти, призводять до недофінансування видатків бюджету, зниження рівня життя громадян і провокують нарощування державного боргу, що зводить нанівець спроби досягнення макроекономічної і макрофінансової стабільності у країні.

Визначальний вплив на стійкість державних фінансів має загальний рівень розвитку економіки країни, який вимірюється за показником ВВП на одну особу за паритетом купівельної спроможності (ПКС) [1]. Рівень ВВП на одну особу за ПКС в Україні є суттєво нижчим порівняно з найближчими сусідами (Польща, Словаччина, Угорщина), у яких цей показник коливається від 25 до 28 тис. дол. США в середньому за останні три роки. В Україні ж цей показник не перевищив 9,1 тис. дол. США, що свідчить про надзвичайно невисокий рівень добробуту громадян, більшість яких знаходиться за межею бідності.

Сучасна економічна ситуація в Україні показує, що одним із чинників, який відчутно гальмує розвиток країни, є зростання рівня державного боргу, що призводить до погіршення фіскальної спроможності держави. Темпи зростання рівня державного боргу у ВВП надзвичайно високі (майже в шість разів за останні дев'ять років), що має негативний вплив на стійкість державних фінансів, яку визначають високі валютні ризики зовнішньої заборгованості, нестабільна ситуація з рефінансуванням боргів попередніх років, а також тиск боргових виплат [2].

Значною проблемою державних фінансів є надмірна централізація бюджетної системи, що послаблює зацікавленість органів місцевого самоврядування у збільшенні доходів за чинними статтями, та пошук нових джерел доходів.

Проведення бюджетної децентралізації полягає у зменшенні обсягів трансфертів із державного бюджету та зміцненні дохідної бази місцевих бюджетів. Україна взяла курс на проведення децентралізації в останні роки, так джерела наповнення місцевих бюджетів було розширено за рахунок передачі з державного бюджету: 100 % плати за надання адмінпослуг, 100 % державного мита, 10 % податку на прибуток підприємств [3].

Не менш важливим дестабілізуючим фактором, що веде до нецільового використання бюджетних коштів, є відсутність належного регулювання видаткової політики розпорядників

бюджетних коштів. В умовах подолання наслідків фінансової кризи уряди більшості країн, незалежно від рівня розвитку національних економік, застосовують потужні фіскальні інструменти впливу на економічне зростання. Одним із чинників стимулювання макроекономічної динаміки є вдосконалення державної бюджетної політики України у сфері видатків як важливого пріоритету реалізації соціально-економічної політики держави.

Спостерігається надмірна фіскальна орієнтація податкової системи. Податкова політика орієнтована виключно на вилучення фінансового ресурсу із корпоративного сектору для забезпечення надто високих видатків бюджету. Пріоритет мобілізації необхідної суми коштів об'єктивно спричиняє посилення реального рівня податкового навантаження на підприємства. Надмірна фіскальна орієнтація податкової системи є одним із головних чинників стримування підприємницької активності, оскільки обумовлює вилучення фінансових ресурсів, необхідних для підтримки поточної діяльності та здійснення інвестицій

На сьогодні державні фінанси України опосередковують майже 70% від усіх фінансових ресурсів і містять різні фінансові інституції, за допомогою яких держава здійснює свою фінансову діяльність. Державні фінанси охоплюють державний бюджет, централізовані та децентралізовані фонди цільового призначення, фінанси підприємств і організацій державної власності, державний кредит, державне страхування. Усі ланки державних фінансів мають власну сферу функціонування, однак вони тісно пов'язані між собою. Основу державних фінансів становлять фінанси підприємств державної власності. Тут створюється понад 55% від валового внутрішнього продукту, який є головним об'єктом фінансових відносин. За умов розвитку ринкової економіки частка державного сектора зменшуватиметься, однак ще тривалий час цьому сектору належатиме визначальна роль у процесах розподілу й перерозподілу, що здійснюються за допомогою фінансів [4].

Підсумовуючи, варто відзначити, що сьогодні державні фінанси України перебувають у складному стані, що зумовлено внутрішніми й зовнішніми загрозами, невідповідністю здійснюваної економічної та соціальної політики держави. До напрямів розв'язання проблем розвитку сектору державних фінансів відносять заходи щодо зменшення державної підтримки соціальної сфери, скорочення дефіциту державного бюджету, зниження обсягів державних запозичень, зміцнення фіскальної дисципліни тощо. Виважена боргова політика, реальне розширення фінансових можливостей регіонів, збільшення питомої ваги видатків, спрямованих на соціально-економічний розвиток країни, дозволить створити фіскальну політику, яка буде сприяти розвитку держави. Скорочення рівня інфляції, ефективне управління дефіцитом платіжного балансу з одночасним збільшенням інвестицій і інновацій, модернізацією виробничих фондів та створенням умов для відновлення фінансової спроможності мікрорівня позитивно вплине на економічний стан держави та створить умови для макрофінансової стабілізації. Варто також при реформуванні державних фінансів України враховувати світовий досвід, розуміючи разом із тим необхідність його адаптації та гармонізації до українських реалій. Аналіз світового досвіду показує, що без забезпечення

довгострокової фінансової стабільності не можливе зростання реального сектору економіки, створення сприятливого середовища для ведення бізнесу й поліпшення становища в соціальній сфері.

Список використаних джерел:

1. *Моніторинг факторів, що створюють ризики стійкості державних фінансів України: науково-аналітичні матеріали / А. І. Даниленко, В. В. Зимовець ; НАН України. – Київ : Ін-т економіки та прогнозування. – 2015. – С. 2–13*
2. *Молдован О. О. Новий етап реформи системи державних фінансів України: ключові пріоритети та завдання / О. О. Молдован // Фінанси України. – 2014. – № 8. – С. 57–69.*
4. *Інфографіка: фінансова децентралізація [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=409155&cat_id=397854*
5. *Становлення та розвиток державних фінансів України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/35/2359.html>.*

Волошин Г.М.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ ЯК СФЕРИ НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

У розвиненому суспільстві фінансові послуги мають не менше значення, ніж виробництво. Найбільш динамічно розвивається та частина сфери послуг, яка пов'язана із задоволенням потреб суспільного виробництва: фінансово-кредитне обслуговування, страхові послуги, інформаційне і бухгалтерське обслуговування. Деякі спеціалісти вважають, що до послуг можна віднести все, що не пов'язане з видобуванням корисних копалин, промисловим і сільськогосподарським виробництвом. Саме так визначають послуги у західній статистиці національних рахунків. У ній послуги поділяються на споживчі (ресторани, готелі), соціальні (освіта, медична допомога), виробничі (інжиніринг, консультації, фінансові та кредитні послуги), розподільчі (торгівля, транспортні).

В економічному розумінні під послугами розуміють функції або операції, на які є попит, відповідно, ціна, що встановлюється на відповідному ринку. Іноді послуги визначають як нематеріальні блага, однією із характерних рис яких є споживання на місці її надання. Вважається, що виробництво послуг і їх споживання співпадають у часі та просторі, і в момент надання послуги її виробник і споживач вступає у безпосередній контакт. Керівник підприємства укладає угоду з банківською установою на банківське і фінансове обслуговування. Тому послуги, як правило, не можуть передаватись іншим особам, тобто система перепродажу є достатньо складною і вимагає певних витрат на юридичне та інше обслуговування.

Деякі автори вважають, що факт створення послуги можна відділити у часі від факту її продажу і факту використання, це дозволить продавати послуги ринковими методами. Платність фінансових послуг обумовлена самим характером послуги, що є вільною і ніби прихованою в товарі. Українські вчені, досліджуючи сферу послуг США, крім галузей немайнового накопичення (освіта та охорона здоров'я), вказують, що до неї відносяться і послуги у сфері суспільного виробництва і обігу (фінанси страхування, операції з нерухомістю, ділові послуги).

Вивчення особливостей розвитку сфери послуг і ролі різних економічних суб'єктів у цьому процесі набуло в останні роки важливого теоретичного і практичного значення. Відносини, що виникають у зв'язку з функціонуванням фінансових ринків в нашій країні та наданням фінансових послуг споживачам, регулюються Конституцією України, загальні правові засади у сфері надання фінансових послуг, здійснення регулятивних та наглядових функцій за діяльністю з надання фінансових послуг встановлює Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" та інші закони України з питань регулювання ринків фінансових послуг, а також прийняті згідно з цими законами нормативно-правові акти.

Фінансова послуга — операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

Важливим стимулюючим фактором все більш широкого впровадження виробничих компаній у сферу фінансових послуг є створення вертикально інтегрованої структури компаній, що дозволяє знизити витрати і посилити орієнтацію на споживача. Також підвищується значення некапітоломних видів послуг, пов'язаних із використанням висококваліфікованої праці, до яких належать фінансові послуги.

Розглядають фінансові установи на сучасному етапі у світлі двох ключових концепцій: сфера надання фінансових послуг і фірма, що надає фінансові послуги — це бізнес, що постачає фінансову продукцію і послуги. Загальні категорії цієї продукції та послуг включають операційні рахунки (наприклад, поточні рахунки), портфельні послуги (наприклад, позики і депозити), страхування, банківська діяльність інвестиції (наприклад, підписання цінних паперів і угоди брокера, дилера), послуги довіреної особи, фінансове планування, обробка інформації, даних.

Для фінансового ринку, щоб бути повністю досконалим, треба, по-перше, всім учасникам мати доступ на ринок і будь-кому з учасників не мати контролю над цінами; по-друге, інформація відносно фінансових активів повинна бути легко доступною для всіх учасників; по-третє, не повинно бути перешкод щодо вільної торгівлі фінансовими активами; і, по-четверте, не повинно бути спотворення, перекручування у стягненні податків, зборів. Якщо ці умови існують, то ціни на фінансові активи точно і швидко відображають інформацію про фінансові активи, фінансові ринки можна вважати ефективними.

У сучасній сфері надання фінансових послуг змагання за клієнтів стало жорстким. Коли банки мали монополістичну владу, то не було потреби в розвитку маркетингової діяльності, але в умовах конкурентної боротьби виробничий розвиток і маркетинг - критичні фактори успіху для фірм, що надають фінансові послуги. Так як стандартна економічна модель ринкової структури припускає виживання продукції з найбільш низькою вартістю, то клієнти повинні мати вигоду з більш низьких цін і більш широкого вибору фінансової продукції і послуг як росту змагання.

Список використаних джерел:

1. *Положення про державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України: Затв. Указом Президента України від 4 квіт. 2003 р., № 292/2003.*
2. *Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг: Закон України від 12 серп. 2001, № 9742 // Офіц. вісник України. - 2001. - № 10.*

Ю. Гандзюк

**Науковий керівник: Піхоцька О.М., к.е.н., доцент кафедри фінансів
НУ «Львівська політехніка»**

НАПРЯМИ ПОСИЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Важливою умовою формування місцевих бюджетів є підвищення рівня їх фінансової спроможності шляхом посилення бюджетної децентралізації з метою забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіону. Існуюча система забезпечення місцевих бюджетів достатніми фінансовими ресурсами для виконання функцій, покладених на органи місцевого самоврядування, не відповідає потребам місцевих громад. Вона не створює фінансового підґрунтя для надання мешканцям територіальних громад необхідних якісних і доступних суспільних послуг. На сучасному етапі характерний низький рівень доходів місцевих бюджетів, відсутній чіткий розподіл повноважень між рівнями влади, що приводить до дублювання видаткових повноважень, а органи місцевого самоврядування не мають стимулів до пошуку додаткових джерел формування доходів місцевих бюджетів.

Для того, щоб громада була здатною забезпечити виконання своїх завдань, вона повинна володіти відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для покриття власних витрат. А оскільки громада є територіальною основою для створення та діяльності органів місцевого самоврядування, то при її формуванні доцільно враховувати податковий потенціал.

У науковій літературі проблеми формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації в Україні досліджуються в працях провідних українських учених економістів, зокрема, Г. Возняк, В. Зайчикової, О. Кирилеко, В. Кравченка, Л. Лисяк, І. Луїної, Н. Старостенко, І.

Чугунова та ін. Однак, не зважаючи на велику кількість досліджень, питання формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів є малодослідженим та потребують проведення подальших досліджень у зв'язку з внесенням змін до податкового та бюджетного законодавства.

Для якісного та відповідального виконання завдань, покладених на місцеві органи влади, потрібно мати надійні та гнучкі джерела власних доходів. Наразі місцеві органи влади України не мають у своєму розпорядженні інструментів, за допомогою яких вони мали б можливість приводити доходи місцевих бюджетів у відповідність до потреб населення відповідних територій щодо місцевих суспільних благ та послуг.

Необхідною умовою ефективного функціонування багаторівневих бюджетних систем є забезпечення досить тісного зв'язку між податками, що надходять до місцевих бюджетів, та вигодами від відповідних видатків. За такої умови споживачі місцевих суспільних благ та послуг, які проживають в певній місцевості, платять за те, що вони одержують з місцевого бюджету, і одержують те, за що вони сплачують податки. У розпорядження місцевих органів влади доцільно передавати податки, база оподаткування яких не має значної мобільності, а тому такі податки не можуть перекидатися на жителів інших регіонів (адміністративно-територіальних одиниць)[1].

З метою підвищення фінансової самостійності місцевих бюджетів продовжено процес проведення бюджетної децентралізації, основними завданнями яких є: розмежування власних та делегованих повноважень, надання органами місцевого самоврядування більших повноважень щодо реалізації програм соціально-економічного розвитку; розширення фінансової бази органів місцевого самоврядування шляхом зміни системи оподаткування, при якій зростають питомі надходження до місцевих бюджетів; перехід до системи цільових трансфертів, спрямованих на компенсацію видатків органів місцевого самоврядування в результаті реалізації ними делегованих функцій; запровадження максимального рівня прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування.

У зв'язку з цим, у грудні 2014 року Верховною Радою прийняті зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України, які стали найбільшим за останні роки кроком у напрямку бюджетної децентралізації а саме:

- передача деяких доходів із державного бюджету з метою збільшення джерел формування місцевих бюджетів;
- запровадження нового виду податку – акцизного податку з кінцевих продажів;
- розширення бази оподаткування податку на нерухомість;
- запроваджено новий механізм бюджетного регулювання – систему тотального збалансування всіх місцевих бюджетів замінено системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя;
- введено нові субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам – освітню та медичну;

– надано права органам місцевого самоврядування самостійно визначати ставки податків та встановлювати пільги з їх сплати [2].

Якщо раніше від 50 до 90 відсотків бюджетів різних рівнів в Україні були дотаційними, то після проведених реформ, кількість дотаційних бюджетів скоротиться вдвічі [3].

Про результативність змін, які відбулися в Україні у зв'язку із проведенням бюджетної децентралізації, проведемо аналіз звітних даних Департаменту фінансів Львівської обласної державної адміністрації про виконання загального фонду бюджету Львівської області за доходами за 2014–2016 рр.. Результати аналізу показують, що спостерігається стабільне зростання надходжень та зменшення дотацій на вирівнювання доходної спроможності, які надаються місцевим бюджетам із державного бюджету (табл.1). Цей факт, безумовно, свідчить про зменшення рівня залежності органів місцевого самоврядування від центрального керівництва.

Таблиця 1

Структура доходів бюджету Львівської області

№ з/п	Назва	Сплачено до бюджету					
		2014		2015		2016	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
1	Податкові надходження	3689,4	31,9	5022,0	29,1	7683,6	35,9
2	Неподаткові надходження	128,6	1,1	244,6	1,4	405,6	1,9
3	Доходи від операцій із капіталом	0,4	0	0,3	0	0,2	0
4	Усього доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	3818,4	33,0	5266,9	30,5	8089,4	37,8
5	Офіційні трансферти з них: - дотація вирівнювання - базова дотація	7763,4	67,0	12023,1	69,5	13290,7	62,2
		4293,0	37,1	434,7	3,6	369,6	1,7
6	Разом доходів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів)	11581,8	100	17290,0	100	21380,1	100

Джерело: складено автором на основі [4]

Як видно з таблиці, за аналізований період спостерігається зростання усіх груп доходів у поточному році порівняно з 2014 та у 2015 роках. Стосовно структури дохідної частини бюджету Львівської області, то, безумовно, найбільша частка припадає на податкові надходження (понад 30%), серед яких лідирує податок на доходи фізичних осіб. Крім того, треба відзначити роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Якщо у 2014 році до бюджету області сплачено 42,6 млн. грн., у 2015 році – 1221,1 млн. грн., то у 2016 році – 1947,5 млн. грн. Зростання обсягів сплати місцевих податків і зборів відбулося за рахунок єдиного податку та податку на майно.

В цілому приріст податкових надходжень у 2016 році у порівнянні з 2014 зріс на 2925,8 млн. грн. Друге місце займають офіційні трансферти. Частка офіційних трансфертів у структурі доходів займає лідируючу позицію (понад 60%), однак вона має тенденцію до зниження. Дослідивши звітність, ми побачили позитивні зміни у структурі офіційних трансфертів, оскільки на протязі

аналізованого періоду спостерігається зменшення обсягів дотації, у т.ч. базової дотації, та зростання обсягу субвенцій (у середньому на 2 млрд. грн. на рік) та зменшення дотацій із державного бюджету (особливо різке падіння відбулося після внесення змін до законодавства в 2014 р.). Необхідно зауважити, що у структурі субвенцій найбільшу частку займають освітня та медична, що є актуальним та нагальним питанням для населення України.

Проведений аналіз засвідчив, що зміни, які було внесено до вітчизняного податкового та бюджетного законодавства, мають позитивні наслідки. Ключовою причиною проведення змін було збільшення доходів місцевих бюджетів, посилення їх фінансової спроможності з метою надання більших прав та повноважень органам місцевого самоврядування. За останні три роки ми спостерігаємо постійне зростання дохідної частини місцевих бюджетів за загальним фондом, а також зниження офіційних трансфертів, у т.ч. дотації вирівнювання.

Ще однією вимогою бюджетної децентралізації є зменшення обсягу субвенцій та дотацій із державного бюджету місцевим. Однак, запровадження освітньої та медичної субвенцій не вирішило проблему фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Ми вважаємо, що органи місцевого самоврядування не мають достатньо фінансових ресурсів, щоб забезпечувати надання послуг у цих галузях на високому рівні, тому допомога від держави є вкрай необхідною.

Тому тим місцевим органам влади, які забезпечують реалізацію національної політики у певних сферах здобуття середньої освіти, охорони здоров'я, інвестиційних програм розвитку інфраструктури, доцільно підвищити роль цільових трансфертів (субвенцій).

Отже враховуючи вище наведе, вважаємо за необхідне зазначити, що ефективне функціонування системи місцевого самоврядування значною мірою залежить не стільки від обсягу повноважень, якими наділені органи місцевого самоврядування, скільки від наявності в їх розпорядженні матеріальних, фінансових та інших ресурсів, необхідних для виконання покладених на них функцій.

Перш за все головним і важливим є проведення адміністративно-територіальної реформи, яка тісно пов'язана із законодавчим вирішенням проблем щодо забезпечення органам місцевого самоврядування базового рівня можливості здійснювати надання державних та громадських послуг населенню відповідно до гарантованих соціальних стандартів та формувати територіальні громади, спроможні у повному обсязі виконувати функції і завдання місцевого розвитку.

Не менш важливим у розв'язанні проблеми зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні є бюджетна децентралізація, високий рівень якої свідчить про демократизацію суспільства та ефективне використання коштів у загальнодержавному масштабі.

Список використаних джерел:

1. *Розвиток бюджетної децентралізації в Україні: наукова доповідь / за ред. д. е. н. І.О. Луїної; НАН України, ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України". – К., 2016. – 70 с.*

2. Бюджетна децентралізація – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/1674>.

3. Демчак Р. Бюджетна децентралізація є основним чинником економічної безпеки держави /Р. Демчак // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=15037>

4. Звітність про виконання бюджету Львівської області - Режим доступу: http://loda.gov.ua/dep_zvit-pro-vykonannya.

Голік В.І.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Економічний та соціальний розвиток будь-якої країни значною мірою залежить від розвитку її територій та рівня самостійності місцевих бюджетів. Це, в свою чергу, потребує відповідного фінансового забезпечення, що реалізується через формування місцевих бюджетів. Забезпечення місцевого самоврядування стабільними та достатніми фінансовими ресурсами є запорукою становлення дієздатної та ефективної місцевої влади. Без фінансової самостійності місцевих бюджетів з її численними складовими і врахування податкового потенціалу кожної території, побудова й розвиток ефективної національної економіки неможливі.

На сьогодні в Україні фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування характеризується критично низьким рівнем самостійності. Дана ситуація виникла у зв'язку з існуванням ряду проблем, пов'язаних із значною централізацією бюджетних ресурсів, обмеженням фінансових повноважень місцевих органів самоврядування, нестачею фінансових ресурсів та нестабільністю доходних джерел на місцевому рівні, високим показником дотаційності місцевих бюджетів. Тому на сучасному етапі впровадження бюджетної децентралізації вкрай важливим є пошук ефективних шляхів розширення фінансового забезпечення місцевих бюджетів та зміцнення їх фінансової самостійності [1].

Місцеві бюджети мають незамінну вагу для будь-якої країни. Практично всі заходи держави, які стосуються інтересів населення, проводяться за рахунок коштів місцевих бюджетів. Вони фінансують заходи в галузі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту тощо. Місцеві бюджети є основною фінансовою базою місцевих органів влади та економічним чинником підвищення ефективності виробництва, освоєння нових видів продукції, раціонального використання природних, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Місцеві бюджети займають одне із центральних місць в економічній системі кожної країни, оскільки в них зосереджується значна частина державних фінансових ресурсів, а також є найбільш чисельною ланкою бюджетної системи країни. Від стану місцевих бюджетів безпосередньо залежать такі процеси як перерозподіл валового внутрішнього продукту, фінансування державних видатків. Саме вони є фінансовим джерелом задоволення різноманітних потреб населення, визначають стан та якість надання державних послуг.

Місцеві бюджети є основним фактором, який впливає на соціальний та економічний розвиток регіонів. Тому від стану місцевих бюджетів напряду залежить економічна самостійність місцевих органів самоврядування, активність господарської діяльності, розвиток інфраструктури підвідомчих територій, рівень економічного потенціалу регіону.

Постійне прагнення до самостійності місцевих бюджетів, до подальшого розвитку та зміцнення місцевого самоврядування вимагає більшої фінансової незалежності та життєздатності органів місцевої влади. Рівень розвитку країни та зростання добробуту населення безпосередньо залежать від зростання сильної місцевої влади, яка здатна забезпечувати належне фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я, вирішувати проблеми та відстоювати інтереси населення тощо. Дія інституту місцевого самоврядування є нормою демократичного розвитку країни, що передбачає широку автономію населення у вирішенні питань самоврядного розвитку. Все це є фундаментальною умовою для децентралізації бюджетних коштів, як однієї з моделей функціонування міжбюджетних відносин.

Місцева влада із року в рік змушена працювати в умовах обмеження власних фінансових ресурсів і глибокої залежності від державного бюджету. Місцеве самоврядування залишається приреченим на стагнацію, що аж ніяк не відповідає європейським цінностям, які проголошені у Європейській хартії місцевого самоврядування.

Сьогодні є невідповідність між обсягами доходів місцевих бюджетів і реальними потребами у фінансуванні поточних видатків. Нерідко причини такого стану вбачаються у наявності значної кількості нормативно-правових актів, що є обов'язковими для виконання органами місцевого самоврядування. Розрахункових потреб розвитку територій, що їх мають розв'язати органи місцевого самоврядування і повинні здійснюватись за фізіологічними та соціальними стандартами, місцеві бюджети не в змозі профінансувати через недостатню ресурсну базу. Для розв'язання таких проблем треба або збільшити обсяги ресурсів місцевої влади, або зменшити показники стандартів [2].

Система формування місцевих бюджетів потребує подальшого реформування. Передусім необхідно поставити видатки місцевих бюджетів у залежність від доходів на відповідних територіях, створити зацікавленість органів місцевого самоврядування і громади у розвитку виробництва й підвищенні прибутковості своїх територій, підтримувати економічно відсталі регіони. Для цього необхідна перебудова фінансових відносин – розробка фінансового механізму території, що є складною і динамічною системою. Однак перебудова регіональних фінансів не може зводитися до

розробки принципів формування місцевих бюджетів. Вона стосується всієї сукупності відносин щодо розподілу й використання фінансових ресурсів, які створюються на даній території, перерозподільчих регіональних процесі.

Проблеми правового характеру фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні є надзвичайно актуальними, оскільки заважають розвитку всієї економічної системи. Це пов'язано з питанням співвідношення внутрішнього і наднаціонального правового регулювання. Центральні органи влади не підтримують звуження їх повноважень на користь органам нижчого рівня, залишаючи за собою переважну більшість найважливіших повноважень, від яких залежить якість та рівень соціально-економічного забезпечення адміністративно-територіальних одиниць і мешканців цих територій. Законодавче закріплення функцій місцевого самоврядування повинно знайти своє відображення в Конституції України, але доводиться констатувати, що чітко сформульовані фундаментальні положення щодо функціонування органів місцевого самоврядування в Конституції – відсутні, чого не можна сказати про більшу кількість європейських країн.

Можна виокремити й інші проблеми внутрішнього характеру, які заважають зміцненню фінансової основи місцевого самоврядування: неефективне застосування методів фінансового менеджменту на місцях, побудова локальних фінансових систем, хибне уявлення про теоретичні основи публічних фінансів, які ототожнюють з державними фінансами, нерозуміння практичних заходів реалізації фінансової політики фіскальної децентралізації влади. До того ж, органи місцевого самоврядування не мають чіткого розуміння та цільових установок щодо пріоритетів їх діяльності як суспільних інституцій. Причиною такого явища є нерозвиненість інститутів політичних партій, лобізм, що заважає органам місцевого самоврядування ефективно виконувати свої представницькі функції з демократичною складовою.

На сьогодні однією з проблем в Україні є формування видаткової частини місцевих бюджетів за галузевим принципом застосування формального підходу, сутність якого полягає в існуванні фінансових нормативів бюджетної забезпеченості на одного мешканця територіального утворення або споживача соціальних послуг з використанням коригуючих коефіцієнтів, які застосовуються при визначенні обсягів між бюджетних трансфертів. Але, враховуючи відсутність в Україні розроблених та затверджених нормативів фінансового забезпечення існуючих державних соціальних стандартів, виявляється неможливим визначити нормативи мінімального бюджетного забезпечення, до того ж, галузеві фінансові нормативи бюджетної забезпеченості не враховують конкретних потреб територіальної громади.

Для того, щоб місцеві бюджети стали основою фінансової самостійності місцевої влади, потрібно здійснити ряд заходів:

- по-перше, необхідно чітко розподілити компетенції між органами центральної влади, регіонального та місцевого самоврядування і поступово переходити до децентралізації державних фінансів;

- по-друге, джерела податкових надходжень необхідно розподілити між центральною і місцевою владою в адекватності виконання ними функцій, що повинно знайти своє відображення в законодавстві про місцеве самоврядування;
- по-третє, потрібно надати органам місцевого самоврядування можливість самостійно встановлювати перелік місцевих податків і зборів та їх ставки [3].

Отже, місцеве самоврядування, як і вся українська політична система, накопичує позитивний досвід функціонування як повноправного інституту і водночас потребує подальшого розвитку. Для забезпечення ефективності і дієвості інституту місцевого самоврядування як складової системи територіальної організації влади в Україні необхідна невідкладна реалізація ряду заходів у частині ідеології, юрисдикції та технології самоврядування. Сучасна система законодавства про місцеве самоврядування потребує вдосконалення на засадах зміцнення організаційної, правової, фінансової, матеріальної, адміністративної самостійності місцевого самоврядування; децентралізації, повсюдності, єдності системи публічної адміністрації.

Під час реалізації бюджетної політики на місцевому рівні повинні здійснюватись наступні кроки в напрямі проведення реформи місцевого самоврядування, децентралізації управління бюджетними коштами та підвищення рівня самостійності органів місцевого самоврядування з метою виконання таких завдань:

1) запровадження європейських стандартів місцевого самоврядування для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць шляхом досягнення оптимального рівня розподілу ресурсу між державним та місцевими бюджетами для забезпечення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування;

2) зміцнення податкового потенціалу територій шляхом:

- удосконалення системи планування показників бюджету та їх прогнозування на середньострокову перспективу на місцевому рівні;
- підвищення прозорості та ефективності витрачання бюджетних коштів шляхом запровадження нової системи державного управління регіональним розвитком з урахуванням досвіду та відповідно до стандартів регіональної політики європейських держав.

Список використаних джерел:

1. Ткачук І. Г. *Економічна самостійність регіону : моногр. / І. Г. Ткачук – К. : Наук. думка, 2008. – 238 с.*
2. Сеньків Т.В. *Самостійність місцевих бюджетів: стан, проблеми та шляхи зміцнення / Т.В. Сеньків // Економічний форум. - 2012. – №1. – С. 8*
3. Глуценко Ю.А. *Фінансова автономія місцевого самоврядування – запорука стабільності розвитку держави / Ю.А. Глуценко // Державне управління: теорія та практика. – 2013. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Dutp_2013_1_27.pdf*

ПРОМИСЛОВЕ ШПИГУНСТВО ЯК ФАКТОР ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Актуальність дослідження. Що таке промислове шпигунство, сьогодні знає не з чуток практично кожна людина, навіть не пов'язаний з бізнесом. А ось керівникам і працівникам комерційних і державних організацій доводиться безпосередньо стикатися з цим явищем. Конкуренція – це, безсумнівно, двигун економіки. Але недобросовісна конкуренція – це її гальмо, оскільки суперечать закону методи ведення бізнесу підточують і порушують струнку систему взаємовідносин, що охороняються державою. Сам по собі збір інформації про конкурента не заборонений законом, якщо для цього використовуються легальні методи. Якщо ж способи добування інформації заборонені законом, то тоді й виникає явище, яке прийнято називати промисловим шпигунством. Але для чого потрібно порушувати закон, добуваючи інформацію? Невже мета виправдовує засоби? Як виявляється – виправдовує. У будь-якої успішної і розвивається компанії є свої секрети – це і особливі технології, і відомості про найбільш важливих клієнтах, і плани розвитку бізнесу. Саме збереження комерційної таємниці дозволяє на крок випередити конкурентів, коли в запасі є невідомі їм козирі. Витік інформації – це розкриття всіх карт, після чого конкурентам не складе труднощів обставити що не вміє зберігати секрети суперника, використовуючи його ж досягнення.

Класичний приклад промислового шпигунства можна знайти в романтичній історії, датованій приблизно XV ст. до н. е. В ній розповідається про китайську принцесу, яка, від'їжджаючи до свого коханого на ПМП за кордон, “випадково” приховала із собою в капелюсі з живих квітів шовковичних хробаків, чим позбавила Китай монополії на шовк, і одночасно на все життя фінансово забезпечила своє кохання. [2]

Промислове шпигунство — вид недобросовісної конкуренції, діяльність із незаконного добування відомостей, що становлять комерційну цінність. [4]

Використовуються незаконні методи, завдяки яким можна отримати дані, які є комерційною, службовою таємницею або такі, що охороняються законом від розголошення. Під час конкурентної розвідки використовуються більш законні методи, а вся інформація виходить тільки з легальних, відкритих джерел.

Мета промислового шпигунства - отримання матеріальної вигоди. Важко встояти від можливості заощадити свої гроші і час, що б наздогнати або не відставати від конкурентів, якщо вони є більш прогресивними в своїх розробках і в завоюванні нових ринків.

Промислове шпигунство може переслідувати одне з наступних завдань:

1. *Отримання інформації про конкурента.* Саме по собі добування інформації при цьому не завжди спричиняє шкоду для об'єкта шпигунства, незаконними є лише методи її одержання. Зазвичай це

перший етап інформаційної розвідки. Отримані відомості узагальнюються і аналізуються, після чого приймаються рішення про подальші напрямки роботи. Якщо інформація свідчить про те, що конкурент поки не становить серйозної загрози, заходи щодо збору відомостей можуть бути призупинені. Необхідність в промисловому шпигунстві для простого збору інформації

- може виникнути при розвідці ринку в певному регіоні;
- у випадках, коли конкурент ретельно охороняє відомості про свою компанію;
- при появі нової компанії.

Однак отримана інформація може бути використана на шкоду тому, у кого вона отримана. Це відноситься до випадків перехоплення вигідних угод та інвесторів, використання відомостей про працівників підприємства для отримання додаткових підходів до цікавого об'єкту. Отримана інформація також може бути вигідно продана іншим конкурентам.

2. *Внесення змін до джерела інформації.* Вирішення цього завдання можливе як активними (підробка, підчистка, стирання і т.п.), так і пасивними діями (невнесення даних, невиправлення наявних помилок у базах даних). Найбільш часто переслідувані цілі – дезінформація конкурента, введення його в оману, що неминуче тягне для нього матеріальні втрати. Наприклад, за допомогою дезінформування можна змусити конкурента укласти свідомо не вигідний контракт, перевести гроші шахраям, найняти некомпетентних фахівців.

3. *Знищення інформації.* Найбільш простий спосіб заподіяння шкоди за допомогою промислового шпигунства. Знищення відомостей може бути вигідно, якщо інформація є обов'язковою умовою для вирішення якихось певних завдань бізнесу. Наприклад, для довідкової служби знищення баз даних веде до повної паралізації роботи. Для приватного детективного агентства знищення джерел інформації призводить до втрати здобутих доказів. Для промислового підприємства знищення документації може призвести до неможливості реалізувати проект або до втрати репутації (якщо документи необхідно було надати замовнику або в державні органи). Знищуватися може як сама інформація (наприклад, стирання файлів на комп'ютері), так і її джерела (спалювання паперу, поломка аудіо носіїв). [1]

Із зростанням інфляції, посиленням конкуренції і соціального напруження в світі промисловий шпіонаж активізується і коштів на його ведення, як правило, не жаліють. Причетними до його ведення є недержавні організації та приватні особи.

Як свідчить практика, *недержавні організації*, які займаються промисловим шпіонажем, проявляють найбільшу зацікавленість в таких питаннях конкуруючих з ними фірм, організацій, банків.

Для добування потрібної інформації вищезазначені організації користуються спеціальними *формами і методами*:

- завуальовані питання спеціалістам конкурента;

- обманне запрошення на роботу спеціалістів, що працюють у конкурента, з пропонуванням заповнити текст із спеціально підібраними питаннями;
- обманні переговори з представником конкурента про придбання товарів чи ліцензії і, після одержання необхідної інформації, відмова від предмету переговорів;
- безпосереднє таємне спостереження за об'єктом, яким може бути спеціаліст, відділ чи установа;
- використання професіональних агентів для одержання інформації;
- посягання на власність конкурента;
- підкуп співробітників із ключових відділів конкурента;
- засилка агентів до службовців чи спеціалістів конкурента;
- підслухування розмов конкурента;
- викрадення креслень, зразків, документів;
- шантаж і різноманітні способи тиску;
- незаконне одержання інформації через корумповані елементи у владних структурах.

Злочинні нашарування в жорсткій боротьбі за прибуткові сфери і території країн проникають в структури влади та управління, втягують в свою діяльність державний апарат.

Найбільш активно промисловим шпіонажем займаються транснаціональні корпорації (ТНК). Спеціалісти вважають, що на сьогодні в світі не менше 55 тисяч транснаціональних корпорацій, які мають близько 170 тисяч філіалів. Триста значних транснаціональних корпорацій контролює близько 25 відсотків всіх активів, з них сто найбільших в 1990 році володіли активами на загальну суму 3,1 трильйони доларів. В розвідувальній діяльності транснаціональних корпорацій присутні всі види шпіонажу, починаючи від науково-технічного і кінчаючи політичним. Особливе місце в цій сфері належить зарубіжним філіалам, які володіють розвідувальною сіткою "інформаторів" по всій країні перебування і колосальними фінансовими можливостями.

Крім інформації про діяльність фірм, банків, організацій та інше, спецслужби транснаціональних корпорацій збирають дані на видних політичних діячів як своєї країни, так і країн, де знаходяться філіали ТНК, з метою вчинити на них тиск задля своїх інтересів. З цією ж метою ведеться робота по складанню досьє на ведучих спеціалістів і менеджерів фірм-конкурентів, а спеціальні служби крупних корпорацій ведуть пошук, вивчають і переманюють талановитих вчених із різних країн. [3]

Захиститися від промислового шпигунства досить складно, особливо в нашій країні, оскільки українські компанії часто не готові витратити значні кошти на технічні системи захисту інформації. Однак без попередження випадків промислового шпигунства не обійтись, мабуть, жодному підприємству, що володіє будь-якою інформацією, яка може являти собою комерційну таємницю.

Серед способів профілактики промислового шпигунства можна виділити наступні:

- ефективна кадрова політика;
- укладання з працівниками угод про нерозголошення комерційної таємниці;

- прорахунок заздалегідь усіх можливих ризиків витоку інформації;
- технічні засоби захисту інформації;
- системи стеження і контролю.

Ефективна кадрова політика, як би піднесено це не звучало, є чи не найважливішим способом запобігання витоку інформації. Така політика включає перевірку працівників, проведення співбесід, складання внутрішніх нормативних документів щодо режиму конфіденційності.

Укладання з працівниками угод про нерозголошення комерційної таємниці (конфіденційної інформації) також досить важливий фактор профілактики витоку інформації. Однак у таких угодах дуже бажано вказувати конкретний перелік інформації, що є конфіденційною і не підлягає розголошенню. Ідентифікуючи найбільш цінні дані, можна визначити, кому і з якою метою вони можуть знадобитися, що дасть розуміння шляхів можливих атак (хакінг, підкуп відповідальних працівників). Крім того, доцільно закріплювати в таких угодах цивільно-правову відповідальність працівника за розголошення такої інформації (в разі доведення його провини) за понесені компанією збитки. У трудових договорах також доцільно вказати, що розголошення комерційної таємниці є порушенням трудової дисципліни, закріпивши таким чином дисциплінарну відповідальність (догана, звільнення).

Завчасний прорахунок всіх можливих ризиків витоку інформації дозволить передбачити можливі прогалини в діяльності суб'єктів господарювання. З цією метою зазвичай складається список інформації, яка може становити комерційну таємницю. Ідентифікуючи найбільш цінні дані, можна визначити, кому і з якою метою вони можуть знадобитися, що дасть розуміння шляхів можливих атак (хакінг, підкуп відповідальних працівників). [5]

Висновок: як показує світовий досвід – захиститися від промислового шпигунства повністю неможливо. Промислове шпигунство було, є і залишається серйозною загрозою для успішного бізнесу в усьому світі, незважаючи на появу все нових і нових технічних засобів протидії йому та його виявлення. Єдине, що важливо пам'ятати всім компаніям, це те, що профілактика, тобто належний захист інформації, що становить комерційну таємницю, є дуже важливою в сьогоденних умовах ведення бізнесу.

Список використаних джерел:

1. *Економічна безпека підприємств, організацій та установ: Навч. посібник /для студ. вищ. навч. закл.] В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін.*
2. *Інтелектуальна власність економіко-правові аспекти [текст] навч. посіб. / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук -К. "Центр учбової літератури", 2014. - 276 с.*
3. *Сазонець І.Л. Міжнародні стандарти безпеки підприємств: навч. посіб. / І. Л. Сазонець. – Рівне: Волин, обереги, 2015. – 352 с.*

4. Ткачук Т. Характерні особливості конкурентної розвідки та промислового шпигунства // *Персонал*. — Вип. №2/2007.
5. Юстіан видавнича організація. *Юридичний журнал [Електронний ресурс]*

Гречко М.К.

Науковий керівник: Шушкова Ю.В., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНОГО БОРГУ В УКРАЇНІ

Одним із найбільш вагомих параметрів, який характеризує стан національної економіки, є державний борг. Постійно зростаюча динаміка залучення позикових коштів та перевищення обсягів боргу загальноприйнятого рівня 60% ВВП свідчать про серйозні економічні диспропорції та вимагають концептуального переосмислення проведення боргової політики.

Наслідки нарощування державного боргу негативно впливають на всі елементи фінансової системи нашої країни, погіршується інвестиційна привабливість, девальвація гривні та інфляційні процеси набувають рис чинників, коли незначні флуктуації їхньої динаміки можуть спричинити руйнівні наслідки для економіки.

В сучасних економічних умовах ступінь боргового навантаження та стан платоспроможності держави визначаються обсягом державного боргу та його структурою. Державний борг на 2017 рік, обрахований у національній валюті, становитиме 66,4% ВВП, а в сумі державний і гарантований державою борг – 88,8% ВВП.

Кабінет Міністрів у рамках проекту державного бюджету України на 2017 рік планує граничний обсяг державного боргу на 31 грудня 2017 року в сумі 1,717 трлн грн, гарантованого державою боргу – 579,4 млрд грн, що в сумі становить 2,296 трлн грн.

Загальні виплати за держборгом у 2017 році за рахунок коштів держбюджету в рамках проекту оцінюються на рівні 240,897 млрд грн, у тому числі погашення держборгу – 129,559 млрд грн, обслуговування держборгу – 111,338 млрд грн. Обсяг державних запозичень очікується на рівні 174,797 млрд грн. Держбюджет України на 2017 рік визначає: граничний обсяг дефіциту в сумі 77,547 млрд грн, доходи у 706,269 млрд грн, видатки – 775,265 млрд грн. Проект бюджетної резолюції передбачає зростання ВВП в 2017 році на 3-4%, інфляцію на рівні 8,1%, рівень безробіття 8,6%, прогнозний рівень держборгу – 66,8% ВВП і курс гривні на рівні 27,2 грн за долар.

Валовий внутрішній продукт в Україні в січні 2017 року зріс на 5,1%, тоді як показник січня 2016 року оцінювався в 1,6%. Зазначається, що зведений індекс виробництва товарів і послуг у січні 2017 року зріс на 7% порівняно з січнем 2016 року.

Ключовим фактором, який вплинув на зміну показників Державного бюджету порівняно з першим читанням, стало підвищення з 1 січня 2017 року мінімальної заробітної плати до 3200 гривень.

Варто звернути увагу, що, на відміну від попередньої практики, мінімальна заробітна плата встановлюється на весь бюджетний період, а не кількома ітераціями. Таке рішення Уряду може бути викликане як намаганням поступово скорочувати «відставання» прожиткового мінімуму, так і реформою у сфері оплати праці. Проте, згідно з наведеними даними, сума державного і гарантованого державою боргу в гривневому еквіваленті за січень зросла на 0,05% - до 1,931 трлн грн.

Тенденція до зростання державного боргу України простежується упродовж вже декількох останніх років, її визначають високі валютні ризики зовнішньої заборгованості, нестабільна ситуація з рефінансуванням боргів попередніх років, а також тиск боргових виплат на державні фінанси.

За інформацією Міністерства фінансів України, основною причиною зростання державного боргу в січні 2017 року стали фінансування державного бюджету за рахунок державних запозичень, а також докапіталізація державних Ощадбанку і Укрексімбанку за відповідними рішеннями уряду.

На шляху інтеграції української держави до ЄС виявилось багато проблем та викликів, особливо небезпечних в умовах зовнішньої агресії та ведення військових дій. Економіка України, як і держава в цілому, на сьогодні переживає надзвичайно складний період та потребує термінових ефективних перетворень.

Таким чином, на фоні високих показників заборгованості, знизити боргове навантаження на економіку спроможне лише ефективне бюджетно-податкове реформування. В даному контексті актуалізується взаємодія фіскальної та боргової політики. При виникненні бюджетного дефіциту правильний вибір шляхів його фінансування є вкрай важливим, оскільки це значним чином впливає на соціально-економічний розвиток країни та стан її боргової безпеки. В умовах вирішення проблеми високого боргового навантаження на економіку, фіскальна політика має забезпечити надання економіці дієвих імпульсів для її розвитку.

Список використаних джерел:

1. *Статистичні матеріали по стану державного боргу України. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>*
2. *Прутська О.О., Чубатюк В.М. Особливості управління державним боргом в умовах фінансової кризи / О.О. Прутська, В.М. Чубатюк // Актуальні проблеми економічного розвитку України в умовах глобалізації. – 2010. – С. 276–281.*

РЕФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

За останні роки питання ролі заробітної плати в економіці набуває все більшого розгляду. З боку підприємства – це видаткова стаття. Країни, що розвиваються приділяють велику увагу заробітній платі як одній з головних складових боротьби з нерівністю та бідністю населення.

Сплата єдиного соціального внеску на сьогоднішній день присутня в більшості країн Європейського Союзу. Для України як асоційованого члена також є важливим дане питання. Актуальність цієї теми визначається тим, що єдиний соціальний внесок займає особливо важливе місце у податковій системі України.

На теперішній час реформаційні процеси в економіці України відбуваються особливо динамічно, проте не для всіх суб'єктів економічно-правових відносин нашої держави вони мають позитивний вплив. Так, збільшення розміру мінімальної заробітної плати вдвічі призвело до покращення добробуту громадян, збільшення надходжень до бюджету від єдиного соціального внеску та податку на доходи фізичних осіб. Для представників малого та середнього бізнесу дана реформа призвела до зростання податкового навантаження через нарахування єдиного соціального внеску, збільшилась собівартість продукції та послуг, яка одразу вплинула на їх ціну, відповідно, ускладнилась ситуація на ринку попиту та пропозиції. Внаслідок збільшення податкового навантаження відбувається поступова тінізація бізнесу та масове скорочення працівників.

Дослідженням питання порядку нарахування, обчислення та контролю за сплатою єдиного соціального внеску (далі — ЄСВ) присвячені роботи Д.А. Ковалевич, В.М. Кміть, Т.М. Остапенко, Е.О. Максимчук, А.Р. Дуб та ін. Найбільшу увагу приділено порядку нарахування і сплати ЄСВ, у той час як недостатньо розглянутими залишаються питання адміністрування внеску в Україні.

Метою даного дослідження є оцінка реформування єдиного соціального внеску в Україні для пошуку дієвих шляхів зниження податкового навантаження на малий та середній бізнес.

Відповідно до Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” [2] єдиний внесок на загальнообов’язкове державне соціальне страхування — консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов’язкового державного соціального страхування в обов’язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов’язкового державного соціального страхування.

1 січня 2011 року відбулося впровадження єдиного соціального внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, який замінив страхові внески, які раніше сплачувалися у 4 фонди

соціального страхування: Пенсійний фонд, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, а також Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Відповідно до ст. 46 Конституції України [1], громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у старості, у разі безробіття з незалежних від них обставин, втрати годувальника, а також повної, часткової або тимчасової втрати працездатності та в інших випадках, передбачених законодавством. Соціальна захищеність населення залежить від ефективної роботи системи соціального страхування, тому виникає необхідність дослідження системи функціонування єдиного соціального внеску.

Спочатку адміністрування ЄСВ (зокрема, ведення обліку платників, забезпечення збору та ведення обліку страхових коштів, здійснення контролю за додержанням законодавства про збір та ведення обліку єдиного внеску, правильністю нарахування, обчислення та сплати внеску, складання звітності, формування та ведення Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування та ін.) було покладено на Пенсійний фонд України. З 01.09.2013 р єдиний соціальний внесок почало адмініструвати Міністерство доходів та зборів України (з 2014 року Міністерство доходів України). В травні 2014 року Постановою № 236 Кабінету міністрів України адміністрування ЄСВ покладено на Державну фіскальну службу України.

Адміністрування ЄСВ в Україні історично пройшло тернистий шлях та його реформування продовжується і дотепер.

До введення консолідованого внеску платники повинні були надавати звіти до чотирьох фондів, надавати чотири платіжні доручення до банку, фонди змушені були здійснювати схожі функції з реєстрації платників, акумуляції та контролю за надходженням внесків.

Для підприємств мінімальний ЄСВ до 2016 року становив 34,7% від розміру мінімальної зарплати. З 01.01.2016 року ставка ЄСВ знижена до 22% (для всіх категорій платників). Тільки за перший квартал 2016 року це призвело до детінізації економіки на 2,5—6% в залежності від галузі.

З 1 січня 2015 роботодавці зобов'язані були сплачувати розмір ЄСВ не менше мінімального (розмір якого розраховується виходячи з мінімальної заробітної плати), незалежно від суми нарахованої заробітної плати.

6 грудня 2016 року ухвалено Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” (законопроект від 15 вересня 2016 року № 5130). Президент підписав цей закон, він запрацював з 1 січня 2017 року.

Мінімальний страховий внесок з 01.01.2017 р. становить $3200 \times 22\% = 704,00$ грн. Роботодавцям доводиться переглядати оклади працівників, сплачувати ЄСВ у розмірі не менше мінімального страхового внеску при нарахуванні зарплати та інших виплат працівникам, у новому

збільшеному розмірі. Зростає і навантаження на підприємців, адже з 2017 року мінімальна щомісячна сума ЄСВ для них зросте вдвічі (у грудні 2016 р. вона становила 352 грн.).

Підприємців (крім 1-ї групи спрощеної системи оподаткування) зобов'язують сплачувати ЄСВ не нижче мінімального страхового внеску. Тобто фізичні особи-підприємці на загальній системі несуть додаткові витрати у 704 грн. за місяці, навіть коли вони не отримують доходи.

Підсумовуються законом і правила сплати ЄСВ підприємцями:

— всі пенсіонери-підприємці, незалежно від обраної ними системи оподаткування, звільняються від сплати ЄСВ за себе;

— решта підприємців зобов'язуються сплачувати ЄСВ не нижче мінімального страхового внеску у розрахунку на місяць.

У зв'язку із встановленням нового розміру мінімальної заробітної плати (3200 грн.), підприємці I групи отримують пільгу. Вони мають можливість сплачувати ЄСВ на рівні 0,5 мінімального страхового внеску (тобто до чергового зростання мінімальної зарплати в 2017 році вони сплачуватимуть ЄСВ на рівні грудня 2016 року).

Для легалізації відносин у сфері зайнятості та оплати праці з 2017 року відбулося посилення відповідальності юридичних і фізичних осіб-підприємців за недопуск державного інспектора праці до проведення перевірки:

— штраф у розмірі до трьох мінімальних заробітних плат у всіх випадках не допущення інспекторів до перевірки, крім випадку, коли темою перевірки є неоформлення трудових договорів з працівниками та виплата зарплат у “конверті”;

— у розмірі 100 мінімальних заробітних плат при не допущенні державного інспектора праці до перевірки, коли вона здійснюється з метою виявлення працівників з неоформленими трудовими договорами, виплати заробітної плати без нарахування та сплати ЄСВ (виплата зарплати в “конверті”) [5].

У наш час спостерігається ситуація, коли число пенсіонерів переважає число зайнятих, ця тенденція набуває все більшого масштабу. Чисельність населення України знижується, наслідком чого є його подальше старіння. Все це веде до поглиблення і загострення різноманітних проблем як у галузі економіки, так і в соціальній сфері.

Збільшення розміру мінімальної заробітної плати, і, відповідно, розміру ЄСВ підвищило бажання роботодавців проводити виплату заробітної плати в “конвертах”. Основними напрямками вирішення проблеми ухилення від оподаткування більшість розвинутих країн застосовують: більш ефективне адміністрування податків і створення економічних стимулів для їх сплати. Для досягнення даної мети потрібно виробити нові підходи у системі реалізації і вдосконалення соціального оподаткування.

Дієвим заходом вирішення проблеми, що склалася є запровадження механізму розподілу податкового тягаря між працівником і роботодавцем. Така система сплати не впливає ні на витрати

підприємства, що використовує “білі” схеми, ні на доходи працівника, який отримує “білу” зарплату. Змінюється тільки розмір нарахованої заробітної плати, яку необхідно збільшити на обсяг коштів, що витрачаються зараз на сплату єдиного страхового внеску.

Для того, щоб збільшення сплати ЄСВ у 2017 році не було таким різким, пропонуємо за базу оподаткування взяти прожитковий мінімум — 1600 грн. Це дозволить значно зменшити частку зарплат “у конвертах”, внаслідок чого зростуть надходження єдиного соціального внеску до бюджету.

Будь-які позитивні зміни можливі лише за участі суспільства, активною частиною якого є підприємці. Тому потрібно зменшити податковий тиск на малий та середній бізнес, виходячи з реальних розрахунків та пропозицій.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР станом на 12.04.2012 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України № 2464-VI від 01.01.2013 “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
3. Единый социальный взнос [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/social/>
4. Яким буде ЄСВ у 2017 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://businessua.com/podatki/29986yakim-bude-esv-u-2017-roci.html>
5. Рада дала старт реформі оплати праці — прийнято закон [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukraine-live.com/news/11760#page>

Гринда А.М.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ: ПРИЧИНИ І НАСЛІДКИ

Бюджет є системою всеохоплюючих перерозподільних відносин, тому його формування і стан мають особливе значення для держави, кожної юридичної та фізичної особи й суспільства загалом. Стан бюджету як фінансового плану відображає не тільки фінансовий стан держави, але й характеризує фінансову ситуацію країни взагалі тому й цікавить усіх громадян та кожен підприємницьку структуру.

Дефіцит державного бюджету є одним із важливих макроекономічних показників, який характеризує стійкість економічної системи. Дефіцит державного бюджету потребує постійного регулювання, тобто впливу на нього бічних чинників.

Актуальність теми зумовлена ситуацією в країні, що характеризується невпинним зростанням державного боргу та дефіциту бюджету. Це питання не залишається осторонь великими вченими – економістами, проте на сьогодні є не достатньо дослідженим.

Мета теми дослідження полягає у визначенні причин та наслідків дефіциту бюджету.

Завдання державного дефіциту наступні:

- дослідження теоретичних концепцій регулювання дефіциту державного бюджету;
- визначити причини виникнення дефіциту бюджету;
- дослідити стан державного бюджету України на сучасному етапі;
- визначити проблеми державного боргу в Україні;
- визначити проблеми, що спричинені дефіцитом державного бюджету;
- дослідити шляхи удосконалення управління дефіцитом бюджету.

Бюджетний дефіцит негативно впливає на економіку, зокрема, стимулюючи інфляційні процеси. Він є гальмом економічного зростання держави, не кажучи вже про його негативні соціальні наслідки.

Однак у науковій літературі трапляються твердження, що дефіцит бюджету може мати позитивний вплив на пожвавлення економічного життя. З цим можна погодитися тільки частково, тому що не сам дефіцит може сприяти економічній активності, а джерела його фінансування. У країнах, де добре розвинений ринок державних цінних паперів, величина бюджетного дефіциту має менш відчутний вплив на стан економіки в даному періоді, але його наявність обов'язково впливатиме на господарське життя в майбутньому. Тому бездефіцитний бюджет - об'єктивна вимога економічного розвитку держави.

Сьогодні бюджет України є дефіцитним. Бюджетний дефіцит є важливим інструментом державної фінансової політики, який впливає на економічне та соціальне становище країни. Невиважена соціально - економічна політика, спад виробництва, занепад підприємства, також з 2014р на дефіцит бюджету суттєво впливає агресія РФ і це є глибинними причинами бюджетного дефіциту України.

На сьогодні бюджетний дефіцит – це явище майже постійне в економіці кожної держави, тому важливого значення набуває регулювання його розміру та методів ліквідації. Бюджетний дефіцит потребує вжиття енергійних заходів держави щодо його ліквідації. Насамперед це скорочення витрат бюджету, однак це шлях досить складний. Реальнішими та доцільнішими є зміни в податковій і кредитній політиці. Одним з елементів управління дефіцитом бюджету є фінансування дефіциту через центральний банк, що безпосередньо впливає на грошову базу та розмір грошової маси. При монетизації дефіциту держава отримує сеньйораж – дохід від друкування грошей.

У програму конкретних заходів щодо скорочення бюджетного дефіциту варто включити і послідовно проводити в життя такі заходи, що, з одного боку, стимулювали б приплив коштів у бюджетний фонд країни, а з іншого боку – сприяли скороченню державних витрат.

Дефіцит бюджету часто покривають додатковою емісією грошей. Внаслідок такої емісії розвивається неконтрольована інфляція, підриваються стимули для інвестицій, знецінюються заощадження населення, відтворюється бюджетний дефіцит. Державні позики як засіб покриття дефіциту бюджету безпечніші, ніж емісія, проте вони також певною мірою негативно впливають на економіку країни.

Один з найбільш доцільних способів покриття державного дефіциту – випуск державних цінних паперів, оскільки за рахунок останнього уряд може швидко мобілізувати значні фінансові ресурси на добровільній основі та на умовах повернення, строковості, платності.

Таким чином, для подолання дефіциту бюджету треба не тільки корегувати політику України спираючись на аналіз історичного розвитку і прогнозування майбутніх зрушень, а й переймати стратегії економічно розвинутих країн. Тобто можна виділити такі шляхи подолання даної проблеми: налагодження політичної ситуації в країні; визначення напрямку боргової стратегії, а саме співвідношення зовнішнього та внутрішнього державного боргу; припинення запозичень та налагодження інвестиційного клімату в країні; дотримання економічно безпечного дефіциту бюджету; врегулювання податкової політики; сприяння розвитку внутрішнього ринку.

Список використаних джерел

1. *Бюджетна система: підруч. / за наук. ред. В. М. Федосова, І. Юрія. - К. : Центр учбов. літератури; Тернопіль: Екон. думка, 2012. - 871 с. [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://pidruchniki.com/1719051246055/ekonomika/vidi_byudzhetnogo_defitsitu*
2. *Бюджетний дефіцит [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://bukvar.su/jekonomika/202755-Byudzhetnyiy-deficit-i-gosudarstvennyiy-dolg.html>*
3. *Бюджетна система: підруч. / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. - К.: Центр учбов. літератури; Тернопіль: Екон. думка, 2012. - 871 с. [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://pidruchniki.com/1209081046056/ekonomika/prichini_byudzhetnogo_defitsitu*

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ВПЛИВ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ НА ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ОСНОВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Впродовж тривалого часу в Україні відбувається реформування бюджетно-податкової сфери у напрямку децентралізації фінансів. Місцеві фінанси є дієвим інструментом управління економікою, тому потребують постійного вдосконалення системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування.

Це обумовлено самонедостатністю більшості місцевих бюджетів, невідповідністю між зобов'язаннями за видатками та джерелами фінансування, нездатністю місцевої влади реалізувати весь обсяг покладених на неї завдань, відсутністю реальних джерел наповнення місцевих бюджетів, тенденцією до постійного зростання частки міжбюджетних трансфертів у структурі доходів та зниження самостійності місцевих бюджетів тощо.

Місцеві бюджети є вагомою складовою бюджетної системи країни, тому зміна умов їх формування і виконання може суттєво позначитися на збалансованості бюджетної системи, фінансовій безпеці в цілому.

Одним із шляхів реформування місцевих бюджетів є вдосконалення бюджетного законодавства. 28 грудня 2014 року здійснено перший етап фіскальної децентралізації – прийнято Закони України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» і «Про внесення змін до Податкового кодексу та деяких інших законів України щодо податкової реформи», які передбачають передачу органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і закріплення стабільних джерел доходів для їх реалізації.

Пріоритетами впровадження є розширення прав місцевих органів влади у прийнятті рішень та надання їм повної бюджетної самостійності, а також запровадження нового механізму бюджетного регулювання. Через недосконалість механізму такого регулювання стримується нарощення інвестиційного, інноваційного, експортного потенціалу економіки, неоптимальна структура видатків зумовлює низьку конкурентоспроможність, обтяжлива система субсидіювання галузей економіки погіршує умови доступу на зовнішні ринки й закладає нерівні умови господарювання.

Основними нововведеннями, що впливають на формування фінансової бази місцевого самоврядування є:

- Забезпечення бюджетної автономії та фінансової самостійності місцевих бюджетів – самостійне формування місцевих бюджетів, розширення дохідних джерел, бази адміністрування та надання права органам місцевого самоврядування регулювання ставок місцевих податків та зборів.
- Стимулювання громад до об'єднання та формування спроможних територіальних громад – запровадження прямих міжбюджетних відносин, органи місцевого самоврядування в селах, селищах,

що не об'єдналися, позбавляються права на виконання делегованих повноважень, також органи місцевого самоврядування матимуть чітко визначений перелік повноважень та фінансовий ресурс.

- Закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів та розширення дохідної бази місцевих бюджетів – бюджети сіл, селищ, міст районного значення отримують повний обсяг надходжень від плати за землю, 100 % податку на майно, єдиного податку, плати за надання адміністративних послуг, податку на прибуток підприємств комунальної власності, рентної плати за користування надрами місцевого значення, та інші. Більші переваги отримують об'єднані громади, бюджети яких прирівнюються до бюджетів міст обласного значення і районів, також одержуватимуть ще 60 % ПДФО та 10 % податку на прибуток, а також інші доходи, в тому числі кошти державного фонду регіонального розвитку.

- Децентралізація видаткових повноважень та чіткий розподіл компетенцій, сформований за принципом субсидіарності – передача місцевим бюджетам повноважень, що стосуються видатків на забезпечення медичних заходів окремих державних програм, соціальний захист чорнобильців, утримання спеціалізованих шкіл та позашкільних навчальних закладів.

- Надання нових видів трансфертів та посилення відповідальності профільних міністерств за реалізацію державної політики у відповідних галузях – заміна дотацій вирівнювання на базові дотації, впровадження галузевих субвенцій.

- Визначення нового механізму бюджетного регулювання та вирівнювання – вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів. Відповідно, це призводить до нарощення власної дохідної бази місцевими громадами. Також невикористані субсидії та субвенції залишаються в розпорядженні місцевого бюджету.

Прогнозуючи показники Державного бюджету на 2017 рік, Міністерство фінансів України, шляхом аналізу і проведених розрахунків, спрогнозувало обсяг фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

У законопроекті надається у 2017 році з державного бюджету місцевим бюджетам трансферти на суму 224 млрд. 445,7 млн. грн., що на 35 млрд. 553,5 млн. грн., або 18,8 %, більше обсягів, затверджених на 2016 рік.

Прогнозний обсяг доходів місцевих бюджетів на 2017 рік загалом визначено в сумі 398 млрд. 976,2 млн. грн., у тому числі загального фонду – 378 млрд. 210,1 млн. грн., що більше обсягу, запланованого на 2016 рік, на 74 млрд. 362,4 млн. грн., або 22,9 %, і 72 млрд. 748,9 млн. грн., або 23,8 %, відповідно.

Доходи місцевих бюджетів без урахування трансфертів із державного бюджету на 2017 рік розраховані в сумі 174 млрд. 530,6 млн. грн., або 6,8 % ВВП, що на 38 млрд. 511,5 млн. грн., або 28,3 %, більше обсягів, запланованих на 2016 рік, а з урахуванням прогнозованого індекса-дефлятора ВВП (1,109) – на 15,7 %.

Прогнозний обсяг видатків місцевих бюджетів і надання кредитів без урахування реверсної дотації визначено в сумі 395 млрд. 107,4 млн. грн., що більше, порівняно з показниками, запланованими на 2016 рік, 27 на 54 млрд. 342,1 млн. грн., або 15,9 %.

Таким чином, збільшення доходів місцевих бюджетів вказує на позитивний вплив бюджетно-податкової реформи.

Отже, процес реформування бюджетно-податкової політики спричинить позитивні зміни, такі як: збільшення надходжень до бюджету, виведення економіки з тіні, подолання корупції у всіх сферах економіки, зміцнення національної валюти, зниження рівня безробіття, приплив іноземних інвестицій та підвищення рівня життя та добробуту населення.

Основні зміни бюджетно-податкового законодавства позитивно впливають на розширення фінансової незалежності місцевого самоврядування, і наслідком цього є правильна реформа децентралізації.

Переймаючи досвід іноземних країн та їхніх практик, Україна зможе вдосконалювати законодавство, з метою зменшення негативних впливів на соціально-економічний розвиток держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 р. № 79-VIII // *Голос України* від 30.12.2014 р. № 252-1 (Спецвипуск)
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12. 2014 р. № 71-VIII // *Голос України* від 31.12.2014 р. № 254 (Спецвипуск)
3. Висновки щодо проекту Закону України „ Про Державний бюджет України на 2017 рік”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/>
4. Татарин Н.Б. Бюджетно-податкова політика: основні напрями удосконалення та забезпечення стабільності здійснення в Україні // «Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка», 2016. – Т. 21. Вип. 2. – С. 174-178.

Карпюк І.М.

Науковий керівник: Комарницька Г.О., к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту

ОСОБЛИВОСТІ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Потрібно зазначити, що «тайм-менеджмент» - категорія дещо абстрактна. Насправді, управління часом , не існує в природі. Люди можуть управляти грошима, іншими матеріальними

ресурсами, людьми, власним здоров'ям, власною долею – управляти всім тим, на що ми можемо спрямовувати свій вплив. Впливати на час неможливо.

Щоб досягати певних стратегічних та конкретних цілей необхідно розглядати в деталях та розділяти завдання між підрозділами підприємства та створювати міжгрупові та внутрішньо-групові відносини. Постає така необхідність як управління часом. Адже іноді час на підприємстві порівнюється з якістю та кількістю продукції, яке виробляє підприємство, тому час – це важливе поняття для організації.

Правильне використання часу має важливе значення для своєчасного:

- реагування на зовнішні зміни;
- виконання замовлення;
- змінення продукції, або скорочення видів продукції;
- прийняття нових рішень.

Час є найобмеженішим скарбом, адже за даними дослідження міжнародної консультативної компанії «Chipin&Partner», 78 днів на рік людина витрачає даремно. А при опитуванні менеджерів, тільки один зі ста вважає, що йому достатньо часу. Тому постає питання вдосконалення та систематизації тайм-менеджменту в організації, адже все починається саме з керівника та головного менеджера [1, с. 38].

«Час – це гроші». Час, на відміну від грошей, не можна накопичити, а тим більше – використовувати двічі. Велике та ефективне значення тайм-менеджмент має для керівників, оскільки вони розпоряджаються не тільки своїм власним часом, але й робочим часом своїх працівників. Менеджер розподіляє завдання, які він ставить перед людьми, за ознакою «важливість – терміновість» для того, щоб чим швидше та ефективніше досягти поставленої мети і цілі.

Час - це така категорія, де не можна керувати одному, всі повинні діяти спільно. Для того, щоб система тайм-менеджменту працювала для всієї компанії, потрібно в першу чергу налаштувати систему управління дорученнями в управлінні справами керівника.

«Один із прийомів організації часі – введення жорсткого режиму дня», - так вважав Іммануїл Кант (1724-1804), який жив настільки ритмічно, що сусіди перевіряли годинник, коли він виходив на прогулянку. Важко знайти продуктивну творчу особистість, у якої не було б жорсткого режиму роботи. Архімед і Аристотель, Роджер Бекон і Ньютон, Анрі Пуанкаре і Дюма-батько, Енгельс і Ленін, Вавилов і Альтшуллер, адмірал Макаров і академік Берг – всі ці люди прагнули побудувати систему витрати часу, яка гарантувала б високу продуктивність не за день – за життя.

Про тайм-менеджмент як про окремий напрямок в науці вперше було заявлено в Голландії в 70-і рр. ХХ століття, де з'явилися спеціалізовані курси для службовців і бізнесменів з навчання плануванню часу. Потім проблема управління часом привернула увагу фахівців в США, Німеччині, Фінляндії та ряді інших країн. Тайм-менеджмент пов'язаний з іншими науками, в тому числі з

фізикою, біологією, соціологією, філософією, психологією, оскільки в цих і деяких інших галузях знань містяться відомості про час [2, с. 8-9].

На даний час, сучасний стан економіки в країні є нечітким, та постійно змінюється, організації які існують на ринку повинні стрімко та мобільно змінювати свою політику та пристосовуватися під сьогочасний стан. Для вирішення цих проблем та задач, яких має на меті підприємство використовують тайм-менеджмент, як основну рушійну силу регулювання.

Управління часом, організація часу, тайм-менеджмент – технологія організації часу і підвищення ефективності його використання [2, с. 3].

Тайм-менеджмент містить у собі сукупність технологій налаштування роботи службовця підприємства, які використовуються службовцем самостійно для підвищення ефективності використання робочого часу та підвищення контролю над більшою кількістю завдань.

У випадку, коли персонал не встигає зробити обсяг роботи, який запланований, в цьому випадку залучають «тайм-менеджмент», адже тільки за допомогою його методів, можна досягти бажаних результатів.

Тайм-менеджмент- це новий напрям в управлінні підприємством. У багатьох українських організацій керівництво не задумується про те, виконання яких дій протягом робочого дні його підлеглі витрачають час, яким чином вони працюють і виконують свої посадові обов'язки.

Тайм-менеджмент- це (III «Eff» effective, efficient, effortless).

- Ефективність- досягати бажаного ефекту.
- Продуктивність- здійснювати роботу з найменшими затратами сил.
- Легкість- виконувати завдання природно та з легкістю.

Виділяють 10 стратегій управління часом:

1. Проаналізуйте, як ви проводите свій час

- Визначте, чому ви присвячуєте найбільше свого часу- сім'ї, роботі, відпочинку, хобі і т. д.

2. Встановлюйте пріоритети

- Матриця «Терміново - важливо»

3. Використовуйте засоби планування.

4. Будьте організованими

- Використовуйте систему, яка дозволить обробляти інформацію лише один раз.

5. Складайте розклад дня

- Скомбінуйте час відповідно до ваших найбільш пріоритетних напрямків діяльності і захистіть цей час від перерв.

6. Делегуйте

- Делегування починається з визначення завдань, які можуть зробити інші та вибору іншої особи.

7. Не зволікайте!

- Ви можете відкладати завдання з безлічі причин, наприклад воно здається нездоланим або неприємним.

8. Управляйте зовнішнім часом

- Кожного дня виділіть собі від 30-ти хвилин до години на форс- мажорні ситуації.

9. Уникайте багатозадачності

- Ви втрачаєте час при перемиканні з одного завдання на інше, що призводить до втрати продуктивності.

10. Дбайте про власне здоров'я

- Турбота і увага яку ви приділяєте собі є важливою інвестицією часу.

Час-це життя.

Цілком природно, що справитися з завданням впровадження тайм-менеджменту самостійно керівник підприємства або його ключові співробітники неспроможні. Зазвичай, вони вдаються по допомогу спеціалістів у галузі тайм-менеджменту.

В Україні активно розвивається тайм-менеджмент. Утворюються нові фірми з проведення тренінгів та семінарів, що стосуються цієї тематики, попит на послуги яких збільшується. Зараз тільки в одному Києві близько 80 компаній надають свої тренінгові послуги. Вони, як правило, орієнтовані на керівників різного рівня, але можуть бути корисні і для широкого кола фахівців. В деяких вузах нашої держави стали популярними такі дисципліни, як «Керівник в органах державного управління та місцевого самоврядування», і такі заняття починаються саме з тренінгу особистої ефективності керівника.

Для того щоб будь-яка система управління ефективно працювала, та для того, щоб виробити власну особисту систему, необхідно виконувати ряд правил:

- по-перше: планування часу має бути регулярним, системним і послідовним.

- по-друге: одною з основних ідей, яка сприятиме ефективній організації праці, є так звана «нечітка логіка».

Менеджер має використовувати методи гнучкого планування без жорстких параметрів часу, орієнтуватися, реагувати на зміну ситуацій і не заганяти себе в рамки які не призначенні для планування управління. Сама специфіка проблеми полягає в тому, що людина може діяти за планом чи спонтанно. Тому менеджеру потрібно створити баланс плановірності і спонтанності, який є для нього оптимальним, з урахуванням його особистих якостей і специфіки діяльності.

Тайм-менеджмент – це важливий соціально-економічний потенціал підприємства, що забезпечує досягнення стратегічних цілей його розвитку.

Класифікація та організація часу на підприємстві – одне з важливіших завдань керівництва, адже від цього залежить його конкурентоспроможність, мобільність, адаптація до різноманітних зовнішніх факторів.

Дуже важливо, щоб менеджер міг керувати не тільки процесами, але й часом. Це дозволить ефективно і з ефективністю використовувати свої можливості та можливості команди, з якою ти працюєш. Слід розуміти, що ефективність в управлінні часу полягає не в тому, щоб все зробити якомога швидше, а в грамотному розподілі своїх сил і можливостей. Іншими словами, для початку потрібно все ретельно продумати і спланувати, бо той, хто не здатний до планування, планує здатися.

Список використаних джерел:

1. Мерзлякова Е. А. *Эффективный тайм-менеджмент для офисного работника* / Мерзлякова Е. А. – СПб. : Питер, 2007. – 264 с.
2. Трейси Б. *Результативный тайм-менеджмент* / Б. Трейси. – М. : ЗВЕЗДА, 2009. – 475 с.

Костюк І.Л.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ

Сучасний стан економіки нашої держави зазнає впливу та вимагає реалізації ефективної податкової та бюджетної політики, постійного планування та контролю за надходженнями до місцевих та державного бюджетів України.

Місцеві бюджети – це фонди фінансових ресурсів, що мобілізуються й витрачаються на відповідній території. Система місцевих бюджетів є в усіх країнах світу. Роль місцевих бюджетів у структурі держави полягає в тому, що вони впливають на соціально-економічний розвиток, фінансову безпеку, фінансову стабільність, розвиток демократії та добробут населення. Крім того, місцеві бюджети використовуються як інструмент перерозподілу ВВП, державного регулювання на 75рн.75рівні, економічної політики, фінансової політики та регіональної політики.

В сучасний період розвитку української державності, питання бюджетної та податкової реформи актуалізується, оскільки саме вони є однією з ключових умов ефективної діяльності органів місцевої влади. В Україні початок реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади за принципами децентралізації розпочався з прийняттям урядом Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Мета реформи полягає у забезпеченні можливості самостійно, за рахунок власних фінансових ресурсів вирішувати питання місцевого значення в інтересах жителів громади, тобто наділення територіальних громад більшими обсягами ресурсів та мобілізація їхніх внутрішніх резервів.

Реформа бюджетної децентралізації має такі переваги:

- оптимізація дохідних джерел;

- удосконалення податкового адміністрування;
- мінімізація бюджетного дефіциту;
- раціональний підхід до витрачання бюджетних коштів;
- активізація інвестиційної діяльності.

Крім того, реформа бюджетної децентралізації має і свої недоліки: відсутність впливу на макроекономічну ситуацію на державному рівні; неузгодженість делегованих повноважень з наявними ресурсами; низька кваліфікація управлінського апарату; сприяння росту корупції, якщо політична конкуренція обмежена; невідповідність формування місцевих бюджетів цілям та завданням соціально-економічного розвитку територій.

В реформуючій системі децентралізації бюджетних ресурсів розширено джерела наповнення місцевих бюджетів за рахунок: податку на додану вартість, надходження якого до місцевих бюджетів збільшились з 50% до 75%; податку на прибуток підприємств (з 0% до 25%), екологічного податку (з 35% до 70%) та за рахунок інших податкових надходжень.

Саме податкові надходження становлять велику частку в доходах місцевих бюджетів. Дослідимо місце надходжень до місцевого бюджету найбільших за обсягом податків та зборів до реформи бюджетної децентралізації та після. Так, щодо надходжень від податку на доходи фізичних осіб, то у 2015 році реальні показники від даної реформи не збільшились, проте у 2016 році спостерігається відчутне зростання від надходжень податку на доходи фізичних осіб до 78971 млн. 76рн.. Таким чином, реформа бюджетної децентралізації, згідно якої частка надходжень від ПДФО до місцевого бюджету зростає з 50% до 75%, дала відчутний результат.

Спостерігалось також значне збільшення надходжень від податку на прибуток підприємств до місцевих бюджетів України після реформи бюджетної децентралізації внаслідок збільшення ставки надходжень від даного податку з 0% до 25%. У 2015 році надходження від податку на прибуток зросли майже у 18 разів до 4276 млн. 76рн..., а у 2016 році відносно попереднього майже у два рази до 5879 млн. 76рн... Отже, дані реформи місцевих бюджетів є ефективними.

Значно збільшилась частка надходжень до місцевих бюджетів України і акцизного податку. Так, у 2015 році надходження від даного податку збільшились майже у 5 разів в порівнянні з минулим роком до 7684 млн. 76грн., а у 2016 році – майже у два рази відносно 2016 року, до 11628 млн. 76грн. Причиною такого різкого збільшення даного виду надходжень, окрім бюджетної та податкової реформ є ще й значне збільшення ставки податку на акцизні товари та відповідно значне збільшення ціни на підакцизні товари.

Після реформи бюджетної децентралізації спостерігається також збільшення надходжень до місцевих бюджетів від інших податків та зборів, а також від неподаткових надходжень. Так, у 2015 році інші податки та збори до місцевих бюджетів України збільшились майже у два рази з 1306 млн. 76рн.. до 2138 млн. 76грн. У 2016 році надходження від інших податків та зборів збільшились до 5645 млн. 76грн.

Щодо неподаткових надходжень до місцевих бюджетів, то у 2014 році спостерігалось зменшення даних надходжень до місцевих бюджетів, тоді як у 2015 році навпаки – спостерігалось збільшення неподаткових надходжень до 20129 млн. грн. У 2016 році неподаткові надходження до місцевих бюджетів України становили 21756 млн. грн.

Щодо оцінки доходів місцевих бюджетів загалом, то спостерігається зменшення доходів у 2014 році на 4% у порівнянні з надходженнями 2013 року. У 2015 році доходи місцевих бюджетів зросли на 41,3% до 294441 млн. грн., а у 2016 році – на 24,3% в порівнянні з минулим роком.

Таким чином, реформа бюджетної децентралізації в Україні, яка частково була проведена, а частково проводиться ще і зараз, відіграє позитивний вплив на роботу місцевих бюджетів. За рахунок збільшення надходжень, місцеві бюджети мають можливість значно розширити свої повноваження у напрямку покращення життя на своїй території. За рахунок реформ у бюджетній та податковій сферах місцеві бюджети концентрують більші надходження та мають можливість потратити їх на заходи, яких даний регіон дійсно потребує.

Список використаних джерел:

1. *Звіт про виконання Державного бюджету України за 2013-2016 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=1464777>*
2. *[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/19240701/finans/mistsevi_byudzheti_dohodi_vidatki*
3. *[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>*

Кравцова О. В.

Науковий керівник: Попович Д.В., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Варто зауважити, що сьогодні в Україні не сформовано міцної науково обґрунтованої податкової системи і не створено дієвого податкового механізму. Особливості вітчизняної економіки, розвиток ринкових відносин та інтеграційні процеси в країні зумовлюють необхідність розробки фундаментальних основ формування податкового механізму в Україні. Податковий механізм – один з важливих важелів державного регулювання і визначення напрямків фінансового оздоровлення підприємств.

Якщо розглянути кількісні та якісні умови ефективного функціонування податкової системи, які представлені в економічній теорії, то можна зробити висновок, що діюча в Україні система оподаткування є неефективною, тобто вона:

- не спроможна належним чином виконувати фіскальну функцію;
- не відповідає належним чином жодній з умов ефективного функціонування податкової системи;
- служить значною перешкодою розвитку підприємництва, підриває стимули для інвестування коштів у виробництво;
- є одним з найвпливовіших факторів, що спонукають суб'єктів підприємництва до відходу у тіньовий сектор економіки.

Однак спостерігаються і позитивні зміни: за попередніми розрахунками Мінекономрозвитку у I кварталі 2016 року рівень тіньової економіки склав 41% від офіційного ВВП, що на 5% менше порівняно з показником відповідного періоду 2015 року. [1].

Упродовж останніх років можна відзначити наступні тенденції у податковій сфері:

1. Посилення ролі непрямого оподаткування: так, якщо у 2015 р. відносно 2014 р. податкові надходження до Зведеного бюджету України зросли на 38,1 %, то непрямі податки – на 47,2 %. Таким чином, питома вага непрямих податків у структурі податкових надходжень збільшилася з 53,5 % у 2014 р. до 57,0 % у 2015 р.;

2. Ставки оподаткування в Україні є одними з найнижчих в ЄС (за виключенням невеликих країн), а отже найбільш конкурентоспроможними. Ставка податку на прибуток підприємств у розмірі 18 % є одним з найнижчих в Європі;

3. Зниження навантаження на фонд оплати праці надає певні ознаки детінізації економіки. З анексією Криму та окупацією Донбасу надходження внеску не скоротилися і становили в 2015 р. 185,7 млрд грн, що на 4,6 млрд грн або на 2,5 % більше показника 2014 р. (181,1 млрд грн);

4. Активне впровадження найкращого європейського досвіду у податковій сфері, зокрема Угода про асоціацію України та ЄС, а також рекомендації МВФ, особливо щодо модернізації роботи митниць та реформи бюджетної децентралізації;

5. Економічний спад, що відбувся внаслідок гібридної війни Росії проти України зумовив зменшення податкових надходжень до бюджету. Торговельна блокада та розрив економічних відносин з РФ, анексія Криму та окупація Донбасу призвели до порушення цілісності господарського комплексу та фіскального простору України [2].

Про недоліки податкового механізму та неефективність діючої системи оподаткування підприємництва в Україні свідчить також той факт, що у загальному рейтингу «Doing business-2017», який складається з десяти індикаторів, серед 189 досліджених країн, Україна займає 80 позицію, піднявшись на 3 позиції у порівнянні з минулорічними результатами [3]. Варто відзначити, що за показником оподаткування Україна піднялась з 107-го до 84-го місця. Незважаючи на те, що в

останні роки спостерігається тенденція зростання, держава й досі продовжує займати значно нижче місце, ніж країни ЄС та пострадянського простору.

Сьогодні в Україні спостерігається тенденція до збільшення кількості неплатоспроможних суб'єктів господарювання. За таких обставин практично ні в кого не виникає сумніву, що відновлення та розвиток України можливі лише на основі відродження підприємництва, чого вдасться досягти лише внаслідок використання комплексу послідовних взаємозв'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного та соціального характеру, спрямованих на виведення таких суб'єктів господарювання з кризи та відновлення або досягнення ними прибутковості й конкурентоспроможності. Перспективне бачення напрямів реформування податкової системи в Україні викладено в Угоді про асоціацію з ЄС та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» Президента України.

Безумовно, податкова система не може нормально виконувати власну фіскальну функцію в країні, де майже половина суб'єктів господарювання уникає сплати податків, і не може гальмувати розвиток легальної економіки, позбавляючи конкурентоспроможності саме законослухняних платників податків. У процесі підвищення ефективності механізмів податкової системи першочерговим є спрощення та автоматизація податкового адміністрування. Вона надасть дієвості податковому регулюванню, підвищить цілеспрямованість податкового контролю та зменшить навантаження на податковий менеджмент.

Таким чином, для позитивного вирішення питання повинен бути розроблений та впроваджений цілісний комплекс заходів щодо протидії тінізації економіки та удосконаленню податкових механізмів в секторі підприємництва в Україні.

Список використаних джерел:

1. Рівень тіньової економіки знизився на 5 п.п. до 41% в I кварталі, - Мінекономрозвитку [Електронний ресурс] // Закон і Бізнес. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://zib.com.ua/ua/125328-riven-tinovoї-ekonomiki-znizivsya-na-5-pp-do-41-v-i-kvartali.html>.
2. Податкові механізми відновлення соціально-економічного розвитку в контексті реформи 2016 року [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/podatkovі_mehanizmu-f6424.pdf.
3. Україна піднялася на три пункти у рейтингу Doing Business-2017 [Електронний ресурс] // Українська правда. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.epravda.com.ua/news/2016/10/25/608951/>.

*ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЯК РЕГУЛЯТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ
ДЕРЖАВИ*

Основним регулятором ринкової економіки виступає держава. Держава має здатність, розпорядившись своїм арсеналом різноманітних важелів, як сприяти суспільному розвитку, так і обмежувати його. Одним із найпотужніших інструментів державного впливу на економіку є податки.

Податки є складною й надзвичайно впливовою на всі економічні явища та процеси фінансовою категорією. З одного боку, податки - фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту громадян. З іншого боку, податки — знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі, їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп [1]. Податки формують податкову політику.

Питання податкової політики, на даний час, є актуальним питанням, яке перебуває у постійній увазі провідних вітчизняних науковців, таких як: Й. Бескид, А. Крисоватий, Ю. Іванов, С. Лекарь, Я. Литвиненко, С. Лондар, В. Опарін, О. Тищенко, В. Федосов, С. Юрій та інших. За різними підходами учених можна зробити висновок, що податкова політика — це

1. Складова фінансової політики держави, що виникає з приводу становлення і правового регламентування податків з метою розподілу та перерозподілу частини ВВП і формування централізованих фондів грошових ресурсів шляхом встановлення та зміни елементів податків (податкових ставок, бази оподаткування, податкових пільг, податкових санкцій, суб'єктів, об'єктів оподаткування тощо); 2. Система відносин між платниками податків і державою [4, с. 295].

Для нашої держави податкова політика залишається основним критерієм ефективності держави як регулятора соціально-економічних процесів. Саме за рішеннями у сфері оподаткування часто роблять висновки стосовно ефективності державного регулювання в цілому. Тому змісту і якості податкової політики приділяють увагу більшість фахівців: експертів, науковців, платників податків, потенційних інвесторів тощо [2, с. 117].

Податкова політика як регулятор соціально-економічних процесів держави забезпечує: досягнення гнучкого економічного розвитку країни, регіонів, муніципальних утворень, окремих суб'єктів господарювання; суспільне виробництво, його структуру та динаміку; рівень науково-технічного прогресу; потреби усіх рівнів влади у фінансових ресурсах; згладжування нерівності в рівнях доходів населення тощо.

Адаптивна податкова політика має згладжувальний ефект у періоди економічних спадів та криз. Вона спрямована на підвищення економічної стабільності територій, позитивно впливає на соціальний складник [3, с. 89]. Проте, на жаль, в Україні податки не виконують покладених на них функцій, оскільки недосконалість податкової системи, її податковий тягар змушує учасників ринку приховувати свої доходи, йти і тінь, що сильно впливає, як на стан державних фінансів, так і на реальний сектор, знижує процес економічного відтворення.

Заходи держави у сфері оподаткування визначаються цілями і завданнями податкової політики (таблиця 1).

Таблиця 1

Цілі та завдання податкової політики*

Ціль податкової політики	Завдання податкової політики
Фіскальна	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення формування доходної частини бюджету; - забезпечення рівномірного розподілу сум податкових надходжень між ланками бюджетної системи; - стабілізація загальнодержавного та регіонального рівня соціального забезпечення громадян та забезпечення соціальних гарантій; - досягнення високого рівня соціальної інфраструктури; - забезпечення потреб науки, освіти, охорони здоров'я та навколишнього середовища, оборони та управління.
Регулююча	<ul style="list-style-type: none"> - стимулювання розвитку та захист окремих галузей економіки; - створення сприятливих умов розвитку національного виробництва; - стимулювання залучення інвестицій до пріоритетних галузей реального сектора економіки країни; - розширення ресурсного потенціалу країни; - стимулювання розвитку суб'єктів малого підприємництва.

*Складено самостійно автором за джерелом [5, с. 81].

Для того щоб досягнути поставлених цілей та завдань необхідно впроваджувати стабільну та передбачувану податкову політику, яка б забезпечила високий рівень роботи податкової служби на основі нормативно-правових актів із питань оподаткування, які розробляються, та освоєння механізмів стягнення того чи іншого податку та викликала стабільний інтерес суб'єктів господарювання до перспективної фінансової політики, тобто виробити стратегію податкової політики та успішно її реалізовувати.

Шляхами вдосконалення податкової політики як регулятора соціально-економічних процесів держави є її реформування, тобто перебудова податків: проведення корекції нині діючих податків або повністю заміна моделей податків. Впровадження стимулюючої системи податків призведе до

збільшення виробником виробництва продукції за рахунок зменшення нормативу сплати податків. Модернізація та удосконалення податкової служби України також удосконалять політичну систему держави шляхом покращення технічного стану, кваліфікації працівників та рівня комп'ютеризації служби. Існують і інші шляхи вдосконалення податкової політики, проте, всі ці підходи є складними з точки зору їх реалізації.

Отже, податкова політика є дієвим інструментом забезпечення сталого економічного зростання та фактором збалансування інтересів держави і суспільства [4, с. 298]. Для нормального функціонування держави повинна здійснюватися ефективна податкова політика, яка передбачає встановлення і стягнення податків. Податкова політика відіграє величезну роль у соціально-економічному розвитку держави. На жаль, сьогодні податкова політика України має багато недоліків, яких складно подолати. Існує багато шляхів вдосконалення податкової політики, проте підібрати та використати один із підходів є дуже складною процедурою. Податкова політика є основною та важливою складовою фінансової політики, яка реалізується через систему відносин між державою та платниками податків з тим, щоб забезпечити досягнення функцій покладених на державу і дозволити їй використовувати наявні ресурси та інструменти впливу для досягнення цілей суспільного розвитку.

Список використаних джерел:

1. *Офіційний сайт Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua>.*
2. *Дейнека В.Ф. Особливості формування і реалізації податкової політики держави в умовах глобалізації / В.Ф. Дейнека // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право), 2(57) 2012.*
3. *Курносів О.В. Посилення ролі державної податкової політики і соціально-економічному розвитку країни / О.В. Курносів // Державне управління та місцеве самоврядування, 2016, вип. 1 (28) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.dbuara.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_01\(28\)/14.pdf](http://www.dbuara.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_01(28)/14.pdf).*
4. *Турянський Ю.І. Податкова політика та механізм її реалізації / Ю.І. Турянський // Науковий вісник НЛТУ України. - 2014. - Вип. 24.6. - С. 293-299 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2014/24_6/47.pdf.*
5. *Податкова система: Навчальний посібник / [В. Г. Баранова, О.Ю. Дубовик, В.П. Хомутенко та ін.]; за ред. В.Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.*

*ІСНУЮЧІ ПРОБЛЕМИ У СЕКТОРІ ФІНАНСІВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ
РЕФОРМИ*

Стан фінансів і тенденції їх розвитку належать до головних чинників економічного зростання будь-якої країни. Збалансована система як державних, так і місцевих фінансів та ефективне управління бюджетними ресурсами забезпечують формування сприятливого макроекономічного середовища для активізації підприємницької діяльності, збільшення інвестицій, належного соціального захисту населення.

В той же час існують дисбаланси та проблеми в системі державних та місцевих фінансів, особливо коли вони сягають критичного рівня, здатні продукувати економічні загрози національного масштабу. Зрозуміло, що розрив між доходами та видатками бюджету, неефективне й нецільове використання бюджетних ресурсів посилюють тиск на стабільність національної валюти, обумовлюють недофінансування видатків бюджету, погіршення системи соціального забезпечення та активне нарощування державного боргу, що закладає економічні проблеми для наступних поколінь. Усе зазначене наразі переживає Україна, система фінансів якої опинилася в кризовому стані.

У центрі уваги суспільства постійно перебуває бюджетно-податкова політика в Україні, тому що вона допомагає здійснювати розподіл та перерозподіл ВВП, формувати та використовувати бюджетні ресурси, державне регулювання соціально-економічного розвитку територіально-адміністративних одиниць тощо. Оскільки податки є основним джерелом доходів державного та місцевих бюджетів і мають фіскальне призначення, стверджувалось, що саме вони є засобом фінансування державних видатків і тісно пов'язані із задоволенням соціально-економічних потреб держави в цілому. Саме в бюджетно-податковій політиці проявляються та конфліктують інтереси платників податків, підприємств та держави. Недосконала система акумулювання податків, високе податкове навантаження, непрозорий механізм поповнення бюджету та боргова залежність, нецільове використання бюджетних коштів, фіктивність проведення реформ, блокування важливих законопроектів, — проблеми, які потребують вирішення.

Реформування та покращення бюджетно-податкової сфери у напрямку децентралізації фінансів відбувається в Україні впродовж тривалого часу. Необхідність постійного вдосконалення системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування обумовлена самонедостатністю більшості місцевих бюджетів, невідповідністю між зобов'язаннями за видатками та джерелами фінансування, високим рівнем залежності доходів місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів, нездатністю місцевої влади реалізувати весь обсяг покладених на неї завдань без міжбюджетних трансфертів, відсутністю реальних джерел наповнення місцевих бюджетів, тенденцією до постійного зростання

частки міжбюджетних трансфертів у структурі доходів та зниження самостійності місцевих бюджетів тощо.

Значною проблемою державних фінансів є надмірна централізація бюджетної системи, що послаблює зацікавленість органів місцевого самоврядування у збільшенні доходів за чинними статтями та пошуку нових джерел доходів. Фінансова залежність від центру також погіршила якість надання суспільних товарів і послуг на місцях, оскільки органи місцевого самоврядування завжди можуть посилатися на брак фінансових ресурсів. Проблеми ефективної системи контролю за витрачанням бюджетних коштів є одним із найголовніших.

Також у державі спостерігається надмірна фіскальна орієнтація податкової системи. Податкова політика орієнтована виключно на вилучення фінансового ресурсу із корпоративного сектора для забезпечення надто високих видатків бюджету. Пріоритет мобілізації необхідної суми коштів об'єктивно спричиняє посилення реального рівня податкового навантаження на підприємства. Зниження ставок основних податків, запровадження податкових стимулів та інші заходи щодо полегшення фіскального тягара нівелюються іншими діями контрольних органів щодо вилучення фінансового ресурсу підприємств. Надмірна фіскальна орієнтація податкової системи є одним із головних чинників стримування підприємницької активності, оскільки зумовлює вилучення фінансових ресурсів, необхідних для підтримки поточної діяльності та здійснення інвестицій.

У реформуванні фінансів України потрібно враховувати світовий досвід, зокрема країн ЄС і США, розуміючи разом із тим необхідність його адаптації та гармонізації до українських реалій. Аби розв'язати проблеми розвитку сектора фінансів у зазначених країнах, необхідно вжити заходів щодо зменшення державної підтримки соціальної сфери, скорочення дефіциту державного бюджету, зниження обсягів державних запозичень, зміцнення фіскальної дисципліни, реформування пенсійної системи тощо. Аналіз світового досвіду показує, що без забезпечення довгострокової фінансової стабільності неможливе зростання реального сектора економіки, створення сприятливого середовища для ведення бізнесу й поліпшення становища в соціальній сфері. Водночас реалізація заходів бюджетної консолідації в Україні має бути всебічно узгоджена з потребами розвитку реального сектора та забезпеченням соціальних стандартів.

Для подолання проблем фінансів в умовах бюджетно-податкової реформи необхідно сконцентрувати ресурси й увагу на низці найбільш важливих проблем і досягненні обмеженого переліку цілей. Головними пріоритетами мають стати такі:

1. Для ефективного розвитку підприємницької діяльності слід знизити податковий тиск, створивши фіскальний простір, який стимулюватиме підприємства здійснювати активну інвестиційну політику. Необхідно запровадити податкові стимули, спрямовані на досягнення таких цілей:

- модернізація виробничих фондів і впровадження новітніх технологій;
- збільшення інвестицій в інновації і науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи;

– упровадження енергоефективних заходів, що дозволяють зменшити та раціоналізувати споживання енергії;

– підвищення екологічності виробництва і продукції;

– створення нових робочих місць;

– підтримка малого бізнесу.

2. Реформування системи оподаткування в напрямі посилення соціальної справедливості слід реалізувати в середньостроковій перспективі, вживши таких заходів, як:

– поглиблення прогресивності податку на доходи фізичних осіб;

– підвищення порогу для отримання податкової соціальної пільги;

– оподаткування товарів розкоші.

3. Підвищення ефективності використання бюджетних коштів, раціоналізація і упорядкування видатків соціального спрямування. Зменшення масштабу використання бюджетних інструментів підтримки економічної діяльності на користь податкових. У середньостроковій перспективі необхідно зробити акцент на розвитку податкових інструментів, зокрема недискримінаційному наданні податкових пільг і стимулів для реалізації тих напрямів економічної діяльності, які узгоджуються з пріоритетами економічної політики держави. До таких варто зарахувати активізацію інвестиційно-інноваційної діяльності, підвищення енергоефективності економіки та екологічності продукції, розвиток малого бізнесу тощо.

4. Пріоритетним інноваційним напрямом реформування державних фінансів є запровадження стратегічного державного планування розвитку державних фінансів (спрямування державних фінансових ресурсів на реалізацію національних пріоритетів, удосконалення планування розвитку державних корпорацій та орієнтація на підвищення конкурентоспроможності), створення умов для стабілізації фінансової діяльності державних фінансових і нефінансових корпорацій.

5. Для підвищення фінансової забезпеченості місцевих бюджетів треба здійснити перерозподіл фінансових ресурсів держави та коректувати структуру доходів місцевих бюджетів. Стабільність і надійність системи оподаткування на місцевому рівні визначатиме міцність відповідних бюджетів, достатність джерел їх доходів і, зрештою, зумовлюватиме добробут територіальних громад. Така модель податкової системи стимулюватиме ділову активність у кожному регіоні, а отже, й у державі загалом.

6. Для системного управління державним боргом в Україні слід запровадити такі заходи:

– закріпити на законодавчому рівні обмеження вартості, валюти та терміну залучених коштів;

– ресурси дефіцитного фінансування слід спрямовувати виключно на інвестиційні проекти, за рахунок прибутку яких покриється вартість обслуговування боргу;

– частину надпланових доходів відповідного бюджетного періоду слід спрямовувати на погашення боргових зобов'язань держави, що сприятиме заощадженню коштів на обслуговування боргів.

7. Для підвищення ефективності системи інформаційного управління фінансами та забезпечення її прозорості треба вжити таких заходів:

– упорядкувати статистику державних фінансів шляхом удосконалення правової бази організації збору первинних даних для забезпечення моніторингу соціально-економічних перетворень;

– удосконалити статистику державних фінансів відповідно до рекомендацій МВФ, міжнародних стандартів і системи національних рахунків;

– упровадити якісне прикладне програмне забезпечення системи;

– удосконалити нормативно-правове забезпечення формування й використання інформаційної бази системи управління державними фінансами;

– посилити захист фінансової інформації, що використовується в системі;

– поліпшити адміністрування процесів формування й використання баз даних, сховищ даних і доступу до них;

– створити єдину мережу на основі окремих мереж відомств, які беруть участь в управлінні державними фінансами;

– упровадити програмний продукт, розроблений із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Щодо бюджетно-податкової реформи, то її стратегічною метою має стати перехід від домінування фіскального принципу податкової політики, коли вона розглядається виключно як інструмент мобілізації доходів до бюджету, до формування нової моделі податкової політики, яка б забезпечувала необхідний для підтримки функціонування держави обсяг бюджетних надходжень, не пригнічуючи при цьому підприємницьку діяльність, і втілювати на практиці принцип соціальної справедливості розподілу податкового тягара в державі. У межах реформування податкової системи необхідно поліпшити податковий простір для підприємницької діяльності, модернізувати систему фіскальних інструментів підтримки господарської діяльності, податкову систему в напрямі посилення її соціальної справедливості, збільшити доходи бюджету без додаткового посилення фіскального тиску на підприємницький сектор.

Список використаних джерел:

1. Вірченко А.А. *Трансмісійний механізм бюджетно-податкової політики в умовах макроекономічної нестабільності* : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.01. — економічна теорія та історія економічної думки / А.А. Вірченко ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — К., 2014. — 20 с.

2. Елерс Герд. *Стратегії реформ у сфері державних фінансів. Національні програми та міжнародні вимоги (МВФ, ЄС, Світовий банк)* / Герд Елерс // *Фінанси України*. — 2014. — № 7. — С. 7–16.

3. Сідельникова Л.П. Податкові та позичкові фінанси: фіскальна філософія вибору : [монографія] / Л.П. Сідельникова. — Херсон : Грінь Д.С., 2010. — 436 с.

4. Черенько Л.М. Специфіка формування та прояву нерівності в Україні / Л.М. Черенько // Демографія та соціальна економіка — 2013. — № 2. — С. 60–69.

5. Юрій С. І., Дем'янишин В. Г., Кириленко О. П. Бюджетна система : підруч. / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. — Тернопіль : ТНЕУ, 2013. — 624 с.

Матківська Д.В., Артим Л.О.

Науковий керівник: Долбнєва Д.В., к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту

СТРАТЕГІЯ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

В умовах ринкової економіки державні фінанси відіграють важливу роль в економічному розвитку кожної країни. За допомогою державних фінансів здійснюється регулювання економіки, фінансування заходів з вирішення загальнодержавних програм по забезпеченню соціальних стандартів населення, підтримці підприємницької (бізнесової) діяльності, проведення економічних реформ. Однак для системи державних фінансів в Україні притаманними є ряд проблем: надмірна фіскальна функція податкової системи, порушення принципу соціальної справедливості в сфері оподаткування, ускладнення умов формування доходів державного бюджету, ускладнення міжбюджетних відносин, неефективне здійснення державних витрат (у т. ч. на соціальні потреби), непрозора практика державних закупок товарів і послуг, відсутність державного фінансового контролю за витрачанням бюджетних коштів, а відтак і зростання бюджетного дефіциту.

Все це вимагає розробки і безпосередньої реалізації нової стратегії реформування системи державних фінансів у найближчий час, що і визначає актуальність теми проведеного нами дослідження.

На сьогоднішньому етапі трансформаційних перетворень національної економіки, поглиблення політичної та соціально-економічної кризи і одночасним поглиблення співпраці України з Європейським Союзом настала необхідність модернізації системи державних фінансів. Досягнення економічного зростання, зменшення дефіциту державного бюджету, обмеження державних запозичень і державного боргу, поглиблення міжнародного економічного співробітництва потребує проведення структурної перебудови, впровадження системи інвестиційного та інноваційного розвитку.

Важливі кроки у цьому напрямку були зроблені з укладанням у 2014 р. угоди про співробітництво України з Європейським Союзом на основі якої була розроблена стратегія сталого розвитку «Україна 2020», у якій викладено зміст пріоритетних реформ. Основними пунктами цих

реформ є запровадження стандартів ЄС, зовнішній фінансовий контроль, стратегічні програмні бюджети та податкова реформа.

З серпня 2013 року впроваджується стратегія реформ у сфері державних фінансів. Міністерство фінансів, інші міністерства та парламент удосконалили свій бюджетний менеджмент.

Відповідно до цього з метою удосконалення системи державних фінансів урядом України 8 лютого Кабінет Міністрів України ухвалив нову Стратегію управління державними фінансами на 2017-2021 роки (далі – Стратегія), розроблену Міністерством фінансів України.

Важливо зазначити, що участь у розробці цієї Стратегії разом із Міністерством фінансів України взяли участь: Державна казначейська служба, Державна аудиторська служба, Державна фіскальна служба, Рахункова Палата, Асоціація міст України, Академія фінансового управління, Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень, Світовий банк, Міністерства фінансів США та Нідерландів. Це дає підстави говорити про її логічність, обґрунтованість та спрямованість на вирішення гострих проблем функціонування системи державних фінансів України.

Метою Стратегії є побудова сучасної та ефективної системи управління державними фінансами, яка здатна надавати якісні державні послуги, ефективно акумулювати ресурси та розподіляти їх у чіткій відповідності з пріоритетами розвитку держави у середньо- та довгостроковій перспективі. Стратегія складається з 4 частин:

- 1) дотримання загальної бюджетно-податкової дисципліни;
- 2) підвищення ефективності розподілу ресурсів;
- 3) забезпечення ефективного виконання бюджету;
- 4) підвищення рівня прозорості та підзвітності.

Стратегія спрямована на впровадження дієвої системи планування і оцінювання виконання державного бюджету за результатами; спрямована на підвищення ефективності державних видатків (перехід від утримання установ до надання якісних державних послуг), якості та ефективності адміністрування податків і зборів та рівня дотримання податкового законодавства. Завдяки її реалізації будуть створені необхідні передумови для підтримання процесу бюджетної децентралізації шляхом забезпечення чіткого розподілу відповідних повноважень і ресурсів, а також забезпечення підзвітності місцевих бюджетів.

Впровадження Стратегії включає запровадження середньострокового бюджетування, тобто розподілу бюджетних ресурсів згідно з пріоритетами розвитку на 3 роки, а також розробку чітких цілей розвитку на 5 років та ключових показників ефективності для оцінки імплементації Стратегії.

Проаналізувавши сутність кожної із частин Стратегії управління державними фінансами на 2017-2021 рр., вважаємо, що вона в подальшому забезпечить високий рівень прозорості та підзвітності усіх державних інституцій і дозволить громадянам здійснювати прямий контроль планування та розподілу бюджетних коштів.

Важливою складовою державних фінансів, яка відіграє вагомую роль у зміцненні

фінансової безпеки держави є податкова система. У відповідь на ускладнення системи господарських відносин в країні та світі вона потребує постійного розвитку та вдосконалення. Основними критеріями оцінки податкової реформи у відповідності з вимогами Європейського Союзу є зменшення кількості податків, спрощення системи оподаткування, інституційна реформа Державної фіскальної служби, розширення використання електронних сервісів, удосконалення системи податкового контролю, оподаткування доходів фізичних осіб та єдиного соціального внеску, реформа податку на прибуток та інше.

Наприкінці 2014 р. відбувся черговий етап реформування податкової системи України, що позначився підвищенням податкового навантаження в рамках здійснення заходів фіскальної консолідації. Серед головних рис реалізованого етапу реформи слід відзначити наступні:

1. Розвиток вітчизняної системи оподаткування в європейському тренді: перенесення податкового навантаження з мобільних факторів виробництва – праці та капіталу – на споживання, передусім за рахунок ПДВ та акцизу.

2. Спрощення податкової системи України: в процесі податкової реформи наміри зменшити кількість податків та зборів з 22 до 9 були нереалістичними, а відтак залишилися нереалізованими (їх кількість зменшилася до 11).

3. Спроба відновлення умовної соціальної справедливості: зростання податкового навантаження у подальшому має відбуватися тільки щодо заможних верств населення. Впродовж 2014-2015 рр. було підвищено ставки рентних платежів за користування природно-ресурсним потенціалом країни промислово-олігархічними групами.

4. Фіскальна децентралізація шляхом розширення джерел наповнення місцевих бюджетів за рахунок передачі з державного бюджету доходів: 100% плати за надання адміністративних послуг та державного мита, 10% податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки, а також завдяки запровадженню акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів за ставкою 5% вартості реалізованого товару.

5. Налагодження координації фіскальної та монетарної політики: впродовж 2014 та наступних років валютно-курсова та грошово-кредитна політика мають відігравати більш значущу роль при формуванні та виконанні бюджету, що посилює необхідність їх узгодження.

Посилення податкового навантаження з 2015 р. стало вимушеним кроком бюджетної консолідації з приведенням доходів до необхідності забезпечення високого рівня військових витрат. В процесі розробки податкових реформ таке зростання податкового навантаження має ставати якнайменш шкідливим для малозабезпечених верств населення та економічного зростання на основі відновлення інвестиційного процесу.

В подальшому реформування податкової системи у відповідності до Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» має здійснюватися за такими напрямками:

- вдосконалення інституційного середовища функціонування податкової системи;

- зниження податкового навантаження на фонд оплати праці;
- запровадження та поступовий розвиток непрямих методів оцінки відповідності доходів та витрат громадян;
- дотримання принципу стабільності податкового законодавства;
- модернізація процедур адміністрування податків;
- подальший перегляд кількості податкових пільг;
- податкове стимулювання експортоорієнтованих галузей;
- розвиток контролю трансфертного ціноутворення;
- підвищення професійної кваліфікації контролерів територіальних фіскальних органів;
- зростання рівня податкової культури держави та платників податків;
- вдосконалення правового регулювання оподаткування майна.

У Стратегії управління державними фінансами на 2017-2021 рр. також належну увагу приділено формуванню сучасної справедливої податкової системи: передбачувана податкова політика, якісне та ефективне податкове адміністрування, розширення бази оподаткування, дотримання податкового законодавства, удосконалення митного контролю. Завдяки цьому відбудеться зниження податкового навантаження, формування простої та зрозумілої системи оподаткування, а також довіри її стабільності.

Поряд з цим в податковій політиці України спостерігається тенденція впровадження європейського досвіду оподаткування: перенесення податкового тягаря з факторів виробництва і пропозиції (капіталу і заробітної плати) на споживання, передусім за рахунок податку на додану вартість і акцизів. В процесі реформи здійснюється спрощення податкової системи – зменшується кількість ставок оподаткування, здійснюється спроба встановлення соціальної справедливості, зменшується податкове навантаження на фонд оплати праці, запроваджуються механізми фіскальної децентралізації.

Отже, за результатами проведеного дослідження, можна зробити висновок, що Україна має розробити національну модель економічного регулювання, зокрема здійснити широкомасштабну модернізацію системи державних фінансів, яка б сприяла забезпеченню сталого розвитку національної економіки, добробуту населення та посилення інтеграції у світовий та європейський економічний простір. Реалізація вже ухваленої Стратегії забезпечить якісно новий рівень надання державних послуг, а також стане стимулом для реформ в інших сферах.

Список використаних джерел:

1. *Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», затверджена Указом президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015.*
2. *Стратегія управління державними фінансами на 2017-2021 роки, затверджена Кабінетом Міністрів України від 08.02.2017 р.*

3. Аналітична записка «Стратегічні пріоритети і завдання податкової реформи в Україні». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/podatкова_ref-21822.pdf.

4. Курило О. В. Стратегія реформування державних фінансів / О. В. курило // Молодий вчений. – 2016. – № 7 (34). – С. 67-69.

Мидлик Ю.І.

Науковий керівник: Ярема Я.Р., д.е.н., професор кафедри державних та місцевих фінансів

ЗАГРОЗИ ПІДВИЩЕННЯ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ У 2017 РОЦІ

Мінімальна заробітна плата у 2017 році складає 3200 грн. на місяць (або 19,34 грн. за годину у погодинному розмірі). Прожитковий мінімум для працездатних осіб у 2017 році складає 1600 грн. [1].

Такі різкі зміни підняття заробітної плати для пересічного українця дають можливість компенсувати її багаторічне відставання від середньої та наблизить її співвідношення до притаманного країнам ЄС.

Дані Євростату свідчать, що в більшості країн ЄС, зокрема й у постсоціалістичних, бруто-мінімалка (до вирахування податків) становить 40–50% середньої і вище. Наприклад, у Німеччині — 41,7%, Франції — 47,6%, Польщі — 45,4%, Угорщині — 45,5%, Румунії — 38,4%, Болгарії — 46,7% [3].

У країнах ЄС значна частина мінімальної заробітної плати не оподатковується, у результаті чого нетто-мінімалка (на руки) відрізняється від середньої ще менше. Помітна там і тенденція до її швидшого зростання порівняно із середньою.

Першою загрозою підняття мінімальної заробітної плати в Україні є пошук джерел її фінансування. На сьогодні їх виокремлюють три: за рахунок державного бюджету, що призведе до збільшення державного боргу; за рахунок скорочення працівників в усіх сферах – медицини, освіти, науки, спорту і переведення їх на частину ставки, але з тим самим навантаженням; за рахунок інфляційного ефекту, для чого буде здійснюватися подальша штучна девальвація гривні до показника 27.2 [4].

Також, існує ризик росту безробіття на малих підприємствах, які не зможуть підвищити зарплату працівникам, у яких вона нижча за 3 200 грн., як наслідок, можна очікувати скорочень шляхом оптимізації процесів і закриття бізнесів. Або ж для тих, хто отримує мінімальну зарплату і доплату в «конверті» буде два варіанти – або роботодавець переведе частину «конверта» в офіційну зарплату і буде виплачувати збільшену суму в Пенсійний фонд (єдиний соціальний внесок) і в бюджет (податок на доходи фізичних осіб), або переведе таких співробітників на неповний робочий день і «заощадить» на платежах у державу. Для некваліфікованої робочої сили, яка не одержує

зарплати в «конверті», існують варіанти гірше – або неповний робочий день, або звільнення. Аналітичний центр «HeadHunter» провів дослідження офісних співробітників, яке свідчить про те, що у 2016 році 22 % працівників отримували «чорну» зарплату, 30 % отримували зарплату частково офіційно, а частково «у конвертах» і лише 48 % – офіційно [4]. Також дане дослідженні показало чим вищий розмір заробітної плати, тим більша ймовірність, що вона буде неофіційною.

Третьою загрозою підвищення мінімальної зарплати є прив'язаний розмір єдиного соціального внеску (ЄСВ) для тих, хто працює на єдиному податку. Станом на 2016 р. для фізичних осіб підприємців розмір ЄСВ становив 352 грн. в місяць, а тепер із підвищенням мінімальної зарплати вдвічі – становить близько 704 грн. в місяць. Для багатьох мікро бізнесів цей факт може означати закриття або перехід у тінь [2].

Четвертою загрозою є збільшення штрафів за порушення трудового законодавства у зв'язку із прямою залежністю їх від розміру мінімальної заробітної плати. Відповідно, із збільшенням розміру мінімальної заробітної плати зростуть і розміри штрафів. Особливу увагу слід звернути на штрафи за допуск особи до роботи без укладання трудового договору або з оформленням такої особи на неповний робочий день. За дане порушення передбачена відповідальність у розмірі тридцяти мінімальних заробітних плат за кожного фактичного працівника, що з 01.01.17 року складає 96 000 грн. за кожну особу, а також існує штраф за недопуск до перевірки контролюючих органів у розмірі ста мінімальних заробітних плат встановлених на момент виявлення порушення, а саме з 01.01.17 року становить 320 000 грн. Цей факт може спричинити скорочення персоналу або переведення його на неповний робочий день [5].

Також, підвищення мінімальної зарплати становить загрозу запуску грошового верстату, що неминуче призведе до зростання цін. Зростання витрат на легальну оплату праці компанії будуть перекладатися на вартість своєї продукції, а значить за підвищення зарплат для частини населення заплатять в кінцевому підсумку всі споживачі.

Підвищення мінімальної заробітної плати не призводить до різкого зростання доходів населення, а навпаки до введення нових перевірок для бізнесу та громадян.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 21 грудня 2016 року № 1801-VIII «Про Держаний бюджет України на 2017 рік» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
3. Офіційний сайт Європейської статистики – Eurostat [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat>
4. Офіційний сайт інформаційного агентства – УНІАН [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://economics.unian.ua>

Муляр В.С.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Сьогодні з особливою гостротою постає проблема вироблення дієвого механізму, який би визначав нові принципи формування місцевих бюджетів, чітке розмежування функцій і повноважень усіх рівнів влади, а звідси – видатків кожного виду бюджету, і що саме головне – доходів між різними ланками бюджетної системи.

Місцевий бюджет — бюджет адміністративно-територіальної одиниці — області, району, міста, селища, села, затверджений відповідною радою. Місцевий бюджет області об'єднує обласний бюджет, бюджет районів і міст обласного підпорядкування [1]. Щоб розкрити суть питання, ми вирішили дослідити економічний зміст місцевих бюджетів та їх роль у соціально-економічних процесах, розглянути процес складання, затвердження та виконання місцевих бюджетів, дослідити проблеми формування і використання коштів місцевих бюджетів, розробити пропозиції щодо вдосконалення існуючого механізму функціонування місцевих бюджетів.

Місцеві бюджети є основним каналом доведення до населення кінцевих результатів суспільного виробництва, що спрямовуються на суспільне споживання. Через місцеві бюджети суспільні фонди споживання розподіляються в територіальному і соціальному розрізах. Разом з іншими ланками бюджетної системи місцеві бюджети є одним з головних інструментів реалізації на практиці програми економічного і соціального розвитку як регіонів, так і країни в цілому [1].

Важливою передумовою побудови демократичної держави є фінансова незалежність органів місцевого самоврядування. Механізм перерозподілу бюджетних коштів між різними ланками бюджетної системи, що діяв раніше, не відповідав принципам самостійності та фінансової незалежності місцевих органів влади.

Ступінь фінансової незалежності місцевих органів влади характеризує незалежність держави в цілому, потенційні можливості її економічного розвитку, рівень демократичних прав і свобод громадян.

Підтримка фінансово слабше забезпеченої місцевої влади має здійснюватися через створення програм фінансового вирівнювання або інших аналогічних заходів, спрямованих на підтримку впливу нерівномірності розподілу потенційних джерел фінансування і фінансового тягаря, який вона змушена нести. Зазначені програми та заходи не повинні обмежувати свободу дій місцевої влади в межах її повноважень. Місцева влада має бути відповідно поінформована щодо того, яким

чином здійснюється розподіл ресурсів, що потрапляють у її розпорядження. Розширення прав і обов'язків органів місцевої влади в умовах, що склалися, не завжди відповідає їх економічним можливостям, і питання поповнення доходів місцевих бюджетів, як і раніше, залишаються актуальними.

На сьогоднішній день, нажаль, існуюча система формування коштів місцевих бюджетів має ряд серйозних недоліків:

- висока ступінь концентрації фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, що знижує значення регіональних і місцевих бюджетів у вирішенні життєво важливих для населення завдань;
- регулюючі доходи відіграють домінуючу роль у структурі надходжень до регіональних і місцевих бюджетів, в той час як частка закріплених за територіями податкових платежів низька;
- практично щорічна зміна видів податків, що зараховуються до місцевих бюджетів;
- відсутність єдиних та досить стабільних нормативів (наприклад, на кілька років) відрахувань від загально державних податків до місцевих бюджетів;
- відсутність єдиних правил ув'язки доходів місцевих бюджетів і регіональних податкових надходжень, а також науково-обґрунтованої методики міжрегіонального перерозподілу доходів.

Сьогодні найбільш проблемним є питання взаємовідносин між бюджетами різних рівнів з приводу розподілу між ними доходів і видатків. Слід зазначити, що сьогодні триває активна робота із удосконалення чинного законодавства щодо місцевих податків і зборів.

В Україні ситуація ускладнюється слабкою розвиненістю ринку нерухомості, відсутністю, необхідних інформаційно-довідкових систем, які б характеризували оподатковуване майно, відсутністю досвіду оцінки і переоцінки вартості об'єктів, високими темпами інфляції та іншими факторами. Все ж таки майно є найперспективнішим об'єктом для розвитку місцевого оподаткування.

Одним із додаткових джерел доходів органів місцевого самоврядування міг би стати випуск облігацій. З метою вивільнення коштів із місцевого бюджету на дотації житлово-комунальному господарству, можливим було б застосування місцевими органами влади концесій – контрактів про надання суспільних послуг з умовами про інвестування капіталу [2].

Важливо зазначити, що реформування системи формування місцевих бюджетів повинно ґрунтуватись лише на тих заходах, які б заохотили місцеві органи влади до пропорційного виконання як державного, так і місцевих бюджетів. Тільки такі заходи дадуть ефект.

У ході перебудови механізму формування бюджетів повинна бути вирішена низка питань, в тому числі і такі: яка частка бюджетних доходів повинна спрямовуватись до державного бюджету, яка залишатись на місцях; у зв'язку з цим – яким повинен бути норматив відрахувань від

територіальних бюджетних доходів (що знайде своє відображення у нормах відрахувань від загальнодержавних податків і зборів). З цього приводу можливі наступні варіанти [3].

1. Норматив відрахувань у відсотках від загальної суми територіальних бюджетних доходів встановлюється для регіонального бюджету, а частина коштів, що залишилась, спрямовується до вищестоящих бюджетів.

2. За встановленими нормативами у відсотках від загальної суми територіальних бюджетних доходів кошти спрямовуються до вищестоящих бюджетів, а частина коштів, що залишилась – до місцевих бюджетів.

3. Для вищестоящих бюджетів встановлюється фіксований норматив (у грошових одиницях) коштів, що перераховується до цих бюджетів, всі інші кошти спрямовуються до місцевих бюджетів.

Проблеми місцевих фінансів накопичувались десятиріччями; на сьогоднішній день вони перетворились у великий клубок протиріч і невирішених питань при досить значному нестатку фінансових ресурсів як у центрі, так і на місцях. Тому зі всією гостротою постало питання про необхідність проведення реформи місцевих фінансів, яка повинна супроводжуватись законодавчим закріпленням прав, повноважень і обов'язків місцевих адміністрацій.

Звичайно, бюджетна реформа не вирішить всіх питань, але проблема ефективного витрачання коштів та зміцнення дохідної частини місцевих бюджетів – за нею. Використання щодо місцевих бюджетів району індивідуальних нормативів відрахувань до загальнодержавних податків призводить до того, що в кожному з них залишається різна частина зібраних податків, динаміка доходів у розрахунку на одиницю податкових надходжень є досить суперечливою і важкопередбачуваною.

Створення мобільної системи фінансового вирівнювання місцевих бюджетів має сприяти збільшенню рівня зростання бюджетних видатків на функціонування й розвиток сфери матеріальних послуг для населення, а також господарської активності районів.

Список використаних джерел:

1. *Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс] .: – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14>.*

2. *Макогон В. Методологічні аспекти формування доходів місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / В. Макогон. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vknteu/2009_4/12.pdf. – 19.04.2013*

3. *Унгурян П. Бюджетна децентралізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/politika/byudzhetsna-decentralizaciya-yaku-provodit-uryad-dozvolilanapovnitimiscevi-byudzheti-nardep-422949.html?sw=close>*

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

В умовах існування ринкової системи фондовий ринок є потужним фінансовим механізмом, що трансформує звичайні грошові ресурси у капітальні. Фондовий ринок (ринок цінних паперів) – це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів) [2].

Стан фондового ринку є ключовим індикатором, який визначає інвестиційну та фінансову привабливість тих чи інших галузей реального сектора економіки, а також пов'язаних із ними інститутів фінансово-кредитної сфери. Нездатність фондового ринку в цілому та окремих його інститутів до функціональної адаптації в сучасних економічних умовах може призвести до серйозних змін і розбалансованості системи взаємозв'язків як всередині самого фондового ринку, так і в його зовнішньому середовищі.

Український фондовий ринок ще досі офіційно не включено в жоден із чотирьох класів світових фондових ринків: розвинені; ті, що розвиваються; ті, що розвиваються другого рівня та прикордонні. Державна політика у сфері функціонування та розвитку фондового ринку України має бути спрямована на формування конкурентоспроможного та ефективно функціонуючого вітчизняного фондового ринку, здатного мобілізувати, перерозподіляти та надавати економіці необхідні інвестиційні ресурси на основі прозорих правил та процедур діяльності усіх його учасників [4].

Формування конкурентоспроможного національного фондового ринку держава повинна здійснювати на основі поступового зменшення його спекулятивної складової з одночасним зростанням інвестиційно спрямованого сегменту в умовах фінансової глобалізації, рівня інтернаціоналізації світової економіки, який зростає, та виконання ним основної функції – забезпечення вільного та швидкого потоку інвестиційного капіталу [1].

Окрім того, конкурентоспроможність фондового ринку значною мірою визначається рівнем розвитку його інфраструктури та якістю організації взаємодії її інститутів. Аналіз інфраструктури фондового ринку України засвідчив, що завданнями інститутів, що її утворюють є:

- а) забезпечення стабільного функціонування фондового ринку;
- б) створення всіх необхідних умов для обігу цінних паперів на біржовому та позабіржовому ринках;
- в) сприяння укладанню угод щодо фінансових інструментів між учасниками ринку.

Також необхідними інфраструктурними складниками фондового ринку є реєстраційні й торгові мережі, депозитарні та розрахунково-клірингові системи, а також системи його інформаційного й правового забезпечення [3].

Низький рівень перерозподілу інвестиційних ресурсів через фондові інструменти в Україні пояснюється такими причинами: постійна зміна законодавчої бази, що регулює діяльність фондового ринку; нерозвиненість спеціальних інструментів державного регулювання фондового ринку та інституційної інфраструктури; недостатній розвиток діяльності інституційних інвесторів, зокрема інвестиційних і пенсійних фондів, інститутів спільного інвестування [4].

Ще одним важливим чинником у формуванні конкурентоспроможного національного фондового ринку, стійкого до кризових явищ, є стимулювання трансформації заощаджень населення в інвестиції, що також є невирішеним питанням української економіки.

Фондовий ринок України поки не є джерелом залучення інвестицій, а засобом, за допомогою якого власники ефективно виходять із колишнього бізнесу, продаючи його зовнішнім інвесторам, рефінансують борги й створюють інструменти для укладання угод злиття та поглинання компаній.

Аналіз функціонування фондового ринку України в сучасних умовах розвитку дає підстави стверджувати, що фондовий ринок України перебуває на етапі свого становлення. Україна має достатній економічний потенціал для розбудови національного конкурентоспроможного фондового ринку, темпи якого випереджатимуть динаміку валового внутрішнього продукту. Однак, для досягнення даної мети фондовий ринок повинен функціонувати як регульований елемент цілісної фінансової системи, синхронізованої з банківським сектором і системою державних фінансів. Окрім того, фондовий ринок України, будучи вагомим інструментом фінансової політики держави, може забезпечити економічне зростання країни за належного його регулювання та саморегулювання.

Значні успіхи українського фондового ринку неможливі без проведення кардинальних реформ у більшості його компонент і вирішення низки проблемних питань. Мають бути переглянуті підходи щодо зміни його ролі в економічній системі. Концепція успішного реформування фондового ринку України передбачає реалізацію цілої системи ефективних заходів державної політики. Формування конкурентоспроможного українського фондового ринку є одним із найважливіших пріоритетних завдань економічної політики держави на перспективу.

Список використаних джерел:

1. Грушко В.І. *Торгівля цінними паперами: підручник / за редакцією д.е.н., професора В.І. Грушка.* – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2011. – 392с.
2. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» N 3480-IV від 23.02.06 р./ Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>;

3. *Кутузова М. М. Проблеми формування та регулювання фондового ринку України / М. М. Кутузова // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія: економіка: зб. наук. пр. – Чернівці: ЧНУ, 2015. – Вип. 750. – С. 107–111.*
4. *Кутузова М. М. Фондовий ринок у системі стабілізації економічного розвитку України / М. М. Кутузова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія: економічні науки. – Херсон, 2014. – Вип. 9. – Ч. 1. – С. 158–162.*

Наврусевич Ю.В.

Науковий керівник: Ситник Н.С., д.е.н., професор кафедри державних та місцевих фінансів

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах ринкових відносин освіта виступає важливою складовою і визначальним фактором людського розвитку та відіграє особливу роль у формуванні інтелектуального, духовного, економічного потенціалів держави. Саме тому удосконалення системи освіти – один із заходів, який необхідний для подолання кризових процесів, поліпшення життя громадян, утвердження національних інтересів, зміцнення держави. Однак, ефективна реалізація політики у сфері освіти неможлива без належного фінансового забезпечення навчальних закладів та освітніх програм, джерелами якого в першу чергу є бюджетні кошти держави. Важливість вирішення проблем, що пов'язані з бюджетним фінансуванням освіти, зумовлена обмеженим обсягом та неефективним використанням наявних фінансових ресурсів, вимагає розроблення нових підходів до організації фінансування вказаної галузі.

Сучасний рівень освіти в Україні не відповідає суспільним вимогам, потребам держави та міжнародним стандартам, уповільнюються освітні реформи, що підкріплюють невисокі результати України в міжнародних рейтингах. Зокрема, у 2015 р. в рейтингу країн за Індексом людського розвитку Україна зайняла 81-е місце серед 188 країн світу. Низька ефективність освітньої політики в Україні підтверджується і міжнародним рейтингом світової конкурентоспроможності. Так, за опублікованим Всесвітнім економічним форумом Індексом глобальної конкурентоспроможності 2016-2017 року, Україна посіла 85-е місце серед 138 країн світу, опустившись на 12 позицій порівняно з 2012 р., в тому числі за показником «якість освітньої системи» Україна перебуває на 56-ому місці.

Так як державний та місцеві бюджети є основним джерелом для фінансування освіти, безумовно однією зі структурних змін у системі вищої освіти повинна бути зміна фінансування та розподіл коштів на користь капітальних видатків в освіті.

Згідно Закону України «Про освіту» держава має забезпечувати бюджетні асигнування на освіту в розмірі не меншому, ніж 10 % національного доходу. Протягом усього періоду незалежності України визначені законом показники фінансування освіти жодного разу не були виконані. Держава продовжує розглядати витрати на освіту як елемент соціальної політики, а не як інвестиції в людський капітал, що загрожує розвитку країни у майбутньому.

Упродовж останніх років Україна на освіту витрачала з бюджетів різних рівнів, включно зі спеціальними фондами, що наповнюються коштами юридичних та фізичних осіб, приблизно 5,3 % валового внутрішнього продукту (ВВП). Видатки на освіту з Державного бюджету України не перевищували 3 % (ВВП). Наприклад, структура видатків Зведеного бюджету України на освіту за освітніми рівнями у 2015 р. характеризувалася такими показниками: дошкільна освіта – 16,5 %, загальна середня освіта – 42,6 %, професійно-технічна освіта – 5,4 %, вища освіта – 27,6 %, позашкільна освіта – 4,3 %, післядипломна освіта – 0,8 %.

Видатки на освіту у 2015 р. за видами бюджетів розподілялися так: 26,6 % - державний бюджет, 73,4 % - місцеві бюджети.

У 2017 році відбуваються певні зміни, що стосуються фінансування освіти. В частині фінансування середньої освіти змінюється роль освітньої субвенції, якщо раніше вона покривала і фонд заробітної плати, і комунальні послуги на утримання шкіл, то відтепер утримувати будівлі та оплачувати комунальні послуги будуть місцеві бюджети. Освітня субвенція і надалі забезпечуватиме гроші на оплату праці педагогів, передбачене підвищення зарплат вчителям.

Що стосується фінансування мережі професійно-технічних навчальних закладів, невдала спроба реформувати яке, передавши його на рівень місцевих бюджетів, була зроблена в 2016 році, то відтепер ПТНЗ фінансуватимуться з обласних бюджетів та з міських бюджетів обласних центрів. Саме області та міста-обласні центри визначатимуть, кого навчати у місцевих ПТНЗ на умовах вже не державного, а регіонального замовлення.

Вперше в бюджеті враховано цільові видатки надання державної підтримки учасникам бойових дій та їх дітям для здобуття професійно-технічної та вищої освіти.

Важливим є фінансування Українського центру оцінювання якості освіти (УЦОЯО) – воно повинно зрости на 30 млн. гривень.

Зростають також видатки на соціальні стипендії студентам, а виплата цього виду стипендій переходить до Міністерства соціальної політики. Значних змін зазнають умови виплати академічних стипендій – академічні стипендії виплачуються за рейтингом успішності. Однак, значним недоліком є те, що видатки на стипендії не потрапляють до переліку захищених статей видатків. Тобто, їх можна буде змінити протягом бюджетного періоду. Для уникнення подібної ситуації необхідно внести відповідні зміни до Бюджетного кодексу України.

В бюджеті на 2017 рік передбачено збільшення коштів на дослідження, які проводять ВНЗ (наука в університетах) та фінансування участі України в рамковій програмі ЄС Горизонт 2020.

Загалом обсяг освітньої субвенції у поточному році становить понад 52,5 млрд грн, що на 2,8 млрд грн більше, ніж у 2016 році.

Якщо говорити про перспективи розвитку вищої освіти, то варто звернути увагу на стратегію, розроблену впродовж вересня 2014 – травня 2015 року, яка розрахована на 2016-2020 роки. Стратегія передбачає виконання багатьох реформ у галузі вищої освіти, зокрема «Фінансування вищої освіти». Метою даної реформи є підвищення ефективності державних витрат на вищу освіту без суттєвого збільшення їх частки в консолідованому бюджеті держави з метою забезпечення потреб суспільства та економіки у фахівцях з вищою освітою і гарантованого надання особам, здатним здобувати вищу освіту, якісної освіти.

Основні напрямки реформи:

- фінансування на основі результатів діяльності – передбачає державне фінансування закладів вищої освіти. Між закладом та державним органом, що надає фінансування, укладається контракт, за яким визначаються термін та зобов'язання сторін – показники, яких має досягнути заклад, та обсяги фінансування, які повинен забезпечити державний орган.

- індивідуальні гранти на навчання – передбачає державне фінансування абітурієнта. Здобувач вищої освіти отримує право на оплату з коштів державного бюджету певної суми за його навчання у закладі вищої освіти.

- кредитне фінансування – передбачає державне кредитування здобувача вищої освіти. Держава видає безвідсоткові кредити (або з відсотком, який буде дорівнювати рівню інфляції) на будь-яку форму навчання, з відстрочкою погашення на період навчання, строком на 10-15 років. Договір має тристоронній характер: кредитна установа – здобувач вищої освіти – заклад вищої освіти. Держава бере на себе всі ризики, пов'язані з неможливістю здобувача вищої освіти виплачувати кредит.

Проблеми, які має вирішити реформа:

- відірване від потреб економіки та суспільства формування обсягів державного замовлення;
- однакове державне фінансування підготовки фахівців різних галузей, яке не враховує питомі витрати на навчання одного здобувача вищої освіти;

- непрозорий розподіл державних коштів між закладами вищої освіти, що належним чином не враховує показників якості вищої освіти;

- надмірна залежність фінансування закладів вищої освіти та оплати праці викладацького складу від розміру контингенту студентів. Брак законодавчої бази та економічних умов для диверсифікації джерел фінансування закладів вищої освіти.

Отже, можна зробити висновок, що у сучасному світі освіта відіграє досить важливу роль у розвитку держави і суспільства, забезпеченні потреб та якісного життя громадян. На сьогоднішній день Україна має безліч проблем в освітній сфері, в тому числі недосконале фінансування галузі освіти. Однією зі структурних змін у системі освіти повинна бути зміна фінансування та розподіл

коштів з бюджету таким чином, щоб забезпечити достатній обсяг та ефективне використання наявних фінансових ресурсів за всіма освітніми рівнями.

Список використаних джерел:

1. *Експрес-аналіз проекту бюджету на 2017 рік від аналітичного центру CEDOS* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.saiup.org.ua/novyny/yak-uryad-planuye-finansuvaty-osvitu-nauku-ekspres-analiz-proektu-byudzhetu-na-2017-rik-vid-cedos/>;
2. *Закон України «Про освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII / Верховна Рада України* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/110-zakon-ukrayiny-pro-osvitu/>;
3. *Рекомендації парламентських слухань на тему «Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні» від 16.11.2016 / Верховна Рада України* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/news/Novyny/137448.html>;
4. *Стадний Є. Стаття про бюджетування освіти у 2017 році* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cedos.org.ua/uk/osvita/biudzhet-osvity-ta-nauky-2017-shcho-proponuie-uriad/>;
5. *Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1415795124/>.

Оліховська Н.Р.

Науковий керівник: Труш І. Є., к.е.н, доцент кафедри обліку і аудиту

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

В Україні на сьогоднішній день функціонує велика кількість установ та організацій різного профілю, які повністю або частково утримуються за рахунок державного бюджету. Розрахунки з підзвітними особами мають місце практично у кожній із цих організацій.

В час змін, які відбуваються в нашій державі існує проблема правильного відображення в обліку розрахунків з підзвітними особами але, на мою думку, вони все одно залишаються найбільш важливою сферою в організації бухгалтерського обліку в різних установах. Саме тому, у даному дослідженні, хочемо розглянути надзвичайно актуальну на сьогоднішній день тему, а саме облік розрахунків з підзвітними особами.

Вважаємо, що значимість даної теми є очевидною, адже під час діяльності установ в державному секторі виникає необхідність видачі грошових коштів працівникам під звіт, зокрема, на господарські витрати та службові відрядження.

Отже, метою дослідження є вивчення особливостей обліку розрахунків з підзвітними особами, а також визначення його ролі у діяльності більшості організацій державного сектору.

Підзвітні особи – це працівники установи, які отримали грошові суми в підзвіт для майбутніх витрат згідно з наказом (розпорядженням) керівника [1].

Те, що особа одержує кошти з каси в першу чергу накладає на працівника відповідальність, тому людина, що одержала її, неодмінно повинна звітуватися перед підприємством за цільове витрачання грошей.

Підзвітна сума - кошти, які видаються працівникові установи чи організації на витрати, які пов'язані зі службовими відрядженнями або ж адміністративно-господарськими витратами [1].

Підзвітні суми мають цільове призначення і повинні витратитися виключно на те, на що їх було видано, у відповідності до кодів бюджетної класифікації видатків.

Відповідно до нового плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, що затверджений наказом МФУ від 31.12.2013 р. № 1203, синтетичний облік розрахунків з підзвітними особами ведеться на рахунку 2116 (2126) «Дебіторська заборгованість за розрахунками з підзвітними особами». На даному рахунку, ведеться облік розрахунків з працівниками суб'єкта державного сектору за виданий аванс на господарські потреби або видатки на відрядження. Видача коштів на господарські потреби або видатки на відрядження підзвітним особам відображається як збільшення заборгованості. Прийняття авансового звіту про витрачені підзвітні суми та повернення підзвітною особою залишку авансу в касу відображаються як зменшення такої заборгованості [2].

Потрібно зазначити, що у бюджетних установах підзвітні суми виділяються за призначенням, а саме на:

- господарські видатки;
- службові відрядження;
- наукові експедиції.

Підзвітні суми можуть видаватися з каси установи або ж вони зараховуються на картковий рахунок на оплату видатків, які неможливо або недоцільно проводити шляхом безготівкових розрахунків.

Для кожної установи повинен бути затверджений наказом керівника список осіб, які мають право одержувати грошові кошти в підзвіт. Тому, з кожним працівником, який має таку можливість, при влаштуванні на роботу укладається договір про їх матеріальну відповідальність.

В установах державного сектору, так як і в інших підприємствах новий аванс працівнику не видається доти, доки він не відзвітує у витрачанні попереднього. Цілком погоджуємось з такими діями, адже нерідко трапляються випадки коли не підтверджуються витрати.

Зазвичай, в таких випадках, заборгованість може бути утримана із заробітної плати особи, котра до цього часу значилася у списку підзвітних, а іноді доводиться розглядати у судовому порядку.

Безперечно, виникає потреба в контролі за видаванням і витрачанням тимчасово довірених сум. Цей контроль полягає в аналітичному обліку розрахунків підприємства з підзвітними особами.

Як нам відомо, переважна більшість розрахунків бюджетних організацій чи установ в наш час, здійснюються у безготівковій формі. В той же час, в нас залишаються такі витрати, які з різних причин не можливо здійснювати шляхом безготівкових розрахунків. У таких випадках їх здійснюють готівкою безпосередньо з каси установи через підзвітних осіб.

Кошти під звіт з каси установи можуть видаватися виключно з дозволу керівника цієї установи і головного бухгалтера, а також, як вже згадувалося, тільки на цілі, які передбачені кошторисом, та в межах сум, отриманих на вказані цілі з рахунку у банку (казначействі), і лише у разі відсутності заборгованості підзвітної особи за раніше отримані аванси.

В установах державного сектору розмір авансу на господарські потреби не лімітується, але важливим є те, що підзвітна особа зобов'язана відзвітувати за отримані кошти не пізніше наступного робочого дня після їх отримання..

Наприклад, аванс на службові відрядження видається з розрахунку витрат, необхідних відрядженому на оплату вартості проїзду до місця відрядження і назад, добових та наймання житла.

Службовим відрядженням вважається поїздка працівника за розпорядженням керівника органу державної влади, підприємства, установи та організації, що повністю або частково утримується за рахунок бюджетних коштів, на певний строк до іншого населеного пункту для виконання службового доручення поза місцем його постійної роботи [3].

В нашій державі термін відрядження визначається керівником, але він не може перевищувати в межах України 30 календарних днів, а за кордон — 60.

Фактичний час перебування у відрядженні визначається за відмітками у посвідченні про відрядження про дату вибуття та прибуття до місця постійної роботи. При цьому, датою повернення вважається день прибуття транспортного засобу до місця постійної роботи.

Відшкодування коштів особі відбувається тільки за умови наявності підтверджуючих документів відрядженій особі. Бюджетною установою відшкодовується вартість витрат на оплату за житлове приміщення (готель, гуртожиток і т. ін.) у розмірі фактично сплаченої суми з урахуванням додаткових побутових послуг, що надаються у місцях проживання і включені до квитанції (користування холодильником, телевізором, телефоном у межах місця відрядження тощо), але не більше 10% норм добових витрат за всі дні проживання.

Для державних службовців та працівників установ, які повністю або частково фінансуються за рахунок бюджетних асигнувань, при відрядженні за кордон встановлені граничні норми добових та відшкодування витрат на наймання житлового приміщення залежно від країни відрядження.

Також працівникові організація відшкодовує витрати на проїзд до місця відрядження і назад у розмірі вартості проїзду транспортом загального користування з урахуванням усіх витрат, пов'язаних з придбанням проїзних квитків, користуванням постільними речами у поїздах, страховими платежами на транспорті, тощо.

Усі зазначені витрати обов'язково повинні бути підтверджені відповідними документами в оригіналі.

Порядок видачі і використання підзвітних сум на проведення наукових експедицій регламентується інструкціями Національної академії Наук України. Кошти на експедиції видаються відповідно до затвердженого кошторису.

Протягом трьох робочих днів після повернення з відрядження підзвітна особа повинна подати авансовий звіт про витрачені у відрядженні кошти, до якого додаються посвідчення з відрядження з відмітками про дати прибуття і вибуття, а також всі оригінали і інші документи, що підтверджують вартість витрат (проїзні квитки, рахунки, чеки, квитанції тощо). Залишок невикористаних коштів підлягає поверненню до каси у тій валюті, у якій був виданий аванс.

На сьогоднішній день, у процесі діяльності бюджетних установ, працівникам дуже часто видаються готівкові грошові кошти під звіт для виконання певних дій за дорученням керівництва. Розрахунки з підзвітними особами - звичні, можна сказати повсякденні для бухгалтерів бюджетних установ.

Отже, облік розрахунки з підзвітними особами, залишаються однією з найбільш важливих сфер обліку в установах державного сектору, так як в процесі даних розрахунків використовується готівка, яка є одним з найважливіших елементів діяльності бюджетних установ.

Список використаних джерел:

1. *Наказ «Про затвердження Порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ» від 02.04.2014 № 372*
2. *Порядок застосування плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджений наказом МФУ від 29 грудня 2015 року № 1219.*
3. *Інструкція "Про службові відрядження в межах України та за кордон", затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 13.03.1998 р. № 59 (зі змінами від 04.08.2015 року).*

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

*БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: «ЖИТТЯ» ЧИ «СМЕРТЬ» МАЛИХ ТА ВЕЛИКИХ МІСТ
УКРАЇНИ?*

Як же змінилося фінансове самопочуття міст після старту реформи бюджетної децентралізації?

У нашому аналізі увага фокусувалася на містах, тому що вони є центрами економічної активності. Фінансові потоки в них найбільш рухливі і максимально чутливі до законодавчих нововведень.

У дослідженні не враховувався Київ. Столиця — місто з особливим статусом, структура його доходів відрізняється від інших міст і порівняння було б некоректним.

Аналіз зроблений на підставі даних Міністерства фінансів України. Порівнювалися показники за перші вісім місяців 2014 року, 2015 року і 2016 року. Не враховувалися трансферти з держбюджету.

За підсумками аналізу даних про доходи міст помітна одна тенденція: найбільше зростання доходів за останні три роки показали зовсім не великі обласні центри, а міста з населенням до 100 тис осіб.

Десятка населених пунктів, чиї доходи за останні три роки росли найшвидше, виглядає так:

1. Чугуїв (Харківська обл), приріст доходів становить 238,2%;
2. Володимир-Волинський (Волинська обл), приріст доходів становить 210,8%;
3. Хуст (Закарпатська обл), приріст доходів становить 209,2%;
4. Мукачево (Закарпатська обл), приріст доходів становить 196,1%;
5. Буча (Київська обл), приріст доходів становить 192,2%;
6. Ковель (Волинська обл), приріст доходів становить 188,7%;
7. Коломия (Івано-Франківська обл), приріст доходів становить 178,3%;
8. Первомайськ (Миколаївська обл), приріст доходів становить 174,3%;
9. Берегове (Закарпатська обл), приріст доходів становить 172,6%;
10. Сєверодонецьк (Луганська обл), приріст доходів становить 171,3%.

Найповільніше росли доходи в містах Дніпропетровської та Донецької областей.

Так, найнижче зростання доходів показав Вільногірськ, економіка якого максимально залежить від роботи його основного підприємства — Вільногірського ГЗК. Його продукція була основою для виробництва "Кримського титану", виробничі потужності якого залишилися в анексованому Криму.

Основна причина, через яку в списку опинилися міста Донецької області, — війна. Три роки військових дій на Донбасі призвели до падіння міських економік та відтоку населення з цих територій.

Також серед аутсайдерів за зростанням доходів — деякі міста Київської, Одеської та Кіровоградської областей.

Десятка населених пунктів, які показали найнижче зростання доходів, виглядає так:

1. Вільногірськ (Дніпропетровська обл), приріст доходів становить 19%;
2. Авдіївка (Донецька обл), приріст доходів становить 33,8%;
3. Дзержинськ (Донецька обл), приріст доходів становить 35,1%;
4. Теплодар (Одеська обл), приріст доходів становить 54,5%;
5. Кривий Ріг (Дніпропетровська обл), приріст доходів становить 61%;
6. Орджонікідзе (Дніпропетровська обл), приріст доходів становить 63,7%;
7. Славутич (Київська обл), приріст доходів становить 64,5%;
8. Жовті Води (Дніпропетровська обл), приріст доходів становить 66%;
9. Знам'янка (Кіровоградська обл), приріст доходів становить 69,5%;
10. Новогродівка (Донецька обл), приріст доходів становить 71,3%.

У міст-мільйонників непогані показники, але жодне з них не дотягнуло до десятки. Наприклад, доходи Харкова за два роки зросли на 98%, Дніпра — на 99%, Одеси — на 115%.

Перш ніж перейти до аналізу причин, чому одні міста виграли від децентралізації набагато більше за інші, ми перевірили, чи не спотворили дані масштабні потоки внутрішньої міграції, викликані війною на сході.

За даними Міністерства соціальної політики, в Україні близько 1,7 млн внутрішньопереміщених осіб. Це ставить Україну на восьме місце серед усіх країн світу за масштабом міграційних процесів. У такому випадку жителі міст не стали багатшими, адже бюджет міста витрачається на значно більшу кількість жителів і приріст доходів з початку реформи на одного жителя підтверджує висновки, що найбільше від фінансової децентралізації виграють малі та середні міста. [1]

Є кілька причин, чому так розподілилися переможці і переможені.

1. Доходами належить ділитися, аби надходження від ПДФО вирівнялися.

Прибутковий податок сплачується за місцем реєстрації, а не за місцем знаходження платника. Бізнес воліє реєструватися у великих населених пунктах, саме з цієї причини великі міста завжди "відтягували" цей ресурс від малих.

Податкова адреса часто не збігається з фактичною адресою. Якщо компанія зареєстрована у Києві, а працює у Бучі, то податки вона платила у Києві.

Після децентралізації змінився порядок сплати ПДФО. Кожен рівень бюджету вправі претендувати на свою частку: бюджети міст обласного значення — на 60%, обласні бюджети — на

15%, держбюджет — на 25%. Київ — виняток, він віддає державі 60% зібраного на своїй території податку, 40% — залишає собі.

Такий підхід змінив потоки від ПДФО між різними населеними пунктами. Великі міста стали втрачати цей податок, малі — почали нарощувати.

Наприклад, у Львові до 2015 року надходження від ПДФО росли, але в 2015 році тенденція змінилася. Коли складався бюджет, очікувалося, що місто збере на 211 млн грн прибуткового податку менше, ніж у 2014 році.

На кінець року вдалося уникнути недобору і зібрати на 6,7 млн грн більше, ніж у 2014 році. Однак для такого великого міста це майже нічого — у минулому зростання було набагато більшим.

Те саме можна сказати про Ужгород і Трускавець: якщо кілька років до цього надходження від ПДФО росли, то у рік децентралізації вони просіли. У звітах про виконання бюджетів цих міст йдеться, що це пов'язано із "змінами нормативів з відрахування прибуткового податку". [2]

2. Нерівномірне проведення нормативно-грошової оцінки землі населених пунктів та ефект масштабу.

Вартість одного гектара землі враховується при визначенні розміру плати за землю. Плата за землю — одне з найбільш значущих джерел доходів місцевих бюджетів. Децентралізація збільшила можливі граничні ставки цього податку з 1% до 3% від нормативно-грошової оцінки (за винятком сільгоспугідь і земель загального користування).

Згідно із законом така оцінка повинна проводитися раз на п'ять-сім років. У різних населених пунктах вона проводиться у різні роки. Відповідно — ефект від неї теж різний.

Якщо велике місто її провело, наприклад, у 2013 році, а мале — у 2015 році (з урахуванням нових ставок після децентралізації), то у малому місті приріст доходів від цього податку був більший — у невеликому місті ефект від оцінки накладеться на ефект від підвищення ставок, тоді як у великому вплив буде тільки від підвищення ставок.

3. Фактор подорожей, або до чого призводить розвиток туристичної інфраструктури.

Серед міст, які показали швидке зростання доходів, — туристичні міста західної України: Берегове, Мукачеве. Туристична активність підживлює торгівлю, розвиток дорожньої інфраструктури, які генерують надходження від 5-відсоткового збору з роздрібних продажів.

4. Переселенці гальмують зростання доходів великих міст.

Активна внутрішня міграція через війну на сході та анексію Криму зіграла проти міст-мільйонників: Харкова, Дніпропетровська і Львова. (Києва — теж, але в даному аналізі автори його не враховували).

Саме ці міста прийняли найбільше переселенців. Тимчасово-переміщені особи (ТПО) — отримувачі різних соціальних пільг.

Через них населення у великих містах офіційно збільшується, але це збільшення не гарантує пропорційного зростання доходів міста. Багато ТПО не працюють або працюють на

низькооплачуваних роботах, що не приносить місту значних надходжень. Невеликі ж міста, які не приймали переселенців, виявилися у більш виграшному становищі.

5. Міграція бізнесу із зони АТО, зміщення центрів економічної активності.

Авдіївка, Новгородівка, Дзержинськ — це міста Донецької області, економіка якої постраждала через війну і відплив бізнесу з цього регіону. Інші міста Донбасу також показали повільні темпи зростання доходів.

Інший ефект у Северодонецьку. Після того, як Луганськ опинився під контролем бойовиків, Северодонецьк став центром економічної активності Луганської області (обласний центр перенесено з Луганська у Северодонецьк). Багато компаній з окупованих територій перереєструвалися саме у Северодонецьку.

Невеликий і максимально залежний від держдотацій бюджет міста відчув на собі подвійний ефект: приплив бізнесу посилив ефект від децентралізації. Результат — збільшення доходу від податку на прибуток з 89,2 тис грн у 2014 році до 5,147 млн грн в 2015 році. [3]

У розумінні Мінфіну накопичення ресурсу містами у таких розмірах стало можливим не тільки тому, що вони отримали додаткові джерела доходів, а й тому, що у перші два роки після старту реформи їх не вийшло "навантажити" усіма повноваженнями, якими хотілося.

Реформа децентралізації позначилася жорстким протистоянням у трикутнику "держава-регіони-депутати". Кожна сторона намагалася відстояти свої інтереси.

Суть проблеми в тому, що у 2015 році Мінфін підготував поправки до Бюджетного кодексу, якими планував перекласти низку витрат на місцеві бюджети. Фінансування пільг на пасажирські перевезення були серед цих витрат.

На етапі узгодження поправок до Бюджетного кодексу парламентський комітет з питань соціальної політики Людмили Денисової ці поправки відхилив. У бюджеті на 2016 рік уряд не заклав гроші на фінансування пільг.

Таким чином, склалася юридично-фінансова колізія: закон дозволяє місцевим бюджетам розраховувати на гроші від держави на пільги, а держава їх і не думала виділяти. Ця проблема стала причиною судових позовів міст до Кабміну.

У 2016 році при підготовці бюджету на 2017 рік процес розподілу повноважень також став доволі турбулентним.

Мінфін наполягає, що "недозавантаження" місцевих бюджетів функціями призводило і призводить до надприбутків. Міністерство категоричне: їм треба додати витрат.

Дискусії ведуться навколо фінансування пільг, ВНЗ першого і другого рівнів акредитації (пропонується залишити на балансі держави до 2018 року), розмежування сфери відповідальності щодо утримання шкіл (педагогів утримувати коштом держави, персонал — коштом місцевих бюджетів і додаткової дотації).

За офіційними даними, 85% депозитів (близько 6,3 млрд грн) зосереджені на рахунках 20 міст (6% громад). У списку найбагатших міст обласного значення — Запоріжжя, Дніпропетровськ, Вінниця, Львів та Одеса.

Тобто особливо великими депозитами більшість громад не володіє. Тож якщо "дозавантаження функціями" відбудеться без забезпечення додатковим ресурсом міст, які не володіють великими заощадженнями, виникнуть проблеми.

У доопрацьованій редакції проекту бюджету до другого читання Мінфін збільшив медичну субвенцію містам до 55,7 млрд грн (+8,9 млрд. грн.), субвенцію на освіту — до 52,6 млрд грн (+10,7 млрд. грн.) Очікуються також додаткові надходження від єдиного податку та податку на доходи фізичних осіб, які осядуть на місцях.

Однак цього може не вистачити — можуть виникнути труднощі з фінансуванням витрат, які "спустилися" на міста в процесі децентралізації і забезпечуються коштами міст. Наприклад — на утримання непедагогічного персоналу.

Усе це може уповільнити зростання профіциту на регіональному рівні. Якщо ж передані повноваження не будуть забезпечені доходами, у населених пунктів з мінімальними доходами просто не буде грошей на їх виконання.

Це означає, що окремі програми будуть реалізовуватися не в повному обсязі або не будуть реалізовуватися взагалі — до тих пір, поки не буде знайдений необхідний ресурс.

Список використаних джерел:

1. *Міністерство соціальної політики України, <http://www.msp.gov.ua/>*
2. *Міністерство фінансів України, <http://www.minfin.gov.ua/>*
3. *[Фінансова децентралізація в Україні 2014-2016: перший етап успіхів](#), 2017*

Романчук Л.А.

Науковий керівник: Лобода Н.О., к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Основні засоби були і будуть невід'ємною частиною господарської діяльності підприємства. Згідно Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" основними засобами вважаються матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він

довший за рік)[1]. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI(із змінами та доповненнями) дає таке тлумачення основних засобів: основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)[2].

У зв'язку з тим, що від 01.01.2017 року були внесені зміни до Податкового кодексу України, то виникли певні проблеми, спричинені переходом на новації вище згаданого закону. У зв'язку з цим, дана тема набуває актуальності у даному часовому періоді.

Першою, і найбільш значущою зміною для податкового обліку основних засобів є встановлення права на прискорену амортизацію основних засобів четвертої групи(машини та обладнання). Це право надає можливість платнику податку застосовувати дворічний мінімально допустимий строк, якщо витрати на придбання таких основних засобів понесені (нараховані) після 1 січня 2017 року та виконуються такі умови:

- основні засоби не були введені в експлуатацію та не використовувалися на території України;
- основні засоби введені в експлуатацію в межах одного з податкових (звітних) періодів починаючи з 1 січня 2017 року до 31 грудня 2018 року;
- основні засоби використовуються у власній господарській діяльності та не продаються або не надаються в оренду іншим особам (за виключенням платників податків, основним видом діяльності яких є послуги з надання в оренду майна) [2].

Це дає змогу замортизувати основні засоби(машини та обладнання) протягом двох років, що набагато швидше, порівняно зі звичайним мінімальним терміном амортизації, який складає п'ять років.

У разі недотримання підприємством вище зазначених умов протягом двох років, йому доведеться нарахувати різниці, починаючи з дати введення таких основних засобів у експлуатацію, а саме:

- збільшити фінансовий результат до оподаткування на суму нарахованої амортизації основних засобів протягом податкових (звітних) періодів, у яких здійснювалося нарахування амортизації із застосуванням мінімально допустимих строків амортизації основних засобів;
- зменшити фінансовий результат до оподаткування на суму розрахованої амортизації таких основних засобів за відповідні податкові (звітні) періоди [2].

Ще однією, не менш важливою зміною є доповнення різниць при нарахуванні амортизації необоротних активів, зокрема:

- Різницями, що збільшують фінансовий результат до оподаткування:
  - на суму залишкової вартості окремого об'єкта невикористаних основних засобів або невикористаних нематеріальних активів, у разі ліквідації або продажу такого об'єкта;
  - на суму витрат на ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невикористаних основних засобів чи невикористаних нематеріальних активів, віднесених до витрат.
- Різницями, що зменшують фінансовий результат до оподаткування:
  - на суму дооцінки основних засобів або нематеріальних активів;
  - на суму вигід від відновлення корисності основних засобів або нематеріальних активів;
  - на суму первісної вартості придбання або виготовлення окремого об'єкта невикористаних основних засобів або невикористаних нематеріальних активів та витрат на їх ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення [2].

У новій редакції Податкового кодексу України від 01.01.2017 року було конкретизовано порядок розрахунку податкової амортизації основних засобів, зокрема те, що розрахунок проводиться без урахування переоцінки(уцінки, дооцінки) основних засобів. Це слугує законною підставою до роз'яснень податківців, які надавалися раніше.

Напевно, найбільш актуальним питанням сьогодні є антитерористичні дії на території нашої держави. В таких умовах неминучими є крадіжки та псування цінностей підприємств на території проведення антитерористичної операції. Як наслідок, у керівників підприємств виникає питання правильного відображення в податковому обліку списання основних засобів, які були вкрадені чи знищені.

Державна фіскальна служба України у листі від 17.02.2017, №3339/6/99-99-15-02-02-15 повідомила, що списання знищених основних засобів здійснюється згідно з правилами бухгалтерського обліку. Таким чином, суб'єкт господарювання має право відобразити ліквідацію основних засобів на території проведення антитерористичної операції у податковій звітності на підставі положень пп. 138.1 та 138.2 ст. 138 Кодексу лише після проведення належним чином інвентаризації та документального підтвердження факту ліквідації таких основних засобів у бухгалтерському обліку [3].

Проаналізувавши зміни в Податковому кодексі України та інші новації обліку основних засобів можна зробити висновок, що їх більшість відбулася у обліку та нарахування амортизації. Зокрема з'явилась можливість прискореної амортизації основних засобів, як наслідок ПКУ доповнився новими податковими різницями, а також уточнено, що сума переоцінки не включається до загальної суми основних засобів, яка підлягає амортизації. Це дозволить підприємствам по-новому

та з упевненістю розраховувати суму амортизації. Ще одним питанням, яке було розглянуте у даній праці, та є не менш важливим, виступає облік викрадених та пошкоджених основних засобів на території АТО. Завдяки листу Державної фіскальної служби України, підприємці на даній території повідомлені про перелік дій з відображення вибуття цих засобів.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" N 92 від 27.04.2000(зі змінами та доповненнями).
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI(зі змінами та доповненнями).
3. Державна фіскальна служба України. Лист від 17.02.2017, №3339/6/99-99-15-02-02-15.

Руденко Г.Б.

Науковий керівник: Ватаманюк – Зелінська У.З., д.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГРАМНО-ТЕХНІЧНИХ КОМПЛЕКСІВ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЇЇ РОЗВИТКУ

У сучасних умовах розвитку комп'ютерних технологій існує необхідність переходу органів законодавчої та виконавчої влади на використання нових електронних інформаційних систем. Державна казначейська служба України (ДКСУ) вже зробила перші кроки щодо впровадження своєї електронної системи, проте існує ряд проблем у застосуванні програмно-технічних комплексів ДКСУ. До таких зокрема належать: обмеженість можливостей системи електронного документообігу, відсутність єдиних форматів та протоколів електронного цифрового підпису. В процесі модернізації інформаційної системи також можна зіткнутись із таким суттєвим недоліком Казначейства як низький рівень знань у сфері сучасних технологій більшості працівників органів ДКСУ, а також недостатня кількість висококваліфікованих фахівців з інформаційних технологій та захисту інформації, що працюють в цій службі.

Виконання функціональних обов'язків працівниками ДКСУ передбачає міжвідомчу взаємодію, зважаючи на вертикаль підпорядкованості органів Державного казначейства, пов'язане із децентралізацією обробки інформації та значною втратою часу унаслідок відсутності взаємодії між відповідними відомчими інформаційними системами. Водночас, проблеми, які стосуються впровадження сучасних інформаційних технологій у діяльність органів Казначейства, мають загальновідомчий характер і не можуть бути вирішені відповідними структурними підрозділами Державної казначейської служби України [1].

Так, сьогодні у Державній казначейській службі України використовується програмно-технічний комплекс АС “Є-Казна” [2, с.15]. АС “Є-Казна” введено в експлуатацію у 2014 році з метою забезпечення впровадження єдиної платформи системи обслуговування бюджетних коштів в органах Казначейства і створено шляхом модернізації колишньої системи АС “Казна - Доходи” та системи віддаленого доступу ВЕБ ПТК “Клієнт – Банк/Клієнт - Казначейство”. Тестування такого програмного продукту на предмет його придатності до експлуатації у системі Казначейства показало, що він найповнішою мірою забезпечує його функціональність.

Запровадження АС “Є-Казна” для автоматизації процесу обслуговування бюджетних коштів дало змогу скоротити терміни пошуку й опрацювання звітних даних та документів, час затримки коштів у процесі їх розподілу між розпорядниками, а також отримувати своєчасну і достовірну інформацію про стан виконання бюджетів. Організація роботи програмного комплексу реалізована в інтерактивному режимі, що дозволяє вести постійний діалог користувача з автоматизованою інформаційною системою. Використання головної книги АС “Є-Казна” забезпечує єдине середовище бухгалтерського обліку і дає змогу вести єдину облікову політику виконання як дохідної, так і видаткової частин бюджетів усіх рівнів. На основі інтегрованого облікового середовища з’явилась можливість формування достовірних і оперативних звітів для прийняття якісних управлінських рішень щодо виконання бюджетів [3, с. 679].

Система електронного документообігу (СЕД) передбачена концепцією розвитку Казначейства. Вона дозволяє клієнтам (розпорядникам, одержувачам бюджетних коштів, адміністраторам надходжень, фінансовим органам) обмінюватися документами в електронному вигляді без використання паперових носіїв із застосуванням електронно-цифрового підпису, що мінімізує контакт працівників Казначейства з клієнтами, а також заощаджує кошти і час самих клієнтів. Вбудований у систему електронного документообігу, комплекс організаційно-програмних заходів дозволяє користувачам складати, редагувати і використовувати документи в електронному вигляді, що дає змогу працівникам формувати фінансову звітність у напівавтоматичному режимі. Своєю чергою, надання Казначейством в електронному вигляді щоденної інформації про рух державних фінансових ресурсів здійснюється також із застосуванням СЕД [4, с.151].

Одним з пріоритетних напрямів розвитку системи електронного Казначейства став електронний цифровий підпис. Першим кроком на шляху реалізації цього напрямку є впровадження дистанційного обслуговування клієнтів ДКСУ за допомогою програмно-технічного комплексу «Клієнт Казначейства-Казначейство», яким передбачено запровадження системи дистанційного обслуговування клієнтів (СДОК). До того ж, повномасштабне запровадження СДОК забезпечить для зовнішніх клієнтів Казначейства (розпорядників та одержувачів бюджетних коштів) можливість віддаленого доступу, за допомогою мережі Інтернет, до інформаційних ресурсів Державної казначейської служби України для автоматизації процесу виконання бюджетів усіх рівнів. Це дозволить оптимізувати фінансові витрати завдяки відмові від потоку вхідних та вихідних паперових

документів, прискорить обробку інформації, скоротить час на казначейське обслуговування бюджетів та зменшить кількість помилок у звітних даних. Упровадження доступу зовнішніх клієнтів до ресурсів інформаційного середовища Державного казначейства має відбуватися через стандартні web-браузери, використання яких не збільшить вартість інформаційних ресурсів та програмного забезпечення для розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів.

Зокрема, у перелік функцій, доступ до яких отримають розпорядники та одержувачі бюджетних коштів, належать такі: ведення єдиного реєстру розпорядників та одержувачів бюджетних коштів; ведення мережі обміну плановими бюджетними документами (річний розпис призначень державного бюджету, розписи місцевих бюджетів, планові показники, розподіли, кошториси тощо); створення та підписання меморіальних документів; завантаження інформації щодо бюджетних зобов'язань та бюджетних фінансових зобов'язань; отримання даних щодо руху коштів [1].

Виключення потоку паперових документів, окрім економії коштів та часу, надає ще одну перевагу. Так, підтверджуючі документи (бюджетні зобов'язання та бюджетні фінансові зобов'язання тощо) достатньо буде передати до органу Казначейства лише один раз. Електронна копія такого документа буде збережена у базі даних, тому подальше його використання для підтвердження наступного платежу (що буває, наприклад, при виконанні окремих етапів за довгостроковими договорами) буде виконуватись завдяки лише посиланню на збережену копію. Оскільки усі електронні документи (електронні копії паперових документів) підписуються електронним цифровим підписом, інформація, що знаходиться у базі даних є повним, достовірним та цілком легітимним відбитком оригінального документа. Завдяки такому рішенню, зменшиться навантаження на канали передачі даних між органами Казначейства та розпорядниками державних коштів, спроститься процес обслуговування видаткової частини бюджетів усіх рівнів, та зменшиться ризик виникнення помилок.

Адаптація та впровадження системи віддаленого доступу клієнтів ДКСУ через програмно-технічний комплекс «Клієнт казначейства – Казначейство» спростить проходження платежів, підвищить «відмовостійкість» інформаційного середовища, спростить обслуговування розпорядників бюджетних коштів усіх рівнів. При цьому розпорядники та одержувачі отримають можливість в режимі реального часу відстежувати стан рахунків, відкритих в територіальних органах Державної казначейської служби України та проходження платежів, отримувати виписки по своїх рахунках тощо. Запровадження електронної системи потребує застосування нових принципів організації роботи в ДКСУ, а саме:

- застосування електронного цифрового підпису (ЕЦП);
- забезпечення достовірності, конфіденційності інформації та інформаційної безпеки;
- гарантування сприйнятливості та прозорості інформації;
- застосування єдиних технічних стандартів та сумісності;

- забезпечення гарантованої збереженості даних;
- використання прогресивних інформаційних технологій;
- об'єднання в єдину інформаційну мережу з органами державної влади.

Отже, не зважаючи на існуючі проблеми, Державна казначейська служба України вдосконалює свої програмно-технічні комплекси. Однією з прогресивних інновацій стало поступове налагодження процесу електронного документообігу із застосуванням електронно-цифрового підпису, що дасть змогу в майбутньому обходитись без використання паперових носіїв. Вище перераховані зміни дозволять заощадити кошти та час працівників Державного казначейства і його клієнтів. А такі темпи розвитку інформаційних систем стануть передумовою подальшого запровадження ефективних змін через удосконалення програмно-технічних комплексів Державної казначейської служби України на сучасному етапі її становлення.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку інформаційних технологій Державної казначейської служби України на 2015 – 2017 роки : лист ДКСУ від 18.02.2015 р. №17-10/202-2929. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://desn.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=13046%3A-----2015-2017-----le-treasury&catid=481%3A2015-08-06-11-54-00&Itemid=3172&lang=ua
2. Ковалевич Д. А. Казначейське обслуговування бюджетів в сучасних умовах / Д. А. Ковалевич // Науково - теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. - 2015. – Серія: Наука й економіка, Випуск 1(37). - С. 14-18.
3. Стоян В. І. Казначейська система : підручник / В. І. Стоян, О. С. Даневич, М. Й. Мац. – 3-тє вид. змін. й доп. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 868 с.
4. Голинський Ю. О. Модернізація інформаційної системи казначейського обслуговування бюджетів / Ю. О. Голинський, Л. М. Луців // Науковий Вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Серія: Економічні науки, Випуск 15. Частина 5. – С. 149-152.

Самбірська О.Р.

Науковий керівник: Ситник Н.С., д.е.н., професор кафедри державних та місцевих фінансів

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

Розвиток державних фінансів належить до ключових чинників економічного зростання будь-якої країни. Проблеми які виникають в системі державних фінансів, особливо коли вони сягають критичного рівня, здатні продукувати економічні загрози національного масштабу. Розрив між доходами та видатками бюджету, неефективне й нецільове використання бюджетних ресурсів

обумовлюють недофінансування витрат бюджету, погіршення системи соціального забезпечення та активне нарощування державного боргу.

Дослідженнями даної теми займаються такі науковці: С. С. Гасанова, Т. І. Єфименко, В. П. Кудряшова, І. О. Луніна, О. О. Молдован, Л. Л. Тарангул, І. Я. Чугунов та ін. Вони детально досліджують проблеми реформування державних фінансів в Україні, а також працюють над розробленням механізмів їх розв'язання.

Виходячи з актуальності теми досліджень, метою виступає розгляд сучасних проблем реформування державних фінансів в Україні.

Державні фінанси відіграють важливу роль у розвитку країни. Завдяки державним фінансам здійснюється регулювання та фінансування програм, які спрямовані на підтримку конкурентоспроможності бізнесу, забезпечення стандартів життєдіяльності громадян, проведення реформ оновлення економічної системи в цілому. В сучасних умовах поглиблення кризи в економіці України настала необхідність модернізації системи державних фінансів.

У продовж 2009-2010 років в Україні спостерігалось істотне скорочення зовнішнього попиту на продукцію вітчизняних підприємств, погіршення умов залучення фінансових ресурсів на зовнішніх ринках. Дані зміни стали причиною загострення проблем розвитку державних фінансів України.

У 2010 році була затверджена Програма економічних реформ на 2010-2014 рр. яка охоплювала перелік заходів щодо реформування головних складових елементів державних фінансів. Дана програма забезпечила низку позитивних змін, але так і не сприяла розв'язанню більшості фундаментальних проблем у системі державних фінансів України.

В останні роки пріоритети бюджетної політики були спрямовані на соціальні витрати. Уряд спочатку визначав рівень витрат, потім визначався обсяг необхідних доходів. Запровадження в бюджетну політику принципу пріоритетності плану доходів, який необхідно забезпечити для фінансування витрат, призвело до низки негативних тенденцій: до фіскалізації податкової політики, яка спрямована на мобілізацію необхідного обсягу доходів, різкого зростання державного боргу України, активного залучення НБУ для фінансування дефіциту бюджету, регулярного недофінансування бюджетних витрат.

Однією з головних проблем державних фінансів є надмірна централізація бюджетної системи, що послаблює зацікавленість органів місцевого самоврядування у збільшенні доходів за чинними статтями та пошуку нових джерел доходів.

Вище згадані вади державних фінансів України є досить значними, а щоб їх подолати, потрібно застосовувати комплексний підхід. Необхідно розробити новий план дій, у якому слід урахувати фактичний стан системи державних фінансів. Уряд, що ініціюватиме новий пакет реформ, повинен системно підійти до питання реформ державних фінансів. Вони мають включати реалізацію низки важливих завдань, окремі з яких створюють певні економічні суперечності.

В Україні тривалий час реалізується реформа державних фінансів, було вжито низку заходів, проте результати проведених реформ є досить неоднозначними. При цьому, якість реалізації багатьох завдань була низькою, що нівелювало їх позитивний ефект. Робота над усуненням недоліків системи державних фінансів повинна тривати. Реформування бюджетної системи має бути спрямоване на підвищення ефективності та продуктивності використання бюджетних коштів, децентралізацію фінансових ресурсів і зміну підходів до боргової політики держави. Слід кардинально реформувати архітектуру бюджетної системи, яка має відповідати новим вимогам і завданням. Особливо важливим завданням у середньостроковій перспективі реформ має стати проведення бюджетної децентралізації. Фіскальна децентралізація сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів і підвищує політичну відповідальність місцевих чиновників, що стимулює їх працювати результативніше. Стратегічною метою податкової реформи має стати перехід від домінування фіскального принципу податкової політики, коли вона розглядається виключно як інструмент мобілізації доходів до бюджету, до формування нової моделі податкової політики, яка б забезпечувала необхідний для підтримки функціонування держави.

У межах реформування податкової системи необхідно поліпшити податковий простір для підприємницької діяльності, модернізувати систему фіскальних інструментів підтримки господарської діяльності, податкову систему в напрямі посилення її соціальної справедливості, збільшити доходи бюджету без додаткового посилення фіскального тиску на підприємницький сектор.

Список використаних джерел:

1. *Державний бюджет і бюджетна стратегія в умовах економічних реформ: Т.1: Стабілізація державних фінансів у контексті стратегії реформ.* – 2011. – 1016 с. – ISBN 978-966-2380-23-1.

2. Кудряшов В. П. *Державні фінанси в період проведення реформ* / В. П. Кудряшов // *Фінанси України.* – 2012. – № 1. – С. 41-57.

3. Молдован О. О. *Стратегія реформування системи державних фінансів України: завдання, пріоритети, механізми: аналіт. доп.* / О. О. Молдован. – К.: НІСД, 2014. – 48 с. – (Сер. «Економіка», вип. 17).

4. Луніна І. О. *Проблеми й перспективи розвитку системи державних фінансів в Україні* / І. О. Луніна // *Фінанси України.* – 2010. – № 2. – С. 3-12.

5. Молдован О. О. *Новий етап реформи системи державних фінансів України: ключові пріоритети та завдання* / О. О. Молдован // *Фінанси України.* – 2014. – № 8. – С. 57-69.

**ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ МІСТА
ЛЬВОВА**

Місцеві бюджети, а саме їхні доходи є фінансовою базою місцевого самоврядування та посідають важливе місце в економічній системі кожної держави. Достатній обсяг дохідної частини місцевого бюджету дозволяє забезпечити економічну та соціальну стабільність, також органи місцевого самоврядування спроможні в повній мірі задовільняти потреби населення. Тому, на сьогодні, дуже важливе значення мають обсяг та склад дохідної частини місцевих бюджетів.

Дослідженню питань пов'язаних з формуванням доходів місцевих бюджетів присвячено праці відомих вчених та економістів, серед яких: Н. Власюк, С. Юрій, О. Василик, В. Кравченко, І. Луніна та ін. Однак, на сьогодні не вирішеними залишаються питання нестабільної та недостатньої дохідної бази місцевих бюджетів, необхідним є вирішення даних проблем.

Метою дослідження є здійснення аналізу дохідної частини бюджету міста Львова та пошук ефективних напрямів, які б сприяли збільшенню дохідної бази та зміцненню фінансової незалежності місцевого самоврядування.

Функціонування місцевих органів влади пов'язане з достатнім забезпеченням їх фінансовими ресурсами та стабільною дохідною частиною.

Доходи місцевих бюджетів виражають сферу економічних відносин суспільства, яка пов'язана з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів регіонального рівня і використовується місцевими органами влади для забезпечення поточних і перспективних завдань розвитку регіону [1].

Проведений аналіз динаміки дохідної частини місцевого бюджету міста Львова за 2013-2015 рр. свідчить про нестабільність надходження доходів протягом аналізованого періоду, так доходи спеціального фонду у 2015 р. зменшились на 19038,2 тис. грн. порівняно з 2013 р., а доходи загального фонду збільшились на 785 533,6 тис. грн. (табл. 1).

Таблиця 1

**Доходи місцевого бюджету міста Львова за 2013-2015 рр., тис. грн.
(без міжбюджетних трансфертів)**

Доходи	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Відхилення 2015 р. до 2013 р.	
				%	тис. грн.
Загальний фонд	1 481 328,6	1 524 835,8	2 266 862,2	153	785 533,6
Спеціальний фонд	330 261,5	413 545,1	311 223,3	94,2	-19038,2
Усього:	1 811 590,1	1 938 380,9	2 578 085,5	142,3	766 495,4

Джерело: складено автором на основі [2].

Основним джерелом наповнення бюджету є податкові надходження, доцільним є здійснення аналізу їх складу та структури (табл. 2).

Таблиця 2

Склад та структура податкових надходжень міста Львова за 2013-2015 рр., тис. грн.

Доходи	2013	2014	2015	Відхилення 2015 р. до 2013 р.	
				%	Тис. грн.
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	1 251 491,8	1 281 791,0	1 293 756,5	103,4	42 264,7
Податок на доходи фізичних осіб	1 213 151,2	1 283 237,2	1 289 970,2	106,3	76 819,0
Податок на прибуток підприємств	38 340,6	-1 446,2	3 786,3	9,9	- 34 554,3
Земельний податок	50 690,5	49 450,2	83 520,3	164,8	32 829,8
Орендна плата за землю	112 120,7	125 281,8	192 413,5	171,6	80 292,8
Місцеві податки і збори	22 565,8	437 935,5	654 138,4	2898,8	631 572,6
Податок на майно	-	175 599,0	305 931,9	-	-
Єдиний податок	185 056,0	238 235,0	342 552,5	185,1	1 574 96,5
Всього доходів	2 562 385,8	3 056 133,4	4 938 164,5	192,7	2 375 778,7

Джерело: складено автором на основі [2].

Із здійсненого аналізу показників, наведених у табл. 2, можна зробити висновок, що податок на прибуток, податок на збільшення ринкової вартості займають найвагомніше місце у структурі податкових надходжень. Найбільше значення серед податкових надходжень мав податок на доходи фізичних осіб, так сума надходжень від цього податку у 2015 р. збільшилась на 76 819 тис.грн., порівняно з 2013 р. У 2015 р. надходження від податку на прибуток становили 3 786,3 тис. грн., а це на 34 554,3 тис. грн. менше порівняно з 2013 р., а у 2014 р. надходження від даного податку були від'ємними, що пов'язано з непогашеною кредиторською заборгованістю, або податковим кредитом.

Оскільки, вагомим джерелом формування доходів місцевих бюджетів є також офіційні трансферти, необхідно здійснити їх аналіз (табл. 3.).

Обсяг та склад надходжень офіційних трансфертів до бюджету міста Львова за 2013- 2015 рр.,

тис.грн.

Назва статті	Рік			Відхилення 2015 р. до 2013 р	
	2013	2014	2015	%	Тис.грн.
Офіційні трансферти, в т. ч.:	750 795,7	1 117 752,5	2 360 078,9	314,3	1 609 283,2
дотації	8 061,8	11 957,6	–	–	–
субвенції	742 733,9	1 105 794,9	2 360 078,9	317,8	1 617 345

Джерело: складено автором на основі [2].

Із даних, наведених у табл. 3. можна зробити висновок про те, що протягом аналізованого періоду було значне зростання субвенцій, так їх сума у 2015 р. порівняно з 2013 р. зросла на 1 617 345 тис.грн., однак, на 2015 р. дотацій взагалі не було передбачено, що пов'язано з браком коштів. Отже, здійснивши аналіз обсягу та складу надходжень офіційних трансфертів до бюджету м. Львова за 2013-2015 рр., можна говорити про те, що є досить велика залежність місцевого бюджету від бюджету вищого рівня, а це в свою чергу призводить до відсутності в місцевій владі зацікавленості у збільшенні дохідної бази бюджету міста [2].

Проблемними питаннями, які постають, на сьогодні, у формуванні дохідної частини місцевого бюджету є:

- високий рівень залежності місцевих бюджетів від трансфертів, які надаються Державним бюджетом;
- нестабільність дохідної бази;
- невідповідність між завданнями органів місцевого самоврядування і ресурсами, необхідними для їх виконання ;
- зменшення частки як власних, так і закріплених надходжень.

Із врахуванням наявних проблем, доцільним є вдосконалення інституційного середовища формування дохідної частини місцевих бюджетів, посилення взаємозв'язку податкового регулювання із циклічністю економічного розвитку. Зміцнення рівня фінансового забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування за рахунок власних доходів – це передумова для підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів, підвищення стабільності та передбачуваності доходів місцевих бюджетів та створення умов для оптимізації взаємовідносин між суб'єктами бюджетного процесу [3].

Отже, проаналізувавши дохідну частину місцевого бюджету міста Львова, та дослідивши проблемні питання у їх формуванні, на нашу думку, з метою вирішення цих проблем та задля зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування варто було б: передати органам

місцевого самоврядування переважно більшість повноважень місцевого характеру і коштів державного бюджету у вигляді певної частини податків або ж їхньої частини, та збільшити перелік місцевих податків і зборів; перевести податок на прибуток до числа місцевих податків та здійснювати стимулювання розвитку бізнесу та надавати особливі режими діяльності, встановити пільгові ставки для суб'єктів підприємницької діяльності, а збільшення числа підприємств сприятиме більшій зайнятості населення, підвищенню соціального та економічного розвитку регіону, збільшенню нових робочих місць, а це в свою чергу стане додатковим джерелом наповнення дохідної частини місцевого бюджету за рахунок сплати податку на прибуток.

Список використаних джерел:

1. Пасічник Ю. В. *Бюджетна система України [Текст] : навчальний посібник / Ю. В. Пасічник – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 670 с.*
2. *Звіти про виконання дохідної частини бюджету м. Львова 2013 – 2015 рр. [Електронний ресурс]:*Режим доступу : <http://city-adm.lviv.ua/>
3. Каспрук А. Ю. *Доходи місцевих бюджетів: проблеми забезпечення та резерви збільшення/ Каспрук А.Ю// «Економічні науки». Серія «Облік і фінанси». - Випуск 9. – Ч 2. – 2012.*

Сніжко А.А.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ВАЛЮТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Інтеграція України до світового співтовариства зумовлює необхідність вдосконалення функціонування її валютного ринку як механізму, що забезпечує взаємозв'язок між вітчизняною та світовою фінансовою системою.

Валютний ринок – це, з одного боку, сукупність відносин щодо здійснення операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, інших валютних цінностей, цінних паперів у іноземній валюті та руху іноземних капіталів; з другого боку, сукупність інститутів та інституційних механізмів, за допомогою яких здійснюються операції з іноземною валютою; з третього боку, офіційні фінансові центри, в яких зосереджено здійснення валютних операцій.

Основними наслідками девальвації національної валюти є подорожчання імпоротної продукції, розрахунки за яку здійснюються в іноземній валюті, а згодом – продукції галузей української економіки, в першу чергу, – внаслідок подорожчання пального і збільшення транспортних витрат. Додатково, згортання довгострокового кредитування та скорочення обсягів інвестиційної діяльності. Зниження економічної активності спричиняє загальну нестабільність економічної кон'юнктури.

Коливання валютного ринку привели до низки негативних наслідків, серед яких: подорожчання проїзду транспорту, підвищення комунальних тарифів, зростання цін на товари, послуги та пальне тощо. Таке становище з курсом національної валюти діє у цілому на всю економіку країни, створюючи негативні інфляційні очікування.

Валютне регулювання слід змінити та покращити в наступних напрямках: обмеження можливостей комерційних банків щодо здійснення спекулятивних операцій; обмеження обсягів купівлі іноземної валюти лише потребами проведення поточних операцій із зарубіжними партнерами; створення перешкод для нелегального вивезення іноземної валюти з країни.

На нашу думку дані заходи можуть дещо знизити та погіршити кредитний та інвестиційний рейтинги України, тому вони повинні вводитись поступово і на певний термін. Коли мова йде про кредитний рейтинг то варто відзначити важливість цього показника для інвесторів – одне з найбільших джерел притоку інвестицій та валютних ресурсів.

Одним з найбільш пріоритетних напрямків стабілізації валютного ринку є співпраця з МВФ, що дає змогу поповнити валютні резерви та підкріпити валютний курс. Також слід зазначити, що не менш важливою цілю НБУ має бути підвищення привабливості національної валюти, що водночас прибере таку проблему, як доларизація. Це можливо шляхом удосконалення, в першу чергу нормативної бази НБУ, структури внутрішнього валютного ринку з урахуванням міжнародної практики. Не малу роль відіграє не лише законодавче регулювання, а й контроль, яким теж має займатися НБУ. Постійний моніторинг валютних ринків і протидія спекуляції мають відбуватися вчасно, а не після виникнувши проблем цієї сфери. Контроль за долею експорту та імпорту, підтримка платіжного балансу входять до обов'язків міністерства фінансів та також мають бути під контролем. Нажаль прогноз, який можна винести на даний момент далеко не позитивний. Починаючи з рівня інфляції, кредитної заборгованості, девальвації національної валюти та постійного зниження валютних резервів з паралельним підвищенням зовнішнього боргу у будь-який час можуть призвести до дефолту економіки.

Список використаних джерел:

1. Баранецький І. *Світова фінансова криза: перші результати та уроки для України* // *Зовнішні справи*. - 2008. - № 12. - С. 27-30
2. Белінська Я.В. *Визначення необхідної міри гнучкості валютного курсу для підтримання збалансованості економічних процесів у країні* / Я. В. Белінська // *Стратегічні пріоритети*. - 2008. - № 3. - С. 61-66
3. Береславська О.І. *Валютний курс і зовнішня торгівля: теоретичні й емпіричні аспекти взаємозв'язку* // *Фінанси України*. - 2009. - № 3. - С.66-76.
4. Кораблін С. О. *Валютно-курсова політика України: стабілізаційні ефекти та можливі перспективи розвитку* // *Фінанси України*. - 2008. - № 9. - С.112-123.

Снітко С.О.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н, доцент кафедри державних та місцевих фінансів

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ПРІОРИТЕТ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Однією з найвагоміших реформ, розпочатих в Україні протягом останніх років, є, безперечно, реформа з децентралізації влади.

Децентралізація – це передача політичних, адміністративних повноважень від державних органів влади органам місцевого самоврядування. Повноваження, разом з фінансами, передаються найближче до людей, де їх можна реалізовувати найбільш ефективно. Передача повноважень супроводжується передачею необхідних ресурсів для виконання цих повноважень та встановленням державного контролю за законністю актів місцевого самоврядування.[1]

Для більш глибокого розуміння поняття «децентралізація», ми вирішили розглянути її п'ять основних кроків, а саме:

1. Визначення територіальної основи органів місцевого самоврядування та виконавчої влади;
2. Розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування різних рівнів.
3. Розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та виконавчої влади.
4. Визначення обсягу ресурсів, необхідних на кожному рівні.
5. Перетворення органів місцевого самоврядування на підзвітний орган перед виборцями і державою.[2]

У 2015 році відбувся справжній прорив у цьому напрямку. По всій країні почали утворюватися об'єднані територіальні громади, на місцевих виборах обрано депутатів, сільських, селищних, міських голів, проведено децентралізацію фінансів. Для завершення процесу децентралізації необхідно провести значний обсяг роботи об'єднаними територіальними громадами на місцях, адже органи місцевого самоврядування мають надавати весь комплекс необхідних послуг. Це в першу чергу стосується найбільш соціально важливих напрямків, таких, як постачання води, тепла, вивезення та утилізації твердих побутових відходів, утримання будинків та прибудинкових територій, надання ритуальних послуг, використання комунального майна, проведення державних закупівель і т.д. Успішна робота громад саме в цих напрямках забезпечить основу для рівномірного

розвитку територій та зрештою – успішної країни. Це база, без якої країна далі не зможе рухатися. На сьогодні перші об'єднані територіальні громади, розпочавши свою активну діяльність, вже відчули перші виклики, які постали перед ними.

Успіх фінансової децентралізації та поступ у реформі місцевого самоврядування очевидно злякав наших державних можновладців, які вирішили проектом Державного бюджету України на 2017 рік щонайменше позбавити місцеві громади бажання об'єднуватись або зупинити цей напрям реформи загалом.

При цьому, продовжуючи декларувати незмінність і незворотність основних умов фінансової децентралізації, уряд водночас перекинув на плечі місцевого самоврядування понад 30 мільярдів гривень видатків, що гарантовані державою та повинні були фінансуватись з держбюджету.

Коротко про додаткове навантаження на місцеві бюджети згідно з урядовим проектом Державного бюджету України на 2017 рік:

- передано на фінансування з міських бюджетів 25 державних закладів охорони здоров'я, всі санаторії для дітей і підлітків та хворих на туберкульоз без надання будь-яких компенсацій місцевим бюджетам (це близько 0,3 млрд грн);

- не передбачено покриття втрат місцевих бюджетів від підвищення у 2,5 раза тарифу на електроенергію для зовнішнього освітлення (це не менше 1,2 млрд грн);

- вкотре не передбачено субвенцію для компенсації витрат на пільгове перевезення громадян (це близько 2,2 млрд грн);

- освітня субвенція передбачена лише на оплату праці педагогічного персоналу, а всі інші працівники освітньої сфери (бібліотекарі, психологи, лаборанти і т. д.) повинні утримуватись за кошти місцевих бюджетів (це близько 9,2 млрд грн);

- держава так і не планує розраховуватись за борги, що виникли у 2013–2015 рр. у місцевої влади у зв'язку із встановленням національним регулятором економічно необґрунтованих тарифів, що змушує місцеві бюджети з власних обігових коштів погашати ці борги, що виникли не з їх вини. А на сьогодні це становить вже 7,3 млрд грн. Окрім того, на цю заборгованість вже НАК “Нафтогаз” нарахував пені і штрафів на суму 12,0 млрд грн.

Влада міст очікувано відмовляється від додаткових обов'язків. Чиновники запевняють, що у міст нема можливості виконувати їх за власні гроші.

Але держава не лише перекидає на місцеві бюджети додаткові витрати. Вона ще й намагається створити умови, за яких органи місцевого самоврядування будуть залежними від державної влади.

Наприклад, бюджетам міст обласного значення, Києва та об'єднаних територіальних громад (ОТГ) не передбачено жодного фінансового ресурсу на утримання закладів освіти та охорони здоров'я (оплата енергоносіїв та комунальних послуг). Субвенція, яка покриває вказані видатки в сумі 14,9 млрд грн, передана лише на обласний та районний рівень. Це серйозна перешкода для

продовження реформи об'єднання територіальних громад, а також для діючих об'єднаних громад, оскільки ця норма ставить міста обласного значення та об'єднані громади в залежність від керівництва області чи району. Тобто, фактично, свідчить про повернення до централізації фінансів, адже 6,2 млрд грн (понад потребу області і районів, що становить 8,7 млрд грн) будуть розподілятися вже за рішенням обласної чи районної ради. Не виключено також, що в кінцевому підсумку оплата енергоносіїв та комунальних послуг повністю ляже на місцеві бюджети, а кошти субвенції підуть тільки на “свої” заклади обласного та районного рівня.

Іншими змінами до Бюджетного кодексу України (статей 1032 та 1034) органи місцевого самоврядування позбавляються права спрямовувати залишки субвенції (медичної і освітньої) на капітальні видатки та оптимізацію мережі закладів (освітніх та медичних). Це позбавляє місцеву владу стимулу проводити заходи з оптимізації, адже залишки коштів субвенції все одно заберуть. Не зможуть місцеві ради спрямувати залишок коштів і на оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів [3].

А “турботу” держави про місцеве самоврядування наочно продемонстровано джерелом наповнення програми “Державний фонд регіонального розвитку” (ДФРР), яким визначені конфісковані кошти та кошти, отримані від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення. Реалістичність цього джерела наповнення ДФРР видно з цьогорічного плану виконання бюджету, де відсоток конфіскованих до бюджету коштів тяжіє до нуля.

За сприяння Міністерства фінансів України та підтримки Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO підготовлено фінансовий аналіз виконання доходів місцевих бюджетів України та 159 об'єднаних територіальних громад за 2016 рік.

Дані аналізу свідчать про позитивну динаміку впровадження фінансової децентралізації та реформи місцевого самоврядування, складовою першого етапу якої є добровільне об'єднання територіальних громад.

Надходження власних доходів місцевих бюджетів України зросли в 1,5 рази (+ 49,3 %) або на 48,5 млрд. грн порівняно з 2015 роком та склали 146,6 млрд. грн.

Власні надходження бюджетів об'єднаних громад зросли більше ніж у 3 рази порівняно з 2015 роком (з 1 млрд. грн до 3,3 млрд. грн). Із розрахунку на 1 жителя, в середньому, власні доходи бюджетів ОТГ збільшилися на 1645 грн (з 700 грн до 2345 грн).

Всього ресурси місцевих бюджетів 159 ОТГ (з трансфертами) зросли майже в 7 разів (порівняно з надходженнями 2015 року до бюджетів місцевих рад, які увійшли до складу ОТГ) та склали 7,1 млрд. грн. [4].

Список використаних джерел:

1. Глосарій у контексті реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, 2016.
2. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
3. Бюджетний кодекс України
4. Міністерство фінансів України, <http://www.minfin.gov.ua/>

Смолин О.І., Степанюк Л.І.

Науковий керівник: Сич О.А., к.е.н., доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

Нестабільний стан економіки країни, що спостерігається в останні роки, негативно позначився на роботі багатьох підприємств. Питання визначення ймовірності банкрутства підприємства стоїть особливо гостро, адже достовірна і своєчасна ідентифікація негативних факторів впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства дозволяє сформувати відповідну фінансову політику та розробляти заходи, що спрямовані на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, забезпечення платоспроможності та конкурентоспроможності підприємства у довгостроковому періоді, а головне, попередити ризик банкрутства підприємства.

Згідно ст. 1 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», банкрутство - це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному Законом, грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

У зарубіжній практиці питаннями розробки методів і моделей аналізу ймовірності настання банкрутства займалися такі вчені: Г. Спрінгейт, Е. Альтман, У. Бівер, Дж. Таффлер та Г. Тішоу, Ж. Конан і М. Гольдер, Дж. Аргенті, Д. Фулмер, Д. Чессер, Ж. Депалян та багато ін. В Україні дослідженнями зарубіжних методів аналізу ймовірності банкрутства підприємства займалися такі вчені: О. О. Терещенко, Н. С. Артамонова, О. І. Продіус, С. О. Черкасова, О. М. Барановська, Л. Л. Гриценко, І. М. Боярко, А. А. Губар, В. А. Даниленко, О. А. Зоріна, Н. В. Черничко, Д. В. Ящук та ін.

Проаналізуємо та наведемо у табл. 1 порівняльну характеристику найбільш поширених моделей прогнозування банкрутства підприємства.

Порівняльна характеристика моделей прогнозування банкрутства підприємства

Моделі	Переваги	Недоліки
Двофакторна модель Альтмана	Простота розрахунку; можливість застосування при проведенні зовнішнього аналізу на основі бухгалтерського балансу.	Неадекватність одержуваних прогнозів для українських підприємств; не розглядається вплив показників, що характеризують ефективність використання ресурсів, ділову та ринкову активність та ін.; не розглядається облік галузевої та регіональної специфіки функціонування суб'єктів економіки.
П'ятифакторна модель Альтмана	Простота й можливість застосування за наявності обмеженої інформації; порівнянність показників; можливість поділу аналізованих компаній на потенційних банкрутів і не банкрутів; висока точність розрахунків.	Складність інтерпретації підсумкового значення; залежність точності розрахунків від вихідної інформації; обмеженість сфери застосування; заснована на застарілих даних; неврахування показників рентабельності
Модель Бівера	Використання показника рентабельності активів і винесення судження про терміни настання банкрутства підприємства.	Відсутність підсумкового коефіцієнта, складність інтерпретації підсумкового значення; залежність точності розрахунків від вихідної інформації.
Модель Спрінгейта	Показує достатній рівень надійності прогнозу, точність близько 90%.	Створена для підприємств США і Канади з метою оцінювання; немає галузевої та регіональної диференціації Z-рахунку; між змінними спостерігається досить висока кореляція; не підходить для економіки України
Модель Терещенка	Урахування специфіки діяльності суб'єктів; охоплення незначної кількості показників; доступність інформації, необхідних для розрахунку параметрів моделі.	Недостатній рівень обґрунтованості показників та їх нормативних значень; можливість застосування тільки для окремих підприємств; великий інтервал невизначеності.

Розглянуті методики прогнозування банкрутства зарубіжних авторів мають ряд істотних обмежень для їх використання на українських підприємствах. Вони не адаптовані до вітчизняної економіки і не враховують специфіку діяльності вітчизняних підприємств, а саме: особливості в системі бухгалтерського обліку та податковому законодавстві, вплив інфляції на формування показників діяльності підприємства, галузеву приналежність підприємства й інше.

Проведемо аналіз ймовірності настання банкрутства на одному з українських підприємств – ТзОВ «ЗАМОК» за допомогою моделей Альтмана, Бівера та Терещенка.

Рішення про неспроможність підприємства приймається після визнання незадовільною структури балансу, тому особливої актуальності набуває питання оцінки структури балансу. Основні

джерела аналізу – це форма № 1 "Баланс (Звіт про фінансовий стан)" та форма № 2 "Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)".

Модель Альтмана є однією з найперших моделей аналізу ймовірності банкрутства підприємства, яка ґрунтувалася на основі дискримінантного аналізу.

Для українських підприємств застосовують п'ятифакторну модель з такими оцінками «індексу Z»:

$$Z = 0,717 \cdot K1 + 0,847 \cdot K2 + 3,107 \cdot K3 + 0,42 \cdot K4 + 0,995 \cdot K5, \quad (1)$$

де K1 – власні оборотні кошти / власний капітал;

K2 – нерозподілений прибуток / валюта балансу;

K3 – чистий прибуток / валюта балансу;

K4 – балансова вартість власного капіталу / залучений капітал;

K5 – виручка від реалізації продукції / валюта балансу.

Граничне значення «індексу Z» дорівнює 1,23. Якщо $Z < 1,23$, то підприємству в найближчі два-три роки загрожує банкрутство; коли $Z > 1,23$, то фінансовий стан треба вважати стійким.

Розрахуємо його для аналізованого нами підприємства.

$$Z = 0,717 \cdot 0,07 + 0,847 \cdot 0,4 + 3,107 \cdot 0,1 + 0,42 \cdot 1,5 + 0,995 \cdot 0,4 = 1,65$$

Оскільки $Z > 1,23$, то можна вважати фінансовий стан ТзОВ «ЗАМОК» стійким.

Згідно з «Методичними рекомендаціями щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства», затвердженими наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 року №14, для проведення системного експрес-аналізу фінансового стану підприємства пропонується використовувати коефіцієнт Бівера (КБ), який розраховується за формулою:

$$КБ = (ЧП + НА) : (ДЗ + ПЗ), \quad (2)$$

де ЧП – чистий прибуток;

НА – нарахована амортизація;

ДЗ – довгострокові зобов'язання;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Коли КБ вище 0,4 – підприємству банкрутство не загрожує; якщо протягом тривалого періоду коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2 – це є ознакою формування незадовільної структури балансу.

В нашому випадку коефіцієнт Бівера буде розраховуватись так:

$$КБ = (7615 + 741) / (2426 + 4361) = 1,23$$

Товариству банкрутство не загрожує, оскільки $КБ > 0,4$.

Оцінка банкрутства за допомогою моделі Терещенко. Ця модель була побудована на основі кількох методик прогнозування банкрутства. Загальна формула для моделі Терещенко має вигляд звичайного многочлена:

$$Z = 1,5X1 + 0,08X2 + 10X3 + 5X4 + 0,3X5 + 0,1X6, \quad (3)$$

- Де X1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;
 X2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;
 X3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;
 X4 – відношення прибутку до виручки;
 X5 – відношення виробничих запасів до виручки;
 X6 – відношення виручки до основного капіталу.

Розрахуємо Z-коефіцієнт для ТзОВ «ЗАМОК» і сформуємо наступну таблицю 2.

Таблиця 2

Показник	Значення для 2015 року
X1	$715/2426+4361=0,1$
X2	$17333/2426+4361=2,6$
X3	$7527/17333=0,4$
X4	$2948/7615=0,4$
X5	$3/7615=0,0004$
X6	$7615/2426+16618=0,4$

$$Z = 1,5*0,1 + 0,08*2,6 + 10*0,4 + 5*0,4 + 0,3*0,0004 + 0,1*0,4 = 6,4$$

Отже, $Z > 2$ – підприємство вважається фінансово стійким, та йому не загрожує банкрутство.

Висновки. Проведене дослідження свідчить про те, що у сучасній економічній літературі існує достатня кількість методів, моделей діагностики кризового стану та загрози банкрутства суб'єктам господарювання, що належать до двох агрегованих категорій – сформовані на базі оціночних показників і на основі економіко-математичних та статистичних моделей. Оцінку фінансового стану та ймовірність настання банкрутства на підприємстві доцільно проводити з пеною періодичністю для постійного моніторингу показників, вплив яких на фінансовий стан є найбільш суттєвим.

Провівши аналіз ймовірності настання банкрутства для ТзОВ «ЗАМОК» було використано модель Альтмана, Бівера та Терещенка. Дані розрахунки показали, що фінансовий стан підприємства є стабільним і банкрутство йому в найближчий період не загрожує.

Для досягнення позитивних результатів в антикризовому управлінні потрібно надати належну увагу проблемі створення українських моделей діагностики банкрутства і запропонувати модель, здатну враховувати реалії нашої економіки, що значно збільшить кількість підприємств, які своєчасно і правильно зможуть розробити ряд заходів з попередження банкрутства.

Список використаних джерел:

1. Барановська О.М. Аналіз фінансового стану як інструмент запобігання кризі та виведення підприємства з неї /О.М. Барановська // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та

архітектури. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2008. – № 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vprabia/2008_12/stat/UDK%20334.htm.pdf.

2. Даниленко В.А. Застосування моделей діагностики банкрутства для оцінки фінансової стійкості промислових підприємств України / А.В. Даниленко// Збірник наукових праць “Науковий вісник Академії муніципального управління”, серія “ЕКОНОМІКА” – випуск 7. – 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvami/Ekon/2009_7/09dvaеou.pdf.

3. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. Вернадського. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

4. Офіційний сайт товариства з обмеженою відповідальністю «ЗАМОК» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zamonk.lviv.ua/>

5. Тридід О. М. Економіко-математичні моделі оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання : монографія / О. М. Тридід, О. Г. Тищенко, Л. О. Тищенко. – К. : УБС НБУ, 2009.

Субицька Д.

Науковий керівник: Сич О.А., к.е.н., доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання

УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ БАНКІВ

Банківська система є ключовою ланкою економіки, що має здійснювати розрахунки між фізичними особами, суб'єктами господарювання та державою, забезпечувати залучення коштів вкладників, їх подальше надання позичальникам в якості кредитних ресурсів та своєчасний розрахунок як з позичальниками, так і з вкладниками.

Банк у своїй діяльності стикається з ризиками різних видів, серед яких валютні, інвестиційні, кредитні, депозитні та ін. А так як більшість операцій банку стосується кредитування, то основним та найбільш масштабним серед банківських ризиків є саме кредитний.

Проблема неповернення банківських кредитів та зростання обсягів проблемної кредитної заборгованості пов'язана не лише зі зміною зовнішніх умов функціонування банківської системи України – а й з недосконалістю методів боротьби з проблемними кредитами, що використовуються, неадекватною оцінкою параметрів кредитів, недостатнім використанням інструментів та механізмів випереджаючого виявлення проблемних кредитів.

Тому доцільно звернути увагу на методи управління проблемними кредитами банків. Зокрема, їх можна поділити на такі, що спрямовані на розробку спільного з позичальником плану заходів щодо погашення заборгованості за кредитом (договірне списання коштів з рахунку, реструктуризація заборгованості за кредитом, переуступлення права вимоги, згода на переведення боргу, рефінансування заборгованості за кредитом), та такі, що спрямовані на погашення заборгованості в

результаті проведення претензійно-позовної роботи (звернення стягнення на заставлене майно, стягнення заборгованості з гарантів і поручителів, стягнення заборгованості з позичальника у судовому порядку, порушення справи про банкрутство). Керівництво банку вибирає конкретний метод управління з урахуванням характеру та причин виникнення проблемного кредиту. Найбільш прийнятним варіантом вважається такий, що дає змогу погасити заборгованість за кредитом у повному обсязі з мінімальними витратами банку на проведення процедури стягнення заборгованості за кредитом.

Виходячи з вище сказаного видно, що кредитна діяльність банків пов'язана з кредитним ризиком або нездатністю контрагента виконувати частково або в повному обсязі свої зобов'язання згідно з угодою. Тому банки зобов'язані оцінювати кредитоспроможність своїх контрагентів, вчасно ідентифікувати погані активи (тобто активи, за якими існує ймовірність отримання збитків), створювати необхідні резерви для списання безнадійних до погашення активів.

Формування резерву під кредитні ризики розглядається як один з найважливіших способів підвищення надійності комерційних банків. Діяльність зі створення резервів на відшкодування втрат за кредитними операціями комерційних банків в Україні було розпочато в 1995 році. Створення системи резервування за кредитами в банківській практиці є важливим механізмом стабілізації банківської системи в цілому, але для оцінки сукупного ризику банку абсолютних даних ще недостатньо. Якість кредитного портфеля оцінюють за допомогою відносних показників, таких як співвідношення величини резерву і загального обсягу виданих кредитів або робочих активів банку.

Починаючи з 2014 р. в Україні спостерігається дестабілізація як банківської системи, так і фінансової стійкості держави загалом, причинами яких є політичні, фінансові, економічні та банківські кризи. Кількість проблемних банків у 2014 р. досягла 33, а 17 з них були ліквідовані.

Як наслідок, кількість банківських установ, які мали ліцензію НБУ, у 2014 р. зменшилось до 163. Негативна тенденція продовжується і нині. На 01.01.2016 р. кількість банків, які мають ліцензію НБУ, зменшилась до 117. Кількість працюючих в Україні банків на 20 січня 2017 року склало 94.

Стрімке збільшення частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банку в 2015 р. зумовлене високою економіко-політичною нестабільністю, у тому числі девальвацією національної валюти, що значно вплинуло на платоспроможність позичальників банку. Із початку року обсяг проблемної заборгованості відносно 2014 року збільшився майже на 200% та дорівнював 135,9 млрд грн упродовж року, на початок 2016р. проблемна заборгованість зросла до 213,3 млрд грн.

Стрімке збільшення частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банків зумовлює значні відрахування в резерви на покриття втрат за кредитними операціями. Чим більші суми відрахування в резерви під кредитні ризики водночас зі зростанням витрат банків на адміністрування проблемних кредитів, тим менш ефективно використовується банківський капітал.

Саме тому в сучасних умовах виникає необхідність не лише зменшити частку проблемних кредитів у структурі кредитного портфеля, а й не допустити їхнього виникнення в майбутньому для забезпечення фінансової стійкості та надійності банку. За оцінками НБУ на кінець 2016 року пікові значення частки проблемних кредитів у портфелях банків уже пройдено. Макроекономічна стабілізація та поступове відновлення доходів та прибутків підприємств закладають передумови для поступового відновлення якості кредитного портфеля банків. Однак, більшу частину NPL(недіючих кредитів), швидше за все, не вдасться повернути до категорії якісних кредитів і рівень їх відновлення у майбутньому буде символічним. Помірний поштовх до поліпшення якості корпоративного кредитного портфеля може надати Закон України «Про фінансову реструктуризацію», який дає можливість банкам та позичальникам у короткі терміни проводити реструктуризацію грошових зобов'язань.

Трачук С.О.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

Стан державних фінансів і тенденції їх розвитку належать до ключових чинників економічного зростання будь-якої країни. Збалансована система державних фінансів і ефективне управління бюджетними ресурсами забезпечують формування сприятливого макроекономічного середовища для активізації підприємницької діяльності, збільшення інвестицій, належного соціального захисту населення.

Значну роль у розвитку країни відіграють державні фінанси. В умовах ринкової економіки завдяки державним фінансам здійснюється державне регулювання та фінансування програм, які спрямовані на підтримку конкурентоспроможності бізнесу, забезпечення стандартів життєдіяльності громадян, проведення реформ оновлення економічної системи загалом. У періоди поглиблення кризових явищ в економіці під час проведення структурної перебудови господарського комплексу країни, реалізації програм економічного зростання, впровадження системи міжнародного співробітництва та інноваційного розвитку економіки ця роль зростає.

У зарубіжних країнах у післякризовий період було взято курс на проведення більш жорсткої політики щодо розвитку державних фінансів. Вона полягала в обмеженні витрат у державному секторі, консолідації бюджетної системи, підвищенні фінансової дисципліни та ефективності витрачання державних ресурсів, вжитті заходів, спрямованих на реформування пенсійної системи, посиленні контролю формування й використання активів сектора державних фінансів, створенні (розширенні) стабілізаційних фондів. Метою такої політики було зменшення дефіциту державних фінансів, обмеження державних запозичень і державного боргу. Разом із тим зростало державне

фінансування заходів, націлених на сприяння розвитку бізнесу, розширення програм зайнятості, підвищення енергоефективності, підтримку малозабезпечених груп населення. Зазначені проблеми супроводжували Україну від часу відновлення незалежності 1991 р. Загалом, можна констатувати, що за весь цей період країні так і не вдалося сформувати ефективну систему державних фінансів, яка б принаймні наближалася до стандартів розвинутих країн. Проте якщо до 2009 р. вона принаймні рухалася в цьому напрямі, то фінансово-економічна криза в Україні та низка політичних чинників сформували новий комплекс проблем.

Затверджена 2010 р. Програма економічних реформ на 2010–2014 рр. охоплювала перелік заходів щодо реформування головних складових елементів системи державних фінансів, зокрема бюджетної та податкової систем, державного кредиту, місцевих фінансів, позабюджетних соціальних фондів. Попри значну кількість зауважень, маємо зазначити, що ця програма була цілісним планом реформ. Зокрема в розділі «Сталий економічний розвиток» було виокремлено такі напрями реформування системи державних фінансів: стабілізація Державного бюджету, реформа податкової системи, реформа міжбюджетних відносин. Крім того, в розділі «Підвищення стандартів життя» важливе значення для системи державних фінансів мав напрям «Реформа системи пенсійного страхування». Низка напрямів реформ в інших блоках стосувалася такого важливого складника системи державних фінансів, як фінанси державного корпоративного сектора. Програма економічних реформ на 2010–2014 рр. забезпечила низку позитивних змін, але вона так і не сприяла розв'язанню більшості фундаментальних проблем у системі державних фінансів України.

Значною проблемою державних фінансів є надмірна централізація бюджетної системи, що послаблює зацікавленість органів місцевого самоврядування у збільшенні доходів за чинними статтями та пошуку нових джерел доходів. Така модель бюджетної системи сформувала пасивні органи місцевого самоврядування, які покладаються на допомогу з держбюджету і не є активними щодо розвитку власних територій. Фінансова залежність від центру також погіршила якість надання суспільних товарів і послуг на місцях, оскільки органи місцевого самоврядування завжди можуть поспиритися на брак фінансових ресурсів.

У державі спостерігається надмірна фіскальна орієнтація податкової системи. Податкова політика орієнтована виключно на вилучення фінансового ресурсу із корпоративного сектора для забезпечення надто високих видатків бюджету. Пріоритет мобілізації необхідної суми коштів об'єктивно спричиняє посилення реального рівня податкового навантаження на підприємства. Зниження ставок основних податків, запровадження податкових стимулів та інші заходи щодо полегшення фіскального тягаря нівелюються іншими діями контрольних органів щодо вилучення фінансового ресурсу підприємств. Надмірна фіскальна орієнтація податкової системи є одним із головних чинників стримування підприємницької активності, оскільки зумовлює вилучення фінансових ресурсів, необхідних для підтримки поточної діяльності та здійснення інвестицій.

Названі вади державних фінансів України є досить значними, а щоб їх подолати, потрібно застосувати комплексний підхід. Сьогодні економіка та державні фінанси України перебувають у кризовому стані, що зумовлено як внутрішніми й зовнішніми факторами, так і наслідками розпаду збанкрутілої системи державного управління, невідповідністю здійснюваної останніми роками економічної й соціальної політики реальним викликам і загрозам. В Україні сформувався вакуум у сфері стратегічного планування реформ у системі державних фінансів. Тому необхідно розробити новий план дій, у якому слід урахувати фактичний стан системи державних фінансів.

У реформуванні державних фінансів в Україні потрібно враховувати світовий досвід, зокрема країн ЄС і США, розуміючи разом із тим необхідність його адаптації та гармонізації до українських реалій. Щоб розв'язати проблеми розвитку сектора державних фінансів у зазначених країнах, необхідно вжити заходів щодо зменшення державної підтримки соціальної сфери, скорочення дефіциту державного бюджету, зниження обсягів державних запозичень, зміцнення фіскальної дисципліни, реформування пенсійної системи тощо. Аналіз світового досвіду показує, що без забезпечення довгострокової фінансової стабільності неможливе зростання реального сектора економіки, створення сприятливого середовища для ведення бізнесу й поліпшення становища в соціальній сфері. Водночас реалізація заходів бюджетної консолідації в Україні має бути всебічно узгоджена з потребами розвитку реального сектора та забезпеченням соціальних стандартів. Отже, стабілізація державних фінансів можлива лише на основі консенсусу та за умов широкого діалогу влади із суспільством, важливу роль у якому має відіграти державно-приватне партнерство.

Перехід до стабільного економічного зростання в Україні залежить від темпів відновлення зовнішнього й внутрішнього попиту. Це має стати наслідком результативних заходів держави в напрямі формування засад стабільного розвитку вітчизняного виробництва, передусім за рахунок зміцнення внутрішнього ринку та державної підтримки реального сектора економіки, а також відновлення фінансової системи. Заходи щодо збереження фінансової стабільності й забезпечення стійкого розвитку державних фінансів мають бути спрямовані на зменшення доларизації економіки та недопущення зловживань на валютному ринку країни, розвиток імпортозаміщення, підвищення привабливості безготівкових розрахунків; стимулювання кредитних операцій комерційними банками реального сектора економіки; проведення урядом і Національним банком України узгодженої бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики, спрямованої на забезпечення економічного зростання.

Таким чином, реформування системи державних фінансів на основі застосування інноваційних механізмів є важливою складовою, тобто фундаментом стійкого розвитку України та основою започаткованих реформ. Поряд з тим, як показує досвід, розширення сфери реформ призводить до зниження їх результативності. Отже, у середньостроковій перспективі доцільно сконцентрувати ресурси й увагу на подоланні низки найбільш важливих проблем і досягненні обмеженого переліку цілей.

Список використаних джерел:

1. *Державний бюджет і бюджетна стратегія в умовах економічних реформ : у 4 т. – Т. 1: Стабілізація державних фінансів у контексті стратегії реформ / ДННУ «Академія фінансового управління» ; за заг. ред. М. Я. Азарова. – Київ, 2011. – 1016 с.*
2. *Молдован О. О. Стратегія реформування системи державних фінансів України: завдання, пріоритети, механізми : аналіт. доп. / О. О. Молдован. – Київ : НІСД, 2014. – 48 с.*
3. *Розвиток державних фінансів України в умовах глобалізації : кол. моногр. / [Луїна І. О., Булана О. О., Фролова Н. Б. та ін.] за ред. д. е. н. І. О. Луїної; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – Київ, 2014. – 296 с.*
4. *Елєрс Герд. Стратегії реформ у сфері державних фінансів. Національні програми та міжнародні вимоги (МВФ, ЄС, Світовий банк) / Герд Елєрс // Фінанси України. – 2014. – № 7. – С. 7–16.*

Ференчак Я.І.,

Науковий керівник: Шушкова Ю.В., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА РЕФОРМА ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

За роки незалежності України можна спостерігати зміну економічних показників під впливом багатьох факторів. Та на сьогоднішній день усі б'ють на сполох через несприятливий інвестиційний клімат в межах країни, проблеми фінансування проектів, зокрема, з державного бюджету, нецільове використання коштів тощо.

У 2014-2015 рр. в країні одноголосно визнали, що вагомою причиною названих проблем є корупція. Результатом таких висновків стало створення в 2015 році Національного антикорупційного бюро. Проте, значних змін не відбулося і логічним є те, що державні органи і надалі шукатимуть методи подолання корупційних процесів шляхом вдосконалення фінансової системи. Однією з ланок фінансової системи, яка підлягала реформуванню, стала бюджетно-податкова система. Отож, які зміни чекатимуть нас у 2017 році та який вплив вони матимуть на фінансовий стан країни?

Податкова реформа-2017 спрямована на вирішення двох завдань: по-перше, це спрощення умов для ведення бізнесу, а по-друге, це антикорупційні заходи. Антикорупційність полягає перш за все у тому, щоб дати можливість бізнесу відкрито працювати і контролювати чиновників. Відповідно до цього, 21.12.2016 р. був прийнятий Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні». Основні зміни, скеровані на покращення інвестиційного клімату в Україні, спрямовані на удосконалення загальних положень щодо

адміністрування податків та зборів; податку на прибуток, ПДФО, ПДВ і акцизного податку; рентної плати та податку на майно; спеціальних податкових режимів, а також ліквідації податкової міліції.

Важливою зміною міг бути розподіл повноважень Державної фіскальної служби та Міністерства фінансів. Зокрема, основним користувачем баз даних з інформацією щодо надходження та сплати податків мало б бути Міністерство фінансів, а не ДФС. На думку фахівців та за результатами досліджень, такий крок повинен був сприяти зменшенню «домовленостей» в стінах органів ДФС, бо, насамперед, важливість такої передачі викликана необхідністю оптимізації інформаційних потоків, а також масовими зловживаннями, які в минулому допускали (і продовжують допускати) податкові органи у зв'язку з експлуатацією таких баз даних.

Серед електронних нововведень, впроваджених на рівні норм Податкового кодексу України, слід виділити запровадження повноцінного електронного кабінету платника податків (доступ до всієї податкової інформації про платника, проведення звірки розрахунків з бюджетом, заповнення та подання податкової звітності, управління надміру сплаченими коштами, реєстрація податкових та акцизних накладних, інформування про перевірки та надання актів або довідок перевірок, листування з контролюючим органом) [1]. Дана ініціатива дозволить платникам менше контактувати з контролюючими органами, що, як результат, знизить корупційні ризики.

До того ж, за допомогою електронного листування будуть усунуті проблеми з відсутності в Податковому кодексі України чітких норм щодо предмету та строків проведення камеральних перевірок. Під таке «листування» потрапило і надсилання платнику податків запитів про надання інформації з питань податкового обліку та повідомлень-рішень про сплату грошового зобов'язання, визначеного контролюючим органом, або податкових вимог про наявність податкового боргу, тощо. Тобто усі ці положення мають бути чітко обґрунтованими, без зловживання податківцем своїми повноваженнями.

Також, у зв'язку із прийняттям цього Закону, зміниться структура ДФС: податкові інспекції на рівні районів перетворяться з контролюючих органів на консультативні, а функція контролю перейде на обласний рівень.

Не менш важливим кроком на зустріч прозорості податкового процесу стало ухвалення єдиного реєстру щодо заяв бюджетного відшкодування, що, як мінімум, дозволяє уникнути плутанини. Також ще більш важливою особливістю цього річного адміністрування на рахунок заяв бюджетного відшкодування є те, що реєстр будуть розміщувати на сайті Міністерства фінансів і кожного дня оновлювати. Справа в тому, що публікація таких відомостей дозволяє забезпечити прозорість у наданні бюджетного відшкодування (головним чином, вона дозволяє проконтролювати дотримання чиновниками хронології). Ця вимога існувала і до сьогодні – тільки виконувати його повинні були податкові органи. Разом з тим, через рік після появи даних вимог ДФС так і не забезпечила їх публікацію в повному обсязі – незважаючи на те, що з боку контролерів це є грубим

порушенням ПКУ. Враховуючи це, передача зазначених функцій на Міністерство фінансів потенційно може вирішити дану проблему, а також знизити корупційні ризики.

Отож, основні зміни стосуються, як бачимо, Податкового кодексу та адміністрування податків, оскільки на цьому етапі виникало найбільше проблем. Сам Мінфін так характеризує податкові зміни: «Мета законопроекту – підвищити якість адміністрування, тобто всього процесу нарахування, сплати податків та взаємодії платника та податкової. Очікується, що результатом стане зменшення тиску на бізнес та створення нормальних умов для його розвитку. Цей пакет податкових змін є важливою частиною реформи ДФС, адже він прибирає можливості для системної корупції в податковій сфері».

Щодо бюджетної сфери, то зміни у ній відбудуться із прийняттям Закону про внесення зміни до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, адже він передбачає впровадження середньострокового планування.

Це перший крок до повноцінного переходу на новий ефективний механізм управління бюджетним процесом. Перехід від однорічної до трирічної перспективи бюджетного планування є не просто технічною зміною у формуванні бюджету шляхом додавання у розрахунках ще двох бюджетних періодів, а системною зміною бюджетної політики, яка має забезпечити стратегічний підхід до визначення пріоритетних заходів та відповідний розподіл обмежених ресурсів.

Серед ключових цілей такого нововведення є також посилення бюджетної дисципліни, тобто встановлення чітких правил «гри» та дотримання їх усіма учасниками бюджетного процесу. Іншими словами, нечисті на руку урядовці не матимуть змоги маніпулювати державними коштами, оскільки через період, на який здійснюватиметься планування, їм буде важко зорієнтуватися у своїх майбутніх потребах.

Цьогоріч вперше бюджет формувався не від видатків та побажань, а від доходів та реальних можливостей. При цьому, при формуванні бюджету Міністерство фінансів залучало незалежних громадських експертів для перевірки розрахунків, що зробило процес бюджетування справді прозорим.

З викладеного матеріалу можемо зробити висновки, що наш уряд та законодавчі органи намагаються впроваджувати прогресивні закони. Принцип прозорості після введення даних законопроектів досягнений, що, в свою чергу, зменшує ризик розвитку корупції. Введення електронних кабінетів гарантує платнику податків достовірність зазначених йому вимог і обмежує можливість контакту з представником податкової системи, що також забезпечує обох від бажань вирішити питання шляхом хабарництва.

Не можна й забути про зміни до бюджетного процесу. Вони безпосередньо впливають на економічний стан держави, оскільки можуть забезпечити цільове та раціональне використання коштів, що у свою чергу призведе до покращення інвестиційного клімату в країні, сприятиме розвитку стратегічно важливих галузей, підвищить довіру платників податків.

Список використаних джерел:

1. *Пріоритети податкової реформи: спрощення умов для бізнесу та боротьба з корупцією [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.hromadske.ua/.../priorityty-reformy-podatkovoi-sproshchen>*
2. *Бюджетна реформа - Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.minfin.gov.ua/news/borg/biudzhethna-reforma*

Хміль С.З.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Незбалансованість системи державних фінансів на сучасному етапі формують головні загрози для макроекономічної стабільності в Україні. Від спроможності уряду знизити їх гостроту в 2016–2017 рр. залежить динаміка економічного зростання в перспективі. Основними проблемами в системі державних фінансів є ускладнення умов формування доходів державного бюджету, неефективне витрачання державних витрат, зростання бюджетного дефіциту.

На сучасному етапі в системі державних фінансів спостерігається надмірна фіскальна функція податкової системи, порушення принципу соціальної справедливості в сфері оподаткування, неефективна політика витрачання коштів, в тому числі і на соціальні потреби, непрозора практика державних закупок товарів і послуг, відсутність контролю за витрачанням державних коштів та деструктивна боргова політика. Занадто високі ставки податків на прибуток підривають підприємницьку ініціативу, спричиняють посилення податкового навантаження на бізнес, стримують економічний розвиток. Діюча в Україні податкова система створює перешкоди для ведення бізнесу, призводить до посилення процесу ухиляння від податків та зростання тіньової економіки. За розрахунками міністра фінансів України О.В. Данилюка у 2016 р. рівень тіньової економіки в Україні досяг 30%.

Головною метою економічної політики у 2016 р. стала дерегуляція та розвиток підприємництва – створення сприятливого середовища для ведення бізнесу, розвитку малого і середнього підприємництва, залучення інвестицій, спрощення міжнародної торгівлі та підвищення ефективності ринку праці, скорочення кількості органів державного контролю. Податкова реформа націлена на перехід від контролюючої функції фіскальних органів до обслуговуючої ролі, зменшення кількості податків, їх розміру та спрощення порядку розрахунку і сплати, впровадження електронних сервісів для платників.

В таких умовах виникла необхідність розробки нової стратегії системи державних фінансів, яка повинна бути здійснена на основі глибокого аналізу проблем в системі державних фінансів України і включати в себе нові тенденції ринкової моделі. Реформування бюджетно-фінансової політики охоплює побудову простої та зручної податкової системи, зменшення податкового навантаження на фонд заробітної плати, з незначним розміром державного сектора та стимулюванням розвитку приватного підприємництва, збалансованим державним бюджетом. Однією зі складових оздоровлення української економіки і державних фінансів є проведення реформи в податковій сфері.

Метою податкової реформи 2015–2016 рр. було створення простої за своєю сутністю, прозорої та справедливої податкової системи. Крім того, передбачалося, що результатом її впровадження мало стати стимулювання інвестицій в економіку. В результаті проведення податкової реформи запроваджено єдину ставку 20% на чотири базових податки: податок на додану вартість (у 2015 р. ставка цього податку складала 20%); єдиний соціальний внесок, податок на доходи фізичних осіб (у 2015 р. він становив від 15 до 20%); податок на прибуток (відповідно у 2015 р. ставка податку на прибуток складала 18%). З 1 січня 2016 р. знижено розмір єдиного соціального внеску удвічі з 41% до 20%, а з 1 січня 2018 р. планується об'єднати єдиний соціальний внесок та податок на доходи фізичних осіб на рівні 20%, тобто зменшити в цілому оподаткування заробітних плат удвічі.

За прогнозом опитаних аналітиків, економіка України в 2017 році продовжить тенденцію відновлення після позитивного перелому в 2016 році, що призвело до зростання валового внутрішнього продукту на близько 1,5%. Провідні українські економісти очікують, що в наступаючому році зростання ВВП може прискоритися до 2,1%, промислове виробництво зросте на 2,5%, а інфляція сповільниться до 10% з 12-13% в 2016 році.

Експерти прогнозують зростання в 2017 році золотовалютних резервів країни до 17,3 млрд дол. з 15,5 млрд дол. на кінець 2016 року. При цьому середньорічний курс гривні, на думку аналітиків, не повинен вийти за рамки діапазону 27-30 грн/дол.

Це означає, що в поточному році Україна, яка перебуває в процесі реформування і відбиває зовнішню агресію, не продемонструє вибухового зростання, однак темпи відновлення прискоряться. Після затяжного економічного спаду, в 2016 році економіка нашої країни продемонструвала ознаки оздоровлення за багатьма напрямками: відновилося зростання ВВП, інфляція була контрольованою і в межах цільового орієнтира Національного банку, що зробило банківські депозити знову привабливими для населення, а збитки банківського і корпоративних секторів скоротилися.

За офіційними даними, в третьому кварталі 2016 року реальний ВВП України зріс більш, ніж очікувалося – на 2% проти прогнозних 1,6%, за рахунок зростання інвестицій, що і стало ключовим фактором для відновлення економіки.

Виробництво в ключових галузях припинило падати і почало відновлюватися, перш за все, за рахунок промисловості, сільського господарства і металургії. Згідно зі статистикою, за 10 місяців

2016 року в економіку України надійшло 3,1 млрд дол. прямих іноземних інвестицій, що на 41% більше, ніж у 2015 році, з них 2,2 млрд дол. надійшли в країну в результаті докапіталізації банків акціонерами.

Для залучення інвестицій і стимулювання бізнесу Національний банк в 2016 році продовжив активно згортати введені в 2014 році валютні обмеження і пом'якшувати монетарну політику. Ці кроки стали можливими, завдяки стабілізації курсу гривні.

За рік національна валюта змінилась з 23,4 грн/дол. до 26,3 грн/дол., але валютні скачки вже не викликали паніку у населення, українці більше продавали валюти, ніж купували. У критичних ситуаціях НБУ виходив на міжбанк з інтервенціями і не давав опуститися курсу нижче допустимого регулятором рівня.

Проте для відчутного громадянами нашої країни поліпшення життя необхідні більш високі темпи економічного зростання, а отже – більше реформ і ефективної боротьби з корупцією. ВВП України в 2014-2015 роках в умовах розв'язаної Росією війни на Донбасі і окупації Криму впав на 17,5%. Навіть з темпами зростання економіки 3-4% на відновлення до рівня передкризового 2013 року у нас піде 4-5 років.

За прогнозом уряду, ВВП в 2017 році зросте на 3%. Більш консервативні в своїх оцінках міжнародні фінансові інституції. За прогнозами МВФ і рейтингового агентства Fitch, зростання вітчизняної економіки в 2017 році складе 2,5%. Всесвітній банк і ЄБРР вважають, що зростання економіки України не зможе перевищити 2%.

Опитані експерти позитивно оцінюють підсумки 2016 року, але вважають, що в 2017 році наша країна повинна багато зробити для прискорення темпів економічного відновлення. Висновок проведеного УНІАН консенсус-прогнозу – економіка України в 2017 році зросте на 2,1%. Більшість експертів упевнені, що економічне зростання буде ґрунтуватися на поліпшенні зовнішньої кон'юнктури, низькій порівняльній базі.

Аналітики одностайно називають можливе зростання відновлювальним, в той час як для реального економічного підйому нашій країні необхідні будуть інвестиції, а вони не можливі без проведення судової реформи, без успішної приватизації і посилення захисту прав інвесторів. Таким чином, в наступному році перспективи економіки нашої країни будуть як і раніше багато в чому визначати не економічні, а політичні чинники.

Макроекономічні прогнози на 2017 рік:

Голова департаменту аналітики інвестиційної компанії ConcordeCapital Олександр Паращій: «Щоб економіка «злетіла», потрібні інвестиції, а для інвестицій потрібні успішно завершені реформи, а також знакова приватизація. Цього поки немає.

Із захистом прав інвесторів – проблема. Тому немає інвестицій. А оскільки сьогодні немає інвестицій, то завтра не буде і бурхливого зростання. Якщо так буде тривати і далі, то відновне

зростання вичерпається і ми перейдемо в стадію стагнації. Багато чого зроблено. Але це, за великим рахунком, стабілізаційні заходи.

Але цього явно недостатньо, щоб відкрити можливості нашої економіки. Не було реформи держслужби, потрібна реформа судової системи, реформа прокуратури, потрібен ринок землі. Експерт вважає, що зростання ВВП за підсумками 2017 року не подолає позначку в 2,1%, промвиробництво за підсумками року зросте на 1,8%, інфляція сповільниться до 8,9%.

Головний аналітик «Укрсоцбанку» Андрій Приходько: «Оцінюючи 2016 рік, можна сказати, що головне досягнення – стабілізація макроекономічної ситуації і, перш за все, стабілізація курсу гривні та інфляції. Крім того, за Україну грали такі чинники, як низькі витрати на обслуговування зовнішнього боргу в перший рік після реструктуризації, низькі ціни на енергоносії, зростання врожаю зернових і олійних.

У 2017 році для України дуже важливо продовжити співпрацю з МВФ та іншими офіційними кредиторами. Тим більше що шанси вийти на зовнішні ринки капіталу в 2017 році не дуже великі, а в разі припинення співпраці з МВФ ці шанси практично дорівнюють нулю».

Експерт вважає, що економіка України в 2017 році покаже зростання в 2%, промвиробництво збільшиться на 2,5%, а інфляція складе 11%. При цьому він досить песимістичний щодо сальдо торгового балансу. Приходько очікує зростання експорту в наступному році за рахунок зростання цін на метали і позитивної динаміки агроекспорту. Але, на його думку, навіть помірне зростання внутрішнього споживання викличе збільшення імпорту споживчих товарів, при цьому зростання цін на нафту збільшить потребу в валюті у імпортерів енергоносіїв.

Керівник аналітичного підрозділу групи ІСУ Олександр Вальчишен: «Внутрішня політична криза і наслідки цього стануть основними ризиками для економіки в 2017 році. Проте, інвестори почнуть вкладати гроші в Україну і особливо це будуть інвестиції в основний капітал».

Таким чином, важливим чинником забезпечення економічної стабільності країни виступає здійснення ефективної фінансової політики, яка повинна бути направлена на стимулювання економічного зростання та соціального розвитку. З метою забезпечення динаміки зростання та конкурентоспроможності економіки України необхідно побудувати нову модель фінансової політики в державі. Щоб змінити ситуацію, необхідно проводити структурні реформи, без них Україна приречена на низький рейтинг і на вкрай низькі притоки прямих іноземних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. *Рівень тіньової економіки назвав міністр фінансів / Експрес.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://expres.ua/news/2016/07/27/195474-riven-tinovoyi-ekonomiky-nazvavministr-finansiv>

2. *Економіка стабілізувалась, але для поліпшення перспектив її розвитку вкрай необхідно прискорити реформи.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2016/09/22/ukraine-economy-has-stabilized-but-renewed-reform-momentum-is-critical-to-improve-economic-prospects>

3. *Економіка України - 2017: більше зростання і менше інфляції.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/392088/ekonomika-ukrayiny-2017-bilshe-zrostannya-i-menshe-inflyatsiyi>

4. Молдован О.О., Постула М. Модернізація системи публічних фінансів та запровадження нової моделі управління / О.О. Молдован, М. Постула. – Стратегічні пріоритети, № 2 (31), 2014 р.

Черковська Ю.Б.

Науковий керівник: Шушкова Ю.В., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ОФШОРНІ ЦЕНТРИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Запобігання порушенням податкових зобов'язань фізичними і юридичними особами, які розглядають заощаджені кошти в якості додаткового джерела фінансування чи підвищення рівня рентабельності власної фінансової або виробничої діяльності, є ключовою проблемою для фінансових установ і правоохоронних органів провідних країн світу та міжнародних організацій. Відповідно, дослідження явища ухилення від оподаткування з використанням офшорних зон в контексті його впливу на економічну безпеку України, є доволі актуальним.

Загалом під офшором (від англ. offshore – «поза берегом») розуміється фінансовий центр, який залучає іноземний капітал шляхом надання спеціальних податкових та інших пільг іноземним компаніям, зареєстрованим у країні розташування зазначеного центру за умов того, що вони не здійснюють господарських операцій на території даної країни («офшорна зона» або «податкова гавань» (англ. tax haven)) [2, с. 832].

Діяльність на території офшорних зон має ряд переваг, серед яких – низьке оподаткування чи взагалі його заміна на одноразовий платіж, анонімність справжніх власників, спрощена документація та багато інших.

Однак присутні і недоліки, зокрема: недобросовісна податкова конкуренція та ухилення від податків; створення умов для відтоку капіталу; створення елементів нестабільності у світовій економіці та фінансах у зв'язку з можливістю накопичення в офшорних зонах великих обсягів капіталів, насамперед спекулятивних; зменшення зайнятості в країнах-донорах; підтримка тіньової економіки; вплив на соціальну ситуацію в країнах-донорах, пов'язаних з ухиленням від оподаткування за допомогою офшорів; отримання позаконкурентних переваг тими компаніями, які використовують офшори тощо [1].

До найбільш популярних способів ухилення від податків у міжнародній практиці відносяться:

- неповідомлення контролюючим органам про свою присутність або діяльність у країні, в якій платник податків знаходиться чи займається підприємницькою діяльністю;
- неповідомлення про джерело доходу, що підлягає оподаткуванню, а також прибутку, не зважаючи на обов'язковість такого повідомлення;
- неоголошення повної суми доходу, яка підлягає оподаткуванню, а також прибутку, не зважаючи на обов'язковість такого повідомлення;
- використання в декларації про доходи посилань на пільги, які поширюються на дітей, яких у платника податків нема, чи відрахування з доходу на амортизацію машин і устаткування, яких не існує;
- переміщення діяльності чи капіталу в іншу країну – офшорний центр та ін.

На думку І. Ван Хоорна, термін «втеча від податків носить в устах більшості людей негативний зміст і сприймається як діяння, несумісне з законом, при цьому, за розумінням самого дослідника, цей термін наповнений швидше нейтральним, ніж негативним змістом» [2, с. 834].

За визначенням вітчизняних фахівців, термін «втеча від податків» теж є розпливчастим і неточним, тому «на практиці нелегко провести межу між легальною та нелегальною втечею від податків», при цьому наводяться критерії, які можуть використовуватися для такого розмежування, а саме: мотиви діяльності платника податків (навмисні дії); фіктивний характер діяльності; розміри вигоди, одержуваної завдяки ухиленню від податків; оцінка компетентних органів [4, с. 243].

Виходячи з цього, більш доцільним буде визначення цих понять як:

- «мінімізації податкових зобов'язань» – для свідомого зменшення платником податків своїх податкових зобов'язань на законних (легальних) підставах;
- «ухилення від виконання податкових зобов'язань» («ухилення від сплати податків», «ухилення від оподаткування») – для визначення несплати податків, або їх неповної сплати без законних підстав (при цьому ухилення від сплати податків може бути як свідомим, так і несвідомим внаслідок неуважності, технічних помилок, інших факторів).

Такий підхід розділяється рядом дослідників, зокрема С. Кравчук визначає, що «ухилення від оподаткування – основний вид правопорушень, до якого необхідно віднести ненадання податковим органам інформації про власні прибутки, приховування прибутків шляхом внесення неправдивих даних у звітні документи, а також підробка податкових документів» [3, с. 140].

Розробка і вживання заходів з протидії ухиленню від сплати податків з використанням при цьому офшорних центрів стали однією з головних цілей фінансових органів багатьох країн. До країн, які активно борються із даним явищем і уклали для цього двосторонні та багатосторонні угоди належать США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Канада, Японія тощо. Зокрема, Франція і Індія, разом із США, законодавчо санкціонували податкове виказування і ввели офіційну фінансову винагороду за надання інформації про неплатників податків. Так, Служба внутрішніх доходів США вже виплатила 500 тис. дол. 578-ми інформаторам.

До найбільш впливових міжнародних організацій, які приділяють значну увагу протидії використанню офшорних зон з метою податкових зловживань є ООН, Європейський Союз і Організація економічного співробітництва і розвитку.

Аналіз динаміки обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України по країнах-інвесторах дозволяє зробити висновок про існування стійкої тенденції до зменшення долі інвестицій у вітчизняну економіку таких провідних в економічному плані країн світу як Велика Британія, Німеччина і США за умов підвищення долі інвестицій із Кіпру, обсяг яких починаючи з початку 2005 року виріс більш ніж у 18 разів, та офіційно віднесених до переліку офшорних територій Британських Віргінських островів (у 4 рази за останні 10 років) [5].

Дослідження динаміки обсягів інвестицій з України в економіку інших країн також дозволяє зробити досить цікаві висновки: поруч із постійним інвестуванням українських фінансових ресурсів у російську економіку, викликають інтерес інвестиції у Британські Віргінські острови, які з 10,9 млн. доларів США у 2007 р. зросли до 57,6 млн. доларів США у 2016 р., та лавиноподібне зростання «інвестиційної привабливості» Кіпру для українських ПП, обсяги яких зросли з 4,4 млн. доларів у 2007 р. до 5,9 млрд. у 2016 р. [5]. Попри те, що Кіпр юридично не вважається офшором, влада острову встановила вигідну систему оподаткування, щоб не втратити масштабні прибутки.

На основі проведеного аналізу обсягів інвестиційних операцій можна стверджувати, що Україна активно використовує офшори для ведення бізнесу.

Не зважаючи на те, що діяльність податкової і митної служби, інших правоохоронних і контролюючих органів з суб'єктами «тіньового» сектору, у тому числі і з використанням офшорних механізмів ухилення від сплати податків, має деякі позитивні результати, все ж, «каральні» заходи мають лише тимчасовий ситуаційний ефект, який в стратегічній перспективі може привести скоріше до негативних наслідків з точки зору негативного впливу на функціонування підприємницького середовища, і в результаті — привести до істотного скорочення бюджетних надходжень.

Враховуючи викладене вище, можна дійти таких висновків:

— відсутність адекватних заходів протидії використанню офшорних механізмів ухилення від оподаткування призводить до виникнення нерівних конкурентних умов, в яких перебувають законслухняні господарські суб'єкти у разі сплати конкурентами менших податків, що спонукає суб'єкти підприємницької діяльності до пошуку «схем оптимізації оподаткування», у т. ч. і нелегальних;

— високий рівень оподаткування в Україні, несприятливий інвестиційний клімат, потужні мотиви до експорту капіталу за кордон, високі інвестиційні ризики, усі ці чинники стимулюють підприємців шукати шлях мінімізації своїх зобов'язань або ухилення від оподаткування через офшорні центри, залишаючи їм у цьому випадку значний обсяг фінансових ресурсів, зекономлених у такий спосіб, для організації таких операцій або оплати послуг фінансових посередників;

— реальною протидією процесам ухилення від оподаткування, у тому числі і шляхом

використання офшорних механізмів, може стати лише комплексна, узгоджена з іншими країнами та міжнародними організаціями, система політичних, правових, економічних, організаційних, технічних заходів направлених на обмеження можливостей проведення фіктивних фінансових операцій, метою яких є ухилення від оподаткування.

Крім цього, з метою регулювання офшорних центрів, необхідно чітко організувати міжнародне законодавство та визначити ті його положення, що мусять бути обов'язково виконані міжнародною спільнотою, в тому числі і офшорними зонами, під страхом штрафних санкцій з боку міжнародних організацій аж до ембарго на фінансові операції; створити спеціалізований, висококваліфікований міжнародний орган, що матиме виняткове право на перегляд та дослідження усіх міжнародних фінансових потоків; посилити правову базу національних урядів.

Для зменшення відпливу капіталу Україні варто впровадити наступні заходи:

- встановити жорсткі вимоги до подачі інформації про здійснення електронних переказів;
- розробити цілісний механізм контролю за рухом інвестицій, кредитів, розміщенням валютних цінностей на рахунках за межами України;
- підписати договори між урядом України та урядами офшорних зон про попередження подвійного оподаткування та повідомлення про реєстрацію українськими громадянами фірм;
- вдосконалити валютний контроль зі сторони банків;
- посилити вимогу щодо контролю транзакцій здійснюваних публічними особами, а також оточуючих їх осіб, включаючи членів сімей, радників, помічників тощо;
- розширити список злочинів, які використовуються для відмивання грошей та ін.

Список використаних джерел:

1. *Азы офшорных премудростей [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.npp.com.ua/news/1915.html>*
2. *Козак Ю.Г. Міжнародна економіка / Ю.Г. Козак [та ін.]. — К.: ЦУЛ, 2008. — 1118 с.*
3. *Кравчук С.Й. Економічна злочинність в Україні /С.Й. Кравчук. — К. : Кондор, 2009.*
4. *Никифорчук Д.Й. Злочини, що вчиняються у сфері оподаткування — засоби запобігання та викриття / Д.Й. Никифорчук, С.І. Ніколаюк, Є.В. Баранюк. — К.: КНТ, 2008. — 332 с.*
5. *Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.*

Науковий керівник: Татарин Н. Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

ВПЛИВ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ НА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Реформування бюджетно-податкової сфери у напрямку децентралізації фінансів відбувається в Україні впродовж тривалого часу. Необхідність постійного вдосконалення системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування була обумовлена самонедостатністю більшості місцевих бюджетів, невідповідністю між зобов'язаннями за видатками та джерелами фінансування, високим рівнем залежності доходів місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів, нездатністю місцевої влади реалізувати весь обсяг покладених на неї завдань без міжбюджетних трансфертів, відсутністю реальних джерел наповнення місцевих бюджетів, тенденцією до постійного зростання частки міжбюджетних трансфертів у структурі доходів та зниження самостійності місцевих бюджетів тощо.

Прийняті Верховною Радою України в грудні 2014 року змін до Податкового і Бюджетного кодексів України, стали найбільшим кроком у напрямку бюджетної децентралізації за роки незалежності України. Цими змінами було запропоновано нові підходи до визначення взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами, які покликані розширити права місцевих органів влади і надати їм значну бюджетну самостійність [1].

Внаслідок бюджетно-податкової реформи було розширено джерела наповнення місцевих бюджетів за рахунок:

1. передачі доходів з державного бюджету (100% плати за надання адміністративних послуг, 100% державного мита, 10% податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки);
2. запровадження акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів (пиво, алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти) за ставкою 5 відсотків вартості реалізованого товару;
3. розширення бази оподаткування податку на нерухомість шляхом включення до оподаткування цим податком комерційного (нежитлового) майна та автомобілів з великим об'ємом двигуна;
4. збільшення нормативу зарахування до місцевих бюджетів екологічного податку з 35% до 80%. Зокрема були запроваджені освітня, медична субвенції та субвенція на підготовку робочих кадрів, з яких зараз фінансується основна маса видатків в цих сферах. Крім цього, місцеві бюджети отримують базову дотацію для підвищення їх фіскальної спроможності, а також планувалось надати право регіонам самостійно встановлювати місцеві податки і збори.

За даними Міністерства фінансів України, з 2015 року, коли була розпочата фінансова децентралізація, місцеві бюджети тоді зросли на 52%, що свідчило про позитивні зрушення в економіці країни. Приріст надходжень загального фонду місцевих бюджетів лише за 10 місяців 2016

року у порівнянні з 2015 склав 49,6% або 43,7 млрд. грн. На разі, очікується, що додаткові надходження місцеві бюджети мали б отримати від підвищення мінімальної заробітної плати, а саме від збільшення надходжень від податку на доходи фізичних осіб, а також, з надходження від місцевого акцизу - загалом більше ніж на 2 млрд грн. І це без врахування обсягів перевиконання надходжень місцевих бюджетів [2].

Однією з важливих змін до Бюджетного кодексу України стала зміна, що передбачає можливість зберігати зекономлені кошти на кінець звітного періоду на рахунках органів місцевого самоврядування і використовувати їх наступного року. Таким чином, місцеві чиновники отримали мотивацію заощаджувати. Раніше будь-що необхідно було використати і списати кошти з рахунків до кінця року, то тепер така практика відходить в минуле. Ще однією важливою перевагою є можливість розміщувати тимчасово вільні кошти спеціального фонду місцевих бюджетів в комерційних банках. З однієї сторони це вирішує проблему затримки виплат з казначейства, з іншої — позбавляє можливості місцевої владу отримувати безвідсоткові кредити на покриття тимчасових касових розривів в місцевих бюджетах [3].

Отже, до переваг проведеної реформи децентралізації належать:

1. Фінансова самостійність територіальних громад у забезпечення своїх жителів суспільними благами.
2. Стимулювання державного сектору до реакції на вимоги громадян.
3. Створення умов для кращого забезпечення потреб місцевого населення.
4. Врівноваження владних повноважень на різних рівнях управління.
5. Формування ефективної системи вирівнювання з метою стимулювання розвитку територій.
6. Формування конкурентного середовища на різних рівнях місцевої влади за робочу силу, інші фактори виробництва та споживачів суспільних благ.

Крім існуючих переваг щодо розширення дохідної частини місцевих бюджетів, внаслідок реформи, фінансова децентралізація має ряд недоліків. Так, платниками рентної плати є лише активні легальні та офіційно зареєстровані користувачі надр, в той час як користувачі найбільш прибуткових природних ресурсів (бурштин) не платять нічого не лише до державного, але і до місцевих бюджетів. Легалізація такого виду діяльності дозволила б суттєво збільшити як місцеві бюджети територій видобутку, так і державний бюджет України. Першим кроком у цьому питанні можна вважати затвердження Верховною Радою України проекту Закону України “Про видобування та реалізацію бурштину”, де передбачена спрощена процедура отримання договору на оренду земельної ділянки і видобуток бурштину старательськими артілями, а також процедуру реалізації сировини на бурштиновій біржі [4].

Щодо екологічного податку, то ті регіони, де розташовані великі промислові підприємства, постійно отримують екологічний податок. Проте переважна більшість адміністративно-територіальних одиниць в Україні не має великих промислових підприємств, а отже вони не

отримають нічого від зростання зарахування такого податку. Цікавим також є податок на нерухомість, оскільки витрати на його адміністрування будуть надзвичайно великими. Так для початку необхідно сформувати реєстр майбутніх платників з точним і повним переліком об'єктів власності. Тут варто відзначити справляння такого податку у сільській місцевості, де люди, по-перше, не звикли сплачувати податки, а, по-друге, – мають велику кількість приміщень, які теоретично можна віднести до нежитлового майна. Крім цього, несприятливим фактором у сплаті даного податку може бути зниження рівня доходів населення, які майже в повному обсязі використовуються на споживання і сплату комунальних платежів. Для сплати такого податку, навіть з розбивкою по місяцях, коштів може не знайтись [5].

Крім цього, негативною стала практика щорічних змін у переліку та порядку розмежування як доходів, так і видатків місцевих бюджетів. Тому перерозподіл доходів між бюджетами одного рівня доцільно було б здійснювати з урахуванням податкової сили територій та мінімального рівня, до якого повинні вирівнюватись фінансові можливості цих територій. А органи місцевого самоврядування повинні отримати право на самостійне запровадження місцевих податків і зборів, при цьому враховувати конкурентні переваги та інтереси кожного міста чи регіону.

Отже, враховуючи всі позитивні та негативні зміни реформування бюджетно-податкових відносин між державою та органами місцевого самоврядування, забезпечення останніх в повному обсязі відповідними ресурсами можливе лише за умови подальшого вирішення законодавчих, організаційних проблем, що виникають в процесі реалізації даної реформи.

Список використаних джерел:

1. Русін В.М. *Вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні / Збірн.тез доповідей Першої Інтернет-конф./ Управління фінансами держави, регіону, підприємства та домогосподарства: погляди науковців і практиків.* - Тернопіль, 2015
2. Амелін А.В. «Децентралізація – пріоритет державного бюджету України у 2017» - [Електронний ресурс].- Режим доступу :<http://budget2017.info/pages/decentralization>
3. *Бюджет місцевої ради в умовах децентралізації / Центр політичних студій та аналітики.* [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.cpsa.org.ua/novyny/byudzheth-mistsevoji-rady-v-umovah-detsentralizatsiji/>
4. *Постанова Верховної Ради України “Про прийняття за основу проекту Закону України про видобування та реалізацію бурштину” від 23.04.2015 № 357-VIII.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/357-19>
5. Хоменко О.М. «Хто виграє від підвищення тарифів». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/03/4/532133/>

*РЕФОРМА БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ ТА РЕЗУЛЬТАТИ
ПРОВЕДЕННЯ*

Питання децентралізації, є особливо актуальним для України, так як вона покликана забезпечити перерозподіл повноважень між рівнями влади, перерозподіл фінансових ресурсів та створення самодостатніх територій.

На сьогоднішній день в Україні ключова роль в розвитку системи фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування належить саме реалізації політики бюджетної децентралізації, оскільки основу даної системи складають місцеві бюджети. При цьому слід зауважити, що процес становлення та імплементації положень бюджетної децентралізації в Україні проходить достатньо повільно та з певними складнощами.

Сутність бюджетної децентралізації полягає в перенесенні надходжень доходів та/або здійсненні витрат грошових коштів на більш низький рівень уряду при збереженні фінансової відповідальності. Саме механізм формування доходів місцевих бюджетів при здійсненні реформи і є запорукою її успішності [1].

Провідною ідеєю децентралізації є передача органам місцевого самоврядування компетенції для розв'язання питань, пов'язаних із місцевими потребами. Місцеві інтереси набагато краще можуть бути оцінені на місцях, ніж центральною владою, яка задовольняє останні за вищу ціну, ніж при забезпеченні їх місцевою владою.

У широкому розумінні децентралізація являє собою процес розширення і зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій при одночасному звуженні прав і повноважень відповідного центру з метою оптимізації та підвищення ефективності управління суспільно важливими справами, найповнішої реалізації регіональних і місцевих інтересів.

До найбільших держав, в яких склалася децентралізована система управління, належать Росія, Індія, Бразилія, Китай. Серед промислово розвинених країн можна виокремити США, Канаду, Німеччину, Францію.

У Франції децентралізація встановлює чіткий баланс рівноваги між державною центральною владою в особі президента Франції і представниками місцевих органів влади (префект). Префект регіону керує галузевими департаментами. Функції префекта полягають у здійсненні державної політики, забезпеченні соціально-економічного розвитку певної адміністративно-територіальної одиниці і здійсненні контролю за законністю прийнятих рішень органами місцевого самоврядування. У Сполучених Штатах Америки органи муніципального управління наділені правами щодо вирішення місцевих питань без втручання штатів, а також вони можуть розробляти, вносити та

приймати поправки до Хартії місцевого самоврядування. У Фінляндії уся повнота повноважень щодо розробки регіональної політики зосереджена на місцевому рівні.

Системи формування доходів місцевих бюджетів розвинених європейських країн, які ратифікували Європейську Хартію, для України можуть стати взірцем щодо довгострокових орієнтирів, здебільшого досвід цих країн повністю відповідає потребам реформування місцевих бюджетів в Україні [2].

В Україні для забезпечення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, відбуваються процеси децентралізації місцевих фінансів, починаючи з кінця 2014 року. Перед прийняттям Закону України “Про Державний бюджет України на 2015 рік”, Верховна Рада України прийняла ряд змін до Податкового і Бюджетного кодексів щодо реформи міжбюджетних відносин, які стали найбільшим кроком у напрямку бюджетної децентралізації за роки незалежності України. Цими змінами було запропоновано нові підходи до визначення взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами, які покликані розширити права місцевих органів влади і надати їм значну бюджетну самостійність.

В результаті змін до Бюджетного кодексу України змінився порядок перерахування міжбюджетних трансфертів. Тепер міжбюджетні трансферти поділяються на:

- базову дотацію (трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності території);
- субвенції;
- реверсну дотацію (кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності території);
- додаткові дотації [3].

Важливою зміною в бюджетному законодавстві також стала зміна, що передбачає можливість зберігати зекономлені кошти на кінець звітного періоду на рахунках органів місцевого самоврядування і використовувати їх наступного року. Таким чином місцеві чиновники отримали мотивацію заощаджувати.

Децентралізація дала змогу суттєво розширити дохідну частину місцевих бюджетів за рахунок збільшення ставки відрахувань окремих податків, а також передачі частини податків виключно на місцевий рівень.

До реформи структура розподілу фінансів мала наступний вигляд: 25% надходило до обласних бюджетів, 75% – до бюджетів міст обласного значення, до сіл і селищ надходжень не передбачалось. Тепер до обласних бюджетів відраховується 15%, до бюджетів міст обласного значення – 60%, до держбюджету – 25% [1].

Завдяки цьому, місцеві бюджети значно зросли, а їх дохідна частина перевищила видатки. Так, за останні два роки кількість місцевих бюджетів, що потребують додаткових дотацій, зменшилася майже на 23,8%. Зниження дотаційності місцевих бюджетів – один з головних показників, який

свідчить про підвищення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. До 2014 року відсоток дотаційності місцевих бюджетів становив 96,3%, а донорами у нас було 3,7% місцевих бюджетів. І з 2014 року, якщо порівнювати з 2017 роком, кількість дотаційних бюджетів знизилася на 23,8%. У свою чергу, обсяг бюджетів-донорів наразі становить 16,2%, тобто відбулося їхнє зростання на 12,5%.

Не враховуючи суми міжбюджетних трансфертів, за 2016 рік до місцевих бюджетів надійшло плюс 50,3 млрд грн., порівняно з 2015 роком. Загалом, якщо у 2015 році надходження становили 120 млрд грн, то у 2016 році - 170 млрд грн. Такий приріст надходжень до місцевих бюджетів у минулому році відбувся за рахунок збільшення надходжень від ПДФО, акцизів, орендної плати, тощо [4].

В Бюджетному кодексі було запроваджено норми, які нівелюють негативний вплив казначейства на розподіл фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Такі нововведення дали змогу розмішувати тимчасово вільні кошти спеціального фонду місцевих бюджетів в комерційних банках. З однієї сторони це вирішує проблему затримки виплат з казначейства, з іншої — позбавляє можливості місцеву владу отримувати безвідсоткові кредити на покриття тимчасових касових розривів в місцевих бюджетах.

Завдяки цьому з 2014 року кількість казначейських позик на покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів зменшилася в 58 разів, що свідчить про ефективність децентралізаційної реформи.

Тобто, завдяки бюджетній децентралізації у муніципалітетів з'явилися серйозні кошти, і вони їх абсолютно спокійно, вільно, без будь якої вказівки із центру, без блокування, використовують на потреби громади [5].

Таким чином, можемо з упевненістю стверджувати, що реформа децентралізації триває. А багато українських міст і об'єднаних територіальних громад уже реально відчули на собі переваги цієї реформи. Проте, для підвищення її ефективності, на нашу думку, розглядати перспективи розвитку системи формування доходів місцевих бюджетів в Україні за дотримання умов відповідності з потребами реформування системи місцевого самоврядування варто крізь призму формування ефективності таких систем в європейських країнах.

Список використаних джерел:

1. Лазутіна Л.О. Джерела формування місцевих бюджетів сільських територій в умовах децентралізації // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/150.pdf>
2. Макогон В. Д. Формування доходів місцевих бюджетів у зарубіжних країнах // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:W3-RURi3jRUJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi->

3. Русін В.М. Вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні./ Збірн.тез доповідей Першої Інтернет-конф./ Управління фінансами держави, регіону, підприємства та домогосподарства: погляди науковців і практиків. - Тернопіль, 2015

4. Електронний журнал «Укрінформ» стаття на тему : «Об'єднання громад: перспективи і виклики реформи» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2177342-obednanna-gromad-perspektivi-i-vikliki-reformi-decentralizacii.html>

5. Л. Є. Фурдичко. Децентралізація: фінансова незалежність місцевих бюджетів України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://ird.gov.ua/sep/sep20155\(115\)/sep20155\(115\)_039_FurdychkoLYe.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20155(115)/sep20155(115)_039_FurdychkoLYe.pdf)

Юрків В.М.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

РЕФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР

Реформи системи державних фінансів, проведені в Україні були наймасштабнішими за останні десять років. Це стосується як реформ щодо системи державних фінансів, так і їх глибини, зокрема в податковій системі відбулися досить серйозні зрушення. Реформування бюджетної системи на сьогодні відбувається як на рівні змін принципів її функціонування, які містяться в новій редакції Бюджетного кодексу, так і на рівні окремих елементів та механізмів.

Процес бюджетної децентралізації просувається надто повільно, і в ході бюджетної реформи в цьому напрямі досягнутий незначний прогрес. Окремі законодавчі зміни дещо збільшать обсяги надходжень місцевих бюджетів. Водночас передані місцевим бюджетам джерела все ще не є достатніми для фінансування навіть поточних видатків.

Із прийняттям Податкового кодексу у 2010 році, на жаль, не було вирішено всіх проблем та недоліків в сфері податкового законодавства. Аналіз ефективності здійснення податкової політики за попередні роки показав, що в Україні є ще багато недоопрацювань, помилок у цій сфері, які гальмують інтеграційні процеси та гальмують зближення українського бізнесу та європейського. На сучасному етапі можна виділити такі основні недоліки податкової політики України:

1. Суперечливість та недосконалість податкового законодавства. Суперечливість визначення положень та тлумачення податкового законодавства негативно впливають на ведення бізнесу, залучення іноземних інвесторів, тому що погіршують інвестиційний клімат в країні. Схожість між

податковим законодавством України та податковим законодавством ЄС лише в назвах податків, а ось механізм їх справляння та зручність сплати дуже різняться.

2. Відсутність в Україні достатнього науково-практичного досвіду в стратегічному управлінні податковою політикою. Тому держава йде самостійним шляхом експериментального пошуку кращих варіантів податкової системи та здійснення податкової політики, роблячи багато помилок.

3. Високий рівень податкового навантаження. Податки в Україні є не інструментом збільшення конкурентоспроможності підприємств, фірм та держави в цілому, а інструментом пригнічення підприємництва, тому що система формування доходів держави має в основному фіскальний характер, а регулююча функція податків не є орієнтованою на стабільне економічне зростання. Це значить, що держава не враховує інтересів суспільства, підприємців, цим самим зменшується ділова активність в країні, скорочуються робочі місця, все через те, що влада враховує лише свої інтереси. І тому рівень конкурентоспроможності української податкової політики та податкової системи знижується, порівняно з країнами ЄС.

4. Неоптимальне співвідношення між малим, середнім та великим бізнесом. Відомо, що в розвинутих країнах світу, зокрема в країнах Євросоюзу, діє оптимальне співвідношення між малими, середніми та великими підприємствами. Саме таке оптимальне співвідношення і сприяє збільшенню економічного розвитку в країні та формуванню більш конкурентних умов для здійснення господарської діяльності.

З метою подолання загрозливих явищ у податковій системі та підвищення ефективності податкової політики Програмою реформ та Національним планом дій було визначено перелік заходів, спрямованих на реформування податкової системи. У Програмі реформ зазначається, що податкова реформа здійснюється з метою забезпечення стійкого економічного зростання на інноваційно-інвестиційній основі за одночасного збільшення сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів і державних цільових фондів. На основі визначених пріоритетів у Програмі реформ були поставлені такі стратегічні орієнтири реформи податкової системи:

- побудова цілісної та всеосяжної законодавчої бази з питань оподаткування, гармонізованої з законодавством ЄС;
- зміцнення позиції вітчизняного бізнесу в міжнародній конкурентній боротьбі за рахунок зменшення частки податків у витратах підприємств і скорочення витрат часу платників на нарахування і сплату податків;
- підвищення ефективності адміністрування податків;
- встановлення податкової справедливості для відновлення рівних умов конкуренції в економіці України;
- зменшення глибини соціальної нерівності.

Податкова реформа створила певні передумови для реалізації двох головних завдань – збільшення доходів бюджету та стимулювання економічної активності. На сучасному етапі на

практиці вдалося досягти позитивних зрушень лише в межах першого завдання. Щодо виконання завдання стимулювання економічної активності, то обсяг упроваджених стимулів є недостатнім для того, щоб продукувати позитивні макроекономічні тенденції.

Для того, щоб досягти максимального рівня ефективності здійснення податкової політики в Україні насамперед необхідно:

- завоювати довіру платників податків (переконати суспільство у тому, що сплата податків є їх громадським обов'язком, турботою про пенсіонерів, турботою про наступні покоління);
- створити високопрофесійну податкову службу;
- вдосконалити і прийняти прозорі та зрозумілі нормативні положення, які відповідають вимогам ЄС;
- вдосконалити процедури податкового адміністрування ;
- запровадити систему поетапного зменшення податкового тягаря;
- вдосконалити кадрову політику;
- вдосконалити систему оплати праці працівників податкових органів;
- адміністрування податків повністю автоматизувати;

Гострий дефіцит фінансових ресурсів бюджету вимагає підвищення фіскальної ефективності податкової системи. З метою збільшення доходів бюджету в Податковому кодексі запроваджені такі заходи:

- підвищено ставку ренти за видобування газу, нафти та газового конденсату;
- підвищено ставки акцизного податку та розширено групу підакцизних податків;
- підвищено ставку плати за землю;
- розширено базу оподаткування податку на доходи фізичних осіб (зокрема запроваджено податок на пасивні інвестиційні доходи, включаючи доходи від депозитів та дивідендів).

Названі заходи не створюють відчутного фіскального тиску на бізнес та малозабезпечених громадян, тому є прийнятною альтернативою щодо посилення фіскального тиску на економіку. Крім того, у Кодексі обґрунтовано зроблено акцент на боротьбі з мінімізацією і ухиленням від сплати податків як головному напрямі збільшення доходів бюджету. Це достатньо великий за обсягом потенційний ресурс податкових надходжень.

До найважливіших заходів у контексті реалізації завдання стимулювання економічної, і передусім інвестиційної, діяльності варто віднести комплекс податкових пільг, які запроваджено Податковим кодексом України.

Окремі важливі складові державних фінансів – фінанси державного корпоративного сектора та сектор державних банків – залишилися осторонь реформ або зміни в них були більшою мірою «косметичними». Через це ефективність їх функціонування залишається низькою, а комплекс проблем не було подолано.

Шлях зближення українського законодавства до європейського складається з 3 етапів. Адаптація податкового законодавства - це лише перший рівень, перший етап, яким передбачається приведення складу податків, елементів податків до встановлених стандартів, враховуючи національні особливості податкового законодавства. Гармонізація податкової політики має бути наступним етапом, який передбачає дотримання спільних принципів, забезпечення їх відповідності між Україною та ЄС. Третій етап - це уніфікація податкової політики, тобто має бути введення в дію єдиних нормативно-правових норм у сфері податкового законодавства під час реалізації спільної податкової політики.

Юрович А.М.

Науковий керівник: Татарин Н.Б., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ

Проблемам удосконалення напрямів проведення бюджетно-податкової політики задля стимулювання економічного розвитку як розвинутих країн, так і країн з перехідною економікою присвячено багато фундаментальних досліджень таких провідних вчених, як Дж.-М. Кейнс, А. П. Лернер, Г. Менк'ю, Р. А. Масгрейв та П. Б. Масгрейв, Д. Ромер, Дж. Сакс, Дж. Стігліц, М. Фрідман. Складові бюджетної системи та ефективність бюджетно-податкової політики досліджували відомі іноземні та українські вчені, серед яких слід відзначити В. Л. Андрущенко, О. Бланшара, М. М. Весельського, Р. Гуда, П. Еггерва-ла, І. В. Запатріну, І. Г. Лук'яненко, Р. Масгрейва, І. Х. Озерова, Ю. В. Пасічника, Дж. Сарджента, В. М. Суторміна, В. М. Федосова, І. Я. Чугунова та ін. Більшість із них зазначають, що для розробки та порівняння ефективності різних варіантів впливу бюджетно-податкової політики, особливо в умовах трансформації економіки, необхідно використовувати економіко-математичні методи, насамперед макроеконометричні моделі. Це пов'язано з тим, що трансформаційна економіка характеризується суттєвими структурними та системними змінами в різних секторах економіки та несформованістю сталих взаємозв'язків, тому визначення ефективних інструментів управління такою економікою краще здійснювати модельним шляхом, ніж експериментами на реальній економіці.

Попри постійне вдосконалення бюджетного законодавства в Україні, проблема фінансового забезпечення розвитку територіальних громад на сьогоднішній день все ще не втрачає своєї гостроти й актуальності. Нечіткий розподіл функцій, обмежені фінансові ресурси, неможливість самостійно приймати рішення щодо місцевого розвитку позбавляють органи місцевого самоврядування можливості вирішувати належним чином проблеми територіальних громад, що уповільнює розвиток територій.

Ключові аспекти фінансового забезпечення місцевого самоврядування розкрито у працях Т. Бондарук, О. Василика, І. Вахович, В. Зайчикової, Л. Калашнікової, О. Кириленко, В. Кравченка, І. Луїної, В. Опаріна, К. Павлюк, О. Сунцової та ін. Однак останнім часом у практиці розвитку місцевого самоврядування в Україні відбуваються динамічні зміни, які потребують швидкого реагування наукової спільноти.

Питання зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування вже давно знаходяться в центрі законотворчого процесу. Не дивлячись на безперечно позитивну роль Бюджетного кодексу України (спочатку в редакції 2001 р., потім – 2010 р.) та Податкового кодексу (2010 р.), ці законодавчі акти не створили механізмів, які б вирішили проблеми надмірної централізації бюджетної системи, неефективного алгоритму розподілу міжбюджетних трансфертів, відсутності стимулів для місцевої влади розвивати власну доходну базу.

Ще одна спроба реформування системи місцевих фінансів була зроблена наприкінці 2014 р., коли Верховною Радою України було прийнято низку змін до Бюджетного та Податкового кодексів, які прямо стосуються фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Зазначені нововведення потребують осмислення з точки зору очікуваних позитивів та передбачення можливих загроз.

У результаті реформи бюджету сіл, селищ, міст районного значення отримують повний обсяг надходжень від плати за землю (з 2015 р. набула статусу місцевого податку), 100 % податку на майно, єдиного податку, збору за паркування, туристичного збору, плати за надання адміністративних послуг, податку на прибуток підприємств комунальної власності, рентної плати за користування надрами місцевого значення, плати за ліцензії та за державну реєстрацію, адміністративних штрафів та штрафних санкції, дивідендів, місцевих позичок та плати за видачу місцевих гарантій, власних доходів бюджетних установ. Також ці бюджети отримають 25 % екологічного податку, 1,5 % від обсягу продажів продукції, 90 % коштів від продажу земель несільськогосподарського призначення та інші доходи.

Значні переваги отримають об'єднані громади, бюджети яких прирівнюються до бюджетів міст обласного значення і районів, і крім зазначених податків, одержуватимуть ще й 60 % ПДФО та 10 % податку на прибуток, а також інші доходи, в тому числі кошти державного фонду регіонального розвитку.

Кардинальних змін зазнала система міжбюджетних трансфертів, яка тепер включає базову дотацію та галузеві субвенції. Новий кодекс передбачає заміну дотацій вирівнювання на базові дотації, які розраховуватимуться лише на основі прогнозних надходжень від податку на прибуток та ПДФО до місцевих бюджетів, так що ця дотація буде спрямована на зменшення різниці між високодохідними та низько дохідними регіонами. Таким чином, для місцевих органів влади спрощено процедуру перерозподілу фінансування між різними статтями витрат (утім, це не стосується освітніх та медичних субвенцій).

Позитивним аспектом є те, що невикористані субсидії та субвенції залишатимуться в розпорядженні місцевого бюджету і можуть бути використані в наступному році. До цього всі невикористані кошти поверталися до Державного бюджету, і цей механізм часто використовувався як прихований секвестр, тобто фінансування для деяких статей витрат (як правило, капітальних) надходило в листопаді-грудні, коли місцеві органи влади не встигали його освоїти, отже, кошти поверталися до Державного бюджету. Таким чином, відтепер місцеві громади зможуть плавніше планувати деякі видатки свої бюджетів, особливо капітальні [4].

У цілому оцінюючи бюджетну реформу позитивно, слід відмітити також і деякі можливі загрози, спричинені недосконалістю нового законодавства.

Основна частина непродуманих положень нового Бюджетного кодексу стосується децентралізації. Загалом перерозподіл доходів і витрат між бюджетами до визначення функцій органів місцевого самоврядування – це не дуже добра ідея. Основною негативною рисою нинішньої централізованої моделі держуправління є те, що рішення переважно приймаються місцевими адміністраціями (тобто представниками центрального уряду), а не місцевими радами (представниками громад). Оскільки Закон «Про місцеве самоврядування» поки залишається без змін, ця проблема поглибитися через збільшення ресурсів у розпорядженні місцевих адміністрацій [4].

Одночасно з розширенням доступу місцевих громад до зовнішнього фінансування Казначейство позбавляється права надавати середньострокові позики місцевим бюджетам. У перспективі це може призводити до виникнення проблем платоспроможності окремих регіонів.

Аналізуючи новий Бюджетний кодекс, можна дійти висновку, що хоча, на перший погляд, у ньому зроблено кілька кроків до децентралізації, насправді ж без відповідних змін до законів «Про місцеве самоврядування» та «Про адміністративно-територіальний устрій», ці зміни можуть призвести до ще більшої централізації. Це буде залежати від розподілу повноважень між місцевими адміністраціями та місцевими радами в кожній конкретній області чи районі.

Позитиви нового бюджетного законодавства у сфері зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування лежать у площинах забезпечення бюджетної автономії та фінансової самостійності місцевих бюджетів, формування спроможних територіальних громад, закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів та розширення їх дохідної бази, децентралізації видаткових повноважень та чіткого розподілу компетенцій, сформованого за принципом субсидіарності, надання нових видів трансфертів та посилення відповідальності профільних міністерств за реалізацію державної політики у відповідних галузях, визначення нового механізму бюджетного регулювання, який полягає у вирівнюванні податкоспроможності місцевих бюджетів.

Серед можливих загроз, спричинених недосконалістю нового законодавства, слід відмітити відсутність узгодження бюджетного законодавства із законом про місцеве самоврядування щодо визначення функцій органів місцевого самоврядування, фактичне «витіснення» найнижчого рівня

місцевого самоврядування – громади, фактичне позбавлення права місцевої влади впливати на середню та професійну освіту та охорону здоров'я тощо.

Останні зміни до вітчизняного бюджетно-податкового законодавства, не дивлячись на певні загрози, в цілому позитивно вплинули на розширення фінансової свободи місцевого самоврядування, а, отже, можуть стати відправною точкою для правильної реформи децентралізації. Разом із тим, з метою нівелювання негативних впливів, напрямком подальших досліджень повинно стати подальше вдосконалення бюджетно-податкового законодавства на основі використання найкращих зарубіжних практик.

Список використаних джерел

1. Амелін А.В. «Децентралізація – пріоритет державного бюджету України у 2017» - [Електронний ресурс].- Режим доступу :<http://budget2017.info/pages/decentralization>
2. Лук'яненко, Сидорович «БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: НОВІ ВИКЛИКИ» - [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9092/Lukyanyenko_Sydorovych.pdf?sequence=1
3. Гончаренко М.В. «ВПЛИВ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ НА ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ОСНОВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ» - [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/ebook/apdu/2015-2/doc/3/04.pdf>
4. Мельник П.В. «БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА РЕФОРМА ЯК КАТАЛІЗАТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ» - [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ndifp.asta.edu.ua/files/doc/publications/Budjet_podat_ref_zbirnyk.pdf

Юрченко К.О.

Науковий керівник: Комарницька Г.О., к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ЯК ФАКТОР ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Актуальність дослідження. Інформаційні війни супроводжують всю історію людства. Спочатку вони були релігійними та ідеологічними, причому для боротьби з носіями чужих поглядів застосовувалися всі види репресій. В далекому минулому інквізиція чи репресивні апарати тоталітарних держав двадцятого сторіччя вели активну боротьбу з носіями чужих ідей.

Інформаційне протиборство не є новим для людської цивілізації. Ще античні автори детально описували витончені агітаційні кампанії, за допомогою яких політики минулого намагалися деморалізувати супротивників, ввести їх в оману, змусити підкорятися своїй волі [1, с.41]. Для

реалізації цих завдань потрібно було вивчати суспільні системи країн — жертв агресії, їхнє матеріальне і духовне становище, розвиток промисловості та сільського господарства.

У нинішній час, що має визначення «інформаційних технологій», невід'ємними компонентами систем управління державою, економікою, фінансами і обороною є інформаційні та комунікаційні системи. Їхнє впровадження веде до створення єдиного світового інформаційного простору, що вимагає високого науково-технічного і промислового потенціалу, а також відповідного культурно-освітнього рівня суспільства. Очевидно, якщо одна зі сторін протиборства має потужніші інформаційні можливості, вона ефективніше й скоріше досягне мети. Водночас країни-аутсайтери процесу інформатизації можуть опинитися в умовах соціальної й економічної нестабільності. Така ситуація здебільшого призводить до протистояння розвинених держав і решти світу. Саме тому провідні зарубіжні країни використовують технології інформаційної боротьби для досягнення світового панування [3, с.118].

Проведений аналіз воєн і збройних конфліктів переконливо доводить, що інформаційна інфраструктура країни — жертви агресії є однією з основних цілей під час ведення бойових дій, а сторона, що програє інформаційне протиборство, неминуче зазнає поразки не лише в сучасній високотехнологічній війні, а й у локальних збройних зіткненнях.

Отже, інформаційна безпека зокрема є невід'ємною частиною національної безпеки загалом будь-якої держави, а інформаційне протиборство — складовою частиною збройного протистояння [3, с.121].

Виникнення інформаційної зброї, в офіційному трактуванні, принципово змінює механізм ескалації збройних конфліктів, оскільки навіть її вибіркове застосування щодо об'єктів військової та цивільної інформаційної інфраструктури супротивника може завершити конфлікт ще на початковій стадії, без активних бойових дій. Володіння інформаційною зброєю забезпечує політичну і військово-стратегічну перевагу над державами, які не мають цього інструменту боротьби.

Як і ядерна, інформаційна зброя може використовуватися і для політичного тиску, і для стримування конфлікту. Згідно з оцінками впливових експертів, ефект цільової інформаційної дії на супротивника доцільно порівняти із застосуванням зброї масового ураження (ЗМУ), і загроза піддатися такій дії може стати важливим чинником стримування потенційного агресора. Ефективність цього процесу безпосередньо залежить від рівня технологічного розвитку і масштабу використання комп'ютерної техніки в інформаційних системах держави. Наприклад, комп'ютерну систему можна знищити фізично, або викрасти стратегічно важливу інформацію, або пошкодити програмне забезпечення через вірусну чи хакерську атаку [1, с.186-187].

Один із провідних американських фахівців у сфері інформаційного протиборства, професор Університету національної оборони М. Лібицький вважає, що в майбутньому інформація буде основним засобом стримування збройних конфліктів [4, с.222]. Саме він вирізняв сім основних форм інформаційного протиборства [4, с.223]:

- боротьба з системами управління;
- інформаційно-розвідувальна;
- електронна;
- психологічна;
- хакерська;
- кібернетична;
- економічна.

Нині провідні держави світу приділяють значну увагу розвитку теорії та практики інформаційного протиборства, створенню його сил і засобів [4, с. 236]. Сьогодні проти України ведеться інформаційна війна. З одного боку це інформаційна агресія Російської Федерації (РФ), з іншого — Сполучених Штатів Америки (США) і країн Європейського Союзу (ЄС). Очевидно, що під таким впливом відбувається трансформація українського суспільства, одна частина якого обирає шлях до РФ, а інша — до ЄС і США [2, с. 37-38].

Сполучені Штати Америки є найпідготовленішою країною у сфері контролю інформаційного простору, впливу на свідомість людини й ведення інформаційних війн за власною стратегією. Позиція США у цих питаннях базується на значному практичному досвіді та відповідній законодавчій базі, де узагальнено основні принципи ведення інформаційної війни. Для ведення інформаційної війни у США створені та діють структури спеціальних психологічних операцій (Псо) у межах ЦРУ та міністерства оборони (підрозділи об'єднаного командування спеціальних операцій), налагоджено чітку систему підготовки кадрів для ведення інформаційної війни. Основна мета спеціальних психологічних операцій, полягає в забезпеченні змін поведінки союзників і противників у сприятливому для країни напрямі.

Як свідчать матеріали російської та західної преси, розробки аналітиків, підрозділи ведення інформаційних війн активно діють у Службі зовнішньої розвідки (СЗР) та Федеральній службі безпеки (ФСБ) Російської Федерації (РФ). Однією з особливостей нинішнього українсько-російського конфлікту є інформаційна війна. Лунають звинувачення у перекручуванні фактів, веденні брудної пропаганди тощо [2, с. 40]. Сьогодні більшість російських ЗМІ залучені до агітації, що значно відрізняється від того, як її практикували у радянські часи. Характерним є приклад Дмитра Кисельова, журналіста та директора Міжнародного інформаційного агентства "Россия сегодня".

Понад десять років з боку Російської Федерації проводилася антиукраїнська інформаційна війна. В основі цієї війни – поширення недостовірної, неповної, упередженої інформації про Україну, маніпулювання суспільною свідомістю як громадян України, так і інших країн, пропаганда війни, національної та релігійної ворожнечі, зміни шляхом насильства конституційного ладу нашої держави.

Нині ця інформаційна війна перейшла із латентно-замаскованої у відкриту. Впродовж останніх років своєї діяльності Національна комісія відслідковувала в інформаційному просторі України

загальні тенденції, які свідчили про швидке розгортання антиукраїнської інформаційної війни, яка охоплює кілька періодів [4, с. 114-115].

Наразі в Україні спостерігається етап інформаційної війни, специфікою якого є психологічна агресія, побудована на обмані та маніпуляції громадською думкою; заперечення та зневага до української державності; синхронізація інформаційної агресії та бойових дій проти України.

Висновки. Інформаційні війни давно зайняли належне місце у військовій парадигмі. Існує інфраструктура відповідної підготовки спеціалістів та їх місце у військовій ієрархії. Все це трапилося на наших очах, коли прийшло нове бачення війни, що було підказане новим інструментарієм – інформаційним. Це також співпало зі зміною парадигми війни в цілому, що реалізувалася в переході військових і до нелегальних видів зброї, і до більш складної роботи з населенням. Причому сьогодні чітко стало зрозумілим, що важливим компонентом для виграшу є не лише населення ворожої сторони, а й власне населення, бо війни можуть вигратися на полі боя, а програтися в свідомості людей.

Інформаційна війна, яка сьогодні здійснюється проти України, може бути спрямована і проти будь якої держави Європи. Ця війна є викликом усій міжнародній спільноті, супроводжується наростанням інформаційних загроз світовому порядку.

На жаль, аналіз інформаційної сфери України показує, що поки ми не можемо нейтралізувати інформаційний тиск. Така ситуація визначається відсутністю дієвих державних інструментів ведення інформаційного протистояння. Якщо ж вони і є, їх діяльність, очевидно, неефективна.

Для результативного протистояння інформаційній агресії Україні принаймні необхідно мати:

1. Дієздатну систему ведення інформаційної війни;
2. Ефективну концепцію інформаційної війни;
3. Стратегію ведення інформаційної війни, спрямовану на вирішення конкретних стратегічних задач [2, с. 54].

Це головні складові військово-інформаційного потенціалу держави. Їх формування має ґрунтуватися на теорії інформаційних війн.

Ґрунтовною основою протидії антиукраїнській інформаційній війні має стати єдина комплексна система захисту суспільної моралі, яка сприяла б реалізації права на інформаційний простір, вільний від матеріалів, що становлять загрозу фізичному, інтелектуальному, морально - психологічному стану населення.

Список використаної літератури:

1. *Історія інформаційно-психологічного протистояння : підручник / Я. М. Жарков [та ін.]. — К. : НА СБ України, 2012. — 209 с.*
2. *Кулицький С. Проблеми розвитку української економіки у контексті загрози дестабілізації міжнародних фінансових ринків [Електронний ресурс] / С. Кулицький // Україна: події,*

факти, коментарі. – 2015. – № 21. – С. 36–58. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2015/ukr21.pdf>

3. *Петрик В. Сучасні технології маніпулювання свідомістю, ведення інформаційних війн і спеціальних інформаційних операцій : навчальний посібник / В. Петрик, В. Остроухов та ін. — Київ, 2010. — С. 196.*
4. *Сенченко М. Латентна світова інформаційна війна. — К. : Стебеляк, 2014. — 384 с.*

Юрченко К.О.

Науковий керівник: Петик Л.О., к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів

СУЧАСНИЙ СТАН ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Фондовий ринок у сучасних макроекономічних процесах на тлі макроекономічних показників в Україні характеризується динамічним розвитком і посиленням його впливу на економічний розвиток країни. Фондовий ринок є однією з найважливіших частин економіки будь-якої країни, в тому числі й України. З його допомогою здійснюється перерозподіл інвестиційних ресурсів і капіталу з однієї галузі в іншу, тобто відбувається автоматичне регулювання інвестиційних процесів у економіці країни та регіонах. Чим правильніше та ефективніше працюватиме фондовий ринок, ти швидше й інтенсивніше розвиватиметься економіка країни. Тому виникає потреба у визначенні сучасного стану та проблем функціонування фондового ринку, шляхів їхнього вирішення, оскільки Україна має потенціал створити економіку, яка б могла успішно інтегруватися в європейські та світові економічні відносини.

Фондовий ринок України на сучасному етапі являє собою сегмент фінансового ринку, на якому складаються відносини з приводу купівлі-продажу цінних паперів, що мають власну вартість, вільно обертаються і засвідчують відносини співволодіння, позик і похідних від них між тими, хто залучає ресурси випускаючи цінні папери (емітентами), і тими, хто їх купує (інвесторами), опосередкований, як правило, участю особливих суб'єктів підприємницької діяльності – фінансових посередників [5].

На сьогоднішній день, на жаль, фондовий ринок України ще не став інструментом перерозподілу капіталу і поки не сприяє акумуляції коштів, таких необхідних для інвестицій. Це пов'язано з тим, що немає великого прагнення потенційних покупців до придбання вітчизняних цінних паперів через недовіру до них, оскільки в нинішніх умовах зростання заборгованості підприємств, банкрутств не можна виключити можливість зміни фінансового становища навіть успішних підприємств. Значною мірою стримуючим фактором для розвитку фондового ринку є відсутність чіткого законодавства, що передбачало б механізм контролю за станом фондового ринку

й поведінкою емітентів на ринку паперів. Питаннями емісії цінних паперів підприємствами займається Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку. До завдань комісії належить також контроль діяльності емітентів, реєстраторів, фінансових посередників, узагальнення практики застосування законодавства, розробка пропозицій щодо його подальшого вдосконалення [5].

Одна з основних проблем вітчизняного ринку капіталу – відсутність зацікавленості в ньому населення країни. Якщо в розвинених країнах громадяни особисто або через свої пенсійні фонди активно вкладають заощадження в пайові та боргові цінні папери, то у нас людина скоріше віднесе гроші в банк. Пояснюється такий стан справ просто: пенсійна реформа не доведена до розуму, до того ж вільних грошей у населення немає, а якби й були, то вкладати їх на фондовому ринку нікуди. Останні кілька років вітчизняний фондовий ринок скорочується, що чітко демонструє динаміку індексів акцій Української біржі і ПФТС: за останні 5 років вони впали на більш ніж 70% і продовжують зниження.

У вільному обігу перебуває мало акцій і облігацій надійних емітентів. Бізнес в більшості випадків продавав акції на біржовому ринку, щоб зробити компанію формально публічним акціонерним товариством, а не для того, щоб залучити додаткові кошти. Ці та безліч інших факторів у вигляді недовіри до даного сектору економіки, багаторазової девальвації курсу гривні і недостатніх можливостей для мінімізації ризиків від втрат – гальмо розвитку фондового ринку за рахунок коштів внутрішніх інвесторів [2]. Учасники фондового ринку схематично зображені на рис. 1.

Учасники фондового ринку в Україні

Рис. 1. Учасники фондового ринку в Україні

Сучасний фондовий ринок України характеризується такими ознаками:

- низька ліквідність (найбільший денний оборот на українській біржі склав 60 млн. грн. На ПФТС денний обсяг становить в середньому 30-40 млн. грн., тоді як на ММВБ денний оборот торгівлі акціями становить 1-2 млрд. доларів, а на провідних світових майданчиках значно більше);
- мала кількість компаній, які проходять лістинг;
- слабка інформованість громадян про фондовий ринок;
- досить низький рівень капіталізації;
- нерозвиненість інфраструктури;
- спекулятивний характер росту;
- залежність від зовнішніх факторів;
- недостатня кількість кваліфікованих кадрів;
- відсутність відкритого доступу до інформації;
- порушення прав інвесторів [1].

Всі вищесказані проблеми можливо вирішити в середньо- або довгостроковій перспективі. Для вирішення таких проблем необхідно поглиблено вивчити всі елементи фондового ринку України, відзначити недоліки сформованого положення й розробити певні напрямки, відповідно до яких повинні бути проведенні перетворення. Основною помилкою при формуванні та стимулюванні розвитку фондового ринку України була переоцінка можливостей національного фондового ринку, штучне форсування його розвитку й стратегічні помилки у процесі проведення приватизації, посилені світовою фінансовою кризою.

Головними тенденціями, яким має слідувати фондовий ринок України в умовах обов'язкового співробітництва зі світовими, є:

- глобалізація, створення глобальних торговельних і розрахунково-клірингових систем для обслуговування міжнародних ринків капіталу;
- технологізація ринків капіталу через зростаюче використання новітніх інформаційних і фінансових технологій;
- універсалізація діяльності фінансових інститутів, здатних надавати своїм клієнтам повний спектр фінансових послуг, включаючи послуги на ринках цінних паперів;
- зростання ролі інституційних інвесторів у здійсненні фінансових інвестицій;
- інтернаціоналізація та регіоналізація регулювання ринку;
- дерегуляція фінансових ринків як засіб протидії їхньому переміщенню в офшорні зон [5].

Головною метою функціонування й розвитку фондового ринку в Україні повинно стати залучення інвестиційних ресурсів для спрямування їх на відновлення та забезпечення подальшого зростання виробництва [2].

Для підвищення ефективності фондового ринку України ринку необхідно здійснити ряд заходів, а саме:

- підвищення активності іноземних інвесторів на українському фінансовому ринку;
- підвищення обсягів торгів на біржах до рівня, відповідного масштабам і завданням економіки;
- розвиток інтернет-трейдингу;
- створення законодавчих умов для стимулювання IPO українських компаній на національних біржах;
- застосування нових інструментів на біржових ринках;
- формування прогресивної нормативної бази;
- створення ефективного середовища для проведення IPO [3].

Підсумовуючи вищесказане, можна відзначити, що сучасний стан фондового ринку України визначається не тільки ступенем його інтегрованості в світовий ринок капіталів і характером глобалізаційних процесів, а й внутрішніми факторами (економічного, політичного і соціального характеру). Удосконалення діяльності на фондовому ринку дозволить зробити його більш привабливим як для громадян України, так і для іноземних інвесторів.

Список використаної літератури:

1. Забучинська Т. В. Проблеми та шляхи підвищення ефективності державного регулювання фондового ринку України [Електронний ресурс] / Забучинська Т. В.– Режим доступу: <http://ndi-fp.asta.edu.ua>.
2. Краснова І. В. Фондовий ринок в Україні: стан та перспективи розвитку / І. В Краснова // Проблеми економіки. - 2014.- № 1. - С. 129-134.
3. Малишенко К.А. Сучасний стан ринку цінних паперів: проблеми та перспективи / К.А.Малишенко // Ефективна економіка. – 2014. - №7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/op=1&z=3175>.
4. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>.
5. Яцюк Г. В. Модернізація торгівельної інфраструктури ринку цінних паперів / Г. В. Яцюк // Фінансова інфраструктура України: проблеми та напрямки розвитку: зб. тез Всеукр. наук. - практ. конф. – К. : Криниця, 2013 – с. 170 – 172.

Якимик В.Я.

Науковий керівник: Комарницька Г.О., к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту

ЛІДЕРСТВО І ЙОГО РОЛЬ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ

Актуальність. У сучасному суспільстві інтерес до проблематики лідерства істотно зростає. Це обумовлено тим, що проблема лідерства є ключовою для досягнення ефективної діяльності

організації. Лідерство є тим видом діяльності, який пронизує всю систему управління. Неможливо ефективно виконувати функції планування, організації, мотивації та контролю, якщо немає ефективного керівництва та лідерів, здатних заохочувати інших працівників, позитивно впливати на них і вести за собою, тим самим досягаючи сприятливого кінцевого результату.

Вивченням лідерства займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як: О.Г. Романовський, В.М. Іванов, Ю.М. Ємельянов, Д. Макгрегор, Р. Хаус, К. Левін та інші.

Лідерство – це процес соціальної організації і управління спілкуванням і діяльністю членів групи, здійснюваний суб'єктом (лідером), який наділений певною владою [3].

Роль лідера набуває вирішального значення в організації спільної діяльності групи й у забезпеченні ефективності її роботи. Особистість лідера і стиль його поведінки багато в чому визначають долю кожного учасника і всієї групи в цілому. Іншими словами, лідери впливають на соціалізацію індивідів. Наскільки різноманітні люди і групи, настільки ж різноманітні лідери і їх поведінка. Але у всіх випадках простежується одна закономірність: лідер і стиль його поведінки відбивають обставини, точніше, подробиці його становлення, сутність групи, а також особистісні риси не тільки його самого, але і його послідовників [2].

Лідерські навички повинні бути адресовані кожному ключовому елементу, що складає проблемний простір лідера. До них зараховано наступні навички.

Особистісні навички, що мають відношення до того, як лідер поводить себе в тій або іншій конкретній ситуації. Особистісні навички дозволяють лідеру вибирати або конструювати найбільш підходящі для даної ситуації стани, установки тощо. У певному сенсі особистісні навички є процесом, в якому лідер керує сам собою.

Навички відносин – це здатність розуміти людей, мотивувати їх і взаємодіяти з ними. Вони є результатом здатності приєднатися до моделі світу іншої людини, встановити контакт і направити його на усвідомлення проблем і задач. Оскільки лідер повинен досягти свого бачення й виконати свою місію шляхом впливу на інших людей, навички відносин є одним з найбільш істотних аспектів лідерства.

Навички стратегічного мислення необхідні для того, щоб визначити специфічні цілі й задачі. Стратегічне мислення включає здатність визначити бажаний стан, оцінити й потім установити найбільш підходящу послідовність проміжних станів, необхідних для досягнення бажаного стану. Ключовим елементом при цьому є визначення того, які оператори й операції виявляться найбільш ефективними й будуть найкраще сприяти рухові з існуючого стану в напрямку бажаного [1].

У сучасному розумінні менеджменту лідерство характеризується неоднозначно, але можна виділити наступні основні підходи до його трактування:

- Лідерство - це різновид влади, специфікою якої є спрямованість зверху вниз, а також те, що її носієм виступає не більшість, а одна людина (група осіб);
- Це керівна посада, управлінський статус, соціальна позиція, пов'язана з прийняттям рішень;

- Це здатність чинити постійний, керівний, пріоритетний вплив;
- Це символ спільності і зразок поведінки групи.

Лідерство - це процес впливу на групу людей, щоб повести їх за собою для спільної реалізації управлінських рішень по досягненню певних цілей.

Зміни, що відбуваються в світі змушують по-новому сприймати роль менеджера в організації і дилему «менеджер або лідер». Одним з дослідників лідерства сформульована знаменита фраза : «Менеджери все роблять правильно, а лідери роблять правильні речі». На сьогоднішній день таке протиставлення не є очевидним, так як у міру становлення інноваційної функції менеджменту виникла необхідність формування навичок лідерства [4].

Спираючись на свій професіоналізм, здібності і уміння, менеджер концентрує зусилля в сфері прийняття рішень, зводячи до мінімуму варіанти шляхів вирішення проблеми, які приймаються на основі досвіду, а лідер робить спроби розробити нові і неоднозначні шляхи вирішення проблеми. Після вирішення проблеми лідери беруть на себе ризик і тягар появи нових проблем, особливо при можливості отримання відповідної винагороди. У більшості менеджери володіють лідерськими якостями, але на практиці їх не проявляють.

Управління в організації як процес міжособистісного спілкування включає в себе відносини «менеджер - співробітник», а також усі сфери життя індивідів, колективів, товариств в державі і самої держави. При цьому ті, хто управляє, і ті, ким управляють, знаходяться у взаємодії. Тому необхідно розглядати природу лідерства з урахуванням взаємодії між людьми, так як керований взаємодіє з керуючим.

Сучасний менеджмент неможливий без індивідуального, інноваційного підходу до обставин, що змінюються для досягнення нових перспективних напрямків розвитку, тобто менеджмент неможливий без лідерів. У сучасному менеджменті лідерство інтегрує міжособистісні фактори організації для орієнтації їх на досягнення цілей організації. Управління та лідерство - синоніми, але здатність бути лідером - ключова умова, щоб стати менеджером. Лідер - це той, кому вдається перетворити співробітника в свого однодумця або послідовника.

Організацію можна розглядати в двох аспектах: як формальну і неформальну.

Відповідно, правильним є говорити і про двох властивих їм типах відносин людей (формальних і неформальних), особливості яких полягають у наступному:

1) відносини першого типу - посадові, функціональні; відносини другого типу - психологічні, емоційні;

2) керівництво займає особливе місце в системі формальних (офіційних) відносин, а лідерство - феномен, породжений системою неформальних (неофіційних) відносин. Причому роль і функції менеджера в організації заздалегідь визначені, а роль лідера виникає стихійно без її формального визначення і опису;

3) керівник колективу призначається ззовні, вищим керівництвом, отримує відповідні владні повноваження, має право на застосування санкцій, лідер висувається з числа тих, що оточують його людей, рівних за статусом (службовому становищу).

Згідно з концепцією влади і теорії групового підходу до діяльності лідера виділяються наступні основні функції, що відрізняють лідера від формального керівника:

- Формує, встановлює і підтримує стандарти прийнятної групової поведінки;
- Встановивши норми, звичаї, традиції, мотивує поведінку кожного члена групи, змушуючи його дотримуватися стандартів групової поведінки [5].

Тож відмінність поняття лідера від менеджера досить велике. Лідерство не підміняє собою менеджера (керівництво), а доповнює його. Найбільший ефект управління досягається в ситуації, коли інструменти керівництва і неформального лідерства зосереджені в одних руках. На даний час хороший керівник організації - це людина, яка одночасно є менеджером і лідером, отже, ефективно управляє організацією, а також її формальним та неформальним середовищем.

Висновок. Таким чином, керівництво і менеджмент є соціальним за своєю сутністю феноменом, а лідерство - психологічним. І в цьому - основна відмінність між ними, хоча в той же час є й чимало спільного. По-перше, і керівництво, і лідерство є засобом координації, організації відносин членів соціальної групи, засобом управління ними. По-друге, менеджер спільно з лідером реалізує процеси соціального впливу в групі (колективі). По-третє, цим феноменам притаманний момент субординації відносин, що проявляється досить чітко в діяльності менеджера і менш чітко - лідера.

Завдяки цій роботі я ще більше переконався в тому, що справжнім менеджером не може стати проста людина. Організаціям потрібні дійсно професіонали своєї справи, а не ті, які просто володіють мінімумом знань. Сучасні керуючі (лідери, керівники) повинні жити в гушці трудящих, знати їх життя вздовж і впоперек, уміти безпомилково визначати за будь-якого приводу і в будь-який момент їх настрої, їх реальні потреби, прагнення, думки, ступінь свідомості і силу впливу тих чи інших забобонів, вміти завоювати собі безмежну довіру тисяч людей товариським ставленням до них, дбайливим задоволенням їх інтересів.

Потрібно мати на увазі, що не існує і не буде існувати менеджера, що володіє універсальними здібностями й однаково ефективно діючого в будь-якій ситуації. Існує певний набір людських якостей, які були перерахували вище, що становить основу організаторських здібностей.

Список використаних джерел:

1. Ділтс Р. НЛП: Навички ефективного лідерства. / Ділтс Р. – СПб., 2002, 25 с.
2. Кочеткова, А.І. Основи управління персоналом: підручник / А.І.Кочеткова.-М.: ТЕИС, 2000.-56с.

3. Петровський А.В., Ярошевський М.Г., *Психологія: Підручник для студ. вищ. пед. Навч. закладів. – 2-е видан. Стереотип, / А.В. Петровський, М.Г. Ярошевський. – М.: Видавничий центр «Академія»; 2000. – 512 с.*

4. Романовський О.Г. *Філософія досягнення успіху. Психологічний аспект: Підручник / О.Г. Романовський, В.Є. Михайличенко. – Харків: НТУ «ХП», 2007. – 592 с.*

5. Сергєєва, О.Б. *Лідерство і управління як компетенції керівника середньої ланки / Управління персоналом // № 19-2005.-57-60с.*

О. Ярмошук

**Науковий керівник: Піхоцька О.М., к.е.н., доцент кафедри фінансів
НУ «Львівська політехніка»**

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Головним завданням в процесі формування місцевих бюджетів є забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів, з метою забезпечення фінансової самодостатності шляхом посилення бюджетної децентралізації.

Для забезпечення виконання своїх завдань, громада вона повинна володіти відповідним обсягом фінансових ресурсів, які необхідні для фінансування видатків, пов'язаних з виконанням власних і делегованих повноважень.

Однак, процес управління коштами місцевих бюджетів як головної складової фінансового забезпечення місцевого самоврядування характеризується недостатністю дохідної бази, а саме великою залежністю від міжбюджетних трансфертів та неможливістю місцевих бюджетів повністю фінансувати виконання своїх обов'язків. Тому першочерговим завданням є збільшення дохідної частини місцевих бюджетів, що, своєю чергою, сприятиме покращенню роботи місцевих органів влади та зміцнить їхню самостійність. Отже, надання міжбюджетних трансфертів залишається головним джерелом збалансування бюджетів місцевого самоврядування.

Проблемами формування місцевих бюджетів у вітчизняній фінансовій науці присвячені праці вчених – економістів С. Буковинського, О. Василика, А. Даниленка, О. Кириленко, В. Кравченка, І. Луніної, І. Лютого, К. Павлюка, О. Романенко, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та ін. Однак незважаючи на велику кількість досліджень, питання формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів є малодослідженим та потребують проведення подальших досліджень у зв'язку з внесенням змін до податкового та бюджетного законодавства.

Основним завданням удосконалення формування місцевих бюджетів рамках бюджетної децентралізації є зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування. У зв'язку з цим прийнято зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України щодо передачі органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і закріплення стабільних джерел доходів. Пріоритетами внесених змін визначено розширення прав органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень та надання їм повної бюджетної самостійності щодо наповнення своїх бюджетів та здійснення видаткових повноважень. Одночасно передбачено збільшення джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок передачі окремих доходів з державного бюджету, запровадження нового виду податку – акцизного податку з кінцевих продажів, розширення бази оподаткування податком на нерухомість. Також запроваджено новий механізм бюджетного регулювання – збалансування місцевих бюджетів замінено горизонтальним вирівнюванням податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя. При цьому, вирівнювання здійснюється лише за податком на доходи фізичних осіб, решта платежів залишилися в повному розпорядженні місцевих органів влади. Запроваджено базову дотацію місцевим бюджетам, яка спрямована на підвищення фіскальної спроможності місцевих бюджетів, а для фінансування видатків на виконання делегованих державою повноважень запроваджено цільову освітню та медичну субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам. Запровадження освітньої та медичної субвенції спрямоване на реформування системи соціальних стандартів та удосконалення механізму визначення фінансових нормативів бюджетної забезпеченості.

Крім того, забезпечено збільшення джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок передачі їм окремих доходів з державного бюджету: 100 % плати за надання адміністративних послуг, 100 % державного мита, 10 % податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки, а також до місцевих бюджетів також зараховано 80 % екологічного податку.

З 2015 р. в контексті бюджетної децентралізації на місцевому рівні запроваджений новий акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання в сфері роздрібною торгівлі підакцизних товарів за ставкою. Досвід його справляння впродовж 2015 року виявився успішним: надходження становили 7,7 млрд. грн. або 6,4 % доходів місцевих бюджетів без урахування трансфертів. У місцевої влади вперше з'явився реальний інтерес до локальної боротьби з нелегальним виробництвом та обігом, а також контрабандою підакцизних товарів з метою наповнення власних бюджетів.

Відбулося розширення сфери оподаткування майнових податків. Надходження податку на нерухоме майно склали 736,9 млн. грн. Водночас змінами до Податкового кодексу України підвищено фіскальну незалежність органів місцевого самоврядування щодо місцевих податків та зборів, зокрема шляхом надання права самостійного визначення ставок податків та встановлення пільг з їх сплати.[1]

Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2015 рік показав, що реалізація реформи міжбюджетних відносин, незважаючи на песимістичні настрої на стадії прийняття змін, дала позитивні результати.

Приріст надходжень до загального фонду місцевих бюджетів порівняно з 2014 роком склав 29,6 млрд. грн., або 42,1 відсотка, тоді як за експертною оцінкою фахівців Міністерства фінансів він прогнозувався в сумі 22,4 млрд. грн.

Як результат у 2015 році до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 99,8 млрд. грн., що складає 116,0 відсотка до річних призначень, затверджених місцевими радами.

Також зазнала змін структура видатків місцевих бюджетів. Зросла частка видатків на виконання самоврядних повноважень, що свідчить про підвищення видаткової автономності місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів на місцевому рівні.

Так, частка видатків на фінансування житлово-комунального господарства зросла з 1,9 відсотка до 4,5 відсотка, або на 7,0 млрд. грн. Зросла частка видатків на транспорт і дорожнє господарство з 1,4 відсотка у 2014 році до 2,3 відсотка у 2015 році, або на 2,9 млрд. грн.

Разом з тим, забезпечено відповідність фінансового ресурсу реальним потребам місцевих бюджетів у здійсненні видатків на делеговані державою повноваження.

Ще одним позитивним аспектом реформи міжбюджетних відносин є збільшення інвестиційних ресурсів місцевих бюджетів.

Обсяг капітальних видатків за 2015 рік склав 32,2 млрд. грн. або 11,5 відсотка від обсягу видатків загального та спеціального фондів місцевих бюджетів. Це на 18,6 млрд. грн. або на 136,8 відсотка більше, ніж було у 2014 році.

У 2015 році із Державного бюджету України до місцевих бюджетів було фактично надано трансфертів на загальну суму 174,0 млрд. грн., що на 43,4 млрд. грн., або на 33,2 відсотка більше ніж у 2014 році, у тому числі трансфертів із загального фонду – 173,2 млрд. грн., що на 56,4 млрд. грн., або на 48,3 відсотка більше порівняно з 2014 роком.

Базова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам перерахована в сумі 5,3 млрд. грн.[2]

Відповідно до Бюджетного кодексу, відбулися зміни у формуванні видаткових повноважень, які делегуються виключно на рівень міста обласного значення, районний рівень та рівень територіальних громад, які будуть об'єднані. Зміни до Бюджетного кодексу України розширили права місцевих органів влади, і в першу чергу, в частині самостійного прийняття рішень щодо формування та використання бюджетних коштів. Це сприятиме формуванню нових прогресивних відносин в управлінні бюджетними ресурсами; визначенню на законодавчому рівні чітких бюджетних прав і рівня відповідальності двох рівноправних гілок влади – Уряду і місцевого самоврядування; комплексному вирішенню питань територіальних громад; збільшенню мотивацій до нарощування доходної бази місцевих бюджетів.

Крім позитивних зрушень за наслідками проведення бюджетної децентралізації на сьогодні існує ряд проблемних питань, які виникли в ході практичного застосування нових норм бюджетного законодавства, що потребують вирішення на законодавчому рівні.

На думку деяких експертів децентралізація бюджетного процесу (зокрема, через вилучення у обласних державних адміністрацій повноважень щодо розробки бюджетів областей, передача окремих установ соціально-культурної сфери на фінансування з місцевих бюджетів, а також впровадження нової системи вирівнювання) у вітчизняних умовах може призвести до розбалансування всієї системи бюджетоутворення в Україні, оскільки залишається високо імовірним закладання в місцеві бюджети заздалегідь нереальних витрат [3].

Підсумовуючи, вважаємо, що на сучасному етапі становлення економіки зроблено значний крок вперед в проведенні реформи міжбюджетних відносин, прийняті відповідні зміни до законодавства, змінено механізми бюджетного фінансування та вирівнювання.

Слід зазначити, що за умови вирішення законодавчих, організаційних та соціальних проблем місцеві бюджети, у майбутньому зможуть мати достатній обсяг коштів на виконання делегованих повноважень, а громадяни України отримають нарешті підвищення якості надання медичних, освітніх, соціальних та інших послуг.

Список використаних джерел:

1. *"Аналіз та оцінка реалізації бюджетної децентралізації в Україні". Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2242/>*
2. *Місцеві бюджети – Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. – <http://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/local-budg>*
3. *Юрченко К., Гудзь Г. Які ризики децентралізації? / К. Юрченко, Г. Гудзь// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/kyurchenko/article/17090.aspx>.*